
BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
37
F
13

presté a mgr de Cancillor Lelommgr le St Cyprien.

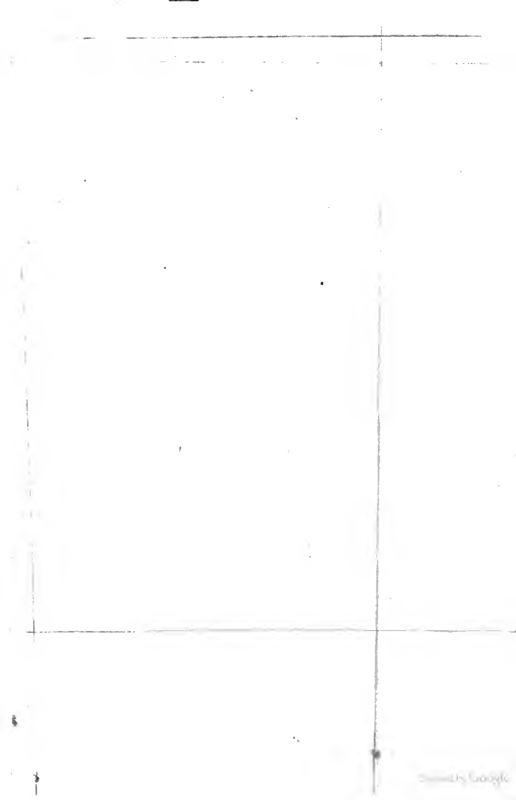
a mr du russé cenyer de mgr de Polignac le pr tome de mezeray

X ~~a P. Colomban~~ le commentaire Sur
X ~~la Regle de St Benoit par le p. Martene~~

a mr Poullet le pr tome des lettres de St Jerome traduites en francois par P. guill. rollet. avec le 2. tome ~~de l'histoire de Lellands~~.

Donne a mr abraham les moeurs des Israelites.

M

Si quis vult post me venire, abneget semetipsũ, & tollat crucem suam & sequatur me. Matt. XVI. 24.

N. de Platte Montagne deli. G. Edelinck sculp. C.P. Regis

Ex libris cong. S. Mauri domus Catal. inscript. anno 1688.

JOHANNIS GERSEN

Abbatis Sancti Stephani Vercellensis
Ordinis Sancti Benedicti,

DE IMITATIONE CHRISTI

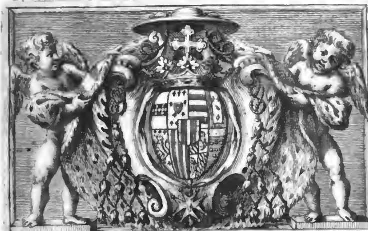
ET CONTEMPTU OMNIUM VANITATUM MUNDI.

LIBRI IV.

LUTETIÆ PARISIORUM.
Apud LUDOVICUM BILLAINE in Palatio Regio.

M. DC. LXXIV.
Cum Privilegio Regis & Superiorum licentia.

ILLUSTRISSIMO PARISIORUM
ARCHIEPISCOPO
DUCI AC FRANCIÆ PARI
FRANCISCO HARLÆO
S. P. D.

F. FRANCISCUS DELFAU, Monachus ac Presbyter Congr. S. Mauri.

RISCIS Ecclesiæ legibus constitutum erat, Archipræsul Illustrissime, ut ne sacri homines apud Judices fori sæcularis litem contestarentur,

& ut ſi quid intercedebat controverſiæ communis parentis Epiſcopi judicio dirimeretur : procul hinc ambages, longè malæ artes, omnia planè, omnia, ut decet ſanctos, veri & æqui ſtudio peragebantur.

Elanguit ſubinde diſciplinæ vigor, ac fatiſcentibus in dies moribus longiſſimè deflexit ; ſed rurſus efflorefcere cœpit in Eccleſia Pariſienſi, ex quo te illa communibus omnium ordinum votis ſingulari merito tuo Archipræſulem nanciſci optavit, ac ſapientiſſimi Regis judicio nacta eſt.

Nempe illud debebatur temporis an regni hujus felicitati, ut una nobis eſſent Imperator, qui ſumma æquitate populis jus diceret ut legum adſertor ; & Archiepiſcopus qui ſubortas lites

amicè componeret, ut charitatis Conciliator. Nihil olim ſibi potiùs ducebant ſacri Antiſtites, quàm ut ſopirent lites, ſedarent iras, farcirent amicitias. Tu quò eos propiùs imitere, nihil antiquius habes quàm ut ordines omnes ſancta neceſſitudine tibi atque invicem devincias, & pacatam plebem Auctori pacis repræſentes.

Præclara hæc tui nominis fama, procul poſitos homines Johannem Gerſenem, ac Thomam de Kempis ad Celſitudinis tuæ tribunal accivit, ut jamdiu motam inter eos controverſiam, tuo judicio diffinires: ſeu enim ea litteraria eſt, à nullo melius æſtimari poteſt quàm ab homine eruditiſſimo; ſeu Eccleſiaſtica, à nemine potiùs disjudicari debet, quàm ab Archiepiſcopo; ſeu implicata, abs te omnium oculatiſſimo dirimenda videtur.

Et si verò reputantibus singillatim eas animi dotes, quibus te natura affatim cumulavit, aut illud Sacerdotij fastigium, quò te religio provexit, verendum erat, ne tantillam quæstionem despectui haberes; eum nihilominus timorem levavit humanitas illa singularis, qua reliquas dotes ita temperas, ut earum copiâ magnus, usu major, contemptu maximus habearis.

Sed ut ea controversia suapte humilis fuerit; tuo certè judicio nobilitata est, quando moribus ita comparatum videmus, ut parvæ res contactu ac consuetudine Summorum hominum crescant, tuque in re tenui haud tenue ingenij tui specimen edideris; quam enim antiquitatis peritiam, quam in dispungendis codicibus solertiam, quod in proponendis difficultatibus acumen,

quam in diſſolvendis ſapientiam in te ſuſpexerunt viri illi eruditiſſimi, qui & cauſæ noſtrę cognitores & tuæ prudentiæ teſtes adfuere?

Quæ quidem laudum tuarum commemoratio, etſi procul eſt ab adulatione, multò longiùs abeſt à modeſtia tua, ſed eò forſitan excuſanda, quò cauſæ neceſſaria, ut omnes intelligant te diligentiſſimè in ea verſatum eſſe, nullumque, ut ita dicam, apicem ambiguum fuiſſe reliquum, quem non ad judicij tui libram expenderis.

Quod nos attinet, Illuſtriſſime Archipræſul, officij noſtri eſſe duximus, hanc ſacri libelli editionem quàm potuimus accuratam, unà cum noſtris qualibuſcumque caſtigationibus, Celſitudini tuæ conſecrare, non ſolùm ut animum in te noſtrum teſtatum faceremus, qui

tibi, ut opinor, ſatis perſpectus eſt; ſed ut facti tui adſertor, ac fidei noſtræ vindex appellareris, ſi Thomæ patroni nos in ſuſpicionem adduxiſſent. Neque propterea Celſitudinis tuæ Judicio ſtare renuent, ſeu quòd eis integrum ſit pari conditione agere, ſeu quòd æquitas tua gratiæ obnoxia non ſit, ſeu denique quòd te cauſæ Arbitrum magis quàm Libro Mæcenatem adoptaverimus: ut tandem aliquando decretorio Judicio abs te diffineretur. Quo facto, Illuſtriſſime Archipræſul, non modò nos ipſos, ſed & Rempublicam Litterariam ea quæſtione jamdudum diviſam ac fatigatam demereberis.

PRÆF.

PRÆFATIO.

Cum multæ ac graves controversiæ de sacris aliquot Scriptoribus exortæ sint, tum nulla umquam aut acrioribus studiis ventilata est, aut animos in varias magis sententias distraxit, quàm quæ ad librum attinet *de Imitatione Christi*. Fuerunt qui S. Bernardo istud operis adsciberent; sed ij cùm animadvertissent Beatum Franciscum, qui totis 80. annis Bernardo posterior est, disertè laudari l. 3. c. 10. Jam olim causâ decesserunt; alij Johanni Gersoni Cancellario Parisiensi hoc Opusculum tribuêre, sed perperam, cùm is numquam Monachum induerit, qualem se piissimus scriptor indigitat nec obscurè nec semel. Pauci Carthusiano nescio cui, aut quam ob rem assignavere: verùm & ij sponte dilapsi sunt, cùm eos argumen-

ta destituerent. Pars multò maxima in Thomam de Kempis Canonicum regularem, aut in Johannem Gersen seu Gessen de Canabaco, Abbatem Monasterij Sancti Stephani Vercellensis, consensisse visa est; atque eatenus res stetit in medio, decertantibus hinc Canonicis regularibus Ord. S. Augustini, inde Monachis S. Benedicti pro suo quique sodali.

Quamquam si satis habuissent Thomæ vindices rem haud dubiè nostram ad se transtulisse, nullam propterea litem eis intendissemus, seu in gratiam ejus necessitudinis quæ nobis cum ipsis intercedit, æternúmque intercedet; seu quod ordini nostro affatim scriptorum est, quorum præclara multitudine unius quantumvis nobilis jacturam facilè solari possit. Nunc verò cùm Majores nostros corruptorum exemplarium reos palam ac publicè egerint, officij nostri esse duximus, fœdam hanc

c pudendam notam amoliri atque ab-
:ergere.

Id ut bona fide, & æquis conditioni-
ıus fieret, non minore diligentia col-
:gimus instrumenta quæ Thomæ,
|uam quæ Johanni nostro faverent.
Hinc magnis precibus impetravimus,
ıt codex ille percelebris, cui tota ad-
versariorum causa innititur, Antuerpiâ
Lutetiam ad nos transmitteretur; beni-
gnè concedentibus RR. PP. Societatis
J. apud quos adservabatur, deinde quá-
:um potuimus maximum exemplarium
M SS. numerum corrogavimus, non
omissis iis quæ adversarij falsi postula-
verant, ut ex eorum comparatione in-
telligi posset, quid quemque juris atti-
neret.

Ea controversia (ut vides Lector)
litteraria cùm sit, abs rei antiquariæ
potiùs quàm juris peritis dispungenda
fuit. Sed ut in utroque præcellit illu-
strissimus Senatûs Princeps, infulas suas

ad eum usque pulverem demisit, adhibitis unà viris cum quibus litem finiret. Neque verò ambigendum, quin obtinuisset jam tum Abbas Vercellensis, si tam expeditum nactus esset actorem quàm integer & oculatus erat Judex, quàm bona erat causa, quàm periti illius cognitores. Verùm longiori perorantis sermone, & mutuis altercationibus (nam duo aderant Canonici Regulares clarissimi, scilicet Reverendus Pater Lallemand sanctæ Genovefæ tum Prior, & R. Pater du Molinet à Secretis Reverendissimi Patris sui Generalis) tempus contritum est, vixque ullo habito codicum MSS. examine, non rogatis cognitorum suffragiis, imminens nox cœtum dissolvit. Exinde respriore loco stetit usque dum interjecto haud magno temporis spatio illustrissimus Parisiorum Archiepiscopus eam ad se referendam, ejusque rationem habendam duxit: quod

ostremum qua diligentiâ ab eo præ-
:itum sit, probat rei gestæ Instrumen-
um, quod inferiùs exhibendum est;
robat in primis ingenij ejus perspica-
itas atque solertia, tum virorum cla-
issimorum, quos ad hoc negotium de-
egit eruditio & experientia omnibus
estata, quorum tibi nomina satis sit re-
præsentasse ad fidem Instrumento con-
:iliandam. Hi nimirum fuere clarissi-
ni viri, Antonius Faure Doctor Pari-
iensis Sorbonicus, Carolus le Cointe
Oratorij Presbyter Annalium Eccles.
Francorum conditor, Antonius de Vion
lominus d'Herouval Rationum publi-
:arum Auditor, Hadrianus Valesius
Historiographus Regius, Stephanus
Balusius Colbertinæ Bibliothecæ Pre-
fectus, & Johannes Baptista Cotele-
rius Socius Sorbonicus.

Quibus etiam accessit, qui ad hoc examen delectus opportuno tempore adesse non potuit, Carolus du Fresne

dominus du Cange Regij ærarij Quæstor, qui expensis seorsim codicibus suffragium suum jam confecto instrumento ultrò adjunxit. Atque ut intelligas, studiose lector, posterius hoc examen non esse prioris alterius subterfugium, iidem causæ cognitores ad utrumque rogati sunt: neque visum est in posteriori interpellare illustrissimum Senatûs Principem, ne temere sacro ejus otio abuti videremur. Id verò liberaliter nobis annuit illustriss. Parisiorum Archiepiscopus, qui prioris examinis arbiter unà cum illustriss. Senatûs Principe rogatus, præsentiam suam exhibere non potuerat.

Tam perspicacibus, tam incorruptis, tamque à partium studio alienis hominibus litis contestandæ Instrumenta coram illustrissimo Archiepiscopo exhibuimus, ut eâ quâ cetera solent diligentiâ excuterent, ac de his pro sua integritate censerent: Fecerunt illi perstrenuè,

ſtrenuè, & ambiguis quibuſque codi-cum apicibus ad leges ſeverioris critices exactis, judicarunt noſtros ab omni legitima falſi ſuſpicione abeſſe: ex adverſo autem palam ac viva voce declararunt Autographum Antuerpianum exſcriptorem magis quàm auctorem referre.

Hæc tu te meliùs intelliges, Lector, ex Actis coram illuſtriſſimo Archiepiſcopo, quæ huic præfationi ſubjungimus, veluti ſecuturæ diſſertationis fundamentum. Nempe eo judicio integrata eſt fides codicum noſtrorum, quos in falſi ſuſpicionem adduxerant adverſarij noſtri, ac ſubinde inſtaurandæ controverſiæ orta occaſio.

Iis porro argumentis, quæ ab reſtituta exemplaribus auctoritate eruuntur, alia atque alia è re nata conjunximus, ut totius quæſtionis ſummam complecteremur: quò ſi non aliud commodum ex hac qualicumque ſcriptione

referres, tædio ſaltem legendi proli-xiores in eam rem diſceptationes leva-reris.

Fortaſſe conquerentur adverſarij, quòd huic examini non interfuerint; verùm cùm non judicanda ſed tantùm inſtruenda eſſet cauſa, non fuit neceſ-ſarium utramque partem adeſſe, ſed alteram tantùm, cujus erat codices falſi poſtulatos Arbitris exhibere. Tum quia adverſæ partis poſtulata Inquiſi-toribus perſpecta erant, ut porè qui to-tam controverſiam probè tenerent, & priori examini jam plerique interfuiſ-ſent ubi adverſariorum objecta audie-rant, tum quia apud eos homines res a-gebatur, de quorum ęquitate nemo du-bitare poſſet. Tum denique quia cau-ſæ cognitio pendebat ex ſola veterum MSS. ſinceritate, quæ oculis conſpici potiùs quàm oratione explicari debe-bat. Verùm ut adverſariis omnis de-mum cauſandi occaſio præcluderetur,

de clarissimorum assessorum consilio decrevit illustriss. Antistes, ut adversæ parti copia fieret Instrumenti hac de re confecti, dareturque facultas alterius consessus, in quo si quid objiciendum aut reponendum illis fortasse videretur, aut certè si quos pro Thoma MSS. haberent codices, coram Arbitris exponerent. Si verò oblatæ occasioni deforent, in gratiam Johannis Gersenis sententia rata esset. Iis rebus uti statutum erat ad amussim perfectis, elapsum est ferè triennium; nec tamen adversarij comparuere, tametsi frequenter à nobis amicè conventi, ut diuturnam litem concordibus animis simul componeremus. Quamobrem cùm ab illis diu multumque comperendinatum esset, visum est tandem omni procrastinatione præclusa prædictum Instrumentum publici juris facere, quo nostrorum codicum sinceritas assereretur.

His omnibus bona fide peractis,

tota controversia jam confecta censeri debet, non quidem viâ juris forensis, sed legibus censuræ litteratoriæ, cujus legitimum judicium causæ nostræ satis superque esse existimamus.

An verò adversarij tantorum virorum fidem aut æquitatem incusabunt? numquam id opinor eos admissuros; quamquam si quid scrupuli supersit, nullus obsistam quin eos conveniant si lubet, in vivis agunt notissimi, clarissimique. Denique si quæ habent instrumenta causæ suæ, nec dum hactenus exhibita, proferant, per nos licet, tametsi jam satis morarum ab ipsis acceperit controversiæ definitio: Interim verò MSS. nostra exemplaria falsi postulare desinant, & Johannem Gersen aut Gessen de Canabaco, Abbatem Vercellensem, cujus nomen præferunt MSS. codd. Italici omnium vetustissimi, pro indubitato auctore libri de Imitatione Christi haberi patiantur.

INSTRVMENTVM,

In quo MSS. codices librorum de Imitatione Christi *coram Illuſtriſſ. Archiepiſcopo Pariſienſi ventilati atque diſcuſſi indicantur.*

NNO Domini milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo primo, die quarta-decima menſis Auguſti, cùm ex Mandato Illuſtriſſimi Domini D. Franciſci de Harlay Pariſienſis Archiepiſcopi, Nos infraſcripti conveniſſemus in Aula ipſius Archiepiſcopali; idem Illuſtriſſimus Dominus Archiepiſcopus juſſit nobis exhiberi plures codices manu deſcriptos, in quibus continetur Opuſculum de Imitatione Chriſti: dixitque ſe velle, ut ſuper his ſuffragium quiſque noſtrum ferremus.

Primus codex.

In primis oblatus eſt nobis codex

membraneus, in cujus primo folio præmittitur hæc inſcriptio : *Liber Monaſterij Canonicorum Regularium in monte S. Agnetis Virginis ac Martyris prope Suvollis.* Dein recentiori manu hæc addita leguntur : *Quem F. Ioannes Latomus Profeſſus Ordinis Regularium in Throno B.* MARIÆ *propè Herentals, ejuſdem Ordinis generalis Miniſter, facta viſitatione Monaſterij B. Agnetis prope Suvollam, ejuſdem Monaſterij ruinis ereptum, ne penitus interiret, Antuerpiam allatum, Ioanni Bellero amico veteri & fideli D. D. anno ſalutis 1577. Porro Ioannes Bellerus PP. Societatis* JESU *in grâtiam ſuorum filiorum, quos eadem ſocietas Religioſos fovet, lubens donavit Kalend. Iunij 1590.*

Poſtea in proximo folio verſo habetur indiculus eorum quæ in toto codice continentur in hunc modum :

Qui ſequitur me nôn ambulat in tenebris.

Regnum Dei intra vôs eſt, dicit Dominus.

De Sacramento venite ad me omnes.
Audiam quid loquatur in me Dominus Deus.
Et post alia ultimo loco.
Brevis admonitio ab exterioribus, &c.

In fine verò codicis post prædictam admonitionem leguntur hæc verba minio descripta: *Finitus & completus anno Domini M. cccc. xli. per manus fratris Thomæ Kemp. in monte S. Agnet. prope Zuvoll.*

In libris quatuor de Imitatione Christi, qui in isto codice exstant primo loco, deprehenduntur errata non pauca, ex quibus hæc sint in exempla.

1. Transpositio libri de Sacramento altaris, qui cùm in omnibus aliis quartus sit, in hoc codice est tertius, tum in indiculo superiùs relato, tum in ipsa librorum serie, incipiens à folio verso post librum secundum.

2. Omissiones quædam insignes, ut in lib. 1. cap. 13. fol. 11. post illum ver-

ſum, *Principiis obſta ſero medicina paratur*, omittitur ſequens ad ſenſum neceſſarius: *Cùm mala per longas invaluere moras*.

Et in lib. 2. cap. 11. folio 35. verſo, *Rarò invenitur tam ſpiritualis*, &c. omittitur verbum *invenitur*, quod in margine ſuppletum eſt manu recentiori.

3. Solæciſmi nonnulli: ut in lib. quarto (qui in aliis tertius) cap. 36. folio 94. verſo, *Quòd ſi ad præſens tu videris ſuccumbi*, pro *ſuccumbere*, & cap. 55. folio 113. verſo, *ſtips inutilis* pro *ſtirps inutilis*.

4. Lituræ quorumdam verborum, quæ fallente oculorum jactu, extra ordinem ſcripta fuerant, ut in lib. 1. cap. 19. folio 15. verſo, *Exercitia & Sanctorum ſuffragia*, tria poſtremò verba minio deleta, quintâ pòſt lineâ leguntur poſt idem vocabulum, *exercitia*, quod repetitum fefellit ſcribentis oculos: & libri 2. cap. 8. folio 31. *Potes citò perdere*

etiam hæc vox *perdere* quæ poſt tria vocabula ſubſequitur, minio deleta eſt.

SECUNDUS CODEX.

Codex Monaſterij S. Udalrici apud Auguſtam Vindelicorum, in quo præter multa habetur liber primus de Imitatione Chriſti, & in fine hujus libri hæc ſubduntur: *Et eſt finis hujus tractactus ſcripti in Concilio Baſilienſi anno Domini M. cccc. xxxvij. Et ſic cum Dei adjutorio finitus eſt iſte Tractatus per me Georgium de Gottingen, tunc temporis Capellan. in Vviblingen.*

TERTIUS.

Codex Vveingartenſis papyraceus, uti & præcedens, ita incipit: *Qui ſequitur me*, &c. & in fine tertij libri de Imitatione: *Explicit liber internæ conſolationis finitus anno Domini M. cccc. xxxiij. ſecundâ feriâ ante feſtum Aſſumptionis Beatæ Virginis* MARIÆ *per me fratrem Conradum Oberſperg, tunc temporis Conventualem in Veingarten.*

C v

Codex Mellicensis papyraceus, in quo habetur primo loco *Manuale D. Augustini, tum Regula vivendi in Monasteriis edita à B. Hieronymo.* Postea *libellus de reformatione hominis, qui in quatuor partes dividitur. Primus de Imitatione Christi & contemptu omnium vanitatum mundi.* Et post hos libros quatuor de Imitatione Christi, sequuntur varij Tractatus Johannis Gerson, in his. *Considerationes ejus xxv. de Confessionibus audiendis*: in quarum considerationum fine legitur pagina 120. in margine inferiori: *Explicit die Kiliani 34.* id est anno 1434. Quod probatur ex registro nobis oblato librorum ejusdem Monasterij Mellicensis, scripto & absoluto anno 1517. sic enim legitur in calce Registri: *Scriptum & collectum per fratrem Stephanum Purckhardi anno Domini* 1517. In eo autem Registro recensetur primaria manu prædictus codex,

qui proinde anno 1434. ſcriptus dici debet, non anno 1534. quo jam ante annos ſeptemdecim Regiſtrum erat abſolutum: nec anno 1334. propter Opuſcula Gerſonis quæ in eo continentur ſub numero I. 78.

Quintus.

In eodem Regiſtro deſignatur etiam alius codex itidem nobis oblatus, in papyro ſcriptus, in quo exſtat primo loco *Tractatus S. Auguſtini de viſitatione infirmorum:* & poſt alia, liber primus de *Imitatione Chriſti.* Tum *Contemplatio S. Bernardi de Paſſione;* in cuius fine hæc ſubſcriptio legitur: *Explicit contemplatio B. Bernardi de Paſſione Domini, finita anno xxi. in die S. Iohannis Baptiſtæ,* id eſt anno M. cccc. xxi. ob rationem ſuperiùs expoſitam de tempore ſcripti Regiſtri, in quo inſcribitur iſte codex ſub numero D. 43.

Sextus.

Codex Monaſterii S. Jacobi apud

Leodium papyraceus, præter alia continens *librum de Sacramento altaris*, incipientem ab his verbis, *Venite ad me omnes*, &c. In præcedente verò folio verso leguntur hæc verba recentiori manu adscripta *Anno Domini M. cccc. xvij. xv. die mensis Octobris indutus fui habitum Ordinis S. Benedicti in Monasterio ædificato in honore Sanctorum Apostolorum Iacobi & Andreæ.*

SEPTIMUS.

Codex Salzburgensis itidem papyraceus, in quo varii Tractatus, quorum Indiculus initio præmittitur, & in eo Indiculo id legitur, *de Imitatione Christi Ioh. Gers.* Et in fine libri tertii de Imitatione: *Explicit liber internæ consolationis per fratrem Benedictum die Sabbati ante festum omnium Sanctorum, anno M. cccc. lxiij. & scriptus Saltzburg Monasterij S. Petri.*

OCTAVUS.

Codex Monasterii S. Germani à Pra-

tis, eleganter in membranis exaratus, hanc inſcriptionem præfert: *Incipit libellus devotus & utilis magiſtri Iohannis Gerſon de Imitatione Chriſti & contemptu omnium vanitatum mundi.* Et in fine libri quarti ſubditur: *Explicit liber quartus & ultimus de Sacramento altaris anno Domini 1460. 13. Kal. Septembris.* Quibus verbis ſubjungitur teſtimonium Caroli le Breton Doctoris Medici Facultatis Pariſienſis, concedentis hunc libellum Patribus Benedictinis Congregationis S. Mauri anno 1652.

NONUS.

Codex Gerardi-montenſis, veteris jamque detritæ ſcripturæ in membranis, unà cum litteris Notarij publici Bruxellenſis, teſtantis factum coram ſe juramentum à R.P. Petro Almaert Monacho ac Bibliothecario Monaſterij S. Adriani dicti Gerardi-montis, viſam ſcilicet à ſe ac lectam in iſtius codicis ultimo folio, quod ante annos aliquot

incerto casu avulsum est, subscriptionem in hæc verba. *Hic liber conscriptus fuit à F. Ludovico de Monte, qui obiit ante annum millesimum quadringentesimum.*

DECIMUS.

Codex Monasterij S. Benedicti de Padolirone in papyro præter primum folium membraneum, sic inscriptus: *Incipit liber Iohannis Gersen primus de contemptu mundi & de Imitatione Christi.* In qua inscriptione sana est omnino scriptura in nomine proprio, & nulla falsi legitima suspicio apparet, neque in subscriptione, quæ in fine codicis primaria manu exarata est hoc modo: *Explicit liber quartus Iohannis Gersen de Sacramento Eucharistiæ.* Codex videtur scriptus ante annos minimùm ducentos.

UNDECIMUS.

Codex Allatianus in papyro, in quo præter alia habentur libri quatuor de Imitatione Christi, præferentes hunc

titulum : *Incipit Tractatus Iohannis de Canabaco de Imitatione Christi & contemptn omnium vanitatum mundi, & dividitur in quatuor libros.* Cognomentum de Canabaco interſcriptum habetur ſupra lineam, ſed tamen eadem manu eodemque minio.

DUODECIMUS.

Codex Cavenſis optimæ notæ, in membranis vetuſtis eleganter ſcriptus, in cujus prima littera vocis *Qui*, imago Monachi nigri crucem geſtantis initio repræſentatur.

Cujus imaginis exprimendæ occaſio nata videtur ex illis verbis, quæ Auctor ipſe dicit in lib. 3. cap. 56. *Suſcepi de manu tua crucem, portabo eam uſque ad mortem ſicut impoſuiſti mihi : verè vita boni Monachi crux eſt, ſed dux Paradiſi.* In hoc codice habentur quatuor libri de Imitatione.

PRO TERTIO DECIMO.

Exhibitum eſt nobis teſtimonium

publici Notarij opidi Aronę in ditione Mediolanensi, quo nobis facta fides est, exstare in Bibliotheca Collegij Aronensis Societatis Jesu *quemdam librum antiquum manuscriptum in charta pergamena, incipientem per litteras rubeas, videlicet L. I.* ac deinde sequi hæc verba; *Incipiunt capitula primi libri Abbatis Iohannis Gersen sub numero viginti quinque:* & primum capitulum sic incipere; *Qui sequitur me non ambulat in tenebris.* Et post librum quartum: *Explicit liber quartus & ultimus Abbatis Iohannis Gersen de Sacramento altaris.* Lecta sunt etiam nobis Bernardini Rossignolij, Andreæ Maioli, Possevini, ac Bellarmini testimonia de isto codice Aronensi, quem *perantiquum* Possevinus vocat.

Præterea ostensæ sunt etiam nobis variæ ejusdem opusculi editiones primariæ, sub nomine sancti Bernardi, una absque temporis nota, aliæ sub nomine Johannis Gerson, una etiam versionis

ſionis Gallicæ ſub nomine Thomæ à Kempis facta anno 1494. in cujus fronte præfigitur monitum iſtud, libellum ſcilicet de Imitatione à quibuſdam eatenus attributum fuiſſe S. Bernardo aut Magiſtro Johanni Gerſoni.

In quorum fidem communi conſenſu hoc Inſtrumentum ſubſignavimus die quinta decima ejuſdem menſis, anno prędicto.

Subſcripſerunt in originali A. FAURE, CAROLUS LE COINTE Congreg. Oratorij Preſbyter, DE VION D'HEROUVAL, DE VALOIS, BALUZE, COTELIER.

FRANÇISCUS miſeratione divina & ſanctę ſedis Apoſtolicę gratia Archiepiſcopus Pariſienſis, ea omnia quę in ſuperiori Inſtrumento expoſita ſunt, bona fide, cum maturo ac diligenti examine de noſtra auctoritate, & in pręſentia noſtra facta eſſe teſtamur.

Datum Parisiis anno, mense & die quibus supra.

FR. ARCHIEP. PARIS.

De mandato Illustrissimi ac Religiosissimi Domini D. Archiepiscopi.

LOCUS SIGILLI. MORANGE.

Ego infrascriptus cùm ab Illustrissimo Domino Archiepiscopo, unâ cum viris clarissimis delectus fuissem ad examinandos prędictos codices MSS. nec horâ indictâ adesse potuissem; visis & accuratè perspectis iisdem codicibus, testor ea omnia ut in pręmisso Instrumento exposita sunt, ita se habere.

DU FRESNE DU CANGE.

1668. Die Lunæ vigesimo sexto mensis Martij.

Attestatio Rectoris Domûs Societatis Iesu in burgo Aronæ.

N mei Notarij testiùmque infrascriptorum præsentia, & in studio mei Notarij infrascripti.

Comparuit admodum R. Pater FRANCISCUS *Paravicinus Rector Domûs Societatis* JESU, *aliàs Abbatiæ Sanctorum Gratiani & Felini burgi Aronæ, Diœcesis Mediolanensis, & exhibuit quemdam librum antiquum manuscriptum in carta pergamena, petens litteras testimoniales dari super recognitione ejusdem ad perpetuam rei memoriam: qui quidem liber à me dicto & infrascripto Notario præ manibus acceptus, visus & inspectus, conspicitur & legitur in primo folio, ubi decernitur tabella capitulorum ejusdem libri incipiens per litteras rubeas ultimi L. I.*

Deinde sequuntur hæc verba, videlicet:

Incipiunt Capitula primi libri ABBATIS JOHANNIS GERSEN ſub numero viginti quinque, & primum capitulum ſic incipit, videlicet: qui ſequitur me non ambulat in tenebris.

Et ſic de ſecundo, tertio & quarto libro dicti Abbatis Iohannis Gerſen, in cujus fine leguntur hæc verba, videlicet;

Explicit liber quartus & ultimus ABBATIS JOHANNIS GERSEN de Sacramento Altaris.

Qui liber eſt coopertus duabus tabulis ligneis more antiquo; & quæ recognitio fuit à me Notario infraſcripto facta, ſic requirente dicto admodum R. Patre Rectore Societatis JESU *Aronæ, præſentibus teſtibus D.* Carolo *Franciſco Cauzrano Preſbytero Domni Bernardini & Cauſidico, D.* Johanne *Rampono patre mei Notarij, ambobus habitantibus Aronæ notis.*

Ego Julius Franciſcus *Ramponus publicus Apoſtolica & Imperiali auctoritate Mediolanenſis Notarius, Collator prædicti*

D. Causidici Iohannis habitator Aronæ, manuscriptum librum, & ut supra, recognovi, & attestor adesse scriptum ut supra; & in fidem. Signatum cum monogrammate Julius Franciscus *Ramponus.*

Nos I. C. Iohannes Mandegatius Prætor & Commissarius Oppidi Aronæ & Obinentiorum, &c. fidem facimus & attestamur Iurisconsultum D. Iulium Franciscum Ramponum esse publicum & legalem Notarium, ejusque instrumentis & scripturis publicis plenam adhiberi fidem in judicio & extrà. In quorum fidem, &c. Ex officio Prætorio Aronæ die Lunæ vigesima sexta mensis Martij 1668. Signatum I. Mandegatius, & sigillatum. Et inferiùs signatum, Paulus Camillus.

EX PRÆMISSO INSTRUMENTO eruuntur ARGUMENTA, quibus demonſtratur non THOMAM KEMPENSEM, ſed JOHANNEM GERSENEM Libri controverſi eſſe Auctorem.

Quod etiam è re nata aliunde petitis rationibus confirmatur.

PARS PRIMA.

Thomam non eſſe auctorem libri de Imitatione Chriſti.

§. I.

Codex manu THOMÆ *exaratus, eum exſcriptorem probat, non auctorem.*

NGENS profectò optimę cauſę privilegium eſt, jus ſuum ſtatuere inſtrumentis adverſariorum, quod ſi umquam aliàs, nuſquam certè auſpicatiùs, quàm in ea qua de agitur controverſia contigit. Codex ſiquidem ille celebris manu Thomæ exaratus, qui nec paucos, nec ignobiles ſcriptores prono errore

delusit; in quo illius vindices spem omnem, aut certè præcipuam posuere, is ipse est qui susceptam ab iis causam funditus labefactat.

In eo nimirum duo momenta perpendenda sunt, subscriptio & ætas: Subscriptio Thomæ nomen exhibet; ætas annum refert 1441. ambæ res his verbis concluduntur: *Finitus & completus anno Domini M. cccc. xli. per manus Fratris Thomæ Kemp. in monte Sanctæ Agnetis Virginis & Martyris prope Zuvollis.* Neutra tamen Auctorem designat, utraque Thomam repudiat.

Hæc subscriptio habetur in calce codicis MS. Antuerpiani.

Atque ut à subscriptione exordiar, ea Amanuensis tessera est non Auctoris. Illud namque interest Auctor & Amanuensis, quòd ille si nomen suum ad posteros transmitti velit, operibus ab se editis illud præfigere studeat; huic verò satis sit, prisco libellionum more, codicibus à se exaratis subscripsisse: quod postremum adeò vulgatum est, ut vel ipse Malleolus totidem fermè verbis nomen suum subtexuerit Missarum libro, ac sacris Bibliis, quæ etiam hodie *visuntur Coloniæ & Lovanij,* teste Rosvveido, in notis ad vitam Thomæ n. 9. & 10. *Finitus & completus anno Domini M. cccc. xxxix. in vigilia Sancti Iacobi Apostoli per manus Fratris Thomæ Kemp. &c.* ut luce clariùs

pateat non inde eum magis habendum esse auctorem opusculi de Imitatione, quàm Evangeliorum aut Epistolarum Beati Pauli, cùm utrisque pari forma parique ratione subscripserit. Eccur enim ex eodem principio non eadem consecutio erueretur?

Instrumentum, sive Acta coram Illustriss. Archiep. Parisiensi n. 7. Quid? quòd non absimili argumento sacratissimum libellum sibi vindicabunt exscriptores plerique, qui nomen suum, eadem ratione qua Thomas, exarato à se libro de Imitatione affixerunt; ut ille: *Explicit liber internæ consolationis per Fratrem Benedictum die Sabbati ante festum omnium Sanctorum An-*
Ibidem n. 2. *no M. cccc. lxiij. &c.* & alter; *Et est finis hujus tractatus scripti in Concil. Basileensi an. D. M. cccc. xxxvij & sic cum Dei adjutorio finitus est iste tractatus per me Georgium de Gottingen, &c.* Quæ verborum formula longè significantiùs auctorem designare videtur, quàm ea qua usus est Thomas de Kemp. unde fit, ut si ex subscriptionibus controversia dirimenda esset, multo plus juris tribuendum foret Georgio de Gottingen aut Fratri Benedicto, qui completum à se librum de Imitatione Christi adfirmant, quàm Thomæ de Kemp. qui per manus suas dumtaxat exscriptum, non verò ingenio elaboratum contestatur.

Neque verò mirandum eſt Thomam operibus non ſuis, nomen ſuum indidiſſe, quippe qui librariam exerceret, *ac libros exſcriberet*, non ſolùm *pro domo ſed etiam pro pretio*; ut teſtatum reliquit continuator Chronic. Montis Sanctæ Agnetis p. 137. nam ut habet ipſe Malleolus in eodem chronico cap. 8. *quia pauperes adhuc erant, aliquos fratres pro pretio ſcribere ordinavit (Frater Iohannes de Kempis illius Aſceterij Præpoſitus.)* Cæterum quòd libris à ſe Exſcriptis nomen ſuum affixerit inſignis ille amanuenſis, non magis ei vitio verti debet, quàm noſtris typographis, qui alienis lucubrationibus nomen itidem ſuum adſcribunt.

At, inquiunt, reliqua opuſcula quæ in Antuerpiano codice continentur, haúd dubiè ſunt Thomæ de Kempis, quidni & liber de Imitatione, eadem manu exaratus atque unà compactus? Egregium profectò argumentum. Verùm quibus tandem auctoribus ea qualiacumque opuſcula Thomæ adſeruntur, cùm ea ipſa reperiantur in codice Gerardi-Montenſi, Thoma, ut quidem videtur, antiquiore. Deinde, ut eis id concedamus, quis adeò rei antiquariæ rudis atque imperitus eſt, quin apprimè no-

verit aliorum atque aliorum auctorum lucubrationes in unum fascem sæpe compaginari? quod certè eo verisimilius est in præsenti controversia, quò Thomæ subscriptio non proximè sequitur librum de Imitatione Christi, quod observatione dignum est, *sed brevem ammonitionem spiritalis exercitij*, ut ipse loquitur.

Nunc ut illius Autographi ætatem expendamus, istud in primis scire cupio ab adversariis, num illud pro Archetypo habeant, an verò pro apographo? Et pro Archetypo quidem agnoscunt plerique Thomæ vindices, uti Sommalius, qui monitum istud præmisit editioni anni 1607. *Testatur ipse auctor se hunc librum manu propria composuisse anno D. 1441.* Sommalio accesserunt Rosvveidus Vindic. c. 19. & ipsi venerabiles Canonici Sanctæ Genovefæ in editione Gallica ab eis procurata Parisiis anno 1651. cui hunc titulum præfigunt: *Traduit en François du Latin pris sur le MS Original de 1441.* Atqui si ita res habet, actum est de causa Malleoli, siquidem præsto nobis sunt codices MSS. qui annos referunt 1421. 1433. 1434. 1437. iisque etiam longè vetustiores, de quorum antiquitate præscribimus vel teste Hesero, ergo si anno 1441. primum elucubratum opus

In actis coram Illustr. Arhc. a. n. 5. 6. n. 3. c. n. 4. d. n. 2.

à Thoma confingunt ejus vindices, suo ipsorum calamo conficiuntur. Quid? quòd exemplar Gerardi-Montense & sua ipsius antiquitate, & oculati testis adsertione ante an. 1400. scriptum proditur, quo necdum tyrocinium exegerat Thomas à Kempis. Eòdem accedit codex Leodiens. quem ante an. 1400. exaratum esse liquet, quando longè recentiori manu aliquis inibi adnotavit se an. 1417. Monachum induisse, ut habetur *in Actis n. 6.*

Hoc argumento territi nonnulli pedem retulerunt, non sine gravi præjudicio malæ causæ ab eis susceptæ; aiunt scilicet alia atque alia exemplaria seriùs ociùs à Thoma edita, ejusque etiam, si superis placet, nomine insignita; sed istud qua facilitate ab iis dicitur, eadem à nobis negatur; etsi enim ab exorta lite nullum non lapidem moverint Canonici regulares, scriptis quaquaversum epistolis, ut aliquot ejusmodi codices corrogarent; necdum tamen unum indepti sunt, qui Thomæ nomen in fronte exhibeat: nisi quòd vetustioribus nonnullis temeraria manu nuper adscriptum fuit, cujus rei habemus præ manibus luculentum testimonium, ac recens exemplum. Sed demus eis hanc veniam, ut

dictum indictum sit, factum infectum, verum falsum, archetypum ectypum, non erit quò hàc abeant impunè, dummodò eruditorum judicio stare velint. Sciunt illi suo experimento primos lucubrationum conatus incompositos ferme esse, posterioribus subinde curis nitorem atque ordinem iis accedere. Atque hinc fit, ut auctores quo frequentiùs opera sua recognoscunt; eò castigatiùs ea describant. E contra verò Amanuenses, quo sępiùs alienos labores transcribunt, eo etiam mendosiùs. Quæ si certa sunt, uti sunt certissima, exemplar anni 1441. non auctorem refert, sed exscriptorem, cùm iis mendis scateat, quæ nemo grammaticus admiserit in prima sui operis designatione; nedum in postrema recognitione. Possem hîc ego erratorum myriades attexere, nî otio in iis minutiis abuti puderet: sed hujus rei specimen reperiet cordatus lector in actis coram illust. Archiepiscopo n. 1. Quamquam ea satis confessa est apud Thomæ Patronos. Ut enim sileam Frontonem ea errata excusare benigniùs, Sommalius Amanuensis indiligentiâ offensus emendavit non pauca, Rosvveidus subsidio codicis Martiniani penè centum loca restituit. Usque adeò ei cruda visa est codicis Antuerpiani barbaries, ut ei con-

Vindic. cap. 19.

concoquendæ par non fuerit, tam-etsi partium studiis exæstuaret. Quotquot demum in eo opusculo expurgando operam posuerunt, etiam Canonici Regulares, multa præter fidem exemplaris Antuerpiani castigarunt. Atqui si Thomas alia exemplaria ante istud exarasset, reliqua omnia ad hoc cui postrema manus accesserat, exigenda forent: non verò istud ad alia recensendum.

Rursus auctores majore diligentia orationem comere, quàm characteres depingere student. Thomas verò totus est in litteris effingendis ac sic ubi incauto exciderint calamo, aut litura coercendis, aut minio instaurandis, quod proprium amanuensium officium est. Interim verò neglectim habet solæcismos ac barbarismos, phrases aliquas omittit, plures decurtat, & quod his omnibus gravius est, librorum seriem interturbat, ac quartum loco tertij reponit, ut ex Actis evincitur. Siccine verò auctores opera sua retractare, aut viros eruditos de CC. MSS. censere, aut adversarios exscriptorem libri de Imitatione tam levi argumento pro vero auctore venditare? Neque verò ea errata sunt hominis in recta scribendi ratione aberrantis, sed haud planè capientis quid scriberet, ut patet ex eo quod habet stips,

pro quo legendum erat ſtirps, & ex aliis quamplurimis quibus totum opus commaculavit, quibus enumerandis in præſens ſuper ſedeo.

§. II.

Liber de Imitatione Chriſti Doctoribus Angelicis Bonaventuræ ac Thomæ familiaris, adeoque Thoma Malleolo antiquior.

NON erit, opinor, moleſtum ſi iſtud argumentum identidem inculcemus; nam ex eo tantum momenti noſtræ cauſæ accedit, deceditque Kempenſi, ut licet adverſarij nervos omnes huic elevando contenderint, nuſquam niſi irrito impetu in illud arietarint.

Nota res eſt Beatum Bonaventuram, qui cælos petiit anno 1274. octo ſupra centum ante natum terris Kempenſem, collatione 7. ad Novitios, librum de Imitatione his verbis laudaſſe; *Vt patet in devoto libello de Imitatione Chriſti.* Ex cujus parte 1. c. 25. ea omnia delibaverat. Quî igitur Thomas poterit eſſe atque haberi auctor opuſculi à Doctore Seraphico tot ante annos laudati? aut

quî Doctor Seraphicus ex libro nondum edito sibi aliquid decerpere potuisset? Hoc argumento dudum commotos Hispanos à Kempensium partibus recessisse fatetur Rosvveid. vindic. c. 12. qui tamen ex eo animosior factus, totus est in abjudicandis hisce collationibus S. Bonaventuræ; sed eo licet reluctante, illas Doctori Seraphico vindicant, qui de rebus Franciscanis egerunt plerique, atque inter eos Lucas Wadingus scriptâ in eam rem apologiä. Consentiunt editiones Argentoratensis 1495. Veneta 1564. Romana, Moguntina, Lugdunensis, omnes denique una excepta vetustiori Argentinensi 1489. Sic nimirum ferente usu, ut veterum scriptorum opera aliqua sui parte minuta primùm prodeant, posterioribus verò curis auctiora recudantur.

At enim collationem primam mutuatur ex Ubertino aliquanto suppare. Quid tum? me vide lector, Ubertinus in prologo Arboris vitæ crucifixi, innuit se sub Johanne Parmensi Generali Minorum Administro tyrocinium posuisse, quod ipsum testantur Rodulphus Tossiniacensis lib. 3. hist. Marcus Ulissipon. Chron. parte 2. cap. 22. Lucas Wadingus & alij. Atqui iisdem auctoribus Johannes de Parma præfectura dejectus est an.

1256. indeque in carcerem trufus per continuos 18. annos, non erat, opinor Novitiis per id tempus in ordinem coaptandis idoneus, ante annum igitur 1256. facris Franciſcanis à Johanne Parmenſi addictum oportuit Ubertinum, nihil proinde vetat quin S. Bonaventura qui an. 1274. diem ſuum clauſit, aliquid ab Ubertino ſeu concionante, ſeu familiariter colloquente, ſeu ſchedas, ut fit inter Aſcetas communicante, ſibi ſublegere potuerit, maximè cùm talis ac tantus eſſet Ubertinus, ut de eo vulgatum eſſet proverbium, *quòd ſi ejus mores doctrinæ conſenſiſſent, unus toti mundo in melius mutando par fuerit*; ſed Ubertinus, inquiunt, an. 1305. à converſione ſua 32. edidiſſe ſe narrat librum arboris vitæ. Iſtud ego non inficior. Verùm Ubertino ea narranti oppono Ubertinum teſtantem ſe ſub Johanne de Parma meruiſſe ante annum 1256. Qui igitur coincidit annus converſionis 32. cum anno 1305. Si ipſe Johanni de Parma operam dedit ante annum 1256. nodum hunc diſſolvant adverſarij, ac tam diverſa ſcribentem Ubertinum Ubertino concilient, ſi conciliando ſunt pares.

Ubertinus ipſe de ſe narrat.

At ne controverſiam obſcurare, aut lites ex lite ſerere velle videamur, lucem aliquam his tenebris adfundamus, ſcilicet Ubertinus, non

non de prima sui à sæculo conversione, aut de prima libelli designatione loquitur, sed de sua in meliorem frugem restitutione, post decursum Parisiis Theologiæ studium, *fœdatamque*, ut ipse quidem loquitur, *priorem reformationem.* Hoc Ubertinus innuit non obscurè, dum se ait per visum *à Christo* admonitum, ac graviùs correptum, mutationem magnam subiisse, indeque forsitan annos conversionis suæ computavit, ac castigandis lucubratiunculis animum appulit.

Sed ut illæ Collationes non sint Bonaventuræ, sunt certè hominis Thomâ antiquioris; nam Marianus Florentinus, quem Rodulfus Tossiniacensis & Henricus Villotus an. 1400. floruisse scribunt, inter opera S. Doctoris eas recensuit, ac deinceps qui editionem Argentinensem 1495. procurarunt, eas cum reliquis illius operibus emiserunt in lucem, ambo utique ex fide aliquorum exemplarium MSS. se ipsis adeoque & Thoma de Kempis vetustiorum. Quis enim jure suspicetur eos tam obesæ fuisse naris, ut opus recens scriptum antiquo Doctori gratis affingerent? Affingerent autem ineptissimè, si Thomas auctor esset librorum de Imitatione Christi. Exstabat igitur anno 1495. immo 1400. annosus aliquis codex ex quo ejusce-

modi Collationes erui possent ac Bonaventurę adseri; ille porrò erat Thoma antiquior, recentior verò auctore libri de Imitatione qui collatione 7. laudatur apertè, ergo non auctor Thomas, sed exscriptor.

Huic conjecturæ robur accedit ex Doctore Angelico, qui pleraque ex libro 4. de Imitatione derivavit in officium Ss. Sacramenti, quod argumento est jam inde ab ejus ævo piissimum opusculum longè latèque vulgatum fuisse, concurrentibus in eam assertionem testimoniis utriusque Doctoris Thomæ ac Bonaventuræ.

Ac nequis ex adverso auguretur auctorem libri de Imitatione mutuasse nonnihil à Beato Thoma, non Thomam ex eo delibasse, intercedit constans illa eruditorum observatio, quâ quid à quoque desumptum fuerit dijudicant. Nempe fere fieri ut recentiores scriptores, quę ab aliis decerpunt loca, fusiore stylo diducant, adeoque is primus auctor alicujus sententię habendus videatur, qui rem paucioribus verbis complexus sit, maximè verò si gravem aliquam sententiam argumento imprimis accommodam omiserit. Nunc autem comparanti facilè liquet Doctorem Angelicum, quę ex opusculo de Imitatione desumpsit, nova accessione cu-

mulasse. Exemplo sit antiphona quę pręcinitur ad *Magnificat* in festo Ss. Sacramenti. *O quàm suavis est, Domine, spiritus tuus, qui ut dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suavissimo de cælo præstito, esurientes reples bonis, fastidiosos divites dimittens inanes.* Quę verba mutuatus est S. Doctor ex lib. 4. de Imitatione c. 13. ubi sic habetur: *O quàm suavis est spiritus tuus, Domine, qui ut dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suavissimo de cælo descendente, illos reficere dignaris*; quibus subjunxit Doctor Angelicus versiculum ex Luc. 1. cap. quem haud dubiè non rejecisset auctor libri de Imitatione si ex S. Thoma reliqua descripsisset. Non igitur ex officio Ss. Sacramenti in librum de Imitatione; sed ex libro de Imitatione in officium Ss. Sacramenti ea transmissa fuere.

§. III.

Librum de Imitatione Christi Thoma antiquiorem agnovit Trithemius. Evincit codex Matthiæ Farinatoris manu exaratus.

GEMINO errori sese implicuit Trithemius geminos comminiscèndo Thomas; sed ut nullum malum totius boni, aut

nullum falſum omnis veritatis expers reperi-ri obſervavit Auguſtinus, vel ex his tenebris ſincerius lumen erumpit. *Thomas de Kempis* (inquit Trithemius libro de illuſtribus Germaniç viris) *Gerardi Magni Daventrienſis . . . . diſcipulus claruit 1410. & notandum quòd duo feruntur hujus nominis, quorum primus temporibus magiſtri Gerardi Magni ad Religionem converſus; ſecundus verò adhuc noſtris penè temporibus viguit in humanis, libellus autem de Imitatione Chriſti, primi fertur auctoris, quem ante multos annos Seniores noſtri ſuos ferunt legiſſe Seniores.*

In qua narratione Trithemium bifariam hallucinatum agnoſcunt nobiſcum adverſarij: in primis quòd Kempenſem illum, qui Gerardo Magno operam dedit, Thomam appellavit. Huic enim Johanni nomen erat non Thomç, teſte Bruſchio l. 2. Chron. c. 35. quem nihil aliud ſcriptionis molitum eſſe commemorat prçter libros Eccleſiç, Capituli, Miſſale, Graduale, & Conſtitutiones. Fallitur rurſus quòd libros de Imitatione illi adſcripſerit ſecus quàm ipſi ſentiant ac nos.

Atqui ex gemino errore geminum argumentum eruitur, quo Thomam Malleolum noſtri Gerſenis ęmulum demonſtremus non eſſe auctorem libri de Imitatione Chriſti,

Primum, quòd is Trithemio ęqualis propè fuerit: nam Trithemius novennis erat cùm Thomas de Kempis excessit è vivis. Alterum, quòd Trithemij majores, æquales utique Kempensis, sacrum opusculum à suis majoribus, majoribus proinde Thomæ, *ante multos annos lectitatum* adfirmarent. Ex quibus haud obscurè conficitur libellum esse antiquiorem, quàm ut à Thoma lucubrari potuerit. Neque verò ejus argumenti vim elidunt, qui aiunt moribus receptum apud Ascetas, ut Seniores vocentur qui ante alios professionem emiserunt. Si enim eò respexisset Trithemius, eam de Senioribus Seniorum narrationem, non ex aliorum fide retulisset, sed veluti rem à se auribus exceptam atque oculis usurpatam memoriæ prodidisset.

At ne juniori Thomæ per vim aptentur quæ de Seniore commentus est Trithemius, obstat in primis, quòd hîc sub Gerardo Magno meruerat, qui annò 1384. diem obiisse dicitur in Chronico Montis sanctæ Agnetis c. 3. Cùm ille Thomas quo de agimus vix tum vitæ quadriennium exegisset: deinde quòd vel eo argumento Thomæ sacrum opusculum abjudicavit, quo eum sua prope ætate vixisse noverat, ita ut librum à Senio-

ribus Seniorum suorum lectitatum minimè condere potuisset. Sed unde, inquis, venit in mentem Trithemio, ut Thomæ ficticio librum sæpedictum tribueret? nimirum quòd Trithemius opus suum de scriptoribus Ecclesiast. ediderit post excusum Nurembergæ sub Thomæ nomine librum de Imitatione Christi. Cumque hoc opusculum Thomæ sui temporis adscribi non posse videret, alium exstitisse Seniorem existimavit.

Adfine est huic argumento, illud quodcumque sit, quod de codice Bibliothecæ Augustanæ, Matthiæ Farinatoris manu exarato, Thomæque inscripto, magnificis verbis, magisquàm veris enarrant adversarij. Ut enim exscripserit Matthias, certè Thomæ adscribere nequivit, quem ætate longè præcessit.

Erat Farinator Carmelita Germanus, ob egregias animi dotes Johanni 22. Pontifici in primis carus, cujus jussu (inquit Possevinus in Apparatu) *digessit librum moralitatum, quem prænotavit lumen animæ fidelis, in septem distinctum capita è Patribus, è Doctoribus, Philosophis, Poëtis atque Oratoribus, &c.* talia molientem non apud vulgus, sed apud supremum Ecclesiæ Hierarcham, quot annos natum existimas, mi lector? tuum hic judicium

expecto; Interim si meum non displicet, tam variæ litteraturæ hominem non crediderim fuisse tricenario minorem.

Cum igitur Johannes 22. Petri Cathedram occupârit ab anno 1316. ad 1333. sequitur natalem Farinatoris, qui illi per id tempus in pretio fuit, ad annum circiter 1300. referendam esse: talem ac tantum virum anno circiter 1300. natum, quis porrò existimet alienis libris exarandis fuisse idoneum post annum 1441. cùm vix ac ne vix quidem tamdiu superstes esse potuerit? id qui in animum induxerit, inducat quoque per me licet Thomam esse auctorem libri de Imitatione, fabulas fabulis congerat, numquam me adversarium nanciscetur.

Ad hæc, quàm difficilis fuerit antè inventam artem typographicam novorum librorum distributio atque propagatio in varias Orbis plagas nemo nescit. Nec id quibusvis libris contingebat, sed his solùm quos auctoris dignitas commendaret. Atqui initio sæculi xv. cum necdum Thomas Orbi innotuisset, ut pote juvenis, ac ut ita dicam, nullius nominis, habebantur exemplaria libri de Imitatione in singulis ferme Europæ regionibus. Exstabant in Superiore Austria in Monasterio Mellicensi procul à Monte san-

ctæ Agnetis dissito, exstabant in Alamannia, illud scilicet quo Frater Benedictus usus est in suo apographo exscribendo tempore Concilij Basiliensis. Exstabant in Gallia plura, & quidem unum, quo usus est ille qui Hesdinij versionem Gallicam adornavit an. M.CCCC. XLVII. cujus autographum habetur in Bibliotheca Patrum Præmonstrat. apud Ambianos, in cujus autographi fine hæc leguntur. *Et la parfaite imitation de* JESUS-CHRIST, *& du contempt de toutes les vanitez du monde, translaté de Latin en François en la ville de Heiden au mois de Fevrier l'an mil quatre cens quarante-sept.* Habebatur & aliud in Bibliotheca Comitis Engolismensis anno 1467.

Denique ut ceteras regiones sileam, plura habebantur in Italia, eaque, quod observatione dignum est, reliquis longè vetustiora, Aronense, Cavense, Palidoronense, quod annos amplius CCL. præfert, Olivetanum quod ab hujus ordinis visitatore longè post scriptum apographum, cuidam Monacho concessum est, anno M. CCCC. LXVIII. quod nobis pro sua humanitate è suo musæo commodavit eruditiss. D. *de Saint Hilaire.* Quis porro existimet opusculum decimo quinto sæculo conditum, ab homine per id tempus

obſcuro, qualis erat Thomas, in tam varias tamque ab invicem diſſitas regiones deportatum eſſe, atque in ſcrinio Comitis Engoliſmenſis, litteris præ vetuſtate caducis exaratum reperiri potuiſſe?

§. IV.

Librum de Imitatione Thomæ abjudicant Cenſorius index ſupellectilis Comitis Engoliſmenſis, codex MSS. an. 1460.

Editiones vetuſtiores.

Conſentiunt monumenta publica privatis inſtrumentis, ad fidem faciendam antiquitati opuſculi de Imitatione, eaque non ex quovis archivo petita, ſed ex ipſomet regio *Rationario*. Exſtat illic inventarium ſupellectilis Johannis Comitis Engoliſmenſis, in quo recenſetur libellus ſacer præ vetuſtate caducus his verbis.

Inventaire des livres trouvez en l'armoire de feu Monſeigneur, le premier jour de Juin 1467.

Tum ſtatim fol. 5. verſo, articulo 1.

La Imitation de S. Bernard avec pluſieurs oraiſons & devotions en papier, en lettres com-

munes bien caduques, commençeant au premier feüillet. Deus omnipotens: à la fin totale, honorabilisque.

Nihil igitur cunctandum, quin codex ævo Thomæ caducus Thomâ annosior fuerit, si quidem chartæ in scrinio Principis studiosè adservatæ, caducitatem tam citò contrahere non possunt; subinde verò cum illud exemplar non fuerit Archetypum, ex aliquo vetustiori exscriptum esse apparet. Neque officit quod nonnulli vitilitigandi magis quàm veritatis indagandæ studio effutiunt, libello de Imitatione non istud esse initium, *Deus omnipotens*, præter quàm quòd enim inerant huic codici precationes aliquot piæ, ad quarum primam quæ his utique verbis inchoari poterat istud principium referri posset, ferè evenit, ut ubi caducorum librorum primæ ac novissimæ chartæ interciderint, aliud tum demum principium aliumque finem incolumes quaterniones exhibeant.

Sed quid ego iis diutiùs immoror? is erat liber de Imitatione Beato Bernardo vulgato errore non semel adscriptus, hoc est, ipse ille de quo contentiosum funem tamdiu ducimus, quæ res & per se perspicua est, & vetustioribus editionibus comprobari potest. Siquidem earum pleræque omnes, facta ve-

luti adversum Thomam conspiratione sancto Bernardo aut Johanni Gersoni istud opus constanter adscribunt.

Nimius sim in eis scrupulosiùs recensendis, sed una fuerit instar omnium editio Gallica anni 1494. aut altera Latina eo ipso anno Nurembergæ evulgata, quæ ambæ eo probabiliores videri debent adversariis, quòd Thomæ Malleolo impensè faveant, hac adhibita cautione, librum nimirum ea tenus tributum esse S. Bernardo Abbati, aut Johanni Gersoni Cancellario Parisiensi. *Vide act. n. 13.*

Iis accedit codex ille elegantissimo calamo exaratus an. 1460. quo Johanni Gersoni liber inscribitur, superstite ac tum maximè efflorescente nec quidquam reclamante Thoma. Qui enim tam luctuosam orbitatem tacito pectore tulisset piissimus parens, si istud opus legitimum ingenij sui partum esse sensisset? Rursus cùm is codex ex alio desumptus sit, non obscurè conficitur Thoma in vivis agente librum de Imitatione non esse illi suppositum. *Vide act. n. 8.*

§. V.

Auctores nihilo juvare causam Kempensem.

COnducant licèt testium nubem, ac magno verborum apparatu testimoniorum an fabularum plaustra congerant, non conficient umquam ut id effectum sit quod factu impossibile esse demonstravimus, aut Thomam esse auctorem ejus libri, qui pridem ante ejus ætatem in lucem publicam exierat.

Verùm ne ea controversiæ pars indicta abeat, aut eam à nobis consultò omissam conquerantur, paucis illam hîc expedire juverit. Non decertabo tamen rationibus, quin priùs egerim præjudiciis, quæ adversum ejusmodi testimonia militant, nec pauca, nec levia. Constat enim inprimis ex editionibus aliisque instrumentis superiore §. laudatis Thoma superstite usque ad annum 1494. librum de Imitatione Sancto Bernardo aut Johanni Gersoni adscriptum esse. Rursus clarissimus Fronto Canonicus Regularis, studiosissimus Malleoli vindex, fatetur ævo Trithemij rem fuisse obscuram; tametsi Trithemius, qui librum de viris illustribus Germaniæ edidit anno 1495. & curatores

editionis operum Sancti Bonaventuræ, eodem anno librum Thomæ abjudicarint. Primus, quod ego quidem sciam, Pirkamerus Carthusiensis Germanus, vir haud satis diligens, ut fatetur Rosvveidus, eam lucubrationem Thomæ supposuit anno 1494. ea quam suprà attulimus cautione, eatenus librum tributum esse Gersoni. Qui deinceps testes adducuntur, aut domestici, aut partium studio addicti plerumque sunt, ut vel inde exauctorentur.

Sed ut illis eam injuriam non irrogemus, quantum momenti insit eorum testimoniis perpendendum est. Agmen ducat Buschius testis, ut quidem videtur Thomæ compar ac sodalis, cui succenturiant recentiores plerique, qui pedibus manibusque in eam quam refellimus sententiam abierunt. *Contigit* (inquit Buschius) *ante paucos dies sui obitus (Iohannis de Ouveden) ut duo Fratres notabiles de Monte sanctæ Agnetis prope Zuvollas, Ordinis nostri dictum Priorem nostrum super certis rebus consulturi in Vindeshen advenirent, quorum unus Frater Thomas de Kempis, vir probatæ vitæ* (animum advertito) (*qui plures devotos libros composuit, videlicet qui sequitur me de Imitatione Christi*) *cum aliis nocte insecuta somnium vidit præsagium futurorum.* vereor ut risu exci-

pias, mi lector, tam intempestivam; tamque ineptam narrationem; quid enim huic libro & somnio? Quid denique Buschius tacitus præterit ceteras lucubrationes, unam de qua controvertitur dumtaxat recenset; certè aut vanus sum augur, aut tam incomposita, tam ambigua, tamque affectata diligentia falsi suspicione non caret.

Non temerè igitur adfirmare ausim, eam parenthesim alicunde accitam, atque assutam Buschio: nam ut sileam Franciscum Tolensem Canonicum Regularem disertè profiteri, nulli eorum qui cum Thoma vitam agitaverunt curæ fuisse res illius gestas memoriæ prodere: ut omittam Auctorem anonymum qui in se receperat indicem opusculorum Thomæ contexere, aut fidem non exsolvisse, aut libelli de Imitatione non meminisse: ut dissimulem continuatorem Chronici Montis sanctæ Agnetis ne verbo quidem tenus id innuisse: Georgius Heserus non postremus Malleoli vindex testatur Buschij Chronicon lectum esse Trithemio, ab eoque laudatum sub nomine Arnaldi de Busco, qui si eam parenthesim in eo comperisset, Thomæ juniori (ut vocat) favisset haud dubiè impensiùs. Spuria ergo est illa parenthesis, temeraria aliqua manu Buschiano chronico inserta.

Sommal. advers. Cajetan, p. 10. Item Rosvveidus ad elogium Trithemij præfixum editioni ejusdem Chronici.

Sed cedo ſponte de gradu iſto,ita licet ſenſerit Buſchius, eum ego animi falſum eſſe contendo, errore eo magis venia digno,quo Thomas librum edidiſſe fertur de Contemptu mundi, qui erat titulus ejus, qui nunc vulgò dicitur de Imitatione. Viſebatur inſuper codex manu Thomæ exaratus anno 1441. cum ſua ſubſcriptione. Hincque orta apud Germanos ſuſpicio Malleolum auctorem eſſe ejus libri qui omnium manibus terebatur. Hæc prima mali labes, hic fons hallucinationis, hic ſcopulus in quem impegerunt Thomæ Patroni.

Neque verò mirandum Buſchium ſi tale quidpiam ſcripſit, adeò turpiter offendiſſe, cùm & noſtra ætate vir cetero quin diligentiſſimus in re non minùs nota deceptus ſit. Scribit enim in obſervationibus ad librum 5. epiſt. Petri Cellenſis epiſt. 1. utrumque Cœnobium Sancti Criſpini Sueſſionenſis, eſſe Benedictinæ familiæ, cùm tamen eorum alterum ſit Canonicorum Regularium; quanto magis Buſchium, qui neque ingenio neque diligentia clariſſimo huic viro comparari poteſt, in re per id tempus obſcura (Teſte Frontone) hallucinari pronum ac facile fuit?

Etſi verò Buſchio denſo agmine ſuccen-

turient recentiores plerique, non est tamen cur causæ nostræ pertimescamus; præterquàm quod enim eorum maxima pars suum arietem secuta est, aut cæco impetu, aut partium studio ducta, tanta porrò fides testibus non oculatis haberi debet, quantam ipsi sibi seu allatis rationibus, seu corrogatis aliunde testimoniis fecerint, nunc cum tota Kempensis fabula, chronico Buschiano aut codici Antuerpiensi superstructa sit, eaque superiùs exauctoraverimus, fluxis adeo fundamentis innixam conjectationem satis confutasse nobis videmur.

§. VI.

Liber ipse adversùm Thomam se sè vindicat.

VT patrissant plerumque filij, ut causas suas effectus ferè representant, ut insunt non rarò proli gentiliciæ notæ, ita libro de Imitatione argumenta non ambigua quibus legitimum sui auctorem prodat atque designet, subditicium abdicet ac respuat.

Stilus inprimis hominem Italum refert, non Germanum, qui per quam familiariter patriam linguam Latinæ adjungit, ut testantur hæ voces: *fontaliter*, *grossè*, *passionatus*, *bassari*,

baſſari, *contentari*, *ſentimenta*, aliæque hujuſmodi quas ex Italico idiomate in Latinum efformat & effingit, uti perſpicuum eſt omnibus, qui quidem Latinè atque Italicè ſciunt.

Deinde Auctor l. 3. c. 10. Monachum ſe haud obſcurè profitetur his verbis: *Feciſti ultra omnem ſpem miſericordiam cum ſervo tuo, & ultra omne meritum gratiam & amicitiam exhibuiſti. Quid retribuam tibi pro gratia iſta; non enim omnibus datum eſt, ut omnibus abdicatis ſæculo renuntient, & Monaſticam vitam aſſumant.* Et cap. 56. *Suſcepi de manu tua crucem & portabo eam uſque ad mortem ſicut impoſuiſti mihi: verè vita boni Monachi crux eſt & dux paradiſi, &c.*

Thomam verò nuſquam ſe ſuoſve Monachos indigitaſſe comperio, immo & ipſi venerabiles Canonici libentiùs audiunt Clerici aut Canonici regulares, eoque nomine ſe velle cenſeri palam conteſtantur, ſive de ſe ipſi loquuntur ſive ſcribunt.

Denique hujus Scriptoris ævo Ordines Monaſtici, inprimis Ciſtercienſes, eximiâ vitæ ſanctimoniâ Orbi præfulgebant, cùm e-contra ſæculo Chriſtiano decimo quinto, quo Thomas effloruit, vel ipſo teſte, vix ulla primævæ pietatis veſtigia in Monaſteriis ſu-

ũ

pereſſent, quæ cùm eruditis notiſſima ſint, & à noſtro Quatremario luculenter adſerta, tam acerbam recordationem lacrymis obliterare quàm ſtilo proſequi malim.

Sed hæc eminus rem atinent, nunc comminus ut agamus comparandus eſt ipſe auctor cum Thoma Kempenſi: certè quiſquis ille tandem fuerit, qui eximio hocce libello religionem illuſtravit, homo erat multo rerum ſpiritalium uſu detritus, cui non ſolùm ſpectata inter bonos morum integritas, ſed vel cana ſenectus, aut dignitatis amplitudo auctoritatem conciliaverat, ut è ſuperiore loco dicere poſſet ea verba, quæ nemo abs tyrunculo æquis auribus accipiat.

Patere candide lector, ut Thomam hîc quantus quantus fuit non adſciticiis coloribus ſed proprio ipſius penicillo depingamus, quò hujus argumenti vis clariùs elu-

Chron. S. Agnetis, c. 8. 1399.

ceſcat: *Eodem*, inquit, *anno 1399. ego Thomas Kempis Scholaris Daventrienſis proceſſi lætus ad Montem S. Agnetis, & feci inſtantiam pro manſione in eodem loco, & fui miſericorditer acceptus.*

Ac ne hominem ſublimioribus diſciplinis imbutum in Schola Daventrienſi arbitrere, narrat iterum in vita Arnoldi Schonovienſis in hunc modum; *Ibi quippe didici ſcribere &*

sacram scripturam legere, & quæ ad mores spectant devotosque tractatus audire. Denique in Chronico Montis S. Agnetis cap. 10. subdit: *Anno 1406. in die Sacramenti, quæ tunc fuit in profesto Sancti Barnabæ investiti sunt duo Fratres, Clerici.... Frater Thomas Hemerken de Campis.* Istius porro moræ causas tute ipse conjicies fuisse animi levitatem aut tarditatem, quod non obscurè innuit Badius in ejus vita. Ecquid enim causæ intercessisset quominus adolescens 27. annorum post annuam probationem religioni se obligaret? Equidem Auctor anonymus ejus vitæ eam fuisse existimat Cœnobij Montis S. Agnetis consuetudinem, ut per annos sex Novitij probarentur, sed huic sententiæ adversatur ipse Thomas in chronico cap. 10. *Anno M. cccci. in Crastino divisionis Apostolorum fuit investitus Frater Iohannes Dryck, qui infra annum professus est.* Continuator ejusdem chronici sub initium scribit eum sustinuisse ab exordio Monasterij magnam penuriam, tentationes& labores unde forsitan nonnihil cunctabundus diu egit inter tyrones. Rosvveidus auguratur Thomam ne quid præproperè committeret vota sua seriùs Deo nuncupasse. Badius tandem animi seu levitatem seu tarditatem non obscurè causatur.

Lib. de discipul. Florent. c. 14.

En qualis quantusve fuerit per id tempus Thomas de Kempis Scholaris Daventriensis, qui scribere ac legere utcumque noverat, vitę spiritalis adeo rudis, ut nisi post exactum toto sexennio tyrocinium nuncupandis votis idoneus non fuerit; hunc porro hominem quoto anno librum de Imitatione Christi, hoc est, totius Theologiæ mysticæ summam cumulatissimam edidisse putabimus? Si quis libri natalem ad annum 1441. referat adversùs eam adsertionem vetustiorum exemplarium antiquitate præscribimus: si ad annum 1407. cum Guillelmo Heisengrenio, aut 1410. ut definit Heserus, aut 1412. ut alij vaticinantur, aut ante emissam professionem, vel non multò pòst, quod existimat Werlinus. Facinus profectò eatenus inauditum audire mihi videor. Ecquis enim ferat virum tantum quantum Thomam fuisse per id tempus comprobavimus, his ac consimilibus verbis lectorem suum cum nostro auctore interpellantem? *Numquam inveni aliquem tam religiosum qui non habuerit gratiæ subtractionem*, l. 2. c. 9. bona verba: vixdum inter tyrones meruit, & ejusmodi hominem se non invenisse causatur novitius inquisitor. Iterum, *sæpe sentimus ut meliores & puriores in initio conversionis nos fuisse inve-*

niamus, quàm post multos annos professionis, l. 1. c. 11. & 13. *Quidam in principio conversionis graviores tentationes patiuntur, quidam autem in fine, quidam verò quasi per totam vitam.*

Denique cap. 22. ejusdem libri; *Bene opus esset quod adhuc iterum instituremur tanquam boni novitij ad mores optimos, si fortè spes esset de futura emendatione.* Hui tam citò, non ego eam contumeliam Thomæ inferam ut eum à primęvo fervore statim recessisse putem. Sed illi ipsi ejus nomini atque modestiæ parum consulunt, qui rudem adhuc tyronem talia locutum esse confingunt. Hæc, inquam, à me jactata non sunt, ut ullam religiosissimo Kempensi labem inuram, sed ut ostendam eos longè à verisimili aberrare, qui eum tam levi ætate tantæ lucubrationi animum adjecisse putarunt.

At audio instare rursus adversarios, quòd Thomas an. 1410. trigesimum ætatis annum ageret, adeoque non esset scribendis libris immaturus. Quod ego si inficier improbus sim, sed ut per ætatem potuerit, non potuit certè per usum, non per eruditionem, non per ingenium, homo rudis, scribendi legendique dumtaxat peritus, qui necdum in sanctiore militia meruerat, nisi fortè eum

divino numine ad miraculum uſque afflatum comminiſci velint. Sed iſtud inteſtatum cùm ſit, nullam fidem apud cordatos obtinere debet.

PARS SECUNDA.

Johannem Gerſen aut certè Geſſen de Cannabaco S. Stephani Vercellenſis eſſe auctorem libri de Imitatione Chriſti.

§. I.

Quæ ſuperiùs diſſeruimus JOHANNI *Gerſen impensè favere, codices MSS. multo impenſiùs.*

ET ſi omnis controverſia duas in partes tribui ſoleat, quarum unâ falſum confutari, alterâ verum adſtrui debet, eæ tamen adeò invicem adfines ſunt, ut qui primam abſolverit, reliquam fermè exegiſſe videatur. Quamobrem Gerſenis cauſam non mediocriter promoviſſe nos exiſtimamus, qui Kempenſem tot tantiſque argumentis labefactavimus, ut toto competitorum grege ſummoto unus ſuperſit Abbas Vercellenſis, qui legitimus auctor ſacri opuſculi eſſe & haberi poſſit.

Verùm ne alienæ gloriæ detrahere magis quàm jus nostrum asserere velle videamur, ea quoque parte defungendum est, & quibus momentis Abbatis nostri jus adstruatur demonstrandum.

Ac si quidem ex Instrumentorum fide controversia dirimenda est, favent inprimis duo codices MSS. qui nomen illius disertè referunt, non in calce dumtaxat, ut ille Antuerpianus, sed & in fronte veluti si magnâ sui juris fiduciâ caput erigeret Johannes Gersen. *Acta coram illustr. Archiepiscopo, n. 10. & 11.*

Hos sequitur ille alter ex Monasterio Cavensi à nobis accitus, in quo imago Monachi nigri crucem gestantis exhibetur, ut Amanuensis respexisse visus sit ad eum locum, quo se piissimus auctor crucem de manu Dei suscepisse gestit, lib. 3. cap. 56. quod argumentum & si pro ridiculo habuerit adversariorum non nemo, tanti nihilominus fecit illustrissimus juxta ac consultissimus Archiepiscopus, ut eo se multùm commoveri, multúmque momenti causæ nostræ ex eo accedere palam contestatus sit. *Act. n. 12.*

Denique, ut reliquos omittam, de quorum vetustate præscribimus adversùs Kempensem: exemplar MS. perantiquum Collegij Aronensis Societatis Jesu, nomen Abbatis *Act. n. 13.*

Johannis Gerſen in principio ſimul ac fine cujuſque libri ſine ulla ambiguitate refert, quod & ſi ad manum non habeamus, non exiſtimo tamen ullum adeò improbum inficiatorem reperiri qui iſtud negare auſit poſt tot illuſtrium ſcriptorum teſtimonia, publici etiam Notarij chirographo confirmata. Codex itidem MS. Bibliothecæ Em. Cardinalis Biſchij in eum modum inſcribitur: *Incipit tractatus Iohannis de Cannabaco de Imitatione Chriſti. Et de contemptu omnium vanitatum mundi, & dividitur in quatuor libros.*

Bellarmini, Bernardini, Roſſignolij, Poſſevini.

Nec obtundant nobis diutiùs aures de adulteratis codicibus. Ut enim ſileam Aronenſem & Biſchianum ab ea calumnia prorſus abeſſe; parciùs iſta, ut opinor, nobis objectare accipient adverſarij, ubi intellexerint ea exemplaria, quę tot probris infamaverant, nobis pręſto eſſe, eaque illuſtriſſimi Archiepiſcopi judicio ac eorum virorum, quos ad eam inquiſitionem adhibuit, omni legitima falſi ſuſpicione carere: Age jam noſtra hęc cum adverſariorum argumentis componamus, ut quid juris quemque attineat tandem aliquandó perſpiciatur, opponimus codices, ut minimum quinque unico Antuerpienſi, illis non ſolùm ſubſcripſit Johannes Gerſen uti Amanuenſis, ſed & no-

men prǽfixit solemni auctorum more : Ad hujus verò calcem nomen suum retulit Thomas de Kempis quem *manibus* exarasse, non ingenio elucubrasse testátur. Nostri, tam-etsi vetustate superent, emendatiores sunt ac aptiori ordine dispositi; is longè recentior ac multò mendosior, præter quàm quòd libros inverso ordine repræsentat.

Atqui tot instrumentis probę fidei innixa causa cadere non potest; nam si de fortuna aut de capite sub eo testium numero decernitur; quidni de auctore hujusce libelli tandem aliquando definiatur secundùm Abbatem Vercellensem, cui tot testimonia suffragantur?

At enim ignotus est Abbas ille Johannes Gersen, à nullo celebratus auctore, aut ęquali aut subpari, jacuissetne in tenebris homo tantus, quantus fuit ille quicumque est hujus libelli auctor, nullusne ipsius vitam ad posteros transmisisset? Verùm quot & quanti auctores in idem discrimem adducti sunt, qui nisi repertis ipsorum operibus in oblivione fuissent? quis Facundum noverat ante libros ejus hoc tempore editos? immo quis Guibertum Novigenti Abbatem qui justum volumen diversorum operum condidit? Floruit ille sæculo 12. ineunte, quo vigebant lit-

terati complures, maximè historici, & tamen de illo silet omnis illa ætas, immo & posteriorum temporum nemo de illo meminit, & nisi ipse vitam suam scripsisset, nullus Guibertum qualis quantusve fuit agnovisset. Quid? quod cùm Papirius Massonus Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis opera è tenebris primùm eruit, ac ex MSS. codd. venerandæ antiquitatis edidit in lucem. Cardinalis Perronius, atque alij non pauci non modò ea falsi insimularunt, verùm & ipsum Agobardum nusquam in humanis egisse contenderunt. Quid porro obstat quominùs idem dicamus de nostro Gersene, qui floruit sęculo XIII. quo quidem tempore nullus Historicus res Italicas aut Venetas memoriæ prodidit, immo nec sequiorum temporum quisquam. Atque ut aliquis memoriæ mandasset res Italicas, potuit ignorasse aut certè præteriisse Gersenem, hominem Claustri latebris contentum, cùm id etiam in Facundo, Guiberto, quodque iis videtur incredibilius, in Agobardo illustrissimo Archiepiscopo, atque aliis contigisse sciamus.

Cõstat istud ex Epistol. Gallica D. Gillotij ad Iosephum Scaligerum data 18. Ian. 1605.

Denique si nullius nominis Johannes Gersen, vacant omni falsi suspicione codices nomen ipsius præferentes. Quis enim tam sto-

lidę mentis nebulo fuiſſet, qui falſum auctorem Thomæ Kempenſi ſuffecturus non potiùs elegiſſet, hominem è noſtris aliunde notum, celebrem, ac famoſum, quàm humilem & obſcurum; apage ergo à nobis eam ſuſpicionem.

§. II.

Iohanni Gerſeni librum vindicant Auctores plerique.

HAud adverſariorum more agendum mihi exiſtimò, qui magno verborum apparatu, domeſticorum inprimis teſtium, fidem appellant, qui quantumvis inculpatiſſimi, ab omni ſuſpicione ſuæ affectatæ partis eximi non poſſunt; quamquam, ut dicam quod res eſt, graviſſima quæque teſtimonia pro Gerſen interciderint, ex quo illud Cœnobium à Paulo tertio Canonicis regularibus conceſſum eſt an. 1536. ac deinde ſolo æquatum an. 1581. ut teſtatur Franciſcus Auguſtinus ab Eccleſia in chronico Pedemontano.

At, quæ fuit hujus ſcriptoris diligentia, accuratiſſimum Abbatum catalogum è tenebris eruit, eoſque inter Johannem Gerſen ab anno 1230. ad 1245. diſertè recenſet his verbis.

Iohannes Gersen, qui eruditissimum tractatum de Imitatione composuit.

Quæ quidem narratio eo majori fide digna est, quòd ab homine rerum Pedemontanarum callentissimo, & ab omni partium studio alieno, instituta sit, quique ingenuè fatetur se nihil certi comperisse de origine vetustissimi, ut vocat, Cœnobij; indeque magna religione abstinuit à superioribus Abbatibus commemorandis ante annum 1172. ne dubia pro veris obtrudere videretur.

Huic accedit Ferdinandus Ughellus, cui satis superque visum est in sua Italia sacra, Augustinum ab Ecclesiis laudasse, & ad illius historiam quam accuratissimam noverat lectorem remisisse, ubi de rebus Vercellensibus ageretur. Sequuntur inclito agmine Eminentissimus Bellarminus Cardinal. *Act. n. 13.* Antonius Possevinus, Andræas Mayolus, Bernardinus Rossignolius, clarissimus Michael Marillacius Galliæ Procancellarius, ac demum totius antiquitatis scrutator diligentissimus Johannes Launoius; qui duo postremi scriptis in eam rem dissertationibus pro Gersene adversùs Thomam de Kempis sententiam dixerunt.

Tres verò reliqui re diligentiùs expensâ, codicis Aronensis inprimis auctoritate con-

victi, causæ nostræ calculum adjecerunt. Omissos nunc facio ceteros seu domesticos seu extraneos, tametsi nec pauci nec obscuri sint, quod ejuscemodi suffragia pensanda magis sint quàm numeranda: illi porrò quos modò commemoravi, non ex aliquo vulgi rumore, sed ex certo codicis Aronensis examine in nostras partes concesserunt, concessissent verò multò libentiùs, si in reliqua exemplaria MS. quæ coram illustrissimo Archiepiscopo exhibuimus, incidissent.

Neque hîc omittendum, quod ab iis sapientissimè observatum invenimus, nimirum hoc opusculum tributum esse Johanni Gersoni Cancellario ob eam nominis affinitatem, quæ illi cum Johanne Gersen intercedit. *Apparet*, inquit Bellarminus, *hoc opus tributum fuisse Iohanni Gersoni propter similitudinem nominis, quia verus illius auctor erat Iohannes Gersen*: quod multo luculentiùs adseritur à Bernardino Rossignolio, qui rem hîc perpensam vestigaverat; sic enim ille apud Possevinum. *Iohannes Abbas de Gessen, vel de Gersen scripsit aureum illum libellum de contemptu mundi, & Christi imitatione, qui inscribitur propter nominis similitudinem Gersoni, & ab aliis propter stili ac phra-*

ſeos formulas tribuitur Thomæ de Kempis, ita habetur in perantiquo exemplari MS. quod in Monaſterio Aronenſi, in ditione Mediolanenſi, ex vetuſta Bibliotheca reliquum eſt: ex quo etiam intelligitur hunc Abbatem fuiſſe ſancti Benedicti Monachum.

Inde ſequitur omnia exemplaria, omneſque itidem editiones, quæ nomen Gerſonis præferunt, Johanni noſtro militare, quamquam audio reſtitare nonnullos, ac dicere Cancellario Pariſienſi adſcribendum opuſculum, neque obſtare quòd auctor Monachum ſeſe indigitet; cùm Johannes Gerſon rogatu fratris ſui æquivoci, Cæleſtinorum apud Lugdunenſes Præpoſiti, ſcripſiſſe potuerit ſub perſona Monachorum: ſed ad hæc

Repono, ſtilum omnino abhorrere à ſtilo Johannis Gerſonis, qui pro Scholaſticorum more ſalebroſus eſt, inſuavis & inconditus. contra verò in opuſculo de Imitatione ineſt ſuavitas admiranda & abſoluta res divinas explicandi facilitas, à ſalebris ſcholaſticorum longè remota. Deinde auctoritas Bonaventuræ Gerſonem excludit. Ad hæc, codices Italici, qui annos maximè 300. præferunt. Præterea ubi ex nominum affinitate quoddam erratum acci-

dit, longè magis pronum eſt, ut vir ignotus in notum ac famoſum, quàm ut notus in ignotum & obſcurum transferatur. Cui enim venire poſſet in mentem, ut lecto Johannis Gerſonis nomine Johannem Gerſenem ſupponeret, hominem utique nuſquam notum? Deinde quis ita demens eſſet qui Johannem Gerſenem fingeret Abbatem, ſi Johannes Gerſen nuſquam extitiſſet? At verò facile venit in mentem ut librarij, qui Johannem Gerſenem haud noverant, lecto ipſius nomine Johannem Gerſonem toto orbe famoſum ac celebrem ſcripſerint. Poſtremò ut diſſimulem gratis dici hoc opuſculum à Gerſone compoſitum hortatu fratris, ad uſum & in perſona Cæleſtinorum Monachorum, ut id, inquam, diſſimulem, in indice operum Gerſonis, quem indicem poſt auctoris obitum frater æquivocus ordinavit, nullatenus comparet opuſculum de Imitatione Chriſti, ac proinde etiam ex confeſſione fratris ipſius Gerſonis hoc opus Johanni Gerſoni Cancellario Pariſienſi abjudicandum eſt.

Non me fugit aliquos Germaniæ Typographos præpoſtero in popularem ſuum ſtudio eam Bellarmini de Johanne Gerſen

assertionem ausu temerario summovisse, sed istud facinus ab iis injussis perpetratum plus indignationis quàm fidei liberalibus animis ingerere debet, & Thomæ de Kempis non minus officere quàm reliquæ editiones an. 1613. 1617. 1621. 1630. 1644. quæ constanter eam sententiam repræsentant. Eccui enim veritati patrocinantur qui eam à mendacio inducunt?

§. III.

Tempus atque ejus circumstantiæ, vitæ institutum auctoris in Iohannem Gersenem conveniunt.

POstquàm ea expedivimus argumenta, quæ extrinsecus Johanni Gerseni adminiculantur, reliquum est, ut ea quæ ex ipso libello eruuntur seu ex causæ visceribus exsequamur. Ea autem sunt, siquidem rectè intelligo, ut minimum tria, auctoris videlicet antiquitas, professio, seu vitæ institutum, dignitas. Auctorem quisque ille sit antiquiorem esse oportet Beato Bonaventura, à quo laudatur, juniorem nihilominus sancto Francisco Assisinate, quem laudat; Monachum deinde, quandoquidem

quidem eo se nomine indigitavit non semel: Abbatem denique, ut conjicere est, ex variis loquendi formulis, quæ nonnisi è superiore loco proferre queat vir modestissimus, ut à nobis jam observatum est.

Atqui ea omnia, ut à Thoma Malleolo aliena admodùm sunt, ita in nostrum Gersenem ad amussim quadrant. Ætas inprimis; nam sanctus Franciscus Assisinas anno 1226. in cælum migravit, & anno 1228. in sanctorum Album à Gregorio XI. relatus est, nostrum verò Johannem ab anno 1230. ad 1245. floruisse narrat rerum Vercellensium scriptor: ipseque innuere videtur se non multo post obitum sancti Francisci huic scriptioni animum adjecisse, ubi eum velut in vivis agentem appellat his verbis, ut *dicit humilis sanctus Franciscus* (vox *Sanctus* deest in aliquibus antiquis MSS. codicibus) nunc cùm seraphicum Doctorem mors occuparit an. 1274. nihil cunctandum quin medius inter utrumque vixerit Abbas Vercellensis, utpote qui an. 1245. serius ocyus diem suum obiisse perhibeatur.

Quod deinde attinet ad vitæ institutum, Gersenem sub sancti Benedicti legibus me-

ruisse ex superioribus satis constat. Meruisse autem aio per id tempus, quo vix ullum Monastico ordini felicius contigit, quia vix ullum à Monachis sanctiùs exactum est; Ut enim sileam Carthusienses, Cistercienses, ac diversæ religionis Monachos ob eximiam vitæ sanctimoniam à multis historicis, ab eoque ipso auctore commendatos. An non illud fuit aureum sæculum, quo SS. Dominicus & Franciscus numerosissimas juxta ac religiosissimas gentes Ecclesiæ pepererunt? cùm ex adverso Thomæ de Kempis ætate ordines Monastici atque imprimis Cistercienses, perpetuo rerum humanarum fato à primævo fervore longissimè deflexissent, cujus rei testis locuples Eugen. IV. in epistola sua data an. 1444. qua lapsum ordinis Abbati & Capitulo Cisterciensi dolenter improperat.

L. 1. c. 25.

Vide hanc epistol. Eugenij in Nomastico Cisterciensi pag. 664. cum nonnullis aliis ejusdem argumenti.

Abbatem denique indigitant eum Scriptor suprà laudatus, tum etiam manuscriptum exemplar Aronense, ut nullus supersit ambigendi locus, eum in quem tot tantaque præjudicia consentiant, cui tot viri graves suffragentur, tot codices MSS. faveant, adversum Thomam Malleolum ob-

tinere, cujus nomen ne unum quidem exemplar præfert; in quem neque ætas, neque professio, neque dignitas auctoris de Imitatione Christi ullatenus convenire possunt.

De Imit.

DE IMITATIONE CHRISTI.

LIBER PRIMUS.

De imitatione Christi, & contemptu omnium vanitatum mundi.

Caput I.

QUI *sequitur me, non ambulat in tenebris :* dicit Dominus. Hæc sunt verba Christi, quibus admonemur, quatenus vitam ejus, & mores imitemur, si velimus veraciter illu- *Ioan. 8. 12.*

minari, & ab omni cæcitate cordis liberari. Summum igitur ſtudium noſtrum ſit, in vita Jesu Christi meditari.

2. Doctrina Chriſti omnes doctrinas Sanctorum præcellit: & qui ſpiritum ejus haberet, abſconditum ibi manna inveniret. Sed contingit, quòd multi ex frequenti auditu Evangelij pium deſiderium non ſentiunt, quia ſpiritum Chriſti non habent. Qui autem plenè vult & ſapidè Chriſti verba intelligere, oportet ut totam vitam ſuam illi ſtudeat conformare.

3. Quid prodeſt tibi alta de Trinitate diſputare: ſi careas humilitate, unde diſpliceas Trinitati? Verè alta verba non faciunt ſanctum & juſtum: ſed virtuoſa vita efficit Deo charum. Opto magis ſentire compunctionem, quàm ejus ſcire definitionem. Si ſcires totam Bibliam, & omnium Philoſophorum dicta, quid tibi totum

prodeſſet ſine Dei gratia & charitate? *Vanitas ergo vanitatum, & omnia vanitas*, præter amare Deum, & illi ſoli ſervire. Iſta eſt ſumma ſapientia, per contemptum mundi tendere ad cæleſtia regna. Eccleſ. 1. 1.

4. Vanitas eſt, divitias perituras quærere, ac in illis ſperare. Vanitas eſt, honores ambire, atque in altum ſe extollere. Vanitas eſt, carnis deſideria ſequi: & illud deſiderare, unde poſtmodùm graviter puniri oportet. Vanitas eſt, longam vitam optare, de bona autem vita modicùm curare. Vanitas eſt, præſentem vitam ſolùm attendere, & quæ futura ſunt non prævidere. Vanitas eſt, illud diligere, quod cum omni celeritate tranſit: & illuc non feſtinare, ubi gaudium permanet ſempiternum.

5. Memento illius frequenter Proverbij: quia *non ſatiatur oculus viſu, nec auris impletur auditu.* Stude ergo Eccleſ. 1. 8.

cor tuum ab amore viſibilium abſtrahere, atque ad inviſibilia transferre. Nam ſequentes ſuam ſenſualitatem, maculant conſcientiam, & perdunt Dei gratiam.

De humili ſcire, ſeu cognitione ſuiipſius.

Cap. II.

1. Omnis homo naturaliter ſcire deſiderat, ſed ſcientia ſine timore Dei quid importat? Melior eſt profectò humilis ruſticus, qui Deo ſervit, quàm ſuperbus Philoſophus, qui, ſe neglecto, curſum cæli conſiderat. Qui bene ſe ipſum cognoſcit, ſibi ipſi vileſcit, nec laudibus delectatur humanis. Si ſcirem omnia, quæ in mundo ſunt, & non eſſem in charitate, quid me juvaret coram Deo, qui me judicaturus eſt ex facto?

2. Quieſce à nimio ſciendi deſide-

rio : quia magna ibi diſtractio invenitur & deceptio. Scientes libenter volunt videri, & ſapientes dici. Multa ſunt, quæ ſcire, parum, vel nihil animæ prodeſt. Et valde inſipiens eſt, qui aliis intendit, quàm iis, quæ ſaluti ſuæ deſerviunt. Multa verba non ſatiant animam, ſed bona vita refrigerat mentem : & pura conſcientia magnam præſtat ad Deum confidentiam.

3. Quantò plus & meliùs ſcis, tantò graviùs inde judicaberis, niſi ſanctiùs vixeris. Noli ergo extolli de arte ulla, vel ſcientia ; ſed potiùs time de data tibi notitia. Si tibi videtur, quòd multa ſcis, & ſatis bene intelligis : ſcito tamen, quia ſunt multò plura, quæ neſcis. *Noli altùm ſapere*, Rom. 11. 20. ſed ignorantiam tuam magis fatére. Quid te vis alicui præferre, cùm plures doctiores te inveniantur, & magis in lege periti ? Si vis utiliter ſcire

aliquid, & discere, ama nesciri, & pro nihilo reputari.

4. Hæc est altissima, & verissima lectio, sui ipsius vera cognitio, & despectio. De seipso nihil tenere, de aliis autem bene semper, & altè sentire, magna sapientia est, & perfectio. Si videres aliquem apertè peccantem, vel aliqua gravia perpetrantem, non deberes tamen te meliorem illo æstimare; quia nescis quamdiu possis in bono stare. Omnes fragiles sumus, sed tu neminem fragiliorem teipso tenebis.

De doctrina veritatis.

Cap. III.

1 Felix, quem veritas per seipsam docet, non per figuras, & voces transeuntes, sed sicuti se habet. Nostra opinio, & noster sensus sæpe

nos fallunt, & modicum vident. Quid prodeſt magna cavillatio de occultis, & obſcuris rebus, de quibus non arguemur in judicio quia ignoravimus? Grandis inſipientia, quòd, neglectis utilibus & neceſſariis, ultrò intendimus curioſis & damnoſis: Oculos habentes non videmus.

2. Et quid curæ nobis de generibus, & ſpeciebus? Cui æternum Verbum loquitur, à multis opinionibus expeditur. Ex uno Verbo omnia, & unum loquuntur omnia: & hoc eſt principium, quod & loquitur nobis. Nemo ſine illo intelligit, aut rectè judicat. Cui omnia unum ſunt, quíque ad unum omnia trahit, & omnia in uno videt; poteſt ſtabilis corde eſſe, atque in Deo pacificus permanere. O veritas Deus, fac me unum tecum in charitate perpetua! Tædet me ſæpe legere multa, & audire: in te eſt totum, quod volo, & deſidero. Ta-

ceant omnes doctores: fileant univerfæ creaturæ in confpectu tuo; tu mihi loquere folus.

3. Quantò quis magis unitus fibi, & interiùs fimplificatus fuerit, tantò plura, & altiora fine labore intelliget, quia defuper lumen intelligentiæ accipiet. Purus, fimplex, & ftabilis fpiritus, in multis operibus non diffipatur: quia omnia ad Dei honorem operatur; & in fe otiofus, ab omni propria exquifitione effe nititur. Quis te magis impedit, & moleftat, quàm tua immortificata cordis affectio? Bonus & devotus homo opera fua priùs intùs difponit, quæ foris agere debet. Nec illa trahunt eum ad defideria vitiofæ inclinationis, fed ea ipfe inflectit ad arbitrium rectæ rationis. Quis habet fortius certamen, quàm qui nititur vincere feipfum? Et hoc deberet effe negotium noftrum; vincere videlicet feipfum, & quotidie feipfo for-

tiorem fieri, atque in melius aliquid proficere.

4. Omnis perfectio in hac vita, quamdam imperfectionem habet sibi annexam; & omnis speculatio nostra, quadam caligine non caret. Humilis tui cognitio, certior via est ad Deum, quàm profunda scientiæ inquisitio. Non est culpanda scientia, aut quælibet simplex rei notitia, quæ bona est in se considerata, & à Deo ordinata: sed præferenda est semper bona conscientia, & virtuosa vita. Quia verò plures magis scire desiderant, quàm bene vivere: ideò sæpe errant, & penè nullum, vel modicum fructum ferunt.

5. O si tantam adhiberent diligentiam ad extirpanda vitia, & virtutes inserendas, sicut ad movendas quæstiones! non fierent tanta mala, & scandala in populo: nec tanta dissolutio in Cœnobiis. Certè, adveniente

die judicij non quæretur à nobis quid legerimus, ſed quid fecerimus: nec quàm bene dixerimus, ſed quàm religiosè vixerimus. Dic mihi, ubi ſunt modò omnes illi magiſtri, quos noviſti bene dum adhuc viverent, & in ſtudiis florerent? Jam eorum Præbendas alij poſſident; & neſcio utrùm de eis recogitent. In vita ſua videbantur aliquid, modò autem de illis tacetur.

6. O quàm citò tranſit gloria mundi! Utinam vita eorum concordaſſet ſcientiæ ipſorum! tunc bene ſtuduiſſent, & legiſſent. Quàm multi pereunt per vanam ſcientiam in hoc ſæculo, qui parum curant de Dei ſervitio! Et quia magis eligunt magni eſſe, quàm humiles, ideò *evaneſcunt in cogitationibus ſuis*. Verè magnus eſt, qui magnam habet charitatem; qui parvus in ſe eſt, & omne culmen honoris ducit pro nihilo. Verè prudens eſt, qui

Rom. 1. 21.

terrena omnia arbitratur ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciat. Et verè bene doctus eſt, qui Dei voluntatem facit, & ſuam relinquit.

De prudentia in agendis.

CAP. IV.

1. NON eſt credendum omni verbo, nec inſtinctui; ſed cautè ac longanimiter res eſt ſecundùm Deum ponderanda. Proh dolor! ſæpe malum faciliùs, quàm bonum de alio creditur, & dicitur; ita infirmi ſumus. Sed perfecti viri non facilè credunt omni enarranti, quia ſciunt humanam infirmitatem ad malum proclivem, & in verbis ſatis labilem.

2. Magna ſapientia eſt, non eſſe præcipitem in agendis, nec pertinaciter in propriis ſenſibus ſtare. Ad hanc etiam pertinet, non quibuſlibet hominum verbis credere: nec audita,

vel credita mox ad aliorum aures effundere. Cum ſapiente & conſcientioſo viro conſilium habe: & quære potiùs inſtrui à meliori, quàm tuas adinventiones ſequi. Bona vita facit hominem ſapientem ſecundùm Deum, & expertum in multis. Quantò quis in ſe humilior fuerit, & Deo ſubjectior; tantò in omnibus erit ſapientior atque pacatior.

De lectione ſanctarum Scripturarum.

CAP. V.

1. VERITAS eſt in Scripturis ſanctis quærenda, non eloquentia. Omnis Scriptura ſacra eo ſpiritu debet legi, quo facta eſt. Quærere potiùs debemus utilitatem in Scripturis, quàm ſubtilitatem ſermonis. Ita libenter devotos, & ſimplices libros legere debemus, ſicut altos, & profundos. Non te afficiat auctoritas ſcri-

bentis, utrùm parvæ, vel magnæ literaturæ fuerit; sed amor puræ veritatis te trahat ad legendum. Non quæras quis hæc dixerit, sed quid dicatur, attende.

2. *Homines transeunt*, sed *veritas Domini manet in æternum*. Sine personarum acceptione variis modis loquitur nobis Deus. Curiositas nostra sæpe nos impedit in lectione Scripturarum, cùm volumus intelligere, & discutere, ubi simpliciter esset transeundum. Si vis profectum haurire, lege humiliter, simpliciter, & fideliter: nec umquam velis habere nomen scientiæ. Interroga libenter, & audi tacens verba Sanctorum: nec displiceant tibi parabolæ seniorum, sine causa enim non proferuntur.

Psal. 38. 7.
Psal. 116. 2.

De inordinatis affectionibus.

CAP. VI.

1. QUANDOCUMQUE homo inordinatè appetit aliquid, ſtatim in ſe inquietus fit. Superbus, & avarus numquam quieſcunt: pauper & humilis ſpiritu in multitudine pacis converſantur. Homo, qui necdum in ſe perfectè mortuus eſt, citò tentatur, & vincitur in rebus parvis, & vilibus. Infirmus in ſpiritu, & quodammodò adhuc carnalis, & ad ſenſibilia inclinatus, difficulter ſe poteſt à terrenis deſideriis ex toto abſtrahere. Et ideo ſæpe habet triſtitiam cùm ſe ſubtrahit: leviter etiam indignatur, ſi quis ei reſiſtit.

2. Si autem conſecutus fuerit quod concupiſcit, ſtatim ex reatu conſcientiæ gravatur: quia ſecutus eſt paſſionem ſuam, quæ nihil juvat ad

pacem, quam quæſivit. Reſiſtendo igitur paſſionibus invenitur vera pax cordis, non autem ſerviendo eis. Non eſt ergo pax in corde hominis carnalis: non in homine exterioribus dedito, ſed in fervido & ſpirituali.

De vana ſpe, & elatione fugienda.

CAP. VII.

1. VANUS eſt, qui ſpem ſuam ponit in hominibus, aut in creaturis. Non pudeat te aliis ſervire pro amore JESU CHRISTI: & pauperem in hoc ſæculo videri. Non ſtes ſuper te ipſum, ſed in Deo ſpem tuam conſtitue. Fac quod in te eſt, & Deus aderit bonæ voluntati tuæ. Non confidas in tua ſcientia, vel cujuſquam aſtutia viventis: ſed magis in Dei gratia, qui humiles adjuvat, & de ſe præſumentes humiliat.

2. Non glorieris in divitiis, ſi ad-

ſunt; nec in amicis, quia potentes ſunt; ſed in Deo, qui omnia præſtat, & ſeipſum ſuper omnia dare deſiderat. Non te extollas de magnitudine, vel pulchritudine corporis, quæ modica infirmitate corrumpitur & defœdatur. Non placeas tibi ipſi de habilitate, aut ingenio tuo, ne diſpliceas Deo, cujus eſt totum quidquid boni naturaliter habueris.

3. Non te reputes aliis meliorem, ne fortè coram Deo deterior habearis, qui ſcit, quid eſt in homine. Non ſuperbias de operibus bonis: quia aliter ſunt judicia Dei, quàm hominum: cui ſæpe diſplicet quod hominibus placet. Si aliquid boni habueris, crede de aliis meliora, ut humilitatem conſerves. Non nocet, ſi omnibus te ſupponas: nocet autem plurimùm, ſi vel uni te præponas. Jugis pax cum humili, in corde autem ſuperbi zelus, & indignatio frequens.

De nimia familiaritate cavenda.

CAP. VIII.

1. NON *omni homini reveles cor tuum*, sed cum sapiente & timente Deum age causam tuam. Cum juvenibus & extraneis rarus esto. Cum divitibus noli blandiri, & coram magnatibus non libenter appareas. Cum humilibus & simplicibus, cum devotis & bene morigeratis sociare: & quæ ædificationis sunt pertracta. Non sis familiaris alicui mulieri, sed in communi omnes bonas mulieres Deo commenda. Soli Deo & Angelis ejus opta familiaris esse, & hominum notitiam devita.

Eccli. 8. 22. *Eccli. 37. 15.*

2. Caritas habenda est ad omnes, sed familiaritas non expedit. Quandoque accidit, ut persona ignota ex bona fama lucescat, cujus tamen præ-

ſentia oculos intuentium offuſcat. Putamus aliquando aliis placere ex conjunctione noſtra, & incipimus magis diſplicere ex morum improbitate in nobis conſiderata.

De obedientia & ſubjectione.

CAP. IX.

1. VALDE magnum eſt in obedientia ſtare, ſub Prælato vivere, & ſui juris non eſſe. Multò tutius eſt ſtare in ſubjectione, quàm in Prælatura. Multi ſunt ſub obedientia magis ex neceſſitate, quàm ex caritate: & illi pœnam habent, & leviter murmurant. Nec libertatem mentis acquirent; niſi ex toto corde propter Deum ſe ſubjiciant. Curre huc, vel illuc, non invenies quietem, niſi in humili ſubjectione ſub Prælati regimine. Imaginatio locorum & mu-

tatio multos fefellit.

2. Verum eſt quòd unuſquiſque libenter agit pro ſenſu ſuo, & inclinatur ad eos magis qui ſecum ſentiunt. Sed ſi Deus eſt inter nos, neceſſe eſt ut relinquamus etiam quandoque noſtrum ſentire propter bonum pacis. Quis eſt ita ſapiens, qui plenè omnia ſcire poſſit? Ergo noli nimis in ſenſu tuo confidere, ſed velis etiam libenter ſenſum aliorum audire. Si bonum eſt tuum ſentire, & hoc ipſum propter Deum dimittis, & aliud ſequeris, magis exindè proficies.

3. Audivi etiam ſæpe: ſecurius eſſe audire atque accipere conſilium, quàm dare. Poteſt etiam contingere ut bonum ſit uniuſcujuſque ſentire, ſed nolle aliis acquieſcere, cùm id ratio vel cauſa poſtulat, ſignum eſt ſuperbiæ ac pertinaciæ.

De cavenda superfluitate verborum.

CAP. X.

1. CAVEAS tumultum hominum quantum potes: multùm enim impedit tractatus secularium gestorum, etiam si simplici intentione proferantur. Citò enim inquinamur vanitate & captivamur. Vellem me pluries tacuisse, & inter homines non fuisse. Sed quare tam libenter loquimur, & invicem fabulamur, cùm tamen rarò sine læsione conscientiæ ad silentium redierimus? Ideò tam libenter loquimur, quia per mutuas locutiones ab invicem consolari quærimus: & cor diversis cogitationibus fatigatum optamus relevare. Et multùm libenter de his, quæ multùm diligimus, vel cupimus, vel quæ nobis contraria sentimus libet loqui & cogitare.

2. Sed, proh dolor! ſæpe inaniter & fruſtra. Nam hæc exterior conſolatio, interioris & divinæ conſolationis non modicum detrimentum eſt. Ideò vigilandum eſt & orandum, ne tempus otiosè tranſeat. Si loqui licet & expedit, quæ ædificabilia ſunt loquamur. Malus uſus, & negligentia profectûs noſtri multùm facit ad incuſtodiam oris noſtri. Juvat tamen non parum ad profectum ſpiritalem devota ſpiritalium rerum collatio, maximè vbi pares animo & ſpiritu in Deo ſibi ſociantur.

De pace acquirenda, & zelo proficiendi.

Cap. XI.

1. Multam poſſemus pacem habere, ſi non vellemus nos cum aliorum dictis aut factis, quæ ad noſtram curam non ſpectant, occupare.

Quomodò poteſt ille diu in pace manere, qui alienis curis ſe immiſcet? qui occaſiones forinſecus quærit? qui parum vel raró ſe intrinſecus colligit? Beati ſimplices, quoniam multam pacem habebunt.

2. Quare quidam Sanctorum tam perfecti & contemplativi fuerunt? Quia omnino ſeipſos mortificare ab omnibus terrenis deſideriis ſtuduerunt: & ideò totis medullis cordis Deo inhærere, atque liberè ſibi vacare potuerunt. Nos nimiùm occupamur propriis paſſionibus, & de tranſitoriis nimis ſollicitamur. Raró etiam unum vitium perfectè vincimus, & ad quotidianum profectum non accendimur: ideò frigidi & tepidi remanemus.

3. Si eſſemus nobiſmetipſis perfectè mortui, & interiùs minimè implicati; tunc poſſemus etiam divina ſapere, ac de cæleſti contemplatione aliquid experiri. Totum & maximum

impedimentum eſt, quia non ſumus à paſſionibus & concupiſcentiis liberi: nec perfectam Sanctorum viam conamur ingredi. Quando etiam modicum adverſitatis occurrit nimis citò dejicimur, & ad humanas conſolationes convertimur.

4. Si niteremur ſicut viri fortes ſtare in prælio; profectò auxilium Domini ſuper nos videremus de cælo. Ipſe enim certantes, & de ſua gratia ſperantes paratus eſt adjuvare: qui nobis certandi occaſiones procurat ut vincamus. Si tantùm in iſtis exterioribus obſervantiis profectum Religionis ponimus, citò habebit finem devotio noſtra. Sed ad radicem ſecurim ponamus: ut purgati à paſſionibus pacificam mentem poſſideamus.

5. Si omni anno unum vitium extirparemus, citò viri perfecti efficeremur. Sed modò è contrario ſæpe ſentimus, ut meliores & puriores in ini-

tio converſionis nos fuiſſe inveniamus, quàm poſt multos annos profeſſionis. Fervor & profectus noſter quotidie deberet creſcere ; ſed nunc pro magno videtur, ſi quis primi fervoris partem poſſit retinere. Si modicam violentiam nobis faceremus in principio, cuncta poſteà poſſemus facere cum levitate & gaudio.

6. Grave eſt aſſueta dimittere ; gravius contra propriam voluntatem ire. Sed ſi non vincis parva & levia, quando ſuperabis difficiliora ? Reſiſte in principio inclinationi tuæ, & malam dediſce conſuetudinem, ne fortè paulatim ad majorem te ducat difficultatem. O ſi adverteres quantam tibi pacem, & aliis lætitiam faceres, te ipſum bene habendo ! puto quòd ſollicitior eſſes ad ſpiritalem profectum.

De utilitate adversitatis.

CAP. XII.

1. BONUM est nobis quòd habeamus aliquando gravitates aliquas & contrarietates; quia sæpe hominem ad cor revocant, quatenus se in exilio esse cognoscat: nec spem suam in aliqua re mundi ponat. Bonum est nobis quòd patiamur quandoque contradictores: & quòd malè atque imperfectè de nobis sentiatur, etiam si bene agimus & intendimus. Ista sæpe juvant ad humilitatem, & à vana gloria nos defendunt. Tunc enim meliùs interiorem testem Deum quærimus, quando foris vilipendimur ab hominibus, & non bene de nobis creditur.

2. Ideo deberet se homo in Deo totaliter firmare, ut non esset ei necesse

multas humanas consolationes quære-re. Quando homo bonæ voluntatis tribulatur, vel tentatur, aut malis cogitationibus affligitur; tunc Deum sibi necessarium magis intelligit, sine quo nihil boni se posse deprehendit. Tunc etiam tristatur, gemit & orat pro miseriis quas patitur. Tunc tædet eum diutius vivere, & mortem optat venire: ut possit dissolvi & cum Christo esse. Tunc enim bene advertit, perfectam securitatem & plenam pacem in mundo non posse constare.

De resistendo tentationibus.

Cap. XIII.

1. Quamdiu in mundo vivimus sine tribulatione ac tentatione esse non possumus. Unde in Job scriptum est: *Tentatio est vita hominis super terram.* Ideo unusquisque sollici-

*Iob. 7. 1.

tus esse deberet circa tentationes suas, & vigilare in orationibus: ne diabolus locum inveniret decipiendi, qui numquam dormitat, sed * *circuit quærens quem devoret.* Nemo tam perfectus est & sanctus, qui non habeat aliquando tentationes; & plenè illis carere non possumus. 1. Pet. 5. 8.

2. Sunt tamen tentationes homini sæpe valde utiles, licèt molestæ sint & graves; quia in iis homo humiliatur, purgatur & eruditur. Omnes Sancti per multas tribulationes & tentationes transierunt, & profecerunt: & qui bene tentationes sustinere nequiverunt, reprobi facti sunt & defecerunt. Non est aliquis Ordo tam sanctus, nec locus tam secretus, ubi non sint tentationes, vel adversitates.

3. Non est homo securus à tentationibus totaliter quamdiu vixerit: quia in nobis est unde tentamur, ex quo in concupiscentia nati sumus. Una

tentatione, ſeu tribulatione recedente, alia ſupervenit, & ſemper ad patiendum aliquid habebimus: nam bonum felicitatis noſtræ perdidimus. Multi quærunt tentationes fugere, & graviùs incidunt in eas. Per ſolam fugam non poſſumus vincere, ſed per patientiam & veram humilitatem omnibus hoſtibus efficimur fortiores.

4. Qui tantummodò exteriùs declinat, nec radicem evellit, parum proficiet, immo citiùs tentationes ad eum accedent, & peius ſentiet. Paulatim, & per patientiam cum longanimitate, Deo juvante, meliùs ſuperabis, quàm cum duritia & importunitate propria. Sæpius accipe conſilium in tentationibus, & cum tentato noli duriùs agere: ſed conſolationem ingere ſicut tibi optares fieri.

5. Initium omnium malarum tentationum inconſtantia eſt animi, & parva ad Deum confidentia. Quia ſi-

cut navis ſine gubernaculo hinc & inde à fluctibus impellitur, ita homo remiſſus, & ſuum propoſitum deſerens, variè tentatur. *Ignis probat ferrum*, & tentatio hominem juſtum. Neſcimus ſæpe quid poſſimus, ſed tentatio aperit quid ſimus. Vigilandum tamen eſt præcipuè circa initium tentationis; quia tunc faciliùs hoſtis vincitur, ſi oſtium mentis nullatenus intrare ſinitur: ſed extra limen ſtatim ut pulſaverit, illi obviatur. Unde quidam dixit: * Eccli. 31. 31.

Principiis obſta, ſerò medicina paratur, * Ovid. lib. 2. de remed. amo.
Cùm mala per longas invaluere moras.

Nam primò occurrit menti ſimplex cogitatio; deinde fortis imaginatio; poſteà delectatio, & motus pravus, & aſſenſio: ſicque paulatim ingreditur hoſtis malignus ex toto, dum illi non reſiſtitur in principio. Et quantò diutius ad reſiſtendum quis torpuerit, tantò in ſe quotidie debilior fit, &

hostis contra eum potentior.

6. Quidam in principio conversionis suæ graviores tentationes patiuntur: quidam autem in fine. Quidam verò quasi per totam vitam suam malè habent. Nonnulli satis leviter tentantur secundùm divinæ ordinationis sapientiam & æquitatem; quæ statum & merita hominum pensat, & cuncta ad Electorum suorum salutem præordinat.

7. Ideò non debemus desperare cùm tentamur: sed eò ferventiùs Deum exorare, quatenus dignetur in omni tribulatione nos adjuvare: qui utique
1. Cor. 10. 13. secundùm dictum Sancti Pauli, *Talem faciet cum tentatione proventum, ut*
Iudit. 8. 16. *possimus sustinere.* *Humiliemus* ergo
1. Pet. 5. 6. *animas nostras sub potenti manu Dei* in omni tentatione & tribulatione, quia
Ps. 33. 19. *humiles spiritu salvabit, & exaltabit.*

8. In tentationibus & tribulationi-

bus probatur homo quantum profecerit: & majus meritum ibi existit, & virtus meliùs patescit. Nec magnum est, si homo devotus sit & fervidus cùm gravitatem non sentit: sed, si tempore adversitatis patienter sustinet, spes magni profectûs erit. Quidam à magnis tentationibus custodiuntur, & in parvis quotidianis sæpe vincuntur: ut humiliati numquam de se ipsis in magnis confidant, qui in tam modicis infirmantur.

De temerario judicio vitando.

Cap. XIV.

1. AD te ipsum oculos reflecte, & aliorum facta caveas judicare. In judicando alios homo frustrà laborat, sæpius errat, & leviter peccat: seipsum verò judicando & discutiendo semper fructuosè laborat. Sicut

nobis res cordi eſt, ſic de illa frequenter judicamus: nam verum judicium propter privatum amorem facilè perdimus. Si Deus ſemper eſſet pura intentio noſtri deſiderij, non tam facilè turbaremur pro reſiſtentia ſensûs noſtri.

2. Sed ſæpe aliquid ab intra latet, vel etiam ab extra concurrit, quod nos etiam pariter trahit. Multi occultè ſeipſos quærunt in rebus quas agunt, & neſciunt. Videntur etiam in bona pace ſtare quando res pro eorum velle fiunt & ſentire. Si autem aliter fit quàm cupiunt, citò moventur, & triſtes fiunt. Propter diverſitatem ſenſuum & opinionum ſatis frequenter oriuntur diſſenſiones inter amicos & cives; inter Religioſos & devotos.

3. Antiqua conſuetudo difficulter relinquitur: & ultra proprium videre nemo libenter ducitur. Si rationi tuæ magis inniteris, vel induſtriæ, quàm

virtuti

virtuti subjectivæ Jesu Christi, rarò vel tardè eris homo illuminatus; quia Deus vult nos sibi perfectè subjici, & omnem rationem per inflammatum amorem transcendere.

De operibus ex caritate factis.

Cap. XV.

1. PRo nulla re mundi, & pro nullius hominis dilectione aliquod malum est faciendum; sed pro utilitate tamen indigentis bonum opus aliquando intermittendum est, aut etiam pro meliori mutandum. Hoc enim facto bonum opus non destruitur, sed in melius commutatur. Sine caritate opus externum nihil prodest: quidquid autem ex caritate agitur, quantumcumque parvum sit & despectum, totum efficitur fructuosum. Magis siquidem Deus pensat

ex quanto quis agit, quàm quantum facit.

2. Multum facit, qui multum diligit. Multum facit, qui rem bene facit. Bene facit, qui magis communitati quàm suæ voluntati servit. Sæpe videtur esse caritas, & est magis carnalitas: quia naturalis inclinatio, propria voluntas, spes retributionis, affectus commoditatis, raro abesse volunt.

3. Qui verò perfectam caritatem habet, nulla in re seipsum quærit, sed Dei gloriam solummodò in omnibus fieri desiderat. Nulli etiam invidet, quia nullum privatum gaudium amat: nec in seipso vult gaudere, sed in Deo, super omnia bona optat beatificari. Nemini aliquid boni attribuit, sed totaliter ad Deum refert, à quo fontaliter omnia procedunt, & in quo finaliter omnes Sancti fruibiliter requiescunt. O qui scintillam haberet

veræ caritatis! profectò omnia terrena sentiret plena fore vanitatis.

De sufferentia defectuum aliorum.

Cap. XVI.

1. Quæ homo in se, vel in aliis emendare non valet, debet patienter sustinere donec Deus aliter ordinet. Cogita quia sic melius est fortè pro tua probatione & patientia, sine qua non sunt multùm ponderanda merita nostra. Debes tamen, pro talibus impedimentis supplicare, ut Deus dignetur tibi subvenire, & possis benignè portare.

2. Siquis semel, aut bis admonitus non acquiescit, noli cum eo contendere; sed totum Deo committe, ut fiat voluntas ejus & honor in omnibus servis suis, qui bene scit malum in bonum convertere. Stude pa-

tiens esse in tolerando aliorum defectus, & qualescumque infirmitates; quia & tu multa habes, quæ ab aliis oportet tolerari. Si non potes te talem facere qualem vis, quomodò poteris alium ad tuum habere beneplacitum? Libènter volumus alios esse perfectos, sed tamen proprios non emendamus defectus.

3. Volumus quòd alij districtè corrigantur, & ipsi corrigi nolumus. Displicet larga aliorum licentia, & tamen nobis nolumus negari quod petimus. Alios restringi per statuta volumus, & ipsi nullatenus patimur ampliùs cohiberi. Sic ergo patet quàm rarò proximum sicut nos ipsos pensamus. Si essent omnes perfecti, quid tunc haberemus ab aliis pro Deo pati?

4. Nunc autem Deus sic ordinavit, ut discamus alter alterius onera portare; quia nemo sine defectu, nemo sine onere, nemo sibi sufficiens,

nemo ſibi ſatis ſapiens; ſed oportet nos invicem portare, invicem conſolari, pariter adjuvare, inſtruere & admonere. Quantæ autem virtutis quiſque ſit, meliùs patet occaſione adverſitatis. Occaſiones namque hominem fragilem non faciunt, ſed qualis ſit, oſtendunt.

De Monaſtica vita.

Cap. XVII.

1. OPortet, ut diſcas teipſum in multis frangere, ſi vis pacem & concordiam cum aliis tenere. Non eſt parvum in monaſteriis, vel in congregatione habitare, & ibi ſine querela converſari, & uſque ad mortem fideliter perſeverare. Beatus qui ibidem bene vixerit, & feliciter conſummaverit. Si vis debitè ſtare, ac proficere, teneas te tamquam exulem

& peregrinum ſuper terram. Oportet te ſtultum fieri propter Chriſtum ſi vis religioſam ducere vitam.

2. Habitus & tonſura modicum conferunt; ſed mutatio morum, & integra mortificatio paſſionum verum faciunt Religioſum. Qui aliud quærit quàm purè Deum, & animæ ſuæ ſalutem, non inveniet niſi tribulationem & dolorem. Non poteſt etiam diu ſtare pacificus, qui non nititur eſſe minimus & omnibus ſubjectus.

3. Ad ſerviendum veniſti, non ad regendum: ad patiendum ſcias te vocatum & ad laborandum, non ad otiandum vel fabulandum. Hîc ergo probantur homines ſicut aurum in fornace. Hîc nemo poteſt ſtare, niſi ex toto corde ſe voluerit propter Deum humiliare.

De exemplis sanctorum Patrum.

CAP. XVIII.

1. INTUERE sanctorum Patrum vivida exempla, in quibus vera perfectio refulsit & religio, & videbis quàm modicum sit, & pene nihil quod nos agimus. Heu, quid est vita nostra si illis fuerit comparata? Sancti & amici Christi Domino servierunt in fame & siti, in frigore & nuditate, in labore & fatigatione, in vigiliis & orationibus, in jejuniis & sanctis meditationibus, in persecutionibus & opprobriis multis.

2. O quàm multas & graves tribulationes passi sunt Apostoli, & Martyres, Confessores, Virgines, & reliqui omnes qui Christi vestigia voluerunt sequi! Nam animas suas in hoc mundo oderunt, ut in vitam

æternam possiderent eas. O quàm strictam, & abdicatam vitam sancti Patres in eremo duxerunt! quàm longas & graves tentationes pertulerunt! quàm frequenter ab inimico vexati sunt! quàm crebras & fervidas orationes Deo obtulerunt! quàm rigidas abstinentias peregerunt! Quàm magnum zelum & fervorem ad spiritalem profectum habuerunt! Quàm forte bellum adversus edomationem vitiorum gesserunt! Quàm puram & rectam intentionem ad Deum tenuerunt! Per diem laborabant, & noctibus orationi diutinæ vacabant: quamquam laborando ab oratione mentali minimè cessarent.

3. Omne tempus utiliter expendebant; omnis hora ad vacandum Deo brevis videbatur, & præ magna dulcedine contemplationis etiam oblivioni tradebatur necessitas corporalis refectionis. Omnibus divitiis, digni-

tatibus, honoribus, amicis, & cognatis renunciabant; nihil de mundo habere cupiebant; vix necessaria vitæ sumebant, corpori etiam servire in necessitate dolebant. Pauperes igitur erant rebus terrenis, sed divites valde in gratia, & virtutibus. Foris egebant, sed intus gratia & consolatione divina reficiebantur.

4. Mundo erant alieni, sed Deo proximi & familiares amici. Sibiipsis videbantur tamquam nihili & huic mundo despecti, sed erant in oculis Dei pretiosi & electi. In vera humilitate stabant, in simplici obedientia vivebant, in caritate & patientia ambulabant: & ideo in spiritu quotidie proficiebant, & magnam apud Deum gratiam obtinebant. Dati sunt in exemplum omnibus Religiosis: & plus provocare nos debent ad bene proficiendum, quàm tepidorum numerus ad relaxandum.

5. O quantus fervor omnium Religiosorum in principio suæ sanctæ institutionis fuit! O quanta devotio orationis! quanta æmulatio virtutis! quàm magna disciplina viguit! quanta reverentia & obedientia sub regula magistri in omnibus effloruit! Testantur adhuc vestigia derelicta, quòd verè viri sancti & perfecti fuerunt, qui tam strenuè militantes mundum suppeditaverunt. Jam magnus putatur si quis transgressor non fuerit: si quis quod accepit cum patientia tolerare potuerit.

6. O tepor & negligentia status nostri, quòd tam citò declinamus à pristino fervore; & jam tædet vivere præ lassitudine & tepore! Utinam in te penitus non dormiret profectus virtutum, qui multa sæpius exempla vidisti devotorum.

De exercitiis boni Religiosi.

CAP. XIX.

1. VITA boni Religiosi omnibus virtutibus pollere debet: ut sit talis interiùs, qualis videtur exteriùs hominibus. Et meritò multo plus debet esse intus quàm quod cernitur foris: quia inspector noster est Deus, quem summopere revereri debemus ubicumque fuerimus, & tamquam Angeli in conspectu ejus mundi incedere. Omni die renovare debemus propositum nostrum, & ad fervorem nos excitare, quasi hodie primùm ad conversionem venissemus, atque dicere: Adjuva me Domine Deus in bono proposito & sancto servitio tuo: & da mihi nunc hodie perfectè incipere, quia nihil est quod hactenus feci.

2. Secundùm propositum nostrum extendit se cursus profectûs nostri: & multa diligentiâ opus est bene proficere volenti. Quòd si fortiter proponens sæpe deficit, quid ille qui raro aut minùs fixè aliquid proponit? Variis tamen modis contingit desertio propositi nostri: & levis omissio exercitiorum vix sine aliquo dispendio transit. Justorum propositum in gratia Dei potiùs quàm in propria sapientia pendet: in quo & semper confidunt quidquid arripiant: Nam homo proponit, sed Deus disponit,
Jer. 10. 23. *nec est in homine via ejus.*

3. Si pietatis causâ, aut fraternæ utilitatis proposito quandoque consuetum omittitur exercitium, facilè postea poterit recuperari. Si autem tædio animi aut negligentia faciliter relinquitur, satis culpabile est, & nocivum sentietur. Conemur quantum possumus, adhuc leviter deficiemus

in multis. Semper tamen aliquid certi proponendum eſt, & contra illa præcipuè quæ ampliùs nos impediunt. Exteriora noſtra & interiora pariter nobis ſcrutanda ſunt & ordinanda; quia utraque expediunt ad profectum.

4. Si non continuè te vales colligere, ſaltem interdum, & ad minus ſemel in die, mane videlicet aut veſpere. Mane propone, veſpere diſcute mores tuos; qualis hodie fuiſti in verbo, opere & cogitatione: quia in his ſæpius forſitan Deum offendiſti & proximum. Accinge te ſicut vir contra diabolicas nequitias: fræna gulam, & omnem carnis inclinationem faciliùs frænabis. Numquam ſis ex toto otioſus; ſed aut legens, aut ſcribens, aut orans, aut meditans, aut aliquid utilitatis pro communi laborans. Corporalia exercitia diſcretè ſunt agenda, nec omnibus æqualiter aſſumenda.

5. Quæ communia non sunt, non sunt foris ostendenda: nam in secreto tutiùs exercentur privata. Cavendum tamen ne piger sis ad communia, & ad singularia promptior: sed expletis integrè atque fideliter debitis & injunctis, si jam ultrà vacat, redde te tibi prout devotio tua desiderat. Non possunt omnes habere unum exercitium, sed aliud isti, aliud illi magis deservit. Etiam pro temporis congruentia, diversa placent exercitia: quia alia in festis, alia in feriatis magis sapiunt diebus. Aliis indigemus tempore tentationis, & aliis tempore pacis & quietis. Alia cùm tristamur libet cogitare: & alia cùm læti in Domino fuerimus.

6. Circa principalia festa renovanda sunt bona exercitia, & Sanctorum suffragia ferventiùs imploranda. De festo in festum proponere debemus quasi tunc de hoc sæculo migra-

turi simus, & ad æternum festum perventuri. Ideóque sollicitè nos præparare debemus in devotis temporibus, & devotiùs conversari, atque omnem observantiam strictiùs custodire tamquam in brevi præmium laboris nostri à Deo percepturi.

7. Et si dilatum fuerit, credamus nos minùs bene præparatos, atque indignos tantæ adhuc gloriæ, quæ revelabitur in nobis tempore præfinito: & studeamus nos meliùs ad exitum præparare. * *Beatus servus* (ait Evangelista Lucas) *quem cùm venerit Dominus, invenerit vigilantem. Amen dico vobis, super omnia bona sua constituet eum.* * Matth. 24. 43. Luc. 12. 43.

De amore solitudinis & silentij.

CAP. XX.

1. QUÆRE aptum tempus vacandi tibi, & de beneficiis Dei fre-

quentet cogita. Relinque curiosa. Tales perlege materias, quæ compunctionem magis præstent quàm occupationem. Si te subtraxeris à superfluis locutionibus & otiosis circuitionibus, nec non à novitatibus & rumoribus audiendis, invenies tempus sufficiens & aptum, quo bonis meditationibus insistas. Maximi Sanctorum humana consortia ubi poterant, vitabant, & Deo in secreto vivere eligebant.

Seneca. 2. Dixit quidam: Quoties inter homines fui, minor homo redij. Hoc sæpius experimur quando diu confabulamur. Facilius est omnino tacere, quàm verbo non excedere. Facilius est domi latêre, quàm foris se posse sufficienter custodire. Qui igitur intendit ad interiora & spiritalia pervenire, oportet eum cum Jesu à turba declinare. Nemo securè apparet, nisi qui libenter latet. Nemo securè loquitur, nisi qui libenter tacet. Nemo

mo ſecurè præeſt, niſi qui libenter ſubeſt. Nemo ſecurè præcipit, niſi qui bene obedire didicit.

3. Nemo ſecurè gaudet, niſi qui bonæ conſcientiæ in ſe teſtimonium habet. Semper tamen Sanctorum ſecuritas plena timoris Dei extitit. Nec eo minùs ſolliciti & humiles in ſe fuerunt, quia magnis virtutibus & gratia emicuerunt. Pravorum autem ſecuritas ex ſuperbia & præſumptione oritur, & in fine in deceptionem ſui vertitur. Numquam promittas tibi ſecuritatem in hac vita, quamvis bonus videaris Cœnobita, aut devotus Eremita.

4. Sæpe meliores in æſtimatione hominum graviùs periclitati ſunt propter ſuam nimiam confidentiam. Unde multis utilius eſt, ut non penitus tentationibus careant, ſed ſæpius impugnentur, ne nimiùm ſecuri ſint, ne fortè in ſuperbiam eleventur; ne etiam

ad exteriores consolationes licentiùs declinent. O qui numquam transitoriam lætitiam quæreret, qui numquam cum mundo se occuparet, quàm bonam conscientiam servaret! O qui omnem vanam amputaret sollicitudinem, & salutaria dumtaxat ac divina cogitaret, totamque spem suam in Deo constitueret, quàm magnam pacem & quietem possideret!

5. Nemo dignus est cælesti consolatione, nisi diligenter se exercuerit in sancta compunctione. Si vis corde tenus compungi, intra cubile tuum, & exclude tumultus mundi, sicut scriptum est: *In cubilibus vestris compungimini.* In cella invenies quod deforis sæpius amittes. Cella continuata dulcescit, & malè custodita tædium generat. Si in principio conversionis tuæ bene illam incolueris & custodieris, erit tibi postea dilecta amica, & gratissimum solatium.

* Psal. 4. 5.

6. In silentio & quiete proficit anima devota, & discit abscondita Scripturarum. Ibi invenit fluenta lacrymarum, quibus singulis noctibus se lavet & mundet; ut Conditori suo tanto familiarior fiat, quanto longiùs ab omni sæculari tumultu degit. Qui ergo se abstrahit à notis & amicis, appropinquabit illi Deus cum Angelis sanctis. Melius est latere, & sui curam agere, quàm se neglecto signa facere. Laudabile est homini religioso rarò foras ire, fugere videri, nolle etiam homines videre.

7. Quid vis videre quod non licet habere? * *Transit mundus, & concupiscentia ejus.* Trahunt desideria sensualitatis ad spatiandum: sed cùm hora transierit, quid nisi gravitatem conscientiæ, & cordis dispertionem reportas? Lætus exitus tristem sæpe reditum parit: & læta vigilia serotina triste mane facit. Sic omne carnale gaudium

* 1. Io. 2. 17.

blandè intrat, ſed in fine ut vipera mordet & perimit. Quid potes alibi videre, quod hîc non videas? Ecce cælum, & terra, & omnia elementa: nam ex iſtis omnia ſunt facta.

8. Quid potes alicubi videre, quod diu poſſit ſub ſole permanere? Credis te forſitan ſatiari; ſed non poteris pertingere. Si cuncta videres præſentia, quid eſſet niſi viſio vana? Leva oculos tuos ad Deum in excelſis, & ora pro peccatis tuis & negligentiis. Dimitte vana vanis; tu autem intende illis, quæ tibi præcepit Deus. Claude ſuper te oſtium tuum, & voca ad te JESUM dilectum tuum. Mane cum eo in cella, quia non invenies alibi tantam pacem. Si non exiſſes, nec quidquam de rumoribus audiſſes, meliùs in bona pace permanſiſſes. Ex quo nova delectat aliquando audire, oportet te exinde turbationem cordis tolerare.

De compunctione cordis.

CAP. XXI.

1. SI vis aliquid proficere conſerva te in timore Dei, & noli eſſe nimis liber, ſed ſub diſciplina cohibe omnes ſenſus tuos, nec ineptæ tradas te lætitiæ. Da te ad cordis compunctionem, & invenies devotionem. Compunctio multa bona reperit, quæ diſſolutio citò perdere conſuevit. Mirum eſt quòd homo poſſit umquam perfectè in hac vita lætari: qui ſuum exilium, & animæ ſuæ pericula tam multa conſiderat & penſat.

2. Propter levitatem cordis & negligentiam defectuum noſtrorum non ſentimus animæ noſtræ dolores; ſed ſæpe vanè ridemus quando meritò flere deberemus. Non eſt vera libertas, nec bona lætitia, niſi in timore Dei

cum bona conſcientia. Felix qui abjicere poteſt omne impedimentum diſtractionis, & ad unionem ſe recolligere ſanctæ compunctionis. Felix qui à ſe abdicat quidquid conſcientiam ſuam maculare poteſt, vel gravare. Certa viriliter, conſuetudo conſuetudine vincitur. Si tu ſcis homines dimittere, ipſi bene te dimittent tua facta facere.

3. Non attrahas tibi res aliorum, nec te implices cauſis majorum. Habe ſemper oculum ſuper te primùm, & admoneas teipſum ſpecialiter præ omnibus tibi dilectis. Si non habes favorem hominum, noli ex hoc triſtari; ſed hoc ſit tibi grave, quia non habes te ſatis bene ac circumſpectè ſicut decet Dei ſervum, & devotum religioſum converſari. Utilius eſt ſæpe atque ſecurius, quòd homo non habeat multas conſolationes in hac vita, ſecundùm carnem præcipuè. Tamen

quòd divinas non habemus, aut rariùs ſentimus, nos in culpa ſumus, quia compunctionem cordis non quærimus, nec vanas & externas abjicimus.

4. Cognoſce te indignum divina conſolatione, ſed magis dignum multa tribulatione. Quando homo eſt perfectè compunctus, tunc gravis & amarus eſt ei totus mundus. Bonus homo ſufficientem invenit materiam dolendi & flendi. Sive enim ſe conſiderat, ſive de proximo penſat, ſcit quia nemo ſine tribulatione hîc vivit. Et quanto ſtrictiùs ſeſe conſiderat, tanto ampliùs dolet. Materiæ juſti doloris & internæ compunctionis ſunt peccata & vitia noſtra, quibus ita involuti jacemus, ut raro cæleſtia contemplari valeamus.

5. Si frequentiùs de morte tua, quàm de longitudine vitæ tuæ cogitares, non dubium quin te ferventiùs

emendares. Si etiam futuras inferni, ſive purgatorij pœnas cordialiter perpenderes, credo quòd laborem & dolorem ſuſtineres libentiùs; & nihil rigoris formidares. Sed quia ad cor iſta non tranſeunt, & adhuc blandimenta amamus, ideo frigidi & valde pigri remanemus.

6. Sæpe eſt inopia ſpiritûs, unde tam leviter conqueritur miſerum corpus. Ora igitur humiliter ad Dominum, ut det tibi compunctionis ſpi-
Pſ. 79. 6. ritum; & diç cum Propheta: *Ciba me, Domine, pane lacrymarum, & potum da mihi in lacrymis in menſura.*

De conſideratione humanæ miſeriæ.

Cap. XXII.

1. Miser es ubicumque fueris, & quocumque te verteris, niſi ad Deum te convertas. Quid tur-

baris quia non succedit tibi sicut vis & desideras? Quis est qui habet omnia secundùm suam voluntatem? Nec ego, nec tu, nec aliquis hominum super terram. Nemo est in mundo sine aliqua tribulatione, vel angustia; quamvis Rex sit, vel Papa. Quis est qui meliùs habet? utique qui pro Deo aliquid pati valet.

2. Dicunt multi imbecilles & infirmi: Ecce quàm bonam vitam ille homo habet, quàm dives, quàm magnus, quàm potens & excelsus! Sed attende ad cælestia bona, & videbis quòd omnia ista temporalia nulla sunt; sed valde incerta & magis gravantia, quia numquam sine sollicitudine & timore possidentur. Non est hominis felicitas habere temporalia ad abundantiam, sed sufficit ei mediocritas. Verè miseria est vivere super terram. Quantò homo voluerit esse spiritualior, tantò præsens vita fit ei amarior; quia

sentit meliùs, & videt clariùs humanæ corruptionis defectus. Nam comedere, bibere, vigilare, dormire, quiescere, laborare, & ceteris necessitatibus naturæ subjacere, verè magna miseria est & afflictio homini devoto, qui libenter esset absolutus & liber ab omni peccato.

3. Valde enim gravatur interior homo necessitatibus corporalibus in hoc mundo. Unde Propheta devotè rogat, quatenus liber ab istis esse va-
*Ps. 24. 17. leat, dicens: * *De necessitatibus meis erue me Domine.* Sed væ non cognoscentibus suam miseriam: & ampliùs væ illis, qui diligunt hanc miseram & corruptibilem vitam. Nam in tantum quidam hanc amplectuntur (licèt etiam vix necessaria laborando aut mendicando habeant) ut si possent hîc semper vivere de Regno Dei nihil curarent.

4. O insani, & infideles corde, qui

tam profundè in terris jacent, ut nihil nisi carnalia sapiant! Sed miseri adhuc in fine graviter sentient quàm vile, atque nihilum erat quod amaverunt. Sancti autem Dei, & omnes devoti amici Christi non attenderunt quæ carni placuerunt, nec quæ in hoc tempore floruerunt; sed tota spes eorum & intentio ad æterna bona anhelabat. Ferebatur totum desiderium eorum sursum ad mansura & invisibilia, ne amore visibilium traherentur ad infima. Noli frater amittere confidentiam proficiendi ad spiritualia; adhuc habes tempus & horam.

5. Quare vis procrastinare propositum tuum? Surge & in instanti incipe, & dic: Nunc tempus est faciendi, nunc tempus est pugnandi, nunc aptum tempus emendandi. Quando malè habes & tribularis, tunc tempus est promerendi. Oportet te transire per ignem & aquam antequam venias in

refrigerium. Nisi tibi vim feceris, vitium non superabis. Quamdiu istud fragile corpus gerimus sine peccato esse non possumus, nec sine tædio, & dolore vivere. Libenter haberemus ab omni miseria quietem; sed quia per peccatum perdidimus innocentiam, amisimus etiam veram beatitudinem: ideo oportet nos tenere patientiam, & Dei expectare misericordiam, *donec transeat iniquitas* hæc, & *mortalitas absorbeatur à vita.*

Ps. 56. 2. 2. Cor. 5. 4.

6. O quanta fragilitas humana, quæ semper prona est ad vitia! Hodie confiteris peccata tua, & cras iterum perpetras confessa. Nunc proponis cavere, & post horam agis quasi nihil proposuisses. Meritò ergo nos ipsos humiliare possumus, nec umquam aliquid magni de nobis sentire, quia tam fragiles & instabiles sumus. Citò potest etiam perdi per negligentiam, quod multo labore vix tandem acqui-

ſitum eſt per gratiam.

7. Quid fiet de nobis adhuc in fine, qui tepeſcimus tam mane? Væ nobis ſi ſic volumus declinare ad quietem, quaſi jam pax ſit & ſecuritas; cùm necdum appareat veſtigium veræ ſanctitatis in noſtra converſatione. Bene opus eſſet quòd adhuc iterum inſtitueremur tamquam boni novitij ad mores optimos, ſi fortè ſpes eſſet de aliqua futura emendatione & majori ſpirituali profectu.

De meditatione mortis.

CAP. XXIII.

1. VALDE citò tecum erit hîc factum; vide ergo qualiter modò te habeas. Hodie homo eſt, & cras non comparet. Cùm autem ſublatus fuerit ab oculis, etiam citò tranſit à mente. O hebetudo & duri-

tia cordis humani, quod solùm præsentia meditatur, & futura non magis prævidet! Sic te in omni facto & cogitatu deberes tenere, quasi hodie vel statim esses moriturus. Si bonam conscientiam haberes, non multùm mortem timeres. Melius esset peccata cavere, quàm mortem fugere. Si hodie non es paratus, quomodò cras eris? Cras est dies incerta: & quid scis si crastinum habebis?

2. Quid prodest diu vivere quando tam parum emendamur? ah longa vita non semper emendat, sed sæpe culpam magis auget. Utinam per unam diem bene essemus conversati in hoc mundo. Multi annos conversionis computant, sed sæpe parvus est fructus emendationis. Si formidolosum est mori, forsitan periculosius erit diutius vivere. Beatus qui horam mortis suæ semper ante oculos habet, & ad moriendum quotidie se disponit.

Si vidisti aliquando hominem mori, cogita quia & tu per eamdem viam transibis.

3. Cùm mane fuerit, puta te ad vesperum non perventurum. Vespere autem facto, mane non audeas tibi polliceri. Semper ergo paratus esto, & taliter vive, ut numquam te imparatum mors inveniat. Multi subitò & improvisè moriuntur. Nam *hora, qua non putatur, Filius hominis venturus est.* Luc. 12 40. Quando illa extrema hora venerit multùm aliter sentire incipies de tota vita tua præterita, & valde dolebis, quia tam negligens & remissus fuisti.

4. Quàm felix & prudens, qui talis nunc nititur esse in vita, qualis optat inveniri in morte! Dabit namque magnam fiduciam feliciter moriendi perfectus contemptus mundi, fervens desiderium in virtutibus proficiendi, amor disciplinæ, labor pœnitentiæ, promptitudo obedientiæ, abnegatio

ſuî, & ſupportatio cujuſlibet adverſitatis pro amore Chriſti. Multa bona potes operari dum ſanus es: ſed infirmatus neſcio quid poteris. Pauci ex infirmitate emendantur: ſicut qui multùm peregrinantur, raró ſanctificantur.

5. Noli confidere ſuper amicos, & proximos, nec in futurum tuam ſalutem differas: quia citiùs obliviſcentur tuî homines quàm æſtimas. Melius eſt nunc tempeſtivè providere, atque aliquid boni præmittere, quàm ſuper aliorum auxilio ſperare. Si non es pro teipſo ſollicitus modò, quis erit ſollicitus pro te in futuro? Nunc
2. Cor. 6. 2. tempus eſt valde pretioſum. *Nunc ſunt dies ſalutis, nunc tempus acceptabile.* Sed proh dolor, quòd hoc utiliùs non expendis, in quo promereri vales, unde æternaliter vivas! Veniet quando unum diem, ſeu horam pro emendatione deſiderabis, & neſcio an impetrabis.

6. Eia

6. Eia cariſſime, de quanto periculo te poteris liberare: de quàm magno timore eripere, ſi modò ſemper timoratus fueris & de morte ſuſpectus. Stude nunc taliter vivere, ut in hora mortis valeas potiùs gaudere, quàm timere. Diſce nunc mori mundo, ut tunc incipias vivere cum Chriſto. Diſce nunc omnia contemnere, ut tunc poſſis liberè ad Chriſtum pergere. Caſtiga nunc corpus tuum per pœnitentiam, ut tunc valeas certam habere confidentiam.

7. Ah ſtulte, quid cogitas te diu victurum cùm nullum diem habeas hîc ſecurum? Quàm multi decepti ſunt, & inſperatè de corpore extracti? Quotiens audiſti à dicentibus: quia ille gladio cecidit, ille ſubmerſus eſt, ille ab alto ruens cervicem fregit, ille manducando obriguit, ille ludendo finem fecit. Alius igne, alius ferro, alius peſte, alius latrocinio in-

teriit: & sic omnium finis mors est, & vita hominum tamquam umbra pertransit.

8. Quis memorabitur tuî post mortem? aut quis orabit pro te? Age, age nunc, carissime, quidquid agere potes: quia nescis quando morieris, nescis etiam quid te post mortem sequetur. Dum tempus habes congrega tibi divitias immortales. Præter salutem tuam nihil cogites: solùm quæ Dei sunt cures. Fac nunc tibi amicos venerando Dei Sanctos, & eorum actus imitando, ut cùm defeceris in hac vita, illi te recipiant in æterna tabernacula.

9. Serva te tamquam peregrinum & hospitem super terram, ad quem nihil spectat de mundi negotiis. Serva cor liberum, & ad Deum sursùm erectum, quia non habes hîc manentem civitatem. Illuc preces & gemitus quotidianos cum lacrymis dirige,

ut ſpiritus tuus mereatur ad Dominum poſt mortem feliciter tranſire. Amen.

De judicio, & pœnis peccatorum.

CAP. XXIV.

1. IN omnibus rebus reſpice finem; & qualiter ante diſtrictum ſtabis Judicem, cui nihil eſt occultum, qui muneribus non placatur, nec excuſationes recipit: ſed quod juſtum eſt judicabit. O miſerrime & inſipiens peccator, quid reſpondebis Deo omnia mala tua ſcienti, qui interdum formidas vultum hominis irati? Ut quid non provides tibi in diem judicij; quando nemo poterit per alium excuſari vel defendi: ſed unuſquiſque ſufficiens onus erit ſibiipſi? Nunc labor tuus eſt fructuoſus, fletus acceptabilis, gemitus exaudibilis, dolor ſatis-

factorius & purgativus.

2. Habet magnum & ſalubre purgatorium patiens homo, qui ſuſcipiens injurias plus dolet de alterius malitia, quàm de ſua injuria: qui pro contrariantibus ſibi libenter orat, & ex corde culpas indulget: qui veniam ab aliis petere non retardat: qui faciliùs miſeretur, quàm iraſcitur: qui ſibiipſi violentiam frequenter facit, & carnem omnino ſpiritui ſubjugare conatur. Melius eſt modò purgare peccata, & vitia reſecare, quàm in futuro purganda reſervare. Verè nos ipſos decipimus per inordinatum amorem, quem ad carnem habemus.

3. Quid aliud ille ignis devorabit, niſi peccata tua? Quantò tibi ipſi ampliùs nunc parcis, & carnem ſequeris, tantò duriùs poſteà lues, & majorem materiam comburendi reſervas. In quibus homo peccavit, in illis graviùs punietur. Ibi acedioſi ardentibus

ſtimulis pungentur, & guloſi ingenti ſiti ac fame cruciabuntur. Ibi luxurioſi & voluptatum amatores ardenti pice, ac fœtido ſulphure perfundentur: & ſicut furioſi canes præ dolore invidioſi ululabunt.

4. Nullum vitium erit, quod ſuum proprium cruciatum non habeat. Ibi ſuperbi omni confuſione replebuntur; & avari miſerrima egeſtate arctabuntur. Ibi erit una hora gravior in pœna, quàm hîc centum anni in amariſſima pœnitentia. Ibi nulla requies eſt, nulla conſolatio damnatis: hîc tamen interdum ceſſatur à laboribus, atque amicorum fruitur ſolatiis. Eſto modò ſollicitus & dolens pro peccatis tuis, ut in die judicij ſis ſecurus cum Beatis. *Tunc enim juſti ſtabunt in magna conſtantia adverſùs eos, qui ſe anguſtiaverunt*, & depreſſerunt. Tunc ſtabit ad judicandum qui modò ſe ſubjicit humiliter judiciis hominum. Tunc ma- Sap. 5. 1.

gnam fiduciam habebit pauper & humilis, & pavebit undique ſuperbus.

5. Tunc videbitur ſapiens in hoc mundo fuiſſe, qui pro Chriſto didicit ſtultus & deſpectus eſſe. Tunc placebit omnis tribulatio patienter perpeſſa, * *& omnis iniquitas oppilabit os ſuum.* Tunc gaudebit omnis devotus, & mœrebit omnis irreligioſus. Tunc plus exultabit caro afflicta, quàm ſi in deliciis fuiſſet ſemper nutrita. Tunc ſplendebit habitus vilis, & obtenebreſcet veſtis ſubtilis. Tunc plus laudabitur pauperculum domicilium, quàm deauratum palatium. Tunc plus juvabit conſtans patientia, quàm omnis mundi potentia. Tunc ampliùs exaltabitur ſimplex obedientia, quàm omnis ſecularis aſtutia.

*Pſ. 106. 42.

6. Tunc plus lætificabit pura, & bona conſcientia, quàm docta Philoſophia. Tunc plus ponderabit contemptus divitiarum, quàm totus theſau-

rus terrigenarum. Tunc magis conſolaberis ſuper devota oratione, quàm ſuper delicata comeſtione. Tunc potiùs gaudebis de ſervato ſilentio, quàm de longa fabulatione. Tunc plus valebunt ſancta opera, quàm multa pulcra verba. Tunc plus placebit ſtricta vita, & ardua pœnitentia, quàm omnis delectatio terrena. Diſce nunc in modico pati, ut tunc valeas à gravioribus liberari. Hîc primò proba quid poſſis poſtea. Si nunc tam parum non vales ſuſtinere, quomodò æterna tormenta poteris ſufferre? Si modò modica paſſio tam impatientem efficit, quid gehenna tunc faciet? Ecce verè non potes duo gaudia habere: delectari hîc in mundo, & poſteà regnare cum Chriſto.

7. Si uſque in hodiernum diem ſemper in honoribus & voluptatibus vixiſſes, quid totum tibi prodeſſet, ſi jam in inſtanti mori contingeret? Om-

nia ergo vanitas, præter amare Deum, & illi soli servire. Qui enim Deum ex toto corde amat, nec mortem, nec supplicium, nec judicium, nec infernum metuit; quia perfectus amor securum ad Deum accessum facit. Quem autem adhuc peccata delectant, non mirum si mortem & judicium timeat. Bonum tamen est, ut si necdum amor à malo te revocat, saltem timor gehennalis coërceat. Qui verò timorem Dei postponit, diu stare in bono non valebit, sed diaboli laqueos citiùs incurret.

De ferventi emendatione totius vitæ.

Cap. XXV.

1. Esto vigilans, & diligens in Dei servitio, & cogita frequenter ad quid venisti, & cur sæculum reliquisti. Nonne ut Deo viveres, &

ſpiritalis homo fieres? Igitur ad profectum ferveas, quia mercedem laborum tuorum in brevi recipies; nec erit tunc ampliùs timor, aut dolor in finibus tuis. Modicùm nunc laborabis, & magnam requiem, immo perpetuam lætitiam inuenies. Si tu permanſeris fidelis & fervidus in agendo; Deus procul dubio erit fidelis & locuples in retribuendo. Spem bonam retinere debes quòd ad palmam pervenies: ſed ſecuritatem capere non oportet, ne torpeas, aut elatus fias.

2. Cùm quidam anxius inter metum & ſpem frequenter fluctuaret, & quadam vice mœrore confectus in Eccleſia ante quoddam altare ſe in oratione proſtraviſſet, hæc intra ſe revolvit dicens: O ſi ſcirem quòd adhuc perſeveraturus eſſem! ſtatímque audivit intus divinum reſponſum: Quid, ſi hoc ſcires, facere velles? Fac nunc

quòd tunc facere velles, & bene securus eris. Móxque consolatus, & confortatus divinæ se commisit voluntati, & cessavit anxia fluctuatio. Noluítque curiosè investigare ut sciret quæ sibi essent futura, sed magis studuit inquirere quæ esset voluntas Dei beneplacens & perfecta ad omne opus bonum inchoandum & perficiendum.

Ps. 36. 3. 3. *Spera in Domino, & fac bonitatem*, (ait Propheta) *& inhabita terram, & pasceris in divitiis ejus.* Unum est quod multos à profectu & ferventi emendatione retrahit; horror difficultatis, seu labor certaminis. Enimverò illi maximè præ aliis in virtutibus proficiunt, qui ea, quæ sibi magis gravia & contraria sunt, viriliùs vincere nituntur. Nam ibi homo plus proficit, & gratiam meretur ampliorem, ubi magis seipsum vincit, &

in ſpiritu mortificat.

4. Sed non omnes habent æquè multum ad vincendum & moriendum. Diligens tamen æmulator valentior erit ad proficiendum, etiamſi plures habeat paſſiones, quàm alius bene morigeratus, minùs tamen fervens ad virtutes. Duo ſpecialiter ad magnam emendationem juvant; videlicet, ſubtrahere ſe violenter ab eo, ad quod natura vitiosè inclinatur: & ferventer inſtare pro bono, quo ampliùs quis indiget. Illa etiam cavere magis ſtudeas: & vincere, quæ tibi frequentiùs in aliis diſplicent.

5. Ubique profectum tuum capias: ut ſi bona exempla videas vel audias, ad imitandum accendaris. Si quid autem reprehenſibile conſideraveris, cave ne idem facias; aut ſi aliquando feciſti citiùs te emendare ſtudeas. Sicut oculus tuus alios conſiderat, ſic ite-

rum ab aliis notaris. Quàm jucundum eſt & dulce videre fervidos & devotos fratres, bene morigeratos & diſciplinatos! Quàm triſte eſt & grave videre inordinatè ambulantes: qui ea, ad quæ vocati ſunt, non exercent! Quàm nocivum eſt negligere vocationis ſuæ propoſitum; & ad non commiſſa ſenſum inclinare!

6. Memor eſto arrepti propoſiti, & imaginem tibi propone Crucifixi. Bene verecundari potes inſpectâ vitâ Jesu Christi: quia necdum magis illi te conformare ſtuduiſti, licèt diu in via Dei fuiſti. Religioſus, qui ſe intentè & devotè in ſanctiſſima vita & paſſione Domini exercet, omnia utilia & neceſſaria ſibi abundanter ibi inveniet: nec opus eſt ut extra Jesum aliquid melius quærat. O ſi Jesus crucifixus in cor noſtrum veniret, quàm citò & ſufficienter docti eſſemus!

7. Religioſus fervidus omnia bene portat & capit quæ illi jubentur. Religioſus negligens & tepidus habet tribulationem, & ex omni parte patitur anguſtiam; qui interiori conſolatione caret, exteriorem autem quærere prohibetur. Religioſus extra diſciplinam vivens graui patet ruinæ. Qui laxiora quærit & remiſſiora, ſemper in anguſtiis erit; quia aut unum aut reliquum ſibi diſplicebit.

8. Quomodò faciunt tam multi alij religioſi, qui ſatis arctati ſunt ſub diſciplina clauſtrali? Raró exeunt, abſtractè vivunt, pauperrimè comedunt, groſſè veſtiuntur, multùm laborant, parum loquuntur, diu vigilant, maturè ſurgunt, orationes prolongant, frequenter legunt, & ſe in omni diſciplina cuſtodiunt. Attende Carthuſienſes, Ciſtercienſes, & diverſæ Religionis Monachos ac Moniales, qua-

liter omni nocte ad psallendum Domino assurgunt. Et ideo turpe esset, ut tu deberes in tam sancto opere pigrirare, ubi tanta multitudo Religiosorum incipit Deo jubilare.

9. O si nihil aliud faciendum incumberet, nisi Dominum Deum nostrum toto corde & ore laudare! O si numquam indigeres comedere, nec bibere, nec dormire; sed semper posses Deum laudare, ac solummodò spiritalibus studiis vacare! tunc multo felicior esses, quàm modò cùm carni ex qualicumque necessitate servis. Utinam non essent istæ necessitates, sed solummodò spiritales animæ refectiones, quas, heu! satis rarò degustamus.

10. Quando homo ad hoc pervenit, quòd de nulla creatura consolationem suam quærit, tunc ei Deus primò perfectè sapere incipit: tunc etiam

bene contentus de omni eventu rerum erit. Tunc nec pro magno lætabitur, nec pro modico contriſtabitur: ſed ponet ſe integrè ac fiducialiter in Deo, qui eſt ei omnia in omnibus: cui nihil utique perit, nec moritur; ſed ei vivunt omnia, & ad nutum incunctanter deſerviunt.

11. Memento ſemper finis, & quia perditum non redit tempus. Sine ſollicitudine atque diligentia numquam acquires virtutes. Si incipis tepeſcere, incipies malè habere. Si autem dederis te ad fervorem; invenies magnam pacem, & ſenties leviórem laborem própter Dei gratiam, & virtutis amorem. Homo fervidus & diligens ad omnia eſt paratus. Major labor eſt reſiſtere vitiis & paſſionibus, quàm corporalibus inſudare laboribus. Qui parvos non vitat defectus paulatim labitur ad majores. Gau-

debis ſemper veſpere ſi diem expenderis fructuoſè. Vigila ſuper teipſum; excita teipſum; admone teipſum; & quidquid de aliis ſit non negligas teipſum. Tantum proficies, quantam tibi ipſi vim intuleris. Amen.

Explicit. Liber primus.

DE

DE IMITATIONE CHRISTI.

LIBER SECUNDUS.

De interna converſatione.

CAPUT I.

1. REGNUM *Dei intra vos* *Luc.17.21.
eſt, dicit Dominus. *Con-* *Ioel. 2. 12.
verte te ex toto corde tuo
ad Dominum: & relinque
hunc miſerum mundum, & inveniet anima tua requiem. Diſce exteriora contemnere, & ad interiora te dare,

& videbis Regnum Dei in te venire.
Ro. 14. 17. *Est* enim *Regnum Dei justitia & pax, & gaudium in Spiritu sancto*, quod non datur impiis. Veniet ad te Christus ostendens tibi consolationem suam, si dignam illi ab intus paraveris mansionem. Omnis gloria ejus & decor ab intra est, & ibi complacet sibi. Frequens illi visitatio cum homine interno, dulcis sermocinatio, grata consolatio, multa pax, familiaritas stupenda nimis.

2. Eia anima fidelis præpara huic sponso cor tuum: quatenus ad te venire, & in te habitare dignetur. Sic
Joa. 14. 23. enim dicit: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Da ergo Christo locum, & ceteris omnibus nega introitum. Cùm Christum habueris, dives es, & sufficit tibi. Ipse erit provisor tuus, & fidelis procurator in omnibus, ut non sit

opus in hominibus ſperare. Homines enim citò mutantur, & deficiunt velociter. * *Chriſtus* autem *manet in æternum*, & aſtat uſque in finem firmiter. * Io. 12. 34.

3. Non eſt magna fiducia ponenda in homine fragili & mortali, etiam ſi utilis ſit & dilectus: neque triſtitia multa capienda ex hoc, ſi interdum adverſetur & contradicat. Qui hodie tecum ſunt, cras contrariari poſſunt: & è converſo, ſæpe ut aura vertuntur. Pone totam fiduciam tuam in Deo, & ſit ipſe timor tuus, & amor tuus. Ipſe pro te reſpondebit, & faciet bene ſicut melius fuerit. Non habes hîc manentem civitatem; & ubicumque fueris, extraneus es & peregrinus: nec requiem aliquando habebis, niſi Chriſto intimè fueris unitus.

4. Quid hîc circumſpicis, cùm iſte non ſit locus tuæ requietionis? In cæleſtibus debet eſſe habitatio tua, & ſicut in tranſitu cuncta terrena ſunt

aſpicienda. Tranſeunt omnia, & tu cum eis pariter. Vide ut non inhæreas, ne capiaris & pereas. Apud Altiſſimum ſit cogitatio tua, & deprecatio tua ad Chriſtum ſine intermiſſione dirigatur. Si neſcis alta ſpeculari & cæleſtia, requieſce in paſſione Chriſti, & in ſacris vulneribus ejus libenter habita. Si enim ad vulnera & pretioſa ſtigmata Jesu devotè confugeris magnam in tribulatione confortationem ſenties: nec multùm curabis hominum deſpectiones, facileque verba detrahentia perferes.

5. Chriſtus fuit etiam in hoc mundo ab hominibus deſpectus, & in maxima neceſſitate, à notis & amicis inter opprobria derelictus. Chriſtus pati voluit & deſpici, & tu audes de aliquo conqueri? Chriſtus habuit adverſarios & oblocutores, & tu vis omnes habere amicos & benefactores? Unde coronabitur patientia tua, ſi nihil ad-

versitatis occurrerit? Si nihil contrarium vis pati, quomodò eris amicus Christi? Sustine te cum Christo & pro Christo, si vis regnare cum Christo.

6. Si semel perfectè introisses in interiora Jesu, & modicum de ardenti amore ejus sapuisses, tunc de proprio commodo vel incommodo nihil curares, sed magis de opprobrio illato gauderes, quia amor Jesu facit hominem seipsum contemnere. Amator Jesu, & verus internus, & liber ab affectionibus inordinatis, potest se ad Deum liberè convertere, & levare se super seipsum in spiritu, ac fruitivè quiescere.

7. Cui sapiunt omnia prout sunt, non ut dicuntur, aut æstimantur, hic verè sapiens est & doctus magis à Deo, quàm ab hominibus. Qui ab intra scit ambulare, & modicùm res ab extra ponderare, non requirit loca, nec tempora expectat ad habenda devota exer-

citia. Homo internus citò ſe recolligit; quia numquam ſe totum ad exteriora effundit. Non illi obeſt labor exterior, aut occupatio ad tempus neceſſaria; ſed ſicut res eveniunt, ſic ſe illis accommodat. Qui intus bene diſpoſitus eſt & ordinatus, non curat mirabiles & perverſos hóminum geſtus. Tantum homo impeditur & diſtrahitur, quantum ſibi res attrahit.

8. Si rectè tibi eſſet, & bene purgatus eſſes, omnia tibi in bonum cederent & profectum. Ideo multa tibi diſplicent, & ſæpe conturbant, quia adhuc non es perfectè tibiipſi mortuus, nec ſegregatus ab omnibus terrenis. Nihil ſic maculat & implicat cor hominis, ſicut impurus amor in creaturis. Si renuis conſolari exteriùs, poteris ſpeculari cæleſtia, & frequenter jubilare interiùs.

De humili submissione suî.

CAP. II.

1. NON magni pendas quis pro te, vel contra te sit; sed hoc age & cura, ut Deus tecum sit in omni re quam facis. Habeas conscientiam bonam, & Deus bene te defensabit. Quem enim Deus adjuvare voluerit, nullius perversitas nocere poterit. Si tu scis tacere & pati, videbis procul dubio Domini auxilium. Ipse novit tempus & modum liberandi te, & ideo debes te illi resignare. Dei est adjuvare, & ab omni confusione liberare. Sæpe valde prodest ad majorem humilitatem conservandam, quòd defectus nostros alij sciant & redarguant.

2. Quando homo pro defectibus suis se humiliat, tunc facilè alios pla-

cat, & leviter ſatisfacit ſibi iraſcentibus. Humilem Deus protegit & liberat: humilem diligit & conſolatur: humili homini ſe inclinat: humili largitur gratiam magnam, & poſt ſuam depreſſionem levat ad gloriam. Humili ſua ſecreta revelat, & ad ſe dulciter trahit & invitat. Humilis accepta contumelia & confuſione, ſatis bene eſt in pace, quia ſtat in Deo, & non in mundo. Non reputes te aliquid profeciſſe, niſi omnibus inferiorem te eſſe ſentias.

De bono pacifico homine.

Cap. III.

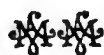
1. Pone te primò in pace, & tunc poteris alios pacificare. Homo pacificus plus prodeſt, quàm bene doctus. Homo paſſionatus etiam bonum in malum trahit, & faciliter malum

credit. Bonus pacificus homo omnia ad bonum convertit. Qui bene in pace eſt de nullo ſuſpicatur. Qui autem malè contentus eſt & commotus, variis ſuſpicionibus agitatur: nec ipſe quieſcit, nec alios quieſcere permittit. Dicit ſæpe quod dicere non deberet, & omittit quod ſibi magis facere expediret. Conſiderat quid alij facere teneantur, & negligit quod ipſe facere tenetur. Habe ergo primò zelum ſuper teipſum, & tunc zelare poteris juſtè etiam proximum tuum.

2. Tu bene ſcis facta tua excuſare & colorare, & aliorum non vis excuſationes recipere. Juſtius eſſet ut te accuſares, & fratrem tuum excuſares. Si portari vis, porta & alium. Vide quàm longè es adhuc à vera caritate & humilitate, quæ nulli novit indignari vel iraſci, niſi tantùm ſibiipſi. Non eſt magnum cum bonis & manſuetis converſari: hoc enim omnibus naturaliter

placet, & unusquisque libenter pacem habet, & secum sentientes magis diligit. Sed cum duris & perversis, aut indisciplinatis, aut nobis contrariantibus pacificè posse vivere, magna gratia est, & laudabile nimis viriléque factum.

3. Sunt qui seipsos in pace tenent, & cum aliis etiam pacem habent. Et sunt qui nec pacem habent, nec alios in pace dimittunt: aliis sunt graves, sed sibi sunt semper graviores. Et sunt qui seipsos in pace retinent, & ad pacem alios reducere student. Et tamen tota pax nostra in hac misera vita potiùs in humili sufferentia ponenda est, quàm in non sentiendo contraria. Qui meliùs scit pati, pacem tenebit majorem. Iste est victor suî & dominus mundi, amicus Christi, & heres cæli.

De pura mente, & simplici intentione.

CAP. IV.

1. DUABUS alis homo sublevatur à terrenis, simplicitate scilicet & puritate. Simplicitas debet esse in intentione, puritas in affectione. Simplicitas intendit Deum, puritas apprehendit & gustat. Nulla te actio bona impediet, si liber intus ab inordinato affectu fueris. Si nihil aliud, quàm Dei beneplacitum & proximi utilitatem intendis & quæris, interna libertate frueris. Si rectum cor tuum esset, tibi omnis creatura speculum vitæ ac liber sanctæ doctrinæ esset. Non est creatura tam parva & vilis, quæ bonitatem Dei non repræsentet.

2. Si tu esses intus bonus & purus, tu omnia sine impedimento videres, & caperes bene. Cor purum penetrat

cælum & infernum. Qualis unusquisque intus est, taliter judicat exteriùs. Si est gaudium in mundo, hoc utique possidet puri cordis homo. Et si est alicubi tribulatio & angustia, hoc meliùs novit mala conscientia. Sicut ferrum missum in ignem amittit rubiginem, & totum candens efficitur: sic homo ad Deum se integrè convertens torpore exuitur, & in novum hominem transmutatur.

3. Quando homo incipit tepescere, tunc parvum metuit laborem, & libenter externam accipit consolationem. Sed quando perfectè incipit se vincere, & viriliter in via Dei ambulare; tunc minùs ea reputat, quæ sibi priùs gravia esse sentiebat.

De propria consideratione.

CAP. V.

1. NON debemus nobis ipsis nimis credere, quia sæpe gratia nobis deest & sensus. Modicum lumen est in nobis, & hoc cito per negligentiam amittimus. Sæpe etiam non advertimus, quòd tam cæci intus sumus. Sæpe malè agimus, & pejùs excusamus; & passione interdum movemur, & zelum putamus. Parva in aliis deprehendimus, & nostra majora pertransimus. Satis cito sentimus & ponderamus quod ab aliis sustinemus, sed quantum alij de nobis sustinent non advertimus. Qui bene & rectè sua ponderaret, non esset quòd de alio graviter judicaret.

2. Internus homo suiipsius curam omnibus curis anteponit. Et qui sibi-

ipſi diligenter intendit, faciliter de aliis tacet. Numquam eris internus & devotus, niſi de aliis ſilueris, & ad teipſum ſpecialiter reſpexeris. Si tibi & Deo totaliter intendis, modicum te movebit quod foris percipis. Ubi es quando tibi ipſi præſens non es? Et quando omnia percurriſti, quid, te neglecto, profeciſti? Si deſideras habere pacem & unionem veram, oportet quòd totum adhuc poſtponas, & te ſolùm præ oculis habeas.

3. Multùm proinde proficies, ſi te feriatum ab omni temporali cura conſervaveris. Valde deficies ſi aliquid temporale reputaveris. Nihil altum, nihil magnum, nihil gratum, nihil acceptum tibi ſit, niſi purè Deus aut de Deo ſit. Totum vanum exiſtima quidquid conſolationis occurrit de aliqua creatura. Amans Deum anima ſub Deo deſpicit univerſa. Solus Deus æternus & immenſus, implens omnia, ſolatium

eſt animæ, & vera cordis lætitia.

De lætitia bonæ conſcientiæ.

CAP. VI.

1. GLORIA boni hominis, eſt teſtimonium bonæ conſcientiæ. Habe bonam conſcientiam, & ſemper habebis lætitiam. Bona conſcientia valde multa poteſt portare, & valde læta eſt inter adverſa. Mala conſcientia ſemper timida eſt & inquieta. Suaviter requieſces ſi te cor tuum non reprehenderit. Noli lætari niſi cùm benefeceris. Mali numquam habent veram lætitiam, nec internam ſentiunt pacem; quia *non eſt pax impiis, dicit Dominus*. Et ſi dixerint: In pace ſumus, non venient ſuper nos mala; & quis nobis nocere audebit? Ne credas eis, quoniam exurget repente ira Dei, & in nihilum redigentur actus eorum,

Iſai 57.21. & Sap. 48. 22.

& cogitationes eorum peribunt.

2. Gloriari in tribulatione, non eſt grave amanti: ſic enim gloriari, eſt in cruce Domini gloriari. Brevis gloria, quæ ab hominibus datur & accipitur. Mundi gloriam ſemper comitatur triſtitia. Bonorum gloria in conſcientia eorum, & non in ore hominum. Juſtorum lætitia de Deo & in Deo eſt: & gaudium eorum de veritate. Qui veram & æternam gloriam deſiderat, temporalem non curat. Et qui temporalem quærit gloriam, aut non ex animo contemnit, minùs amare convincitur cæleſtem. Magnam habet cordis tranquillitatem, qui nec laudes curat nec vituperia.

3. Facilè erit contentus & pacatus, cujus conſcientia munda eſt. Non es ſanctior ſi laudaris; nec vilior ſi vituperaris. Quod es, hoc es; nec major dici vales, quàm, Deo teſte, ſis. Si attendis quid apud te ſis intùs, non curabis

rabis quid de te loquantur homines foris. *Homo videt in facie, Deus autem* 1. Reg. 16. 7.
in corde. Homo considerat actus, Deus verò pensat intentiones. Bene semper agere, & modicùm de se sentire, humilis animæ indicium est. Nolle consolari ab aliqua creatura, magnæ puritatis & internæ fiduciæ signum est.

4. Qui nullum extrinsecus pro se testimonium quærit, liquet quòd se totaliter Deo commisit. *Non enim* 2. Cor. 10. 18.
qui seipsum commendat, ille probatus est, (ait B. Paulus) *sed quem Deus commendat.* Ambulare cum Deo intus, nec aliqua affectione teneri foris, status est interni hominis.

De amore JESU *super omnia.*

CAP. VII.

1. BEATUS qui intelligit quid sit amare JESUM, & contemnere

seipsum propter Jesum. Oportet dilectum propter dilectum relinquere omnia, quia Jesus vult solus amari super omnia. Dilectio creaturæ fallax est & instabilis: dilectio Jesu fidelis & perseverabilis. Qui adhæret creaturæ, cadet cum labili; qui amplectitur Jesum, firmabitur in ævum. Illum dilige, atque amicum retine tibi: qui omnibus recedentibus, te non relinquet, nec patietur in fine perire. Ab omnibus oportet te aliquando separari sive velis, sive nolis.

2. Teneas te apud Jesum vivens & moriens, & illius fidelitati te committe, qui omnibus deficientibus solus te potest adjuvare. Dilectus tuus talis est naturæ, ut alienum non velit admittere; sed solus vult cor tuum habere, & tamquam Rex in proprio throno sedere. Si scires te bene ab omni creatura evacuare, Jesus vellet libenter tecum habitare. Pænè totum perditum

invenies quidquid extra JESUM in hominibus posueris. Non confidas, nec innitaris super calamum ventosum: quia *omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus ut flos fœni cadet.* *Isa. 40. 6.*

3. Citò decipieris si ad externam hominum apparentiam tantùm aspexeris. Si enim tuum in aliis quæris solatium & lucrum, senties sæpius detrimentum. Si quæris in omnibus JESUM, invenies utique JESUM. Si autem quæris teipsum, invenies etiam teipsum, sed ad tuam perniciem. Plus enim homo nociuus est sibi, si JESUM non quærit, quàm totus mundus & omnes adversarij sui.

De familiari amicitia JESU.

CAP. VIII.

1. QUANDO Jesus adest, totum bonum est, nec quidquam dif-

ficile videtur. Quando verò Jesus non adeſt, totum durum eſt. Quando Jesus intus non loquitur, exterior conſolatio vilis eſt. Si autem Jesus unum verbum loquitur tantùm, magna conſolatio ſentitur. Nonne Maria Magdalena ſtatim ſurrexit de loco in quo
Ioa. 11. 29. flebat, quando Martha illi dixit: *Magiſter adeſt, & vocat te?* Felix hora, quando Jesus vocat de lacrymis ad gaudium ſpiritûs. Quàm aridus & durus es ſine Jesu! Quàm inſipiens & vanus ſi cupis aliquid extra Jesum! Nonne hoc eſt majus damnum, quàm ſi totum perderes mundum?

2. Quid poteſt mundus conferre ſine Jesu? Eſſe ſine Jesu gravis eſt infernus: & eſſe cum Jesu dulcis eſt paradiſus. Si fuerit tecum Jesus, nullus poterit nocere inimicus. Qui invenit Jesum, invenit theſaurum bonum: immo bonum ſuper omne bonum. Et qui perdit Jesum, perdit nimis multum,

& plus quàm totum mundum. Pauperrimus est qui vivit sine JESU; ditissimus qui bene est cum JESU.

3. Magna ars est scire conversari cum JESU, & scire JESUM tenere, magna prudentia. Esto humilis & pacificus, & erit tecum JESUS. Sis devotus & quietus, & permanebit tecum JESUS. Potes citò fugare JESUM, & gratiam ejus perdere, si volueris ad exteriora declinare. Et si illum effugaveris & perdideris, ad quem fugies? & quem quæres amicum? Sine amico non potes bene vivere; & si JESUS non fuerit tibi præ omnibus amicus, eris nimis tristis & desolatus. Fatuè igitur agis, si in aliquo altero confidis & lætaris. Eligendum est magis totum mundum habere contrarium, quàm JESUM offensum. Ex omnibus ergo caris sit JESUS solus dilectus specialis.

4. Diligantur omnes propter JE-

sum, Jesus autem propter seipsum. Solus Jesus Christus singulariter est amandus; qui solus bonus & fidelis invenitur præ omnibus amicis. Propter ipsum & in ipso tam amici, quàm inimici tibi sint cari: & pro omnibus his exorandus est, ut omnes ipsum cognoscant & diligant. Numquam cupias singulariter laudari, vel amari, quia hoc solius Dei est, qui similem sibi non habet. Nec velis quòd aliquis in corde suo tecum occupetur; neque tu cum alicujus occuperis amore: sed sit Jesus in te & in omni bono homine.

5. Esto purus & liber ab intus sine alicujus creaturæ implicamento. Oportet te esse nudum, & purum cor ad Deum gerere, si vis vacare, & videre quàm suavis sit Dominus. Et revera ad hoc non pervenies, nisi gratia ejus fueris præventus & attractus: ut omnibus evacuatis & licentiatis, solus

cum ſolo uniaris. Quando enim gratia Dei venit ad hominem, tunc potens fit ad omnia. Et quando recedit, tunc pauper & infirmus erit, & quaſi tantùm ad flagella relictus. In his non debes dejici, nec deſperare; ſed ad voluntatem Dei æquanimiter ſtare; & cuncta ſupervenientia tibi ad laudem JESU CHRISTI perpeti: quia poſt hyemem ſequitur æſtas, poſt noctem redit dies, & poſt tempeſtatem magna ſerenitas.

De carentia omnis ſolatij.

CAP. IX.

1. NON eſt grave humanum contemnere ſolatium, cùm adeſt divinum. Magnum verò eſt & valde magnum tam humano, quàm divino poſſe carere ſolatio: & pro honore Dei libenter exilium cordis velle ſuſti-

nere, & in nullo ſeipſum quærere, nec ad proprium meritum reſpicere. Quid magni eſt ſi hilaris ſis & devotus adveniente gratia? Optabilis cunctis hæc hora. Satis ſuaviter equitat, quem gratia Dei portat. Et quid mirum ſi onus non ſentit, qui portatur ab Omnipotente, & ducitur à ſummo Ductore?

2. Libenter habemus aliquid pro ſolatio, & difficulter homo exuitur à ſeipſo. Vicit ſanctus Martyr Laurentius ſæculum cum ſuo Sacerdote; quia omne, quod in mundo delectabile videbatur, deſpexit: & ſummum Dei Sacerdotem Sixtum, quem maximè diligebat, pro amore Chriſti etiam à ſe tolli clementer ferebat. Amore igitur Creatoris amorem hominis ſuperavit; & pro humano ſolatio divinum beneplacitum magis elegit. Ita & tu aliquem neceſſarium & dilectum amicum pro amore Dei diſce relinquere.

Nec graviter feras cùm ab amico derelictus fueris, sciens quoniam oportet nos omnes tandem ab invicem separari.

3. Multùm & diu oportet hominem in seipso certare antequam discat seipsum plenè superare, & totum affectum suum plenè in Deum trahere. Quando homo stat super seipsum, facilè labitur ad consolationes humanas. Sed verus amator Christi, & studiosus sectator virtutum non cadit super consolationes, nec quærit tales sensibiles dulcedines; sed magis fortes exercitationes, & pro Christo duros sustinere labores.

4. Cùm igitur spiritualis consolatio à Deo datur, cum gratiarum actione accipe eam; sed Dei munus intellige esse, non tuum meritum. Noli extolli, noli nimiùm gaudere, nec inaniter præsumere: sed potiùs esto humilior ex dono, cautior quoque ac ti-

moratior in cunctis actibus tuis: quoniam transibit hora illa, & sequetur tentatio. Cùm ablata fuerit consolatio, non statim desperes: sed cum humilitate atque patientia expecta cæleste visitationem; quoniam potens est Deus ampliorem tibi redonare gratiam, & consolationem. Istud non est novum, nec alienum viam Dei expertis: quia in magnis Sanctis, & in antiquis Prophetis fuit talis sæpe alternationis modus.

5. Unde quidam, præsente jam gratia, dicebat: [a] *Ego dixi in abundantia mea non movebor in æternum.* Absente verò gratia quid se fuerit expertus, adjungit dicens: [b] *Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.* Inter hæc tamen nequaquam desperat, sed instantiùs Dominum rogat, & dicit: [c] *Ad te Domine clamabo, & ad Deum meum deprecabor.* Denique orationis suæ fructum reportat, & se exauditum

[a] Psal. 29. 7.
[b] Ibid. 8.
[c] Ibid. 9.

testatur, dicens: [a] *Audivit Dominus, & misertus est mei: Dominus factus est adjutor meus.* Sed in quo? [b] *Convertisti*, inquit, *planctum meum in gaudium mihi, & circumdedisti me lætitia.* Et si sic actum est cum magnis Sanctis, non est desperandum nobis infirmis & pauperibus, si interdum in fervore, & interdum in frigiditate sumus; quoniam Spiritus venit & recedit secundùm suæ voluntatis beneplacitum. Unde beatus Job ait: [c] *Visitas eum diluculo, & subitò probas illum.*

[a] *Ibid. 11.*
[b] *Ibid. 12.*
[c] *Iob. 7. 18.*

6. Super quid igitur sperare possum, aut in quo confidere debeo, nisi in sola magna misericordia Dei, & in sola spe gratiæ cælestis? Sive enim adsint homines boni, sive devoti fratres, & amici fideles, sive libri sancti, vel tractatus pulcri, sive dulcis cantus & hymni, omnia hæc modicùm juvant, modicùm sapiunt, quando desertus sum à gratia, & in propria

paupertate relictus. Tunc non est melius remedium, quàm patientia, & abnegatio meî in voluntate Dei.

7. Numquam inveni aliquem tam religiosum, qui non habuerit interdum gratiæ subtractionem, aut non senserit fervoris diminutionem. Nullus Sanctus fuit tam altè raptus & illuminatus, qui priùs, vel posteà non fuerit tentatus. Non enim dignus est alta Dei contemplatione, qui pro Deo non est exercitatus aliqua tribulatione. Solet enim sequentis consolationis tentatio præcedens esse signum. Nam tentationibus probatis cælestis promittitur consolatio. * *Qui vicerit*, inquit, *dabo ei edere de ligno vitæ.*

* Apoc. 2. 7.

8. Datur etiam consolatio divina, ut homo fortior sit ad sustinendum adversa. Sequitur etiam tentatio, ne se elevet de bono. Non dormit diabolus, nec caro adhuc mortua est, ideo non cesses præparare te ad certa-

men, quia à dextris & à ſiniſtris ſunt hoſtes qui numquam quieſcunt.

De gratitudine pro gratia Dei.

Cap. X.

1. Cur quæris quietem cùm natus ſis ad laborem? Pone te ad patientiam magis, quàm ad conſolationem: & ad crucem portandam magis, quàm ad lætitiam. Quis enim ſæcularium non libenter conſolationem & lætitiam ſpiritalem acciperet, ſi ſemper obtinere poſſet? Excedunt enim ſpirituales conſolationes omnes mundi delicias & carnis voluptates. Nam omnes deliciæ mundanæ aut turpes, aut vanæ ſunt. Spiritales verò deliciæ ſolæ jucundæ & honeſtæ, ex virtutibus progenitæ, & à Deo puris mentibus infuſæ. Sed iſtis divinis conſolationibus nemo ſemper pro ſuo affectu

frui valet : quia tempus tentationis non diu cessat.

2. Multùm contrariatur supernæ visitationi falsa libertas animi, & magna confidentia suî. Deus bene facit consolationis gratiam dando; sed homo malè agit non totum Deo cum gratiarum actione retribuendo. Et ideo non possunt in nobis dona gratiæ fluere, quia ingrati sumus auctori, nec totum refundimus fontali origini. Semper enim debetur gratia dignè gratias referenti: & auferetur ab elato quod dari solet humili.

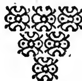
3. Nolo consolationem, quæ mihi aufert compunctionem : nec affecto contemplationem, quæ ducit in elationem. Non enim omne altum, sanctum; nec omne desiderium, purum; nec omne dulce, bonum; nec omne carum, gratum Deo. Libenter accepto gratiam unde humilior & timoratior inveniar, atque ad relinquendum me

paratior fiam. Doctus dono gratiæ, & eruditus subtractionis verbere non sibi audebit quidquam boni attribuere: sed potiùs se pauperem & nudum confitebitur. Da Deo quidquid Dei est: & tibi adscribe quod tuum est: hoc est, Deo gratias pro gratia tribue; tibi autem soli culpam & dignam pœnam pro culpa deberi sentias.

4. Pone te semper ad infimum, & dabitur tibi summum; nam summum non stat sine infimo. Summi Sancti apud Deum minimi sunt apud se. Et quantò gloriosiores, tantò in se humiliores. Pleni veritate & gloria cælesti non sunt vanæ gloriæ cupidi. In Deo fundati & confirmati nullo modo possunt esse elati. Et qui totum Deo adscribunt quidquid boni acceperunt, gloriam ab invicem non quærunt: sed *Ioan. 5. 44.* gloriam, quæ à solo Deo est, volunt: & Deum in se & in omnibus Sanctis laudare super omnia cupiunt, & sem-

per in idipſum tendunt.

5. Eſto igitur gratus pro minimo, & eris dignus majora accipere. Sit tibi minimum etiam pro maximo, & magis contemptibile pro ſpeciali dono. Si dignitas datoris inſpicitur, nullum datum parvum, aut munus vile videbitur. Non enim parvum eſt quod à ſummo Deo donatur. Etiam ſi pœnas & verbera donaverit, gratum eſſe debet: quia ſemper pro ſalute noſtra facit quidquid nobis evenire permittit. Qui gratiam Dei retinere deſiderat, ſit gratus pro gratia data, patiens pro ablata: oret, ut redeat; cautus ſit & humilis ne amittat.

De paucitate amatorum Crucis JESU.

CAP. XI.

1. HABET JESUS nunc multos amatores regni sui cælestis, sed paucos bajulatores suæ crucis. Habet multos desideratores consolationis, sed paucos tribulationis. Plures invenit socios mensæ, sed paucos abstinentiæ. Omnes volunt cum Christo gaudere, sed pauci volunt pro ipso aliquid sustinere. Multi JESUM sequuntur usque ad fractionem panis, sed pauci ad bibendum calicem passionis. Multi miracula ejus venerantur; sed pauci ignominiam crucis sequuntur. Multi JESUM diligunt quamdiu adversa non contingunt. Multi illum laudant & benedicunt quamdiu consolationes aliquas ab ipso percipiunt. Si autem JESUS se

abſconderit, & modicùm eos reliquerit, aut in querimoniam, vel in dejectionem nimiam cadunt.

2. Qui autem Jesum propter Jesum, & non propter ſuam propriam aliquam conſolationem diligunt, ipſum in tribulatione, atque anguſtia cordis ſicut in ſumma conſolatione benedicunt. Et ſi numquam eis conſolationem dare vellet, ipſum tamen ſemper laudarent, & ſemper gratias agere vellent.

3. O quantùm poteſt amor Jesu purus, nullo proprio commodo, vel amore permixtus! Nonne omnes mercenarij ſunt dicendi, qui conſolationes ſemper quærunt? Nonne amatores ſuî magis, quàm Chriſti probantur, qui ſua commoda & lucra ſemper meditantur? Ubi invenietur talis qui velit Deo ſervire gratis?

4. Raró invenitur tam ſpiritualis aliquis qui omnibus ſit nudatus. Nam ve-

rum pauperem spiritu, & ab omni creatura nudum * *quis inveniet? Procul & de ultimis finibus pretium ejus.* * *Si dederit homo omnem substantiam suam*, adhuc nihil est. Et si fecerit pœnitentiam magnam, adhuc exiguum est. * *Et si apprehenderit omnem scientiam*, adhuc longè est. Et si habuerit virtutem magnam, & devotionem nimis ardentem, adhuc multum sibi deest: unum scilicet, quod summè sibi necessarium est. Quid illud? Ut omnibus relictis se relinquat, & à se totaliter exeat, nihílque de privato amore retineat. Cúmque omnia fecerit quæ facienda noverit, nihil se fecisse sentiat.

* Prò. 31. 10.
* Cant. 8. 7.
* 1. Cor. 13. 2.
Mat. 16.

5. Non grande ponderet, quod grande æstimari possit: sed in veritate servum se inutilem pronuntiet; sicut Veritas ait: * *Cùm feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, quia servi inutiles sumus.* Tunc verè pauper & nudus

* Luc. 17. 10.

spiritu esse poterit, & cum Propheta
Ps. 24. 16. dicere: *Quia unicus, & pauper sum ego.* Nemo tamen isto ditior, nemo liberior, nemo potentior, qui scit se & omnia relinquere, & ad infimum se ponere.

De regia via sanctæ Crucis.

CAP. XII.

1. DURUS hic multis videtur sermo:
Luc. 9. 23. *Abnega temetipsum, tolle crucem tuum, & sequere* JESUM. Sed multò durius erit audire illud extremum ver-
Matth. 25. 41. bum: *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* Qui enim modò libenter audiunt & sequuntur verbum crucis; tunc non timebunt ab auditione damnatio-
Matth. 24. 30. nis æternæ. *Hoc signum crucis erit in cælo, cùm Dominus ad judicandum venerit.* Tunc omnes servi crucis, qui se

Crucifixo conformaverunt in vita, ad Chriſtum accedent judicem cum magna fiducia.

2. Quid igitur times tollere crucem, per quam itur ad Regnum? In cruce ſalus, in cruce vita, in cruce protectio ab hoſtibus; in cruce infuſio ſupernæ ſuavitatis, in cruce robur mentis, in cruce gaudium ſpiritûs; in cruce virtutis ſumma, in cruce perfectio ſanctitatis. Non eſt ſalus animæ, nec ſpes æternæ vitæ, niſi in cruce. Tolle ergo crucem tuam, & ſequere JESUM, & ibis in vitam æternam. Præceſſit ille bajulans ſibi crucem, & mortuus eſt pro te in cruce: ut & tu tuam portes crucem, & mori affectes in cruce. Quia ſi commortuus fueris, etiam cum illo pariter vives. Et ſi ſocius fueris pœnæ, ſocius eris & gloriæ.

3. Ecce in cruce totum conſtat, & in moriendo totum jacet, & non eſt

alia via ad vitam, & ad veram internam pacem, nisi via sanctæ crucis, & quotidianæ mortificationis. Ambula quô vis, quære quodcumque volueris, & non invenies altiorem viam suprà, nec securiorem viam infrà, nisi viam sanctæ crucis. Dispone & ordina omnia secundùm tuum velle ac videre, nec invenies nisi semper aliquid pati debere aut sponte, aut invitè: & ita crucem semper invenies. Aut enim in corpore dolorem senties, aut in anima spiritûs tribulationem sustinebis.

4. Interdum à Deo relinquêris, interdum à proximo exercitaberis, & quod amplius est, sæpe tibimetipsi gravis eris; nec tamen aliquo remedio, vel solatio liberari seu alleviari poteris: sed donec Deus voluerit, oportet ut sustineas. Vult enim Deus ut tribulationem sine consolatione discas pati, & ut illi totaliter te subjicias, & humilior ex

tribulatione fias. Nemo ita cordialiter ſentit paſſionem Chriſti, ſicut is cui contigerit ſimilia pati. Crux igitur ſemper parata eſt, & ubique te expectat. Non potes effugere quocumque cucurreris: quia quocumque veneris teipſum tecum portabis, & ſemper teipſum invenies. Converte te ſuprà, converte te infrà, converte te extrà & intrà: & in his omnibus invenies crucem: & neceſſe eſt te ubique tenere patientiam, ſi internam vis habere pacem, & perpetuam promereri coronam.

5. Si libenter crucem portas, portabit te, & deducet te ad deſideratum finem: ubi ſcilicet finis patiendi erit, quamvis hîc non erit. Si invitè portas, onus tibi facis, & teipſum magis gravas; & tamen oportet ut ſuſtineas. Si abjicis unam crucem, aliam procul dubio invenies, & forſitan graviorem.

6. Credis tu evadere quod nullus mortalium potuit præterire? Quis Sanctorum in mundo ſine cruce & tribulatione fuit? Nec enim Dominus noſter JESUS CHRISTUS unâ horâ ſine dolore paſſionis fuit quamdiu in hoc mundo vixit. * *Oportebat enim Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam ſuam.* Et quomodò tu aliam viam quæris, quàm hanc regiam viam ſanctæ crucis?

* Luc. 24. 46.

7. Tota vita Chriſti crux fuit & martyrium, & tu tibi quæris requiem & gaudium? Erras, erras, ſi aliud quæris quàm pati tribulationes, quia tota iſta vita mortalis plena eſt miſeriis, & circumſignata crucibus. Et quantò altiùs quis in ſpiritu profecerit, tantò graviores ſibi cruces inveniet: quia exilij ejus pœna magis ex amore creſcit.

8. Sed tamen iſte ſic multipliciter afflictus non eſt ſine levamine conſo-

lationis: quia fructum magnum sibi sentit accrescere ex sufferentia suæ crucis. Nam dum sponte illi se subjicit, omne onus tribulationis in fiduciam consolationis divinæ convertitur. Et quantò caro magis per afflictionem atteritur, tantò spiritus ampliùs per internam consolationem roboratur. Et nunnumquam in tantum confortatur ex affectu tribulationis & adversitatis, ob amorem conformitatis crucis Christi, ut non sine dolore ac tribulatione esse vellet: quoniam tantò se acceptiorem Deo credit, quantò plura & graviora pro eo perferre potuerit. Non est istud virtus hominis, sed gratia Christi; quæ tanta potest & agit in carne fragili, ut quod naturaliter semper abhorret & fugit, hoc fervore spiritûs aggrediatur & diligat.

9. Non est secundùm hominem crucem portare, crucem amare, corpus

castigare, & servituti subjicere; honores fugere, contumelias libenter sustinere, seipsum despicere, & despici optare; adversa quæque cum damnis perpeti, & nihil prosperitatis in hoc mundo desiderare. Si ad teipsum respicis, nihil hujusmodi ex te poteris. Sed si in Domino confidis, dabitur tibi fortitudo de cælo, & subjicientur ditioni tuæ mundus & caro. Sed nec inimicum diabolum timebis, si fueris fide armatus, & Jesu cruce signatus.

10. Pone ergo te sicut bonus & fidelis servus Christi ad portandam viriliter crucem Domini tui, pro te ex amore crucifixi. Præpara te ad toleranda multa adversa, & varia incommoda in hac misera vita; quia sic tecum erit ubicumque fueris: & sic revera invenies ubicumque latueris. Oportet te ita esse: & non est remedium evadendi * *à tribulatione malorum*,

* Ps. 106. 39.

& dolore, quàm ut patiaris. Calicem Domini affectanter bibe, si amicus ejus esse & partem cum eo habere desideras. Consolationes Deo committe: faciat ipse cum talibus sicut sibi magis placuerit. Tu verò pone te ad sustinendum tribulationes, & reputa eas maximas consolationes; quia *non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam promerendam*, etiamsi solus omnes posses sustinere. *Rom. 8. 18.*

11. Quando ad hoc veneris, quòd tribulatio sit tibi dulcis, & sapiat pro Christo; tunc bene tecum æstima esse, quia invenisti paradisum in terra. Quamdiu verò pati grave tibi erit, & fugere quæres; tamdiu malè habebis, & sequetur te ubique fuga tribulationis.

12. Si ponis te ad quod esse debes, videlicet ad patiendum & moriendum, fiet citò meliùs, & pacem invenies.

Etiamſi raptus fueris uſque ad tertium cælum cum Paulo, non es propterea ſecurus de nullo contrario ſuſtinendo.

Act. 9. 16. *Ego* (inquit Jesus) *oſtendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.* Pati ergo tibi remanet ſi Jesum diligere, & perpetuò illi ſervire placet.

13. Utinam dignus eſſes pro nomine Jesu aliquid pati: quàm magna gloria remaneret tibi, quanta exultatio omnibus Sanctis Dei, quanta quoque ædificatio eſſet proximi! Nam patientiam omnes commendant, quamvis pauci tamen pati velint. Meritò deberes libenter modicùm pati pro Chriſto, cùm multi graviora patiantur pro mundo.

14. Scias pro certo quia morientem te oportet ducere vitam. Et quantò quiſque plus moritur ſibi, tantò magis Deo vivere incipit. Nemo aptus eſt ad comprehendendum cæleſtia, ni-

si se submiserit ad portandum pro Christo adversa. Nihil Deo acceptius, nihil tibi salubrius in mundo isto, quàm libenter pati pro Christo. Et si eligendum tibi esset, magis optare deberes pro Christo adversa pati, quàm multis consolationibus recreari; quia Christo similior esses, & omnibus sanctis conformior. Non enim stat meritum nostrum, & profectus statûs nostri in multis suavitatibus & consolationibus: sed potiùs in magnis gravitatibus, & tribulationibus perferendis.

15. Si enim melius aliquid aliud & utilius saluti hominum quàm pati fuisset, Christus utique verbo & exemplo ostendisset. Nam & sequentes se discipulos, omnésque eum sequi cupientes, manifestè ad crucem portandam hortatur, & dicit: * *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Omnibus

*Matth. 16. 24.

ergo perlectis & ſcrutatis, ſit iſta conclusio finalis: *Act. 14. 21. * *Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum Dei.*

Explicit Liber ſecundus.

DE IMITATIONE CHRISTI.

LIBER TERTIUS.

De interna consolatione.

De interna Christi locutione ad animam fidelem.

CAPUT I.

1. AUDIAM *quid loquatur Dominus Deus in me.* Beata anima, quæ Dominum in se loquentem audit, & de ore ejus verbum consolationis ac- Ps. 84. 9.

cipit. Beatæ aures, quæ venas divini susurri suscipiunt, & de mundi hujus susurrationibus nihil advertunt. Beatæ planè aures quæ non vocem foris sonantem, sed intus auscultant veritatem loquentem & docentem. Beati oculi qui exterioribus clausi, interioribus autem sunt intenti. Beati qui interna penetrant, & ad capienda arcana cælestia magis ac magis per quotidiana exercitia se student præparare. Beati qui Deo vacare gestiunt, & ab omni impedimento sæculi se excutiunt.

2. Animadverte hæc, ô anima mea, & claude sensualitatis tuæ ostia, ut possis audire quid loquatur in te Dominus

* Ps. 34. 3. Deus tuus. Hæc dicit dilectus tuus: * *Salus tua ego sum*, pax tua, & vita tua. Serva te apud me, & pacem invenies. Dimitte omnia transitoria, & quære æterna. Quid sunt omnia transitoria nisi seductoria? Et quid juvabunt omnes creaturæ si fueris à Creatore deserta? Omnibus

nibus ergo abdicatis Creatori tuo te redde placitam ac fidelem, ut veram valeas apprehendere beatitudinem.

Quòd veritas intus loquitur sine strepitu verborum.

Cap. II.

Discipulus.

1. LOquere, *Domine, quia audit servus tuus.* *Servus tuus sum ego, da mihi intellectum, ut sciam testimonia tua.* *Inclina cor meum in verba oris tui:* *fluat ut ros eloquium tuum.* Dicebant olim filij Israël ad Moysen: *Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur.* Non sic, Domine, non sic oro: sed magis cum Samuele Propheta humiliter, ac desideranter obsecro: *Loquere Domine, quia audit servus tuus.* Non loquatur mihi Moyses, aut ali-

1. Reg. 3. 9.
Psal. 118. 125.
Psal. 118. 36.
Deut. 32. 2.
Exo. 20. 19.
1. Reg. 3. 9.

quis ex Prophetis: ſed tu potiùs loquere Domine Deus, inſpirator & illuſtrator omnium Prophetarum, quia tu ſolus ſine eis potes me perfectè imbuere, illi autem ſine te nihil proficient.

2. Poſſunt quidem verba ſonare, ſed ſpiritum non conferunt. Pulcherrimè dicunt, ſed te tacente cor non accendunt. Litteras tradunt, ſed tu ſenſum aperis. Myſteria proferunt, ſed tu reſeras intellectum ſignatorum. Mandata edicunt, ſed tu juvas ad perficiendum. Viam oſtendunt, ſed tu confortas ad ambulandum. Illi foris tantùm agunt, ſed tu corda inſtruis & illuminas. Illi exteriùs rigant, ſed tu fœcunditatem donas. Illi clamant verbis, ſed tu auditui intelligentiam tribuis.

3. *Non* ergo *loquatur mihi Moyſes, ſed tu Domine Deus meus* æterna veritas: ne fortè moriar, & ſine fructu efficiar, ſi fuero tantùm foris admoni-

tus, & intus non accensus: ne sit mihi ad judicium verbum auditum, & non factum: cognitum, nec amatum: creditum, & non servatum. *Loquere* igitur *Domine, quia audit servus tuus.* [a] *Verba enim vitæ æternæ habes.* Loquere mihi ad qualemcumque animæ meæ consolationem, & ad totius vitæ meæ emendationem, tibi autem ad laudem & gloriam, & perpetuum honorem.

[a] Ioa. 6. 69.

Quòd verba Dei humiliter sunt audienda: & quòd multi ea non ponderant.

CAP. III.

SALVATOR.

1. AUDI fili verba mea, verba suavissima, omnem Philosophorum, & Sapientûm hujus mundi scientiam excedentia. [b] *Verba mea spiritus, & vita sunt*, nec humano sensu pensanda. Non sunt ad vanam complacen-

[b] Io. 6. 64.

tiam trahenda, ſed in ſilentio audienda, & cum omni humilitate atque affectu magno ſuſcipienda:

DISCIPULUS.

* Pſ. 93. 12. Et dixi: * *Beatus quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum; ut mitiges ei à diebus malis*, & non deſoletur in terra.

SALVATOR.

2. Ego, inquit Dominus, docui Prophetas ab initio, & uſque nunc non ceſſo omnibus loqui: ſed multi ad vocem meam ſurdi ſunt & duri. Plures libentiùs mundum audiunt, quàm Deum; faciliùs ſequuntur carnis ſuæ appetitum, quàm Dei beneplacitum. Promittit mundus temporalia & parva, & ſervitur ei aviditate magna; ego promitto ſumma & æterna, & torpeſcunt mortalium corda. Quis tanta cura mihi in omnibus ſervit, & obedit, ſicut

mundo & dominis ejus servitur? * *Erubesce Sidon, ait mare.* Et si causam quæris, audi quare: Pro modica Præbenda longa via curritur: pro æterna vita à multis vix pes semel à terra levatur. Vile pretium quæritur: pro uno numismate interdum turpiter litigatur: pro vana re & parva promissione, die noctúque fatigari non timetur. * Isa. 23. 4.

3. Sed, proh dolor! pro bono incommutabili, pro præmio inæstimabili, pro summo honore & gloria interminabili, vel ad modicum fatigari pigritatur. Erubesce ergo serve piger & querulose, quòd illi paratiores inveniuntur ad perditionem, quàm tu ad vitam. Gaudent illi ampliùs ad vanitatem, quàm tu ad veritatem. Equidem à spe sua nonnumquam frustrantur, sed promissio mea neminem fallit, nec confidentem mihi dimittit inanem. Quod promisi, dabo; quod dixi, implebo; si tamen usque in finem

fidelis in dilectione mea quis permanserit. Ego remunerator ſum omnium bonorum, & fortis probator omnium devotorum.

4. Scribe verba mea in corde tuo, & pertracta diligenter : erunt enim in tempore tribulationis ſeu tentationis tibi valde neceſſaria. Quod non intelligis cùm legis, cognoſces in die viſitationis. Dupliciter ſoleo viſitare meos electos, tentatione ſcilicet, & conſolatione. Et duas lectiones eis quotidie lego, unam increpando eorum vitia, alteram exhortando ad virtutum incrementa. * *Qui habet verba mea, & ſpernit ea, habet qui judicet eum in noviſſimo die.*

*Io. 12. 48.

Oratio ad impetrandam devotionis gratiam.

DISCIPULUS.

5. DOMINE Deus meus, omnia bona mea tu es. Et quis ego ſum,

ut audeam ad te loqui? Ego ſum pauperrimus ſervulus tuus & abjectus vermiculus: multò pauperior & contemptibilior, quàm ſciam, vel dicere audeam. Memento tamen, Domine, quia nihil ſum, nihil habeo, nihílque valeo. Tu ſolus bonus, juſtus, & ſanctus; tu omnia potes, omnia præſtas, omnia imples, ſolum peccatorem inanem relinquens. *Reminiſcere miſerationum tuarum, Domine*, & imple cor meum gratia tua, qui non vis vacua eſſe opera tua. *Pſ. 24. 6.*

6. Quomodò poſſum me tolerare in hac miſera vita, niſi me confortaverit miſericordia & gratia tua? Noli avertere faciem tuam à me: noli viſitationem tuam prolongare: noli conſolationem tuam abſtrahere; *ne fiat anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.* *Domine doce me facere voluntatem tuam*; doce me coram te dignè & humiliter converſari: quia ſapientia mea tu es, *Pſ. 142. 6.* *Pſal. 142. 10.*

qui in veritate me cognoſcis, & cognoviſti antequam fieret mundus, & antequam natus eſſem in mundo.

Quòd in veritate, & humilitate coram Deo converſandum eſt.

Cap. IV.

Salvator.

1. Fili ambula coram me in veritate, & in ſimplicitate cordis tui quære me ſemper. Qui ambulat coram me in veritate, tutabitur ab incurſibus malis: & veritas liberabit eum à ſeductoribus, & detractionibus iniquorum. Si veritas te liberaverit, verè liber eris, & non curabis de vanis hominum verbis.

Discipulus.

Domine verum eſt ſicut dicis: ita, quæſo, mecum fiat. Veritas tua me

doceat, ipſa me cuſtodiat, & uſque ad ſalutarem finem conſervet. Ipſa me liberet ab omni affectione mala, & inordinata dilectione: & ambulabo tecum in magna cordis libertate.

Salvator.

2. Ego te docebo, ait Veritas, quæ recta ſunt, & placita coram me. Cogita peccata tua cum diſplicentia magna & mœrore: & numquam te reputes aliquid eſſe propter opera tua bona. Revera peccator es, & multis obnoxius paſſionibus & implicatus. Ex te ſemper ad nihil tendis, citò laberis, citò vinceris, citò turbaris, citò diſſolveris. Non habes quidquam unde poſſis gloriari, ſed multa unde te debeas vilificare: quia multò infirmior es, quàm valeas comprehendere.

3. Nihil ergo magnum tibi videatur ex omnibus quæ agis. Nihil gran-

de, nihil pretiosum & admirabile, nihil reputatione appareat dignum: nihil altum, nihil verè laudabile, ac desiderabile, nisi quod æternum est. Placeat tibi super omnia æterna veritas, displiceat tibi super omnia semper maxima tua vilitas. Nihil sic vituperes, sic timeas, sic fugias, sicut vitia & peccata tua: quæ magis displicere tibi debent, quàm quælibet rerum damna. Quidam non sincerè coram me ambulant, sed quadam curiositate atque arrogantia ducti volunt secreta mea scire, & alta Dei intelligere, se ac suam salutem negligentes. Hi sæpe in magnas tentationes & peccata propter suam superbiam, & curiositatem, me eis adversante, labuntur.

4. Time judicia Dei, expavesce iram Omnipotentis. Noli autem discutere opera Altissimi, sed tuas iniquitates perscutare in quantis deliqui-

ſti, & quàm multa bona neglexiſti. Quidam portant ſuam devotionem ſolùm in libris, quidam in imaginibus, quidam autem in ſignis exterioribus & figuris. Quidam habent me frequenter in ore, ſed modicùm in corde. Sunt alij qui intellectu illuminati, & affectu purgati, ad æterna ſemper anhelant: de terrenis graviter audiunt, neceſſitatibus naturæ graviter inſerviunt: & hi ſentiunt quid Spiritus veritatis loquitur in eis; quia docet eos terrena deſpicere, & amare cæleſtia: mundum negligere, cælum tota die ac nocte deſiderare.

De mirabili affectu divini amoris.

CAP. V.

DISCIPULUS.

1. BENEDICO te Pater cæleſtis, Pater Domini mei JESU CHRI-

sti, quia mei pauperis dignatus es
* 2. Cor. 1. 3. recordari. * *O Pater misericordiarum; & Deus totius consolationis*, gratias tibi ago, qui me indignum omni consolatione quandoque tua recreas consolatione. Benedico te semper & glorifico, cum unigenito Filio tuo, & Spiritu sancto paraclito in sæcula sæculorum. Eia Domine Deus, amator sancte meus, cùm tu veneris in cor meum exultabunt omnia interiora mea. Tu es gloria mea, & exultatio cordis mei. Tu spes mea, & refugium meum in die tribulationis meæ.

2. Sed quia adhuc debilis sum in amore, & imperfectus in virtute: ideò necesse habeo à te confortari, & consolari: propterea visita me sæpius, & instrue disciplinis tuis sanctis. Libera me à passionibus malis, & sana cor meum ab omnibus affectionibus inordinatis: ut intus sanatus & bene purgatus, aptus efficiar ad amandum, for-

tis ad patiendum, ſtabilis ad perſeverandum.

3. Magna res eſt amor, magnum omnino bonum, quod ſolum leve facit omne oneroſum, & fert æqualiter omne inæquale. Nam onus ſine onere portat, & omne amarum dulce ac ſapidum efficit. Amor JESU nobilis, ad magna operanda impellit, & ad deſideranda ſemper perfectiora excitat. Amor vult eſſe ſurſum, nec ullis infimis rebus retineri. Amor vult eſſe liber, & ab omni mundana affectione alienus; ne intimus ejus impediatur affectus; ne per aliquod commodum temporale implicationes ſuſtineat, aut per incommodum ſuccumbat. Nihil dulcius eſt amore, nihil fortius, nihil altius, nihil latius, nihil jucundius, nihil plenius, nec melius in cælo & in terra: quia amor ex Deo natus eſt, nec poteſt niſi in Deo ſuper omnia creata quieſcere.

4. Amans volat, currit, & lætatur; liber eſt, & non tenetur. Dat omnia pro omnibus, & habet omnia in omnibus; quia in uno ſummo bono ſuper omnia quieſcit, ex quo omne bonum fluit & procedit. Non reſpicit ad dona, ſed ad donantem ſe convertit ſuper omnia bona. Amor ſæpe modum neſcit, ſed ſuper omnem modum ferveſcit. Amor onus non ſentit, labores non reputat; plus affectat, quàm valet, de impoſſibilitate non cauſatur, quia cuncta ſibi licere ac poſſe arbitratur. Valet igitur ad omnia; & multa implet, & effectui mancipat, ubi non amans deficit & jacet.

5. Amor vigilat, & dormiens non dormitat. Fatigatus non laxatur; arctatus non coarctatur; territus non conturbatur; ſed ſicut vivax flamma, & ardens favilla ſurſum erumpit, ſecuréque pertranſit. Si quis amat, novit quid hæc vox clamat. Magnus clamor

in auribus Dei eſt ipſe ardens affectus animæ, quæ dicit: Deus meus, amor meus: tu totus meus, & ego tuus.

6. Dilata me in amore, ut diſcam interiori ore cordis deguſtare, quàm ſuave ſit amare, & in amore liquefieri & natare. Tenear amore, vadens ſupra me præ nimio fervore ac ſtupore. Cantem amoris canticum, ſequar te dilectum meum in altum, deficiat in laude tua anima mea jubilans ex amore. Amem te pluſquam me, nec me niſi propter te; & omnes in te, qui verè amant te, ſicut jubet lex amoris lucens ex te.

7. Eſt amor velox, ſincerus, pius, jucundus & amœnus; fortis, patiens, fidelis, prudens, longanimis, virilis, & ſeipſum numquam quærens. Ubi enim ſeipſum aliquis quærit, ibi ab amore cadit. Eſt amor circumſpectus, humilis, & rectus: non mollis, non levis, nec vanis intendens rebus; ſobrius,

castus, stabilis, quietus, & in cunctis sensibus custoditus. Est amor subjectus, & obediens Prælatis, sibi vilis, & despectus, Deo devotus, & gratificus, fidens, semper sperans in eo, etiam cùm sibi non sapit Deus: quia sine dolore non vivitur in amore.

8. Qui non est paratus omnia pati, & ad voluntatem stare dilecti, non est dignus amator appellari. Oportet amantem, omnia dura, & amara propter dilectum amplecti libenter; nec ob accidentia contraria ab eo deflecti.

De probatione veri amatoris.

CAP. VI.

SALVATOR.

1. Fili non es adhuc fortis & prudens amator.

DISCIPULUS.

Discipulus.

Quare Domine?

Salvator.

Quia propter modicam contrarietatem deficis à cœptis, & nimis avidè consolationem quæris. Fortis amator stat in tentationibus, nec callidis credit persuasionibus inimici. Sicut ei in prosperis placeo, ita nec in adversis ei displiceo.

2. Prudens amator non tam donum amantis considerat, quàm dantis amorem. Affectum potiùs attendit, quàm censum; & infra dilectum omnia data ponit. Nobilis amator non quiescit in dono, sed in me super omne donum. Non est ideo totum perditum, si quandoque minùs bene de me vel de Sanctis meis senseris, quàm velles. Affectus ille bonus & dulcis, quem interdum percipis, effectus gratiæ præsen-

tis est, & quidam prægustus patriæ cælestis: super quo non nimium innitendum est, quia vadit & venit. Certare autem adversus incidentes malos animi motus, & suggestiones spernere diaboli, insigne est virtutis & magni meriti.

3. Non ergo te conturbent alienæ phantasiæ de quacumque materia ingestæ. Forte serva propositum, & intentionem rectam ad Deum. Non est illusio quòd aliquando in excessum subitò rapiaris, & statim ad solitas cordis ineptias revertaris. Illas enim magis invitè pateris quàm agis: & quamdiu displicent ac reniteris, meritum est & non perditio.

4. Scito quòd antiquus inimicus omnino nititur impedire desiderium tuum in bono, & ab omni devoto exercitio evacuare: à Sanctorum scilicet cultu, à pia passionis meæ memoria, à peccatorum utili recordatione, à pro-

prij cordis custodia, & à firmo proposito proficiendi in virtutibus. Multas malas cogitationes ingerit ut tædium tibi faciat & horrorem, ut ab oratione revocet atque à sacra lectione. Displicet ipsi humilis confessio, & si posset à communione cessare faceret. Non credas ei, neque cures illum, licèt sæpius tibi deceptionis tetenderit laqueos. Ipsi imputa cùm mala ingerit & immunda. Dicito illi: Vade immunde spiritus, erubesce miser, valde immundus es tu, qui talia infers auribus meis. Discede à me, seductor pessime, non habebis in me partem ullam, sed JESUS mecum erit, tamquam bellator fortis, & tu stabis confusus. Malo mori, & omnem pœnam subire, quàm tibi consentire. *Tace & obmutesce*, non audiam te ampliùs licèt mihi plures molestîas. *Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo. Si consistant adversum me castra, non time-*

Marc. 4. 36.
Psal. 26. 1. & 3.

Ps. 18, 15. *bit cor meum:* [a] *Dominus adjutor meus, & redemptor meus.*

5. Certa tamquam miles bonus; & si interdum ex fragilitate corrueris, resume vires fortiores prioribus confidens de ampliori gratia mea: & præcàve à vana complacentia & superbia. Propter hoc in errorem ducuntur multi, & in cæcitatem pæne incurabilem quandoque labuntur. Sit tibi in cautelam & perpetuam humilitatem ruina hæc superborum, de se stultè præsumentium.

De occultanda gratia sub humilitatis custodia.

CAP. VII.

SALVATOR.

1. FILI utilius est tibi & securius devotionis gratiam abscondere, nec in altum te efferre, nec multùm

inde loqui, neque multùm ponderare: ſed magis temetipſum deſpicere, & tamquam indigno datam timere. Non eſt huic affectioni tenaciùs inhærendum, quæ citius poteſt mutari in contrarium. Cogita in gratia quàm miſer & inops eſſe ſoles ſine gratia. Nec eſt in eo tantùm vitæ ſpiritualis profectus, cùm conſolationis habueris gratiam; ſed cùm humiliter & abnegatè, patientérque tuleris ejus ſubtractionem; ita quòd tunc ab orationis ſtudio non torpeas, nec reliqua opera tua ex uſu facienda omnino dilabi permittas: ſed ſicut melius potueris & intellexeris libenter quod in te eſt facias; nec propter ariditatem, ſeu anxietatem mentis quam ſentis te totaliter negligas.

2. Multi enim ſunt qui cùm non bene eis ſucceſſerit, ſtatim impatientes fiunt aut deſides. *Non enim ſemper eſt in poteſtate hominis via ejus*, ſed Dei eſt dare & *Ier. 10. 23.*

consolari quando vult, & quantum vult, & cui vult, sicut sibi placuerit, & non ampliùs. Quidam incauti propter devotionis gratiam seipsos destruxerunt; quia plus agere voluerunt quàm potuerunt, non pensantes suæ parvitatis mensuram, sed magis cordis affectum sequentes, quàm rationis judicium. Et quia majora præsumpserunt quàm Deo placitum fuit, idcirco gratiam perdiderunt. Facti sunt inopes & viles relicti, qui in cælum posuerant nidum sibi: ut humiliati & depauperati discant non alis suis volare, sed sub pennis meis sperare. Qui adhuc novi sunt & imperiti in via Domini, nisi consilio discretorum se regant faciliter decipi possunt & elidi.

3. Quòd si suum sentire magis sequi quàm aliis exercitatis credere velint, erit eis periculosus exitus; si tamen retrahi à proprio conceptu non valuerint. Rarò sibi ipsis sapientes ab

aliis regi humiliter patiuntur. Melius eſt modicum ſapere cum humilitate & parva intelligentia, quàm magni theſauri ſcientiarum cum vana complacentia. Melius eſt tibi minus habere, quàm multum, unde poſſes ſuperbire. Non ſatis diſcretè agit qui ſe totum lætitiæ tradit, obliviſcens priſtinæ inopiæ ſuæ, & caſti timoris Domini, qui timet gratiam oblatam amittere. Non etiam ſatis virtuoſè ſapit, qui tempore adverſitatis & cujuſque gravitatis nimis deſperatè ſe gerit, & minùs fidenter de me quàm oportet, recogitat ac ſentit.

4. Qui tempore pacis nimis ſecurus eſſe voluerit, ſæpe tempore belli nimis dejectus & formidoloſus reperietur. Si ſcires ſemper humilis & modicus in te permanere, necnon ſpiritum tuum bene moderari & regere, non incideres tam cito in periculum & offenſam. Conſilium bonum eſt, ut

fervoris ſpiritu concepto mediteris quid futurum ſit abſcedente lumine. Quod dum contigerit, recogita & denuo lucem poſſe reverti, quam ad cautelam tibi, mihi autem ad gloriam, ad tempus ſubtraxi.

5. Utilior eſt enim talis probatio, quàm ſi ſemper proſpera pro tua voluntate haberes. Nam merita non ſunt ex hoc æſtimanda, ſi quis plures viſiones aut conſolationes habeat; vel ſi peritus ſit in Scripturis, aut in altiori ponatur gradu; ſed ſi vera fuerit humilitate fundatus, & divina caritate repletus: ſi Dei honorem purè atque integrè ſemper quærat: ſi ſeipſum nihil reputet & in veritate deſpiciat, atque ab aliis etiam deſpici & humiliari magis gaudeat quam honorari.

De vili æstimatione suiipsius in oculis Dei.

CAP. VIII.

DISCIPULUS.

1. LOQUAR *ad Dominum meum, cùm sim pulvis & cinis.* Si me ampliùs reputavero, ecce tu stas contra me; & dicunt testimonium verum iniquitates meæ, nec possum contradicere. Si autem me vilificavero & ad nihilum redegero, & ab omni propria reputatione defecero, atque sicut sum pulverizavero, erit mihi propitia gratia tua & vicina cordi meo lux tua: & omnis æstimatio quantulacumque minima in valle nihilitatis meæ submergetur, & peribit in æternum. Ibi enim ostendes me mihi quid sum, quid fui, & quo deveni: quia nihil sum, & nescivi. Si mihi ipsi relinquor, ecce nihil *Gen.18.27.

& tota infirmitas. Si autem ſubito me reſpexeris ſtatim fortis efficior, & novo repleor gaudio. Et mirum valde eſt quòd ſic repente ſublevor, & tam benignè à te complector, qui proprio pondere ſemper ad ima feror.

2. Facit hoc amor tuus gratis præveniens me, & in tam multis ſubveniens neceſſitatibus, à gravibus quoque cuſtodiens me periculis, & ab innumeris, ut verè dicam, eripiens malis. Me ſiquidem malè amando me perdidi: & te ſolum quærendo & purè amando, me & te pariter inveni, atque ex amore profundiùs ad nihilum me redegi. Quia tu, ô dulciſſime Jesu, facis mecum ſupra omne meritum meum, & ſupra quàm ſperare audeam vel rogare.

3. Benedictus ſis Deus meus, quia licèt ego omnibus bonis ſim indignus, tua tamen nobilitas & infinita bonitas numquam ceſſat benefacere etiam in-

gratis & longè à te adversis. Converte nos ad te ut simus grati, humiles & devoti: quia salus nostra tu es, virtus & fortitudo nostra.

Quòd omnia ad Deum, sicut ad finem ultimum sunt referenda.

CAP. IX.

SALVATOR.

1. FILI ego debeo esse finis tuus supremus & ultimatus, si verè desideras esse beatus. Ex hac intentione purificabitur affectus tuus sæpius ad seipsum & ad creaturas malè incurvatus. Nam si te ipsum in aliquo quæris, statim in te deficis & arescis. Omnia ergo ad me principaliter referas, quia ego sum qui omnia dedi. Sic singula considera sicut ex summo bono manantia: & ideo ad me tamquam ad suam originem cuncta sunt reducenda.

2. Ex me pusillus & magnus, dives & pauper tamquam ex fonte vivo aquam vivam hauriunt: & qui mihi sponte ac liberè deserviunt, gratiam pro gratia accipient. Qui autem extra me voluerit gloriari, vel in aliquo privato bono delectari, non stabilietur in vero gaudio, neque in corde suo dilatabitur; sed impedietur multipliciter, & angustiabitur. Nihil ergo tibi de bono adscribere debes, nec alicui homini virtutem attribuas; sed mihi totum da Deo tuo, sine quo nihil habet homo. Ego totum dedi, ego totum rehabere volo; & cum magna districtione gratiarum actiones requiro.

3. Hæc est veritas qua fugatur gloriæ vanitas. Et si intraverit cælestis gratia & vera caritas, non erit aliqua invidia, nec contractio cordis, neque privatus amor occupabit. Vincit enim omnia divina caritas, & dilatat omnes animæ vires. Si rectè sapis in me solo

gaudebis, in me ſolo ſperabis; quia nemo bonus; niſi ſolus Deus, qui ſum ſuper omnia laudandus, & in omnibus benedicendus in ſæcula ſæculorum, Amen.

Quòd ſpreto mundo dulce eſt ſervire Deo.

CAP. X.

DISCIPULUS.

1. NUNC iterum loquar Domine, & non ſilebo; dicam in auribus * *Dei mei, Domini mei, Regis mei,* *Pſ. 67. 25.*
qui eſt in excelſo: * *O quàm magna mul-* *Pſ. 30. 20.*
titudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te! Sed quid es amantibus? quid toto corde tibi ſervientibus? Verè ineffabilis dulcedo contemplationis tuæ, quam largiris amantibus te. In hoc maximè oſtendiſti mihi dulcedinem caritatis tuæ, quia cùm

non essem fecisti me: & cùm errarem longè à te reduxisti me ut servirem tibi: & præcepisti ut diligam te.

2. O fons amoris perpetui quid dicam de te! Quomodò potero tuî oblivisci, qui meî dignatus es recordari, etiam postquàm contabui & perij? Fecisti ultra omnem spem misericordiam cum servo tuo: & ultra omne meritum gratiam & amicitiam exhibuisti. Quid retribuam tibi pro gratia ista? Non enim omnibus datum est ut omnibus abdicatis sæculo renuncient, & monasticam vitam assumant. Numquid magnum est ut tibi serviam, cui omnis creatura servire tenetur? Non magnum mihi videri debet servire tibi: sed potiùs hoc mihi magnum & mirandum apparet, quòd tam pauperem & indignum dignaris in servum recipere, & dilectis servis tuis adunare.

3. Ecce omnia tua sunt quæ habeo, & unde tibi servio. Verumtamen vice

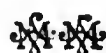
versa tu mihi magis servis quàm ego tibi Ecce cælum, & terra, quæ in ministerium creasti hominis præsto sunt, & faciunt quotidie quæcumque mandasti. Et hoc parum est, quin etiam Angelos in ministerium hominis ordinasti. Transcendit autem hæc omnia, quòd tu ipse homini servire dignatus es, & teipsum daturum ei promisisti.

4. Quid dabo tibi pro omnibus istis millibus bonis? Utinam possem tibi servire cunctis debus vitæ meæ. Utinam vel uno die dignum servitium exhibere sufficerem. Verè tu es dignus omni servitio, omni honore & laude æterna. Verè tu Dominus meus es, & ego pauper servus tuus, qui totis viribus teneor tibi servire, nec umquam in laudibus tuis debeo fastidire. Sic volo, sic desidero: & quidquid mihi deest tu digneris supplere.

5. Magnus honor, magna gloria tibi servire, & omnia propter te con-

temnere. Habebunt enim gratiam magnam qui ſponte ſe ſubjecerint tuæ ſanctiſſimæ ſervituti. Invenient ſuaviſſimam Spiritus ſancti conſolationem, qui pro amore tuo omnem carnalem abjecerint delectationem. Conſequentur magnam mentis libertatem qui arctam pro nomine tuo ingrediuntur viam, & omnem mundanam neglexerint curam.

6. O grata & jucunda Dei ſervitus, qua homo veraciter efficitur liber & ſanctus! O ſacer ſtatus religioſi famulatus, qui hominem Angelis reddit æqualem, Deo placabilem, dæmonibus terribilem, & cunctis fidelibus commendabilem! O amplectendum & ſemper optabile ſervitium, quo ſummum promeretur bonum, & gaudium acquiritur ſine fine permanſurum!

Quòd

Quòd desideria carnis examinanda sunt & moderanda.

CAP. XI.

SALVATOR.

1. FILI oportet te adhuc multa addiscere, quæ necdum bene didicisti.

DISCIPULUS.

Quæ sunt hæc Domine?

SALVATOR.

Ut desiderium tuum ponas totaliter secundùm beneplacitum meum, & tuiipsius amator non sis; sed meæ voluntatis cupidus æmulator. Desideria te sæpe accendunt & vehementer impellunt, sed considera an propter honorem meum, an propter tuum commodum magis movearis. Si ego sum in causa bene contentus eris quomodo-

cumque ordinavero; si autem de proprio quæsitu aliquid latet, ecce hoc est quod te impedit & gravat.

2. Cave ergo ne nimiùm innitaris super desiderio præconcepto, me non consulto; ne fortè postea pœniteat, & displiceat quod primò placuit & quasi pro meliore zelasti. Non enim omnis affectio, quæ videtur bona, statim est sequenda: sed neque omnis contraria affectio ad primum fugienda. Expedit interdum refrænatione uti etiam in bonis studiis & desideriis; ne per importunitatem, mentis distractionem incurras; ne aliis per indisciplinationem scandalum generes; vel etiam per resistentiam aliorum subitò turberis & corruas.

3. Interdum verò oportet violentia uti, & viriliter appetitui sensitivo contraire; nec advertere quid velit caro, & quid non velit: sed hoc magis satagere, ut subjecta sit etiam nolens spi-

ritui. Et tamdiu castigari debet, & cogi servituti subesse, donec parata sit ad omnia, paucísque contentari discat, & in simplicibus delectari, nec contra aliquod inconveniens murmurare.

De informatione patientiæ, & luctamine adversùs concupiscentias.

CAP. XII.

DISCIPULUS.

1. DOMINE Deus, ut video patientia est mihi valde necessaria: multa enim in hac vita accidunt contraria. Nam qualitercumque ordinavero de pace mea non potest esse sine bello & dolore vita mea.

SALVATOR.

Ita est fili, sed nolo te talem quærere pacem, quæ tentationibus careat, aut contraria non sentiat: sed tunc etiam

te pacem æstima invenisse cùm fueris variis tentationibus exercitatus, & in multis contrarietatibus probatus.

2. Si dixeris non posse multa pati; quomodò tunc sustinebis ignem Purgatorij? De duobus malis minus semper est eligendum. Ut ergo æterna supplicia futura possis evadere, mala præsentia studeas pro Deo æquanimiter tolerare. An putas quòd homines sæculi hujus nihil aut parum patiantur? Neque hoc invenies, etiamsi delicatissimos quæsieris. Sed habent, inquis, multas delectationes & proprias sequuntur voluntates, ideóque parum ponderant suas tribulationes. Esto ita ut habeant quidquid voluerint; sed quamdiu, putas, durabit?

3. Ecce quemadmodum fumus deficient omnes abundantes in sæculo, & nulla erit recordatio præteritorum gaudiorum. Sed & cùm adhuc vivunt non sine amaritudine, tædio, ac timore

in eis quiescunt. Ex eadem namque re unde delectationem concipiunt sibi, pœnam frequenter recipiunt; & justè illis fit, ut quia inordinatè delectationes quærunt & sequuntur, non sine amaritudine ac confusione eas expleant.

4. O quàm breves, quàm falsæ, quàm inordinatæ atque turpes omnes istæ sunt! Verumtamen illi præ ebrietate ac mentis cæcitate non intelligunt; sed velut muta animalia propter modicum corruptibilis vitæ delectamentum, mortem animæ incurrunt. Tu ergo fili * *post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere.* * *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.*

* Eccli. 18. 30.

* Psal. 36. 4.

5. Etenim si veraciter vis delectari & abundantiùs à me consolari, ecce in contemptu omnium mundanorum, & in abscissione omnium infimarum delectationum erit benedictio

tua, & copiosa tibi reddetur consolatio. Et quanto plus te ab omni solatio creaturarum subtraxeris, tanto in me suaviores & potentiores consolationes invenies. Sed primò non sine quadam tristitia & labore certaminis ad has pertinges. Obsistet enim inolita consuetudo, sed meliori consuetudine devincetur. Remurmurabit caro, sed fervore spiritus frænabitur. Instigabit & exacerbabit te serpens antiquus; sed oratione fugabitur, insuper & labore utili aditus ei magnus obstruetur.

De obedientia humilis subditi ad exemplum Jesu Christi.

Cap. XIII.

1. Fili qui se subtrahere nititur ab obedientia, ipse se subtrahit à gratia. Et qui quærit habere privata,

amittit communia. Qui non libenter & ſponte ſuo Superiori ſe ſubdit, ſignum eſt quòd caro ſua necdum perfectè ſibi obedit, ſed ſæpe recalcitrat & murmurat. Diſce ergo Superiori tuo celeriter te ſubmittere, ſi carnem propriam optas ſubjugare. Citius namque exterior vincitur inimicus, ſi interior homo non fuerit devaſtatus. Non eſt moleſtior & pejor animæ hoſtis, quàm tu ipſe tibi, non bene concordans ſpiritui. Oportet enim verum te aſſumere tuiipſius contemptum, ſi vis prævalere adverſus carnem & ſanguinem.

2. Quia adhuc nimis inordinatè te diligis, ideo plenè te reſignare aliorum voluntati trepidas. Sed quid magnum ſi tu qui pulvis es & nihil, propter Deum te ſubdis homini, quando ego Omnipotens & Altiſſimus, qui cuncta creavi ex nihilo, me homini propter te ſubjeci humiliter? Factus ſum enim omnium humillimus & in-

ſimus, ut tuam ſuperbiam mea humilitate vinceres. Diſce obtemperare pulvis. Diſce te humiliare terra & limus, & ſub omnium pedibus incurvare. Diſce voluntates tuas frangere, & ad omnem ſubjectionem te dare.

3. Exardeſce contra te, nec patiaris tumorem in te vivere: ſed ita ſubjectum te ac parvulum exhibe, ut omnes ſuper te ambulare poſſint, & ſicut lutum platearum conculcare. Quid habes, homo inanis, conqueri? Quid ſordide peccator potes contradicere exprobrantibus tibi, qui toties Deum offendiſti, & toties infernum meruiſti? Sed pepercit tibi oculus meus, quia pretioſa fuit anima tua in conſpectu meo: ut cognoſceres dilectionem meam, & gratus ſemper beneficiis meis exiſteres: & ut ad veram ſubjectionem & humilitatem te jugiter dares, patienterque proprium contemptum ferres.

De occultis Dei judiciis considerandis, ne extollamur in bonis.

Cap. XIV.

Discipulus.

1. Intonas super me judicia tua, Domine, & timore ac tremore concutis omnia ossa mea; & expavescit anima mea valde. Sto attonitus, & considero: quia [a] *cæli non sunt mundi in conspectu tuo.* Si [b] *in Angelis reperisti pravitatem*, nec tamen pepercisti, quid fiet de me? *Ceciderunt stellæ de cælo*, & ego pulvis quid præsumo? Quorum opera videbantur laudabilia, ceciderunt ad infima: & qui comedebant panem Angelorum, vidi siliquis delectari porcorum.

[a] Iob. 15. 15.
[b] Apoc. 8. 12.

2. Nulla est ergo sanctitas si manum tuam, Domine, subtrahas. Nulla sapientia prodest si gubernare desi-

ſtas. Nulla juvat fortitudo ſi conſervare deſinas. Nulla ſecura caſtitas ſi eam non protegas. Nulla propria prodeſt cuſtodia ſi non adſit tua ſancta vigilantia. Nam relicti mergimur & perimus; viſitati verò vivimus & erigimur. Inſtabiles quippe ſumus, ſed propter te confirmamur; tepeſcimus, ſed à te accendimur.

3. O quàm humiliter & abjectè mihi de meipſo ſentiendum eſt! quàm vilipendendum ſi quid boni videar habere! O quàm profundè me ſubmittere debeo ſub abyſſalibus judiciis tuis, Domine! ubi nihil aliud me eſſe invenio, quàm nihil & nihil. O pondus immenſum! ô pelagus intranſnatabile! ubi aliud nihil de me reperio, quàm in toto nihil. Ubi eſt ergo latebra gloriæ? ubi confidentia de virtute concepta? Abſorpta eſt omnis gloriatio vana in profunditate judiciorum tuorum ſuper me.

4. Quid est omnis caro in conspectu tuo? *Numquid gloriabitur lutum contra formantem se?* Quomodò potest erigi vaniloquio, cujus cor in veritate subjectum est Deo? Non eum totus mundus eriget, quem veritas sibi subjecit; nec omnium laudantium ore movebitur, qui totam spem suam in Deo firmavit. Nam & ipsi qui loquuntur ecce omnes nihil; deficient enim cum sonitu verborum, *Veritas autem Domini manet in æternum.*

Isai. 29. 16. 45. 9.

Ps. 116. 2.

Qualiter standum sit, ac dicendum, in omni re desiderabili.

CAP. XV.

SALVATOR.

1. FILI sic dicas in omni re: Domine si tibi placitum fuerit, fiat hoc ita. Domine si sit honor tuus, fiat in nomine tuo hoc. Domine si mihi vi-

deris expedire, & utile esse probaveris, tunc dona mihi hoc uti ad honorem tuum. Sed si mihi nocivum fore cognoveris, nec animæ meæ saluti prodesse, aufer à me tale desiderium. Non enim omne desiderium à Spiritu sancto est, etiam si homini videatur rectum & bonum. Difficile est pro vero judicare, utrum spiritus bonus an alienus te impellat ad desiderandum hoc vel illud; an etiam ex proprio movearis spiritu. Multi in fine sunt decepti, qui primò bono spiritu videbantur inducti.

2. Igitur semper cum timore Dei, & cordis humilitate desiderandum est & petendum quidquid desiderabile menti occurrit; maximéque cum propria resignatione mihi totum committendum est, atque dicendum: Domine tu scis qualiter melius est, fiat hoc vel istud, sicut volueris. Da quod vis, & quantum vis, & quando vis. Fac

mecum ſicut ſcis, & ſicut tibi magis placuerit, & major honor tuus fuerit. Pone me ubi vis, & liberè age mecum in omnibus. In manu tua ſum, gyra & reverſa me per circuitum. En ego ſervus tuus paratus ad omnia: quoniam non deſidero mihi vivere, ſed tibi: utinam dignè atque perfectè.

Oratio pro beneplacito Dei perficiendo.

DISCIPULUS.

3. CONCEDE mihi, benigniſſime JESU, gratiam tuam, ut mecum ſit, & mecum laboret, mecúmque uſque in finem perſeveret. Da mihi ſemper deſiderare & velle quod tibi magis acceptum, & cariùs placet. Tua voluntas mea ſit: & mea voluntas tuam ſequatur ſemper, & optimè ei concordet. Sit mihi unum velle & nolle tecum: nec aliud poſſe velle aut nolle niſi quod tu vis aut non vis.

4. Da mihi omnibus mori quæ in

mundo ſunt: & propter te amare contemni, & neſciri in hoc ſæculo. Da mihi ſuper omnia deſiderata in te quieſcere, & cor meum in te pacificare. Tu vera pax cordis, tu ſola requies: extra te omnia ſunt dura & inquieta.
*Pſal 4. 9. *In hac pace in idipſum*, hoc eſt, in te uno ſummo, æterno Bono *dormiam & requieſcam.*

Quòd verum ſolatium in ſolo Deo quærendum eſt.

CAP. XVI.

DISCIPULUS.

1. QUIDQUID deſiderare poſſum vel cogitare ad ſolatium meum non hîc expecto, ſed in poſterùm. quòd ſi omnia ſolatia mundi ſolus haberem, & omnibus divitiis frui poſſem, certum eſt quòd diu durare non poſſent. Unde non poteris anima mea ple-

nè consolari, nec perfectè recreari, nisi in Deo consolatore pauperum & susceptore humilium. Expecta modicum anima mea, expecta divinum promissum, & habebis abundantiam omnium bonorum in cælo. Si nimis inordinatè ista appetis præsentia, perdes æterna & cælestia. Sint temporalia in usu, æterna in desiderio. Non potes aliquo bono temporali satiari, quia ad hæc fruenda non es creata.

2. Et si omnia bona creata haberes, non posses esse felix & beata: sed in Deo, qui cuncta creavit, tota beatitudo tua & felicitas consistit: non qualis videtur & laudatur à stultis mundi amatoribus: sed qualem expectant boni Christi fideles, & prægustant interdum spiritales ac mundi corde, quorum conversatio est in cælis. Vanum est & breve omne humanum solatium. Beatum & verum solatium quod intus à veritate percipitur. Devotus homo ubi-

que secum fert consolatorem suum Jesum, & dicit ad eum: Adesto mihi, Domine Jesu, in omni loco & tempore. Hæc mihi sit consolatio libenter velle carere omni humano solatio. Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas & justa probatio pro summo solatio: * *Non enim in perpetuum irascêris, neque in æternum comminaberis.*

*Ps. 102. 9.

Quòd omnis sollicitudo in Deo statuenda est.

Cap. XVII.

Salvator.

1. Fili sine me tecum agere quod volo: ego scio quid expediat tibi. Tu cogitas ut homo. Tu sentis in multis sicut humanus suadet affectus.

Discipulus.

Domine verum est quod dicis. Major est sollicitudo tua circa me, quàm omnis

omnis cura, quàm ego gerere possim pro me. Nimis enim casualiter stat, qui non projicit omnem solicitudinem suam in te. Domine dummodò voluntas mea recta & firma ad te permaneat, fac de me quidquid tibi placuerit. Non enim potest esse nisi bonum quidquid de me feceris.

2. Si me vis esse in tenebris, sis benedictus: & si me vis esse in luce, sis iterum benedictus. Si me dignaris consolari, sis benedictus: & si me vis tribulari, sis æquè semper benedictus.

SALVATOR.

Fili sic oportet te stare si mecum desideras ambulare. Ita promptus esse debes ad patiendum, sicut ad gaudendum. Ita libenter debes esse inops & pauper sicut plenus & dives.

DISCIPULUS.

3. Domine libenter patiar pro te

quidquid volueris venire ſuper me. Indifferenter volo de manu tua bonum & malum; dulce & amarum; læ-tum & triſte ſuſcipere; & pro omnibus mihi contingentibus gratias agere. Cuſtodi me ab omni peccato, & non timebo mortem nec infernum: dummodò in æternum me non projicias, nec deleas me de Libro Vitæ, non mihi nocebit quidquid tribulationis venerit ſuper me.

Quòd temporales miſeriæ exemplo Chriſti æquanimiter ſunt ferendæ.

Cap. XVIII.

Salvator.

1. Fili ego deſcendi de cælo pro tua ſalute; ſuſcepi tuas miſerias, non neceſſitate, ſed caritare trahente; ut patientiam diſceres, & temporales miſerias non indignanter ferres. Nam

ab hora ortûs mei uſque ad exitum in cruce non defuit mihi tolerantia doloris. Defectum rerum temporalium magnum habui; multas querimonias de me frequenter audivi: confuſiones, & opprobria benignè ſuſtinui: pro beneficiis ingratitudinem recepi: pro miraculis blaſphemias: pro doctrina reprehenſiones.

DISCIPULUS.

2. Domine quia fuiſti patiens in vita tua, in hoc maximè implendo præceptum Patris tui, dignum eſt ut ego miſerrimus peccator ſecundùm voluntatem tuam patienter me ſuſtineam: & donec ipſe volueris onus corruptibilis vitæ pro ſalute mea portem. Nam etſi onerosa ſentitur præſens vita, facta eſt tamem jam per gratiam tuam valde meritoria: exemploque tuo, & tuorum veſtigiis Sanctorum tolerabilior infirmis & clarior. Sed & multo ma-

gis consolatoria quàm olim in Lege veteri fuerat, cùm porta cæli clausa persisteret: & obscurior etiam via ad cælum videbatur quando tam pauci regnum cælorum quærere curabant. Sed neque qui tunc salvandi & justi erant ante passionem tuam & sacræ mortis debitum, cæleste regnum poterant introire.

3. O quantas tibi gratias teneor referre, quòd rectam & bonam viam dignatus es mihi & cunctis fidelibus ad æternum regnum tuum ostendere! Nam vita tua, via nostra: & per sanctam patientiam ambulamus ad te, qui es corona nostra. Nisi tu præcessisses & docuisses, quis sequi curaret? Heu quanti longè retróque remanerent, nisi tua præclara exempla inspicerent! Ecce adhuc tepescimus auditis tot signis tuis & doctrinis: quid fieret si tantum lumen ad sequendum te non haberemus?

De tolerantia injuriarum: & quis verus patiens probetur.

CAP. XIX.

SALVATOR.

1. QUID est quod loqueris, fili? Cessa conqueri, considerata mea & aliorum Sanctorum passione. * *Nondum enim usque ad sanguinem restitisti.* Parum est quod tu pateris in comparatione eorum qui tam multa passi sunt, tam fortiter tentati, tam graviter tribulati, tam multipliciter probati & exercitati. Oportet te igitur aliorum graviora ad mentem reducere, ut leviùs feras tua minima. Et si tibi minima non videntur, vide ne & hoc tibi faciat tua impatientia. Sive tamen parva sive magna sint, stude cuncta patienter sufferre.

* *Heb. 12. 4.*

2. Quanto meliùs ad patiendum te

diſponis, tanto ſapientiùs agis, & ampliùs promereris; & feres leviùs animo & uſu ad hoc non ſegniter paratus. Nec dicas: Non valeo hoc à tali homine pati, nec hujuſcemodi mihi patienda ſunt: grave enim intulit damnum, & improperat mihi quæ numquam cogitaveram; ſed ab alio libenter patiar, & ſicut patienda videro. Inſipiens eſt talis cogitatio, quæ virtutem patientiæ non conſiderat, nec à quo coronanda erit, ſed magis perſonas, & illatas ſibi offenſas perpendit.

3. Non eſt verus patiens qui pati non vult, niſi quantum ſibi viſum fuerit, & à quo ſibi placuerit. Verus autem patiens non attendit à quo homine, utrum à Prælato ſuo, an ab aliquo æquali, aut inferiori: utrum à bono & ſancto viro, vel à perverſo & indigno exerceatur. Sed indifferenter ab omni creatura quantumcumque, & quotieſcumque ei aliquid adverſi acciderit,

totum hoc grantanter de manu Dei accipit, & ingens lucrum reputat: quia nihil apud Deum quantumcumque parvum pro Deo tamen passum, poterit sine merito transire.

4. Esto igitur expeditus ad pugnam si vis habere victoriam. Sine certamine non potes pervenire ad patientiæ coronam. Si pati non vis, recusas coronari. Si autem coronari desideras, certa viriliter, sustine patienter. Sine labore non tenditur ad requiem, nec sine pugna pervenitur ad victoriam.

Discipulus.

Fac mihi, Domine, possibile per gratiam quod mihi impossibile videtur per naturam. Tu scis quòd modicum possum pati, & quòd cito dejicior levi exurgente adversitate. Efficiatur mihi quælibet exercitatio tribulationis & adversitatis pro nomine tuo amabilis & acceptabilis: nam pa-

ti & vexari pro te valde salubre est animæ meæ.

De confessione propriæ infirmitatis, & hujus vitæ miseriis.

CAP. XX.

DISCIPULUS.

*Psal. 31. 5. 1. CONFITEBOR *adversum me injustitiam meam:* confitebor tibi Domine infirmitatem meam. Sæpe parva res est quæ me dejicit & contristat. Propono me fortiter acturum, sed cùm modica tentatio advenerit, magna mihi angustia fit. Valde vilis quandoque res est unde gravis tentatio provenit. Et dum puto me aliquantulùm tutum, cùm non sentio, invenio me nunnumquam pænè devictum ex levi flatu.

2. Vide ergo, Domine, humilitatem meam, & fragilitatem tibi undi-

que notam. ᵃ *Miſerere mei*, *&* ᵇ *eripe* ᵃ Pſ. 25. 11. ᵇ Pſ. 68. 15.
me de luto, *ut non infigar*, non permaneam dejectus uſquequaque. Hoc eſt quod frequenter me reverberat, & coram te confundit, quòd tam labilis ſum & infirmus ad reſiſtendum paſſionibus. Et ſi non omnino ad conſenſionem, tamen mihi etiam moleſta & gravis eſt earum inſectatio; & tædet valde ſic quotidie vivere in lite. Exhinc nota mihi fit infirmitas mea; quia multò faciliùs irruunt abominandæ ſemper phantaſiæ, quàm diſcedant.

3. Utinam fortiſſime Deus Iſraël, zelator animarum fidelium, reſpicias ſervi tui laborem & dolorem; aſſiſtaſque illi in omnibus ad quæcumque perrexerit. Robora me cæleſti fortitudine, ne vetus homo, miſera caro necdum ſpiritui ſubjecta valeat dominari: adverſus quam certare oportebit quamdiu ſpiratur in hac vita miſerrima. Heu qualis eſt hæc vita, ubi non

desunt tribulationes & miseriæ; ubi plena laqueis & hostibus sunt omnia! Nam una tribulatione, seu tentatione recedente, alia repente accedit; sed & adhuc priore durante conflictu, aliæ plures superveniunt & insperatæ.

4. Et quomodò amari potest vita habens tantas amaritudines, tot subjecta calamitatibus & miseriis? Quomodò etiam dicitur vita tot generans mortes & pestes? Et tamen amatur, & in ea delectari à multis quæritur. Reprehenditur frequenter mundus quòd fallax sit & vanus; nec tamen facilè relinquitur: quia concupiscentiæ carnis nimiùm dominantur. Sed alia trahunt ad amandum, alia ad contemnendum. Trahunt quidem ad amorem
1. Ioan. 2. 16. mundi, *desiderium carnis*, *desiderium oculorum*, *& superbia vitæ*: pœnæ autem ac miseriæ sequentes, & odium mundi pariunt & tædium.

5. Sed vincit, proh dolor! dele-

ctatio prava mentem mundo deditam, *& esse sub sentibus delicias reputat*, Iob. 30. 7
quia Dei suavitates, & internam virtutis amœnitatem nec vidit, nec gustavit. Qui autem mundum perfectè contemnunt, & Deo vivere sub sancta disciplina student, isti dulcedinem divinam, veris abrenunciatoribus promissam, non ignorant, & quàm graviter mundus errat, variéque fallitur clariùs vident.

Quòd in Deo super omnia bona & dona requiescendum est.

CAP. XXI.

DISCIPULUS.

1. SUPER omnia & in omnibus requiesce anima mea in Domino semper, quia ipse est Sanctorum æterna requies. Da mihi, dulcissime & amantissime JESU, in te super omnem

creaturam requiescere, super omnem salutem, & pulcritudinem: super omnem gloriam & honorem: super omnem potentiam & dignitatem: super omnem scientiam & subtilitatem: super omnes divitias & artes: super omnem lætitiam & exultationem: super omnem famam & laudem: super omnem suavitatem & consolationem: super omnem spem & promissionem: super omne meritum & desiderium: super omnia dona & munera, quæ potes dare atque infundere: super omne gaudium & jubilationem, quam potest mens capere ac sentire: denique super Angelos & Archangelos & super omnem exercitum cæli: super omnia visibilia & invisibilia: & super omne quod tu Deus meus non es.

2. Quia tu Domine Deus meus super omnia bonus es; tu solus altissimus; tu solus potentissimus; tu solus sufficientissimus & plenissimus; tu solus

ſuaviſſimus & ſolatioſiſſimus; tu ſolus pulcherrimus & amantiſſimus; tu ſolus nobiliſſimus & glorioſiſſimus ſuper omnia: in quo cuncta bona ſimul perfectè ſunt, fuerunt, & ſemper erunt: atque ideo minus eſt & inſufficiens quidquid præter teipſum mihi donas, aut de teipſo revelas, vel promittis, te non viſo nec plenè adepto. Quoniam quidem non poteſt cor meum veraciter requieſcere, nec totaliter contentari, niſi in te requieſcat, omniáque dona, omnémque creaturam tranſcendat.

3. O mi dilectiſſime ſponſe JESU CHRISTE, amator puriſſime, dominator univerſæ creaturæ: quis mihi det pennas veræ libertatis ad volandum, & pauſandum in te? O quando ad plenum dabitur vacare mihi, & videre quàm ſuavis es Domine Deus meus! Quando ad plenum me recolligam in te: ut præ amore tuo non ſen-

tiam me, sed te solum supra omnem sensum & modum, in modo non omnibus noto! Nunc autem frequenter gemo, & infelicitatem meam cum dolore porto. Quia multa mala in hac valle miseriarum occurrunt, quæ me sæpius conturbant, contristant & obnubilant; sæpius impediunt & distrahunt, alliciunt & implicant; ne liberum habeam accessum ad te; & ne jucundis fruar amplexibus præsto beatis semper spiritibus. Moveat te suspirium meum & desolatio multiplex in terra.

4. O Jesu splendor æternæ gloriæ, solamen peregrinantis animæ: apud te est os meum sine voce, & silentium meum loquitur tibi. Usquequo tardat venire Dominus meus? Veniat ad me pauperculum suum & lætum faciat. Mittat manum suam, & miserum eripiat de omni angustia. Veni, veni, quia sine te nulla erit læta dies aut ho-

ra; quia tu lætitia mea, & ſine te vacua eſt menſa mea. Miſer ſum, & quodammodò incarceratus & compedibus gravatus; donec luce præſentiæ tuæ me reficias, ac libertati dones, vultúmque amabilem demonſtres.

5. Quærant alij pro te aliud quodcumque libuerit: mihi aliud interim nihil placet, nec placebit, niſi tu Deus meus, ſpes mea, ſalus æterna. Non reticebo, nec deprecari ceſſabo, donec gratia tua revertatur, mihíque tu intus loquaris.

SALVATOR.

6. Ecce adſum: Ecce ego ad te, quia invocaſti me; lacrymæ tuæ & deſiderium animæ tuæ, humiliatio tua, & contritio cordis tui inclinaverunt me, & adduxerunt ad te.

DISCIPULUS.

Et dixi? Domine invocavi te, &

desideravi frui te, paratus omnia respuere propter te. Tu enim prior excitasti me ut quærerem te. Sis ergo benedictus, Domine, qui fecisti hanc bonitatem cum servo tuo secundùm multitudinem misericordiæ tuæ.

7. Quid habet ultrà dicere, Domine, servus tuus coram te, nisi ut humiliet se valde ante te, memor semper propriæ vilitatis & iniquitatis? Non enim est similis tuî in cunctis mirabilibus cæli & terræ. Sunt opera tua bona valde, judicia tua vera, & providentiâ tuâ reguntur universa. Laus ergo tibi & gloria, ô Patris sapientia: te laudet & benedicat os meum, anima mea, & cuncta creata simul.

De

De recordatione multiplicium beneficiorum Dei.

CAP. XXII.

1. APERI *Domine cor meum in lege tua, & in præceptis tuis doce me ambulare.* Da mihi intelligere voluntatem tuam: & cum magna reverentia ac diligenti consideratione beneficia tua, tam in generali quàm in speciali memorari: ut dignè tibi exhinc valeam gratias referre. Verùm scio, & confiteor nec pro minimo puncto me posse debitas gratiarum laudes persolvere. Minor ego sum omnibus bonis mihi præstitis: & cùm tuam nobilitatem attendo, deficit prę magnitudine illius spiritus meus. 2. Mach. 1. 4.

2. Omnia quę in anima & in corpore habemus, & quæcumque exteriùs vel interiùs, naturaliter vel super-

naturaliter poſſidemus, tua ſunt beneficia, & te beneficum, pium, ac bonum commendant, à quo bona cuncta accepimus. Et ſi alius accipit plura, alius pauciora, omnia tamen tua ſunt, & ſine te nec minimum haberi poteſt. Ille qui majora accepit non poteſt ſuo merito gloriari, neque ſuper alios extolli, nec inſultare minori: quia ille major & melior qui ſibi minùs adſcribit, & in regratiando humilior eſt atque devotior. Et qui omnibus ſe viliorem exiſtimat, & judicat indigniorem, aptior eſt ad percipiendum majora.

3. Qui autem pauciora accepit, contriſtari non debet, nec indignanter ferre, neque invidere ditiori, ſed te potiùs attendere, & tuam bonitatem maximè laudare, quòd tam ſufficienter & affluenter, tam gratis, & libenter, ſine perſonarum acceptione tua munera largiaris. Omnia ex te, & ideo

in omnibus es laudandus. Tu ſcis quid unicuique donari expediat: & cur iſte minùs, & ille ampliùs habeat, non noſtrum, ſed tuum eſt hoc diſcernere, apud quem ſingulorum definita ſunt merita.

4. Unde, Domine Deus, pro magno etiam reputo beneficio non multa habere, unde exteriùs & ſecundùm homines laus appareat & gloria; ita ut quis, conſiderata paupertate ac vilitate perſonæ ſuæ, non modò nullam gravitatem, aut triſtitiam vel dejectionem inde concipiat; ſed potiùs conſolationem & hilaritatem magnam: quia tu Deus pauperes, & humiles, atque huic mundo deſpectos tibi elegiſti in familiares & domeſticos. Teſtes ſunt ipſi Apoſtoli tui, quos principes conſtituiſti ſuper omnem terram. Et fuerunt tamen ſine querela converſati in mundo, tam humiles & ſimplices, ſine omni malitia & dolo,

ut etiam pati contumelias pro nomine tuo gauderent: & quæ mundus abhorret, ipsi amplecterentur affectu magno.

5. Nihil ergo amatorem tuum, & cognitorem beneficiorum tuorum ita lætificare debet, sicut voluntas tua in eo, & beneplacitum æternæ dispositionis tuæ; de qua tantum contentari debet & consolari, ut ita libenter velit esse minimus sicut alius optaret esse maximus: & ita pacificus & contentus in novissimo sicut in loco primo; atque ita libenter despicabilis & abjectus, nullius quoque nominis & famæ, sicut ceteris honorabilior & major in mundo. Nam voluntas tua & amor honoris tui omnia excedere debet; & plus eum consolari, magisque placere, quàm omnia beneficia sibi data vel danda.

De quatuor magnam importantibus pacem.

CAP. XXIII.

SALVATOR.

1. FILI nunc docebo te viam pacis, & veræ libertatis.

DISCIPULUS.

Fac Domine quod dicis, quia hoc mihi gratum eſt audire.

SALVATOR.

Stude fili alterius facere voluntatem potiùs quàm tuam. Elige ſemper minùs quàm plus habere. Quære ſemper inferiorem locum & omnibus ſubeſſe. Opta ſemper & ora, ut Dei voluntas integrè in te atque in omnibus fiat. Ecce talis homo ingreditur fines pacis, & quietis.

Discipulus.

2. Domine ſermo tuus iſte brevis multum in ſe continet perfectionis: Parvus eſt dictu, ſed plenus ſenſu & uber in fructu. Nam ſi poſſet à me fideliter cuſtodiri, non deberet in me turbatio tam facilis oriri. Nam quoties me impacatum ſenſio & gravatum, ab hac doctrina me receſſiſſe invenio. Sed tu qui omnia potes & profectum animæ ſemper diligis, adauge majorem gratiam; ut poſſim tuum complere ſermonem, & meam perficere ſalutem.

Oratio contra malas cogitationes.

Discipulus.

[a] Pſ. 70. 12. 3. [a] DOMINE, *Deus meus, ne elongeris à me: Deus meus in auxilium meum reſpice: quoniam inſurrexerunt in me* variæ cogitationes & timores magni affligentes animam meam. Quo-

modò pertransibo illæsus? Quomodò perfringam eas.

SALVATOR.

* *Ego*, inquit, *ante te ibo, & gloriosos terræ humiliabo.* Aperiam januas carceris, & arcana secretorum revelabo tibi. *Isa. 45. 2.

DISCIPULUS.

Fac Domine ut loqueris: & fugiant à facie tua omnes iniquæ cogitationes. Hæc spes & unica consolatio mea ad te in omni tribulatione mea confugere, tibi confidere, te ex intimo affectu invocare, & patienter consolationem tuam expectare.

Oratio pro illuminatione mentis.

4. CLARIFICA me, bone JESU, claritate interni luminis, & educ de habitaculo cordis mei tenebras universas. Cohibe evagationes malas, & elide vim facientes tentationes. Pu-

gna pro me fortiter, & expugna malas bestias, concupiscentias dico illecebrosas; ut fiat pax in virtute tua, & abundantia laudis resonet in aula sancta, hoc est, in conscientia pura. Impera ventis, & tempestatibus: dic mari, quiesce; ac Aquiloni, ne flaveris, & erit tranquillitas magna.

Ps. 142. 3. 5. * *Emitte lucem tuam & veritatem tuam*, ut luceant super terram: quia terra sum inanis, & vacua donec illumines me. Effunde gratiam tuam desuper: perfunde cor meum rore cælesti: ministra devotionis aquas ad irrigandum faciem terræ, ad producendum fructum bonum & optimum. Eleva mentem pressam mole peccatorum, & ad cælestia totum desiderium meum suspende; ut gustata suavitate supernæ felicitatis pigeat de terrenis cogitare.

6. Rape me & eripe me ab omni creaturarum indurabili consolatione: quia nulla res creata valet appetitum

meum plenariè quietare & consolari. Junge me tibi inseparabili dilectionis vinculo: quoniam tu solus sufficis amanti, & absque te frivola & vana sunt universa.

De evitatione curiosæ inquisitionis super alterius vita.

CAP. XXIV.

SALVATOR.

1. FILI, noli esse curiosus, nec vagas agere solicitudines. *Quid hoc vel illud ad te? tu me sequere.* Jo. 21. 22. Quid enim ad te utrum ille sit talis vel talis; aut iste sic, & sic agat, vel loquatur? Tu non indiges respondere pro aliis, sed pro te ipso rationem reddes. Quid ergo te implicas? Ecce ego omnes cognosco: & cuncta quæ sub sole fiunt video: & scio qualiter cum unoquoque sit, quid cogitet, quid velit, & ad quem

finem tendat ejus intentio. Mihi igitur committenda sunt omnia, tu verò serva te in bona pace, & dimitte agitantem agitare quantum voluerit. Veniet super eum quidquid dixerit vel fecerit, quia me fallere non potest.

2. Non sit tibi cura de magni nominis umbra, non de multorum familiaritate, nec de privata hominum dilectione. Ista enim generant distractiones & magnas in corde obscuritates. Libenter loquerer tibi verbum meum, & abscondita revelarem, si adventum meum diligenter observares, & ostium cordis mihi aperies. Esto providus, & vigila in orationibus, & humilia te in omnibus.

In quibus vera pax cordis, & verus profectus consistit.

CAP. XXV.

1. FILI ego locutus sum: *Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodò mundus dat ego do vobis.* Pacem omnes desiderant, sed quæ ad veram pacem pertinent, non omnes curant. Pax mea cum humilibus & mansuetis corde. Pax tua erit in multa patientia. Si me audieris, & vocem meam secutus fueris, poteris multa pace frui. Io. 14. 27.

DISCIPULUS.

Quid igitur faciam?

SALVATOR.

In omni re attende tibi quid facias, & quid dicas: & omnem intentionem tuam dirige ad hoc, ut mihi soli placeas, & extra me nihil cupias vel quæ-

ras. Sed & de aliorum dictis vel factis nihil temere judices; nec cum rebus tibi non commissis te implices; & poterit fieri ut parum vel rarò turberis.

2. Numquam autem sentire aliquam turbationem, nec aliquam pati cordis vel corporis molestiam, non est præsentis temporis, sed status æternæ quietis. Non ergo æstimes te veram pacem invenisse, si nullam senseris gravitatem, nec tunc totum esse bonum, si neminem patiaris adversarium: nec hoc esse perfectum si cuncta fiant secundùm tuum affectum. Neque tunc aliquid magni te reputes, aut specialiter dilectum æstimes, si in magna fueris devotione aut dulcedine: quia in istis non cognoscitur verus amator virtutis; nec in istis consistit profectus & perfectio hominis.

Discipulus.

3. In quo ergo Domine?

Salvator.

In offerendo te ex toto corde tuo voluntati divinæ, non quærendo quæ tua sunt, nec in parvo, nec in magno, nec in tempore, nec in æternitate: ita ut una & æquali facie in gratiarum actione permaneas inter prospera & contraria, omnia æqua lance pensando. Si fueris tam fortis & longanimis in spe, ut subtracta interiori consolatione, etiam ad ampliora sustinenda cor tuum præparaveris, nec te justificaveris, quasi hæc tantaque pati non deberes, sed me in omnibus dispositionibus meis justificaveris, & sanctum laudaveris, tunc in vera & recta via pacis ambulabis, & spes indubitata erit, quòd rursus in jubilo faciem meam sis visurus. Quòd si ad plenum tuiipsius contemptum perveneris, scito quòd tunc abundantia pacis perfrueris secundùm possibilitatem tui incolatus.

De eminentia liberæ mentis, quam supplex oratio magis meretur quàm frequens lectio.

Cap. XXVI.

Discipulus.

1. Domine hoc opus est perfecti viri, numquam ab intentione cælestium animum relaxare; & inter multas curas quasi sine cura transire: non more torpentis, sed prærogativâ quadam liberæ mentis nulli creaturæ inordinata affectione adhærendo.

2. Obsecro te, piissime Deus meus, præserva me à curis hujus vitæ, ne nimis implicer à multis necessitatibus corporis, ne voluptate capiar; ab universis animæ obstaculis, ne molestiis fractus dejiciar. Non dico ab his rebus, quas toto affectu ambit mundus, sive mundana vanitas; sed ab his mi-

ſeriis, quæ animam ſervi tui communi maledicto mortalitatis pœnaliter gravant & retardant, ne in libertatem ſpiritûs, quoties libuerit, valeat introire.

3. O Deus meus, dulcedo ineffabilis, verte mihi in amaritudinem omnem conſolationem carnalem, ab æternorum amore me abſtrahentem, & ad ſe intuitu cujuſdam boni delectabilis præſentis malè allicientem. Non me vincant, Deus meus, non me vincant caro & ſanguis; non me decipiat mundus & brevis gloria ejus; non me ſupplantet diabolus, & aſtutia illius. Da mihi fortitudinem reſiſtendi, patientiam tolerandi, conſtantiam perſeverandi. Da pro omnibus mundi conſolationibus ſuaviſſimam Spiritûs tui unctionem; & pro carnali amore, tui nominis infunde amorem.

4. Ecce cibus, potus, veſtis, ac cetera utenſilia, ad corporis ſuſtentaculum pertinentia, ferventi ſpiritui ſunt

onerosa. Tribue talibus fomentis temperatè uti, non desiderio nimio implicari. Abjicere omnia non licet; quia natura sustentanda est: requirere autem superflua & quæ magis delectant, lex sancta prohibet; nam aliàs caro adversus spiritum insolesceret. Inter hæc, quæso, manus tua me regat & doceat, ne quid nimiùm fiat.

Quòd privatus amor à summo Bono maximè retardat.

Cap. XXVII.

Salvator.

1. Fili oportet te dare totum pro toto, & nihil tuiipsius esse. Scito quòd amor tuiipsius magis nocet tibi, quàm aliæ res mundi. Secundùm amorem & affectum quem geris quælibet res plus vel minùs adhæret. Si fuerit amor tuus purus, simplex, & bene ordinatus,

ordinatus, eris sine captivitate rerum. Noli concupiscere quod non licet habere. Noli habere quod te impedire, & libertate interiori possit privare. Mírum quòd non ex toto fundo cordis teipsum mihi comittas, cum omnibus quæ desiderare potes vel habere.

2. Quare vano mœrore consumeris? Cur superfluis curis fatigaris? Sta ad beneplacitum meum, & nullum patieris detrimentum. Si quæsieris hoc vel illud, & volueris esse ibi vel ibi propter tuum commodum, & proprium beneplacitum tuum magis habendum, numquam eris in quietudine, nec liber à solicitudine; quia reperietur in omni re aliquis defectus; & in omni loco erit qui adversetur.

3. Juvat ergo non quælibet res adepta, vel multiplicata exteriùs, sed potiùs contempta & decisa ex corde radicitus. Quod non tantùm de censu æris & divitiarum intelligas, sed de ho-

noris etiam ambitu, ac vanæ laudationis desiderio: quæ omnia transeunt cum mundo. Munit parum locus si deest spiritus fervoris: nec diu stabit pax illa quæsita forinsecus, si vacat à vero fundamento status cordis; hoc est, nisi steteris in me; permutare te potes, sed non meliorare. Nam occasione orta & accepta invenies quod fugisti & ampliùs.

Oratio pro purgatione cordis.

DISCIPULUS.

4. CONFIRMA me Deus per gratiam sancti Spiritus. Da virtute corroborari in interiori homine, & cor meum ab omni inutili solicitudine & angore evacuare, nec variis desideriis trahi cujuscumque rei vilis aut pretiosæ; sed omnia inspicere sicut transeuntia, & me pariter cum illis transiturum: quia * *nihil permanens sub sole, ubi omnia vanitas, & afflictio spiritûs.* O quàm

* Eccle 2.11.

ſapiens qui ita conſiderat!

5. Da mihi Domine cæleſtem ſapientiam, ut diſcam te ſuper omnia quærere ac invenire; ſuper omnia ſapere ac diligere, atque cetera ſecundùm ordinem ſapientiæ tuæ prout ſunt intelligere. Da prudenter declinare blandientem, & patienter ferre adverſantem: quia hæc magna ſapientia non moveri omni vento verborum: nec aurem malè blandienti præbere Sireni: ſic enim incœptâ pergitur viâ ſecurè.

Contra linguas obtrectatorum.

CAP. XXVIII.

SALVATOR.

1. FILI non ægrè feras ſi quidam de te malè ſenſerint, & dixerint quod non libenter audias. Tu deteriora de te ipſo ſentire debes, & neminem infirmiorem te credere. Si ambu-

las ab intra non multum ponderabis volantia verba. Eſt non parva prudentia ſilere in tempore malo, & introrſus ad me converti, nec humano judicio diſturbari.

2. Non ſit pax tua in ore hominum. Sive enim bene, ſive malè interpretati fuerint, non es ideo alter homo. Ubi eſt vera pax & vera gloria? Nonne in me? Et qui non appetit hominibus placere, nec diſplicere timet, multa perfruetur pace. Ex inordinato amore ac vano timore oritur omnis inquietudo cordis, & diſtractio ſenſuum.

Qualiter inſtante tribulatione Deus invocandus & benedicendus eſt.

CAP. XXIX.

1. SIT nomen tuum, Domine, benedictum in ſæcula, qui voluiſti

hanc tentationem venire super me. Non possum eam effugere, sed necesse habeo ad te confugere, ut me adjuves, & ipsam in bonum mihi convertas. Domine modò sum in tribulatione, & non est cordi meo bene, sed multùm vexor à præsenti tribulatione. Et *nunc*, *Pater* dilecte, *quid dicam?* Deprehensus sum inter angustias. *Salvifica me ex hac hora. Sed propterea veni in hanc horam, ut tu clarificeris*, cùm fuero valde humiliatus, & per te liberatus. *Complaceat tibi, Domine, ut eruas me*; nam ego pauper quid agere possum, & quò ibo sine te? Da patientiam, Domine, etiam hac vice. Adjuva me, Deus meus, & non timebo quantumcumque gravatus fuero.

Jo. 12. 27. — Jo. 12. 28. — Ps. 39. 14.

2. Et nunc inter hæc quid dicam? Domine, *fiat voluntas tua*. Ego bene merui tribulari & gravari. Oportet utique ut sustineam; & utinam patienter donec transeat tempestas, & melius

Matt. 6. 10.

fiat. Potens est autem omnipotens manus tua, etiam hanc tentationem à me auferre, & ejus impetum mitigare, ne penitus succumbam: quemadmodum & priùs sæpius egisti mecum, * *Deus meus, misericordia mea.* Et quanto mihi difficilius, tanto tibi facilior est * *hæc mutatio dexteræ Excelsi.*

* Ps. 58. 17. & 18.
* Ps. 76. 11.

De divino petendo auxilio, & confidentia recuperandæ gratiæ.

Cap. XXX.

Salvator.

1. Fili * *ego Dominus, confortans in die tribulationis.* Venias ad me cum tibi non fuerit bene. Hoc est quod maximè impedit consolationem cælestem, quia tardiùs te convertis ad orationem. Nam antequam me intentè roges, multa interim solatia quæris, ut recrees te in externis. Ideóque fit,

* Nahum. 1. 7.

ut parum prosint omnia, donec advertas, quia *ego sum qui eruo sperantes in* *Ps. 16. 7.
me: nec est extra me valens consilium neque utile, sed neque durabile remedium. Sed jam resumpto spiritu post tempestatem reconvalesce in luce miserationum mearum, quia propè sum ego Dominus ut restaurem universa, non solùm integrè, sed & abundanter & cumulatè.

2. *Numquid mihi quidquam est difficile*, aut ero similis dicenti, & non facienti? Ubi est fides tua? Sta firmiter & perseveranter. Esto longanimis & fortis vir; veniet tibi consolatio in tempore suo. Expecta me, expecta: veniam, & curabo te. Tentatio est, quæ te vexat: & formido vana, quæ te exterret. Quid importat solicitudo de futuris contingentibus, nisi *ut tristitiam super tristitiam habeas?* *Sufficiat diei malitia sua.* Vanum est & inutile de futuris contingentibus conturbari,

*Ier. 32. 27. *Phi. 2. 27. *Mat. 6. 34.

vel gratulari, quæ fortè numquam evenient.

3. Sed humanum est hujusmodi imaginationibus illudi: & parvi adhuc animi signum tam leviter trahi à suggestione inimici. Ipse enim non curat utrùm per verum, an falsum illudat & decipiat; utrùm præsentium amore, aut futurorum formidine prosternat. *Io.14.1.& 27.* *Non ergo turbetur cor tuum, neque formidet. Crede in me*, & *Psal.12.6.* *in misericordia mea habeto fiduciam.* Quandò tu putas te elongatum à me, sæpe sum propinquior. Quando tu æstimas pænè totum perditum, tunc sæpe majus merendi instat lucrum. Non est totum perditum quando res accidit in contrarium. Non debes judicare secundùm præsens sentire: nec sic gravitati alicui undecumque venienti inhærere, & accipere, tamquam omnis spes sit ablata emergendi.

4. Noli putare te relictum ex toto,

quamvis ad tempus tibi miserim aliquam tribulationem, vel etiam optatam subtraxerim consolationem: sic enim transitur ad regnum cælorum. Et hoc sine dubio magis expedit tibi & omnibus servis meis, ut exercitemini adversis, quàm si cuncta ad libitum haberetis. Ego novi cogitationes absconditas; quia multùm expedit pro salute tua ut interdum sine sapore relinquaris; ne fortè eleveris in bono successu, & tibiipsi placere velis in eo quod non es. Quod dedi auferre possum, & restituere cùm mihi placuerit.

5. Cùm dedero, meum est; cùm subtraxero, tuum non tuli: quia meum est omne datum bonum, & omne donum perfectum. Si tibi immisero gravitatem aut quamlibet contrarietatem, ne indigneris, neque concidat cor tuum; ego citò sublevare possum, & omne onus in gaudium transmutare.

Verumtamen justus sum, & commendabilis multùm cùm sic facio tecum.

6. Si rectè sapis, & in veritate aspicis, numquam debes propter adversa tam dejectè contristari, sed magis gaudere, & gratias agere; immo hoc unicum reputare gaudium, quòd
Iob. 6. 10. *affligens te doloribus, non parco tibi.*
Io. 15. 9. *Sicut dilexit me Pater, & ego diligo vos*, dixi dilectis meis Discipulis: quos utique non misi ad gaudia temporalia, sed ad magna certamina: non ad honores, sed ad despectiones: non ad otium, sed ad labores: non ad re-
Io. 15. 16. quiem, sed *ad afferendum fructum multum*
Luc. 8. 15. *in patientia.* Horum memento, fili mi, verborum.

De neglectu omnis creaturæ, ut Creator possit inveniri.

CAP. XXXI.

DISCIPULUS.

1. DOMINE adhuc bene indigeo majori gratia, si debeam illuc pervenire, ubi me nemo poterit, nec ulla creatura, impedire. Nam quamdiu res aliqua me retinet non possum liber ad te volare. Cupiebat liberè volare, qui dicebat: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?* Ps. 54. 7. Quid simplici oculo quietius? Et quid liberius nihil desiderante in terris? Oportet igitur omnem supertransire creaturam, & seipsum perfectè deserere, ac in excessu mentis stare, & videre te omnium Creatorem cum creaturis nihil simile habere. Et nisi quis ab omnibus crea-

turis fuerit expeditus, non poterit liberè intendere divinis. Ideo enim pauci inveniuntur contemplativi, quia pauci ſciunt ſe à perituris creaturis ad plenum ſequeſtrare.

2. Ad hoc ergo magna requiritur gratia, quæ animam levet ac ſuprà ſeipſam rapiat. Et niſi homo ſit in ſpiritu elevatus, & ab omnibus creaturis liberatus, ac Deo totus unitus; quidquid ſcit, quidquid etiam habet, non eſt magni ponderis. Diu parvus erit & infrà jacebit, qui aliquid magnî æſtimat, niſi ſolum unum, immenſum, æternum bonum. Nam quidquid Deus non eſt, nihil eſt, & pro nihilo computari debet. Eſt quippe magna differentia, ſapientiâ illuminati, ac devoti viri; & ſcientiâ litterati, atque ſtudioſi Philoſophi. Multo nobilior eſt illa doctrina, quæ deſurſum ex divinâ influentia manat, quàm quæ laborioſè humano acquiritur ingenio.

3. Plures reperiuntur contemplationem desiderare, sed quæ ad eam requiruntur non student exercere. Est magnum impedimentum, quia in signis & in rebus sensibilibus statur, & parum de perfecta mortificatione habetur. Nescio quid est, quo spiritu ducimur, & quid prætendimus, qui spiritales dici videmur: quòd tantum laborem, & ampliorem solicitudinem pro transitoriis & vilibus rebus agimus, & de interioribus nostris vix rarò plenè recollectis sensibus cogitamus.

4. Proh dolor! statim post modicam recollectionem foras erumpimus: nec opera nostra districta examinatione trutinamus. Ubi jacent affectus nostri non attendimus; & quàm impura sint omnia nostra non deploramus. *Omnis quippe caro corruperat viam suam*, & ideo sequebatur diluvium magnum. Cùm ergo interior affectus noster multùm corruptus sit, necesse

Gen. 6.12.

eſt ut actio ſequens index carentiæ interioris vigoris corrumpatur. Ex puro corde procedit fructus bonæ vitæ.

5. Quantùm quis fecerit, quæritur: ſed ex quanta virtute agat, non tam ſtudioſè penſatur. Si fuerit fortis, dives, pulcher, habilis, vel bonus ſcriptor, vel cantor bonus, laborator bonus, inveſtigatur: quàm pauper ſit ſpiritu, quàm patiens, & mitis, quàm devotus, & internus à multis tacetur. Natura exteriora hominis reſpicit, gratia ad interiora ſe convertit. Illa frequenter fallitur, iſta in Deo ſperat ut non decipiatur.

De abnegatione ſuî, & abdicatione omnis cupiditatis.

Cap. XXXII.

Salvator.

1. Fili non potes perfectam poſſidere libertatem, niſi totaliter ab-

neges temetipſum. Compediti ſunt omnes proprietarij, & ſuiipſorum amatores, cupidi, curioſi, gyrovagi, quærentes ſemper mollia, non quæ JESU CHRISTI; ſed ſæpe hoc fingentes & componentes quod non ſtabit. Peribit enim totum quod non eſt ex Deo ortum. Tene breve, & conſummatum verbum: Dimitte omnia, invenies omnia: Dimitte cupiditatem, & reperies requiem. Hoc mente pertracta: & cùm impleveris, intelliges omnia.

DISCIPULUS.

2. Domine hoc non eſt opus unius diei, nec ludus parvulorum: immo in hoc brevi verbo includitur omnis perfectio Religioſorum.

SALVATOR.

Fili non debes averti, nec ſtatim dejici, auditâ viâ perfectorum; ſed magis ad ſublimiora provocari, & ad

minus ad hæc ex deſiderio ſuſpirare. Utinam ſic tecum eſſet, & ad hoc perveniſſes, ut tuiipſius amator non eſſes, ſed ad nutum meum purè ſtares, & ejus quem tibi præpoſui Patris: tunc mihi valde placeres, & tota vita tua cum gaudio & pace tranſiret. Adhuc multa habes ad relinquendum; quæ niſi mihi ex integro reſignaveris, non acquires quod po-
* Apoc. 3. 18. ſtulas. * *Suadeo tibi emere à me aurum*
* Sap. 7. 14. *ignitum, ut locuples fias*, id eſt, * cæ-
* Sap. 7. 8. 9. 10. leſtem ſapientiam, * omnia infima
concutcantem. Poſtpone terrenam ſapientiam, omnemque humanam & propriam complacentiam.

3. Dixi viliora tibi emenda pro pretioſis & altis in rebus humanis. Nam vilis & parva, ac pænè oblivioni tradita, videtur vera & cæleſtis ſapientia, non ſapiens alta de ſe, nec magnificari quærens in terra, quàm multi ore tenus prædicant, ſed vita longè

diſſen-

dissentiunt: ipsa tamen est pretiosa margarita à multis abscondita.

De instabilitate cordis; & intentione finali ad Deum habenda.

Cap. XXXIII.

1. FIli noli credere affectui tuo, qui nunc est, & citò mutabitur in aliud. Quamdiu vixeris, mutabilitati subjectus eris, etiam nolens; ut modò lætus, modò tristis; modò pacatus, modò turbatus; nunc devotus, nunc indevotus; nunc studiosus, nunc acediosus; nunc gravis, nunc levis inveniaris. Sed stat super hæc mutabilia sapiens & bene doctus in spiritu; non attendens quid in se sentiat, vel qua parte flet ventus instabilitatis; sed ut tota intentio mentis suæ ad debitum & optimum proficiat finem. Nam sic poterit unus & idem, inconcussúsque per-

manere, ſimplici intentionis oculo per tot varios eventus ad me imprætermiſſè directo.

2. Quantò enim purior eſt intentionis oculus, tantò conſtantiùs inter diverſas itur procellas. Sed in multis caligat oculus puræ intentionis: reſpicit enim citò in aliquod delectabile quod occurrit. Nam & rarò totus liber quis invenitur à nævo propriæ exquiſitionis. Sic [a] Judæi olim venerant in Bethaniam ad Mariam, & Martham: *non propter* JESUM *tantùm, ſed & ut Lazarùm viderent.* Mundandus eſt ergò intentionis oculus, ut ſit ſimplex & rectus; atque ultra omnia varia media ad me dirigendus.

[a] *Io. 12. 9.*

Quòd amanti ſapit Deus ſuper omnia, & in omnibus.

CAP. XXXIV.

DISCIPULUS.

1. ECCE Deus meus & omnia. Quid volo amplius? & quid felicius deſiderare poſſum? O ſapidum & dulce verbum! ſed amanti verbum non mundum, nec ea quæ in mundo ſunt. Deus meus, & omnia. Intelligenti ſatis dictum eſt: & ſæpe repetere jucundum eſt amanti. Te ſiquidem præſente jucunda ſunt omnia; te autem abſente faſtidio ſunt omnia. Tu facis cor tranquillum, & pacem magnam, lætitiámque feſtivam. Tu facis bene ſentire de omnibus, & in omnibus te laudare: nec poteſt aliquid diu ſine te placere; ſed ſi debet gratum eſſe & bene ſapere, oportet gratiam tuam adeſ-

ſe, & condimento tuæ ſapientiæ condiri.

2. Cui tu ſapis, quid ei rectè non ſapiet? Et cui tu non ſapis, quid ei ad jucunditatem eſſe poterit? Sed deficiunt in ſua ſapientia mundi ſapientes, & qui carnem ſapiunt: quia ibi plurima vanitas, & hîc mors invenitur. Qui autem te per contemptum mundanorum, & carnis mortificationem ſequuntur, verè ſapientes eſſe cognoſcuntur, quia de vanitate ad veritatem, de carne ad ſpiritum transferuntur. Iſtis ſapit Deus, & quidquid invenitur in creaturis totum referunt ad laudem ſui Creatoris. Diſſimilis tamen & multùm diſſimilis ſapor Creatoris, & creaturæ; æternitatis, & temporis: lucis increatæ, & lucis illuminatæ.

3. O lux perpetua, cuncta creata tranſcendens lumina, fulgura coruſcationem de ſublimi, penetrantem omnia intima cordis mei! Purifica, lætifi-

ca, clarifica, & vivifica ſpiritum meum cum ſuis potentiis ad inhærendum tibi jubiloſis exceſſibus. O quando veniet hæc beata, & deſiderabilis hora, ut tua me ſaties præſentia, & *ſis mihi omnia in omnibus*! Quamdiu hoc datum non fuerit, nec plenum gaudium erit. Adhuc, proh dolor! vivit in me vetus homo, non eſt totus crucifixus, non eſt perfectè mortuus. Adhuc concupiſcit fortiter adverſus ſpiritum, bella movet inteſtina, nec regnum animæ patitur eſſe quietum. Ephe. 1.23. Coloſ. 3.11.

4. Sed *tu, qui dominaris poteſtati maris, & motum fluctuum ejus mitigas, exurge, adjuva me. Diſſipa gentes quæ bella volunt: contere eas in virtute tua: oſtende*, quæſo, *magnalia tua, & glorificetur dextera tua*, quia non eſt ſpes alia, nec refugium mihi, niſi in te, Domine Deus meus. Pſ. 43.26. Pſ. 67.32. Pſ. 58.12. Eccli 17.7. Eccli. 36.3. & 7. Ep. 14.14.

Quòd non est securitas à tentatione in hac vita.

Cap. XXXV.

Salvator.

1. FILI numquam securus es in hac vita, sed quoad vixeris, semper arma spiritualia tibi sunt necessaria. Inter hostes versaris, & à dextris & à sinistris impugnaris. Si ergo non uteris undique scuto patientiæ, non eris diu sine vulnere. Insuper si non ponis cor tuum fixè in me, cum mera voluntate cuncta patiendi propter me, non poteris istum ardorem sustinere, nec ad palmam pertingere Beatorum. Oportet te ergo viriliter omnia pertransire, & potenti manu uti adversus objecta.
Apoc. 2. 17. Nam * *vincenti datur manna*, sed torpenti relinquitur multa miseria.

2. Si quæris in hac vita requiem, quomodò tunc pervenies ad æternam

requiem? Non ponas te ad multam requiem, ſed ad magnam patientiam. Quære veram pacem, non in terris, ſed in cælis; non in hominibus, nec in ceteris creaturis, ſed in Deo ſolo. Pro amore Dei debes omnia libenter ſubire, labores ſcilicet & dolores, tentationes, vexationes, anxietates, neceſſitates, infirmitates, injurias, oblocutiones, reprehenſiones, humiliationes, confuſiones, correctiones, & deſpectiones. Hæc juvant ad virtutem: hæc probant Chriſti tyronem: hæc fabricant cæleſtem coronam. Ego reddam ei æternam mercedem pro brevi labore, & infinitam gloriam pro tranſitoria confuſione.

3. Putas quòd ſemper habebis pro tua voluntate conſolationes ſpiritales? Sancti mei non habuerunt tales, ſed multas gravitates, & tentationes varias, magnáſque deſolationes. Sed patienter habuerunt ſe in omnibus, &

magis confisi sunt Deo, quàm sibi: scientes, quia * *non sunt condignæ passiones hujus temporis, ad futuram gloriam promerendam.* Vis tu statim habere quod multi post lacrymas, & magnos labores vix obtinuerunt? Expecta Dominum, viriliter age, & confortare: noli diffidere, noli discedere; sed corpus & animam expone constanter pro gloria Dei. Ego reddam plenissimè; ego tecum ero in omni tribulatione.

* Ro. 8. 18.

Contra vana hominum judicia.

Cap. XXXVI.

1. Fili jacta cor tuum firmiter in Domino, & humanum ne metuas judicium, ubi te conscientia purum reddit & insontem. Bonum est & beatum taliter pati, neque hoc erit grave humili cordi, & Deo magis quàm

sibi ipsi confidenti. Multi multa loquuntur, & ideo parva fides ei est adhibenda. Sed & omnibus satis esse, non est possibile. Etsi Paulus omnibus studuit in Domino placere, & omnibus omnia factus est: tamen etiam pro minimo duxit, quòd ab humano die judicatus fuerit.

2. Egit satis pro aliorum ædificatione ac salute quantùm in se erat & poterat: sed ne ab aliis aliquando judicaretur, vel despiceretur cohibere non potuit. Ideo totum Deo commisit, qui totum noverat; & patientia ac humilitate contra ora loquentium iniqua, aut etiam vana ac mendosa cogitantium, atque pro libitu suo quæque jactantium, se defendit. Respondit tamen interdum, ne infirmis ex sua taciturnitate generaretur scandalum.

3. * *Quis tu, ut timeas à mortali homine?* Hodie est, & cras non comparet. Deum time, & hominum terro- *Isa. 51. 12.

res non expavesces. Quid potest aliquis in te verbis aut injuriis? Sibi potiùs nocet quàm tibi: nec poterit judicium Dei effugere quicumque est ille. Tu habe Deum præ oculis, & noli contendere verbis querulosis. Quòd si ad præsens tu videris succumbere atque confusionem pati, quam non meruisti, ne indigneris ex hoc, neque per impatientiam minuas coronam tuam: sed potiùs ad me respice in cælum, qui potens sum eripere ab omni confusione & injuria, *& unicuique reddere secundùm opera sua.* (Ro. 2. 6.)

De pura & integra resignatione suî ad obtinendam cordis libertatem.

Cap. XXXVII.

Salvator.

1. Fili relinque te & invenies me. Sta sine electione & omni pro-

prietate, & ſemper lucraberis. Nam & adjicietur tibi amplior gratia ſtatim ut te reſignaveris, nec reſumpſeris.

DISCIPULUS.

Domine quoties me reſignabo? & in quibus me relinquam?

SALVATOR.

Semper, ſicut in parvo ſic & in magno. Nihil excipio, ſed omnibus te nudatum invenire volo. Alioquin quomodò poteris eſſe meus, & ego tuus, niſi fueris ab omni propria voluntate intus & foris ſpoliatus? Quantò celeriùs hoc ages, tantò meliùs habebis: & quantò pleniùs & ſynceriùs, tantò mihi plus placebis, & ampliùs lucraberis.

2. Quidam ſe reſignant, ſed cum aliqua exceptione: non enim plenè Deo confidunt, ideo ſibi providere ſatagunt. Quidam etiam primò totos ſe

offerunt, ſed poſtea tentatione pulſante ad propria redeunt; ideo in virtute minimè proficiunt. Hi ad veram puri cordis libertatem, & jucundæ familiaritatis meæ gratiam non pertingent; niſi integra reſignatione, & quotidiana ſuî immolatione priùs facta; ſine qua non ſtat, nec ſtabit unio fruitiva.

3. Dixi tibi ſæpiſſime, & nunc iterum dico: Relinque te, reſigna te, & frueris magna interna pace. Da totum pro toto: nihil exquire, nihil repete: ſta purè & inhæſitanter in me, & habebis me. Eris liber in corde, & tenebræ non conculcabunt te. Ad hoc conare, hoc ora, hoc ſtude, hoc deſidera, ut ab omni proprietate poſſis exſpoliari, & nudus nudum Jesum ſequi; tibi mori, & mihi æternaliter vivere. Tunc deficient omnes vanæ phantaſiæ, conturbationes iniquæ, & curæ ſuperfluæ. Tunc etiam recedet immoderatus ti-

mor, & inordinatus amor morietur.

De bono regimine in externis, & recursu ad Deum in periculis.

CAP. XXXVIII.

1. FILI ad istud diligenter tendere debes, ut in omni loco, & actione, seu occupatione externa sis intus liber, & tuiipsius potens, & sint omnia sub te, & tu non sub eis: ut sis dominus actionum tuarum & rector, non servus, nec emptitius: sed magis exemptus, verúsque Hebræus in sortem ac libertatem transiens filiorum Dei: qui stant super præsentia, & speculantur æterna: qui transitoria sinistro intuentur oculo, & dextro cælestia: quos temporalia non trahunt ad inhærendum, sed trahunt ipsi ea magis ad bene serviendum; prout ordinata sunt à Deo, & instituta à summo Opifice,

qui nihil inordinatum relinquit in ſua creatura.

2. Si etiam in omni eventu ſtas, non in apparentia externa, nec oculo carnali luſtras viſa vel audita; ſed mox in qualibet cauſa intras cum Moyſe in tabernaculum ad conſulendum Dominum: audies nonnumquam divinum reſponſum, & redies inſtructus de multis præſentibus & futuris. Semper enim Moyſes recurſum habuit ad tabernaculum pro dubiis & quæſtionibus ſolvendis: fugitque ad orationis adjutorium pro periculis & improbitatibus hominum ſublevandis. Sic & tu confugere debes in cordis tui ſecretarium, divinum intentiùs implorando ſuffragium. Propterea namque Joſue, & filij Iſraël à Gabaonitis leguntur decepti; quia *os Domini priùs non interrogaverunt*, ſed nimiùm creduli dulcibus ſermonibus, falsâ pietate deluſi ſunt.

Ioſue 9.14.

Quòd homo non ſit importunus in negotiis.

CAPUT XXXIX.

SALVATOR.

1. FILI committe mihi ſemper cauſam tuam, ego bene diſponam in tempore ſuo. Expecta ordinationem meam, & ſenties inde profectum.

DISCIPULUS.

Domine ſatis libenter omnes res tibi committo, quia parum poteſt cogitatio mea proficere. Utinam non multùm adhærerem futuris eventibus, ſed ad beneplacitum tuum incunctanter me offerrem.

SALVATOR.

2. Fili ſæpe homo rem aliquam vehementer agitat, quam deſiderat: ſed

cùm ad eam pervenerit, aliter incipit ſentire; quia affectiones circa idem non ſunt durabiles, ſed magis de uno ad aliud impellunt. Non ergo minimum eſt etiam in minimis ſeipſum relinquere.

3. Verus profectus hominis eſt abnegatio ſuiipſius; & homo abnegatus valde liber eſt & ſecurus. Sed antiquus hoſtis omnibus bonis adverſans à tentationibus non ceſſat; ſed die noctúque graves molitur inſidias, ſi fortè in laqueum deceptionis poſſit præcipitare incautum. *Mat. 26. 41. *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem.*

Quòd homo nihil boni ex ſe habet, & de nullo gloriari poteſt.

CAP. XL.

DISCIPULUS.

*Pſ. 8. 5. 1. *DOMINE, quid eſt homo quòd memor es ejus: aut filius hominis,*

minis, quia visitas eum? Quid promeruit homo, ut dares illi gratiam tuam? Domine, quid possum conqueri si deseris me? aut quid justè obtendere possum, si quod peto non feceris? Certè hoc in veritate cogitare possum, & dicere: Domine nihil sum, nihil boni ex me habeo, sed in omnibus deficio, & ad nihil semper tendo. Et nisi à te fuero adjutus, & interiùs informatus, totus efficior tepidus & dissolutus.

2. * *Tu autem, Domine, semper idem ipse es*, & permanes in æternum: semper bonus, justus & sanctus: bene, justè ac sanctè agens omnia, & disponens in sapientia. Sed ego qui ad defectum magis pronus sum, quàm ad profectum, non sum semper in uno statu perdurans: quia septem tempora mutantur super me. Verumtamen citò meliùs fit cùm tibi placuerit, & manum porrexeris adjutricem: quia tu solus sine humano suffragio poteris auxiliari,

* Ps. 101. 13.

Q

& in tantum confirmare, ut vultus meus ampliùs in diversa non mutetur; sed in te uno cor meum convertatur, & quiescat.

3. Unde si bene scirem omnem humanam consolationem abjicere, sive propter devotionem adipiscendam, sive propter necessitatem, qua compellor te quærere, quia non est homo qui me consoletur: tunc meritò possem de gratia tua sperare, & de dono gratiæ novæ exultare.

4. Gratias tibi, unde totum venit quotiescumque mihi bene succedit. Ego autem vanitas & nihilum ante te, inconstans homo & infirmus. Unde ergo possum gloriari, aut cur appeto reputari? Numquid de nihilo? & hoc vanissimum est. Verè inanis gloria, mala pestis, vanitas maxima; quia à vera retrahit gloria, & cælesti spoliat gratia. Dum enim homo complacet sibi, displicet tibi; dum inhiat laudibus hu-

manis, privatur veris virtutibus.

5. Est autem vera gloria, & exultatio sancta gloriari in te, & non in se: gaudere in nomine tuo, non in virtute propria; nec in aliqua creatura gloriari & delectari, nisi propter te. Laudetur nomen tuum, non meum; magnificetur opus tuum, non meum; benedicatur nomen sanctum tuum, nihil mihi autem attribuatur de laudibus hominum. Tu gloria mea, tu exultatio cordis mei; In te gloriabor, & exultabo tota die; * *pro me autem nihil, nisi in infirmitatibus meis.* *2.Cor.12 5.

6. * *Quærant Iudæi gloriam, quæ ab invicem est, ego hanc requiram, quæ à solo Deo est.* Omnis quidem gloria humana, omnis honor temporalis, omnis altitudo mundana æternæ gloriæ tuæ comparata, vanitas est & stultitia. O veritas mea, & misericordia mea, Deus meus, Trinitas beata! tibi soli laus, virtus, honor & gloria per infinita sæcula sæculorum. *Io. 5. 44.

De contemptu omnis temporalis honoris.

Cap. XLI.

Salvator.

1. Fili noli triſtari ſi videas alios honorari & elevari, te autem deſpici & humiliari. Erige cor tuum ad me in cælum, & non contriſtabit te contemptus hominis in terris.

Discipulus.

Domine in cæcitate ſumus, & vanitate citò ſeducimur. Si rectè me inſpicio injuria mihi numquam facta eſt ab aliqua creatura, unde nec juſtè habeo conqueri adverſùm te.

2. Quia autem frequenter, & graviter peccavi tibi, meritò armatur contra me omnis creatura. Mihi igitur juſtè debetur confuſio, & contemptus; tibi autem laus, honor & gloria. Et ni-

ſi me ad hoc præparavero, quòd velim libenter ab omni creatura deſpici & relinqui, atque penitus nihil videri, non poſſum interius pacificari & ſtabiliri, nec ſpiritaliter illuminari, neque tibi plenè uniri.

Quòd pax non eſt ponenda in hominibus.

CAP. XLII.

SALVATOR.

1. FILI ſi ponis pacem tuam in aliqua perſona propter tuum ſentire, vel convivere, inſtabilis eris & implicatus. Sed ſi recurſum habes ad ſemper viventem & manentem Veritatem, non contriſtabit te amicus recedens & moriens. In me debet amici dilectio ſtare: & propter me diligendus eſt, quiſquis tibi bonus viſus eſt & multùm carus in hac vita. Sine me non valet nec durabit amicitia: nec eſt munda &

vera dilectio, quam ego non copulo. Ita mortuus deberes esse talibus affectionibus dilectorum hominum, ut (quantum ad te pertinet) optares sine omni humano esse consortio. Tantò homo Deo magis appropinquat, quantò ab omni solatio terreno longiùs recedit. Tantò etiam altiùs ascendit ad Deum, quantò profundiùs in se descendit, & plus sibiipsi vilescit.

2. Qui autem aliquid boni sibi attribuit, gratiam Dei in se venire impedit: quia gratia Spiritus sancti cor humile semper quærit. Si scires te perfectè annihilare, atque ab omni amore creato evacuare, tunc deberem in te cum magna gratia emanare. Quando tu respicis ad creaturas, subtrahitur tibi aspectus Creatoris. Disce te in omnibus propter Creatorem vincere; & tunc ad divinam valebis pertingere cogitationem. Quantumcumque modicum sit, si inordinatè diligitur & res-

picitur, retardat à ſummo bono & vitiat.

Contra vanam & ſæcularem ſcientiam.

CAP. XLIII.

1 FILI non moveant te pulcra & ſubtilia hominum dicta. *Non enim eſt Regnum Dei in ſermone, ſed in virtute.* Attende verba mea, quæ corda accendunt, & mentes illuminant: inducunt compunctionem, & variam ingerunt conſolationem. Numquam ad hoc legas verbum meum ut doctior, aut ſapientior poſſis videri, ſed ſtude mortificationi vitiorum; quia hoc ampliùs tibi proderit, quàm notitia multarum difficilium quæſtionum. 1. Cor. 4. 20.

2. Cùm multa legeris & cognoveris, ad unum ſemper oportet redire principium. *Ego ſum, qui doceo hominem ſcientiam: & clariorem intelligen-* Pſ. 118 99 & 130.

tiam parvulis tribuo, quàm ab homine possit doceri. Cui ego loquor, citò sapiens erit, & multùm in spiritu proficiet. Væ eis qui multa curiosa ab hominibus inquirunt, & de via mihi serviendi parum curant. Veniet tempus quando apparebit Magister magistrorum, Christus, Dominus Angelorum, cunctorum auditurus lectiones, hoc est, singulorum examinaturus conscientias. Et tunc *scrutabitur Hierusalem in lucernis*, *& manifesta erunt abscondita tenebrarum*, tacebúntque argumenta linguarum.

*Soph. 1. 12.
*1. Cor. 4. 5.

3. Ego sum qui humilem in puncto eleuo mentem, ut plures æternæ veritatis capiat rationes, quàm si quis decem annis studuisset in scholis. Ego doceo sine strepitu verborum, sine confusione opinionum, sine fastu honoris, sine impugnatione argumentorum. Ego sum qui doceo terrena despicere, præsentia fastidire, cæle-

ſtia quærere, æterna ſapere; honores fugere, ſcandala ſufferre, omnem ſpem in me ponere, extra me nihil cupere, & ſuper omnia me ardenter amare.

4. Nam quidam amando me intimè didicit divina, & loquebatur mirabilia. Plus profecit in relinquendo omnia, quàm in ſtudendo ſubtilia. Sed aliis loquor communia, aliis ſpecialia: aliquibus in ſignis & figuris dulciter appareo, quibuſdam verò in multo lumine revelo myſteria. Una vox librorum, ſed non æquè omnes informat: quia intus ſum doctor veritatis, cordis ſcrutator, cogitationum intellector, actionum promotor, diſtribuens ſingulis ſicut dignum judicavero.

De non attrahendo ſibi res exteriores.

CAP. XLIV.

SALVATOR.

1. FILI in multis oportet te eſſe inſcium, & æſtimare te tamquam mortuum ſuper terram, & cui totus mundus crucifixus ſit. Multa etiam oportet ſurda aure pertranſire; & quæ tuæ pacis ſunt magis cogitare. Utilius eſt oculos à rebus diſplicentibus avertere, & unicuique ſuum ſentire relinquere, quàm contentioſis ſermonibus deſervire. Si bene ſteteris cum Deo & ejus judicium aſpexeris, faciliùs te victum portabis.

DISCIPULUS.

2. O Domine quouſque venimus? Ecce damnum defletur temporale, pro modico quæſtu laboratur & curritur:

& ſpiritale detrimentum in oblivionem tranſit, & vix ſerò reditur. Quod parum vel nihil prodeſt, attenditur; & quod ſummè neceſſarium eſt negligenter prætcritur: quia totus homo ad externa profluit, & niſi citò reſipiſcat, libens in exterioribus jacet.

Quòd omnibus non eſt credendum; & de facili lapſu verborum.

CAP. XLV.

DISCIPULUS.

1. *DA *mihi auxilium, Domine, de tribulatione, quia vana ſalus hominis.* Quàm ſæpe ibi non inveni fidem, ubi me habere putavi! Quoties etiam ibi reperi, ubi minùs præſumpſi. Vana ergo ſpes in hominibus; ſalus autem juſtorum in te Deus. Benedictus ſis, Domine Deus, in omnibus quæ nobis accidunt. Infirmi ſumus & *Pſ. 59. 13.

instabiles, citò fallimur & permutamur.

2. Quis est homo, qui ita cautè & circumspectè in omnibus se custodire valeat, ut aliquando in aliquam deceptionem, vel perplexitatem non veniat? Sed qui in te, Domine, confidit, ac simplici ex corde quærit, non tam facilè labitur. Et si inciderit in aliquam tribulationem, quocumque modo etiam fuerit implicatus, citiùs per te eruetur, aut à te consolabitur: quia tu non deseres in te sperantem usque in finem. Rarus fidus amicus, in cunctis amici perseverans pressuris. Tu Domine, tu solus es fidelissimus in omnibus, & præter te non est talis alter.

3. O quàm bene sapuit sancta illa
S. Agatha. anima, quæ dixit: *Mens mea solidata est, & in Christo fundata!* Si ita mecum foret, non tam facilè timor humanus me sollicitaret, nec verborum jacula

moverent. Quis omnia prævidere, quis præcavere mala futura sufficit? Si prævisa etiam lædunt sæpe, quid improvisa, nisi graviter feriunt? Sed quare mihi misero non meliùs providi? Cur etiam tam facilè aliis credidi? Sed homines sumus, nec aliud quàm fragiles homines sumus, etiamsi Angeli à multis æstimamur & dicimur. Cui credam, Domine? Cui nisi tibi? Veritas es, quæ non fallis, nec falli potes. Et rursum. *Omnis homo mendax*, infirmus, & instabilis, labilis maximè in verbis: ita ut statim vix credi debeat, quod rectum in facie sonare videtur. Ps. 115. 2.

4. Quàm prudenter præmonuisti, cavendum ab hominibus: & quia *inimici hominis domestici ejus*: nec credendum, si quis dixerit: *Ecce hic, aut ecce illic!* Doctus sum damno meo, & utinam ad cautelam majorem, & non ad insipientiam mihi. Cautus esto, ait Mich. 7. 6. Mat. 10. 36. Mat. 23. 23.

quidam, cautus esto, serva apud te quod dico. Et dum ego sileo, & absconditum credo, nec ille silere potest quod silendum petiit, sed statim prodit me, & se; & abit. Ab hujusmodi rabulis, & incautis hominibus, protege me, Domine, ne in manus eorum incidam, nec umquam talia committam. Verbum verum, & stabile da in os meum; & linguam callidam longè fac à me. Quod pati nolo, facere aliis omnino cavere debeo.

5. O quàm bonum & pacificum est, de aliis tacere: nec indifferenter omnia credere: neque de facili ulteriùs effari: paucis seipsum revelare: te semper inspectorem cordis quærere: nec omni vento verborum circumferri, sed omnia intima & externa secundùm tuæ beneplacitum voluntatis optare perfici. Quàm tutum pro conservatione cælestis gratiæ humanam fugere apparentiam, nec appetere quæ foris admi-

rationem videntur præbere: ſed ea tota ſedulitate ſectari, quæ dant emendationem vitæ ac fervorem!

6. Quàm multis nocuit virtus ſcita, ac præproperè laudata! Quàm ſæpe profuit gratia ſilentio ſervata in hac fragili vita, quæ tota tentatio fertur, & militia.

De confidentia in Deo habenda quando inſurgunt verborum jacula.

CAP. XLVI.

SALVATOR.

1. FILI ſta firmiter & ſpera in me. Quid enim ſunt verba, niſi verba? Per aërem volant, ſed lapidem non lædunt. Si reus es, cogita quòd libenter te velis emendare. Si nihil tibi conſcius es, penſa quòd velis libenter pro Deo hoc ſuſtinere. Satis parum eſt ut vel verba interdum ſuſtineas, qui nec-

dum fortia verbera tolerare vales. Et quare tam parva tibi ad cor transeunt, nisi quia adhuc carnalis es, & homines magis quàm oportet attendis? Nam quia despici metuis, reprehendi pro excessibus non vis, & excusationum quæris umbracula.

2. Sed inspice te meliùs, & agnosces quia vivit adhuc in te mundus, & vanus amor placendi hominibus. Cùm enim bassari refugis, & confundi pro defectibus, constat utique quòd nec verus humilis sis, nec verè mundo mortuus, nec tibi mundus crucifixus. Sed audi verbum meum, & non curabis decem millia hominum verba. Ecce, si cuncta contra te dicerentur, quæ fingi malitiosissimè possent, quid tibi nocerent, si omnino transire permitteres, nec plus quàm festucam perpenderes? Numquid vel unum capillum extrahere possent?

3. Sed qui cor intus non habet, nec

Deum

Deum præ oculis, faciliter movetur verbo vituperationis: qui autem in me confidit, nec proprio judicio ſtare appetit, abſque humano terrore erit. Ego enim ſum judex, & Dominus omnium ſecretorum: ego ſcio qualiter res acta eſt, ego injuriantem novi & ſuſtinentem. A me exiit verbum iſtud, me permittente hoc accidit, * *ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.* Ego reum & innocentem judicabo, ſed occulto judicio utrumque antè probare volui. *Luc. 2. 35.

4. Teſtimonium hominum ſæpe fallit: meum judicium verum eſt; ſtabit, & non ſubvertetur. Latet plerumque, ac paucis patet ad ſingula: numquam tamen errat, nec errare poteſt, etiam ſi oculis inſipientium non rectum videatur. Ad me ergo recurrendum eſt in omni judicio, nec proprio innitendum arbitrio. * *Juſtus* enim *non conturbabitur, quidquid ei à Deo acciderit.* Etiamſi injuſtè aliquid contra eum prolatum *Pro. 12. 21.

fuerit, non multùm curabit. Sed nec vanè exultabit si per alios rationabiliter excusetur. Pensat namque, quia

Ps. 7. 10. * *ego sum scrutans corda, & renes:* qui non judico secundùm faciem & humanam apparentiam. Nam sæpe in oculis meis reperitur culpabile, quod hominum judicio creditur laudabile.

Discipulus.

5. Domine Deus, judex juste, fortis & patiens, qui hominum nosti fragilitatem & pravitatem, esto robur meum, & tota fiducia mea: non enim mihi sufficit conscientia mea. Tu nosti quod ego non novi; & ideo in omni reprehensione humiliare me debui, & mansuetè sustinere. Ignosce ergo mihi propitius quoties sic non egi, & dona iterum gratiam amplioris sufferentiæ. Melior est mihi tua copiosa misericordia ad consecutionem indulgentiæ, quàm mea opinata justitia pro defen-

sione latentis conscientiæ. *Et si nihil mihi conscius sum, tamen in hoc justificare me non possum*; quia remotâ misericordiâ tuâ *non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.* 1. Cor. 4. Ps. 142. 2.

Quòd omnia gravia pro æterna vita sunt toleranda.

CAP. XLVII.

SALVATOR.

1. FILI non frangant te labores, quos assumpsisti propter me; nec tribulationes te dejiciant usquequaque: sed mea promissio in omni eventu te roboret & consoletur. Ego sufficiens sum ad reddendum supra omnem modum & mensuram. Non hîc diu laborabis, nec semper gravaberis doloribus. Expecta paulisper, & videbis celerem finem malorum. Veniet una hora quando cessabit omnis labor

& tumultus. Modicum est & breve omne quod transit cum tempore.

2. Age ergo quod agis: fideliter labora in vinea mea, ego ero merces tua: Scribe, lege, canta, geme, tace, ora, sustine viriliter contraria: digna est his omnibus æterna vita, & majoribus præliis. Veniet pax in die una, quæ nota est Domino: non enim erit nox, vel dies, hujus scilicet temporis, sed lux perpetua, claritas infinita, pax firma & re-
* Ro. 7. 24. quies secura. Non dices tunc: * *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Nec
* Psal 119. 5. clamabis: * *Heu mihi, quia incolatus*
* Isa. 25. 8. *meus prolongatus est*; *quoniam* * *præcipitabitur mors*, & salus erit indefectiva; anxietas nulla, jucunditas beata, societas dulcis & decora.

3. O si vidisses in cælo Sanctorum coronas perpetuas, quanta quoque nunc exultant gloria, qui huic mundo olim contemptibiles, & quasi vita ipsa indigni putabantur, profectò te

ſtatim humiliares uſque ad terram, & affectares potiùs omnibus ſubeſſe, quàm præeſſe uni: nec hujus vitæ dies lætos concupiſceres, ſed magis pro Deo tribulari gauderes: & pro nihilo inter homines computari, maximum lucrum duceres.

4. O ſi tibi hæc ſaperent, & profundè ad cor tranſirent, quomodò auderes vel ſemel conqueri? Nonnē pro vita æterna cuncta laborioſa ſunt toleranda? Non eſt parvum quid lucrari aut perdere regnum Dei. Leva igitur faciem tuam in cælum. Ecce ego, & omnes Sancti mei mecum, qui in hoc ſeculo magnum habuere certamen, modò gaudent, modò conſolantur, modò ſecuri ſunt, modò requieſcunt, & ſine fine mecum in regno Patris mei permanebunt.

De die æternitatis, & hujus vitæ angustiis.

Cap. XLVIII.

Discipulus.

1. O Supernæ civitatis mansio beatissima! O dies æternitatis clarissima, quam nox non obscurat, sed summa veritas semper irradiat, dies semper læta, semper secura, & numquam statum mutans in contraria! O utinam dies illa illuxisset, & cuncta hæc temporalia finem accepissent! Lucet quidem Sanctis perpetua & splendida claritate, sed non nisi à longè, & per speculum peregrinantibus in terra.

2. Norunt cæli cives quàm gaudiosa sit illa; gemunt exules filij Evæ quod amara & tædiosa sit ista. Dies hujus temporis parvi, & mali pleni doloribus & angustiis: ubi homo pec-

catis multis inquinatur, multis paſſionibus irretitur, multis timoribus ſtringitur, multis curis diſtenditur, multis curioſitatibus diſtrahitur, multis vanitatibus implicatur, multis erroribus circumfunditur, multis laboribus atteritur, tentationibus gravatur, deliciis enervatur, egeſtate cruciatur.

3. O quando finis horum malorum! quando liberabor à miſera ſervitute vitiorum? quando memorabor, Domine, tuî ſolius? quando ad plenum lætabor in te? Quandò ero ſine omni impedimento, in vera libertate, ſine omni gravamine mentis & corporis? Quando erit pax ſolida; pax imperturbabilis & ſecura; pax intus & foris; pax ex omni parte firma? JESU bone, quando ſtabo ad videndum te? quando contemplabor gloriam regni tui? quando eris mihi omnia in omnibus? O quando ero tecum in regno tuo, quod præparaſti dilectis tuis ab æterno? Relictus

ſum pauper, & exul in terra hoſtili: ubi bella quotidiana, & infortunia maxima.

4. Conſolare exilium meum, mitiga dolorem meum, quia ad te ſuſpirat omne deſiderium meum. Nam onus totum mihi eſt quidquid mundus hic offert ad ſolatium. Deſidero te intimè frui, ſed nequeo apprehendere. Opto inhærere cæleſtibus, ſed deprimunt res temporales, & immortificatæ paſſiones. Mente omnibus rebus ſupereſſe volo, carne autem invitè ſubeſſe cogor. Sic ego infelix homo mecum pu-
[a] Iob. 7. 20. gno, [a] *& factus ſum mihimetipſi gravis*, dum ſpiritus ſurſum, & caro quærit eſſe deorſum.

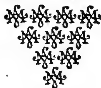
5. O quid intus patior dum mente cæleſtia tracto, & mox carnalium tur-
[a] Pſ. 70. 12. ba occurrit oranti! [a] *Deus meus ne elon-*
[b] Pſ. 26. 9. *géris à me*, [b] *neque declines in ira à ſer-*
[c] Pſ. 143. 6. *vo tuo.* [c] *Fulgura coruſcationem tuam, & diſſipa eas: Emitte ſagittas tuas*, & con-

turbentur omnes phantasiæ inimici. Recollige sensus meos ad te: fac me oblivisci omnium mundanorum: da citò abjicere & contemnere phantasmata vitiorum. Succurre mihi, æterna Veritas, ut nulla me moveat vanitas. Adveni cælestis suavitas, & fugiat à facie tua omnis impuritas. Ignosce quoque mihi, & misericorditer indulge, quoties præter te aliud in oratione revolvo. Confiteor etenim verè quia valde distractè me habere consuevi. Nam ibi multoties non sum, ubi corporaliter sto aut sedeo: sed ibi magis sum quò cogitationibus feror. Ibi sum ubi cogitatio mea est. Ibi est frequenter cogitatio mea, ubi est id quod amo. Hoc mihi citò occurrit, quod naturaliter delectat, aut ex usu placet.

6. Unde tu, Veritas, apertè dixisti: * *Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Si cælum diligo, libenter de cælestibus penso. Si mundum amo, de

*Mat. 6. 21.

felicitatibus mundi congaudeo, & de adverſitatibus ejus triſtor. Si carnem diligo, quæ carnis ſunt ſæpe imaginor. Si ſpiritum amo, de ſpiritualibus cogitare delector. Quæcumque enim diligo, de his libenter loquor & audio, atque talium imagines mecum ad domum reporto. Sed beatus ille homo, qui propter te, Domine, omnibus creaturis licentiam abeundi tribuit: qui naturæ vim facit, & concupiſcentias carnis fervore ſpiritus crucifigit, ut ſerenatâ conſcientiâ puram tibi orationem offerat, dignúſque ſit Angelicis intereſſe choris, omnibus terrenis foris & intùs excluſis.

De desiderio æternæ vitæ, & quanta sint certantibus promissa.

CAP. XLIX.

SALVATOR.

1. FILI cùm tibi desiderium æternæ beatitudinis desuper infundi sentis, & de tabernaculo corporis exire concupiscis, ut claritatem meam sine vicissitudinis umbra contemplari possis; dilata cor tuum, & omni desiderio hanc sanctam inspirationem suscipe. Redde amplissimas supernæ bonitati gratias, quæ tecum sic dignanter agit, clementer visitat, ardenter excitat, potenter sublevat, ne proprio pondere ad terrena labaris. Neque enim hoc cogitatu tuo aut conatu accipis, sed sola dignatione supernæ gratiæ & divini respectus; quatenus in virtutibus & majori humilitate proficias, & ad futura

certamina te præpares, mihíque toto cordis affectu adhærere, ac ferventi voluntate studeas deservire.

2. Fili sæpe ignis ardet, sed sine fumo flamma non ascendit. Sic & aliquorum desideria ad cælestia flagrant, & tamen à tentatione carnalis affectus liberi non sunt. Idcirco nec omnino purè pro honore Dei agunt, quod tam desideranter ab eo petunt. Tale est & tuum sæpe desiderium, quod insinuasti fore tam importunum. Non enim est hoc purum & perfectum, quod propria commoditate est infectum.

3. Pete non quod tibi est delectabile & commodum, sed quod mihi est acceptabile, atque honorificum: quia si rectè judicas, meam ordinationem tuo desiderio & omni desiderato præferre debes ac sequi. Novi desiderium tuum, & frequentes gemitus audivi. Jam velles esse in libertate gloriæ filiorum Dei: jam te delectat domus æterna, & cæle-

ſtis patria gaudio plena, ſed nondum venit hora iſta, ſed eſt adhuc aliud tempus, ſcilicet tempus belli, tempus laboris & probationis. Optas ſummo repleri bono, ſed non potes hoc aſſequi modò. Ego ſum; expecta me donec veniat regnum Dei.

4. Probandus es adhuc in terris, & in multis exercitandus. Conſolatio tibi interdum dabitur, ſed copioſa ſatietas non concedetur. *Confortare igitur, & eſto robuſtus*, tam in agendo, quàm in patiendo naturæ contraria. *Oportet te novum induere hominem, & in alterum virum mutari.* Oportet te ſæpe agere quod non vis; & quod vis oportet relinquere. Quod aliis placet proceſſum habebit; quod tibi placet ultrà non proficiet. Quod alij dicunt audietur; quod tu dicis pro nihilo computabitur. Petent alij, & accipient; tu petes, nec impetrabis.

Ioſue 1. 6. *Eph. 4. 24.* *1. Reg. 10. 6. & 9.*

5. Erunt alij magni in ore homi-

num, de te autem tacebitur. Aliis hoc, vel illud committetur; tu autem ad nihil utilis judicaberis. Propter hoc natura contriſtabitur aliquando: & magnum, ſi ſilens portaveris. In his & ſimilibus multis probari ſolet fidelis Domini ſervus: qualiter ſe abnegare, & in omnibus frangere queat. Vix enim eſt aliud tale, in quo mori tantumdem indigeas, ſicut videre & pati quæ voluntati tuæ adverſa ſunt: maximè autem cùm diſconvenientia, & quæ minùs utilia tibi apparent, fieri jubentur. Et quia non audes reſiſtere altiori poteſtati, ſub dominio conſtitutus; ideò durum tibi videtur ad nutum alterius ambulare, ac omne proprium ſentire omittere.

6. Sed penſa, fili, horum fructum laborum, finem celerem, atque præmium nimis magnum; & non habebis inde gravamen, ſed fortiſſimum patientiæ tuæ ſolamen. Nam & pro mo-

dica hac voluntate, quam nunc ſponte deſeris, habebis ſemper voluntatem tuam in cęlis. Ibi quippe invenies omne quod volueris, omne quod deſiderare potueris. Ibi aderit tibi totius facultas boni ſine timore amittendi. Ibi voluntas tua una ſemper mecum nihil cupiet extraneum vel privatum. Ibi nullus reſiſtet tibi, nemo de te conqueretur, nemo impediet, nihil obviabit: ſed cuncta deſiderata ſimul erunt pręſentia, totúmque affectum tuum reficient, & adimplebunt uſque ad ſummum. Ibi reddam gloriam pro contumelia perpęſſa; pallium laudis pro mœrore; pro loco noviſſimo ſedem Regni in ſæcula. Ibi apparebit fructus obedientiæ, gaudebit labor pœnitentiæ, & humilis ſubjectio coronabitur glorioſè.

7. Nunc ergo inclina te humiliter ſub omnium manibus: nec ſit tibi curæ, quis hoc dixerit vel juſſerit: Sed hoc magnopere curato; ut ſive præla-

tus, ſive junior, aut æqualis, aliquid à te expoſcerit, vel innuerit, pro bono totum accipias, & ſincera voluntate ſtudeas adimplere. Quærat alius hoc, alius illud; glorietur ille in illo, & iſte in iſto, laudetúrque millies mille: tu autem nec in iſto, nec in illo, ſed in tuiipſius gaude contemptu, & in mei ſolius beneplacito ac honore. Hoc op-
Phil. 1. 20. tandum eſt tibi, *ut ſive per vitam, ſive per mortem, Deus ſemper in te glorificetur.*

Qualiter homo deſolatus ſe debet in manus Dei offerre.

Cap. L.

Discipulus.

1. Domine Deus, ſancte Pater, ſis nunc & in æternum benedictus, quia ſicut vis factum eſt; & quod facis bonum eſt. Lætetur in te ſervus tuus,

tuus, non in se, nec in aliquo alio: quia tu solus lætitia vera, tu spes mea, & corona mea, tu gaudium meum, & honor meus, Domine. * *Quid habet servus tuus, nisi quod à te accepit*, etiam sine merito suo? Tua sunt omnia, quæ dedisti, & quæ fecisti. * *Pauper sum, & in laboribus meis à juventute mea:* & contristatur anima mea, nonnunquam usque ad lacrymas; quandoque etiam conturbatur ad se propter imminentes passiones. *1.Cor.4.7. *Ps.87.16.

2. Desidero pacis gaudium, pacem filiorum tuorum flagito, qui in lumine consolationis à te pascuntur. Si das pacem, si gaudium sanctum infundis, erit anima servi tui plena modulatione, & devota in laude tua. Sed si te subtraxeris, sicut sæpissime soles, non poterit *currere viam mandatorum tuorum* : sed magis ad tundendum pectus genua incurvantur, quia non est illi sicut heri, & nudiustertius, *quando splendebat lu-* *Ps.118.32. *Iob.29.3.

Is. 16. 8. *cerna tua super caput ejus:* & *sub umbra alarum tuarum protegebatur* à tentationibus irruentibus.

3. Pater juste & semper laudande, venit hora ut probetur servus tuus. Pater amande, dignum est ut hora hac patiatur aliquid pro te servus tuus. Pater perpetuò venerande, venit hora, quam ab æterno præsciebas affuturam, ut ad modicum tempus succumbat foris servus tuus, vivat verò semper apud te intus. Paululum vilipendatur, humilietur, & deficiat coram hominibus; passionibus conteratur & languoribus: ut iterum tecum in aurora novæ lucis resurgat, & in cælestibus clarificetur. Pater sancte, tu sic ordinasti, & sic voluisti: & hoc factum est, quod ipse præcepisti.

4. Hæc est enim gratia ad amicum tuum, pati & tribulari in hoc mundo pro amore tuo, quotiescumque & à quocumque id permiseris fieri. Sine

consilio, & providentia tua, & sine causa nihil fit in terra. *Bonum mihi, Domine, quòd humiliasti me, ut discam justificationes tuas:* & omnes elationes cordis, atque præsumptiones abjiciam. Utile mihi quòd *confusio cooperuerit faciem meam*, ut te potiùs, quàm homines ad consolandum requiram. Didici etiam ex hoc inscrutabile judicium tuum expavescere; qui affligis justum cum impio, sed non sine æquitate ac justitia.

Ps. 118. 71.

Ps. 68. 8.

5. Gratias tibi qui non pepercisti malis meis, sed attrivisti me verberibus amaris, infligens dolores, & immittens angustias intus, & foris. Non est qui me consoletur ex omnibus, quæ sub cælo sunt, nisi tu Domine Deus meus, cælestis medicus animarum; *qui percutis, & sanas; deducis ad inferos, & reducis. Disciplina tua super me, & virga tua ipsa me docebit.*

1. Reg. 2. 6.

Tob. 13. 21.

Ps. 17. 36.

6. Ecce, Pater dilecte, in manibus

tuis ego ſum, ſub virga correctionis tuæ me inclino: percute dorſum meum, & collum meum, ut incurvem ad voluntatem tuam tortuoſitatem meam. Fac me pium & humilem diſcipulum, ſicut bene facere conſuevisti, ut ambulem ad omnem nutum tuum. Tibi me, & omnia mea ad corrigendum committo: melius eſt hîc corripi, quàm in futuro. Tu ſcis omnia & ſingula, & nihil te latet in humana conſcientia. Antequam fiant noſti ventura; & non opus eſt tibi, ut quis te doceat, aut admoneat de his, quæ geruntur in terra. Tu ſcis quid expediat ad profectum meum, & quantùm deſerviat tribulatio ad rubiginem vitiorum purgandam. Fac mecum deſideratum beneplacitum tuum, & ne deſpicias peccaminoſam vitam meam, nulli meliùs, nec clariùs, quàm tibi ſoli notam.

7. Da mihi Domine hoc ſcire, quod ſciendum eſt: hoc amare, quod aman-

dum est: hoc laudare, quod tibi summè placet: hoc reputare, quod tibi pretiosum est: hoc vituperare, quod oculis tuis sordescit. Non me sinas secundùm visionem oculorum exteriorum judicare, neque secundùm auditum aurium hominum imperitorum sententiare: sed in judicio vero de spiritalibus & visibilibus discernere, atque super omnia beneplacitum voluntatis tuæ semper inquirere.

8. Falluntur sæpe hominum sensus in judicando, falluntur & amatores sæculi visibilia tantummodò amando. Quid est homo inde melior, quia reputatur ab homine major? Fallax fallacem, vanus vanum, cæcus cæcum, infirmus infirmum decipit dum exaltat: & veraciter magis confundit dum inaniter laudat. Nam *quantum unusquisque est in oculis tuis, tantum est, & non ampliùs:* ait humilis [Sanctus] Franciscus.

Quòd humilibus insistendum est operibus cùm deficitur à summis.

Cap. LI.

Salvator.

1. Fili non vales semper in ferventiori desiderio virtutum stare, nec in altiori gradu contemplationis consistere: sed necesse habes interdum ob originalem corruptelam ad inferiora descendere; & onus corruptibilis vitæ, etiam invitè & cum tædio portare. Quamdiu mortale corpus geris, tædium senties & grauamen cordis. Oportet ergo sæpe in carne de carnis onere gemere; eo quòd non vales spiritalibus studiis, & divinæ contemplationi indesinenter inhærere.

2. Tunc expedit tibi ad humilia & exteriora operà confugere, & in bonis te actibus recreare; adventum meum,

& supernam visitationem firma confidentia expectare; exilium tuum, & ariditatem mentis patienter sufferre, donec iterum à me visiteris, & ab omnibus anxietatibus libereris. Nam faciam te laborum oblivisci, & interna quiete perfrui. Expandam coram te prata Scripturarum, & dilatato corde currere incipies viam mandatorum meorum. Et dices: *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Ro. 8. 18.

Quòd homo non reputet se consolatione dignum, sed magis dignum verberibus.

CAP. LII.

DISCIPULUS.

1. DOMINE non sum dignus consolatione tua, nec aliqua spirituali visitatione; & ideo justè mecum

agis, quando me inopem & desolatum relinquis. Si enim ad instar maris lacrymas effundere possem, adhuc consolatione tua dignus non essem, & ideo justè mecum agis. Unde nihil dignus sum, quàm flagellari & puniri: quia graviter & sæpe te offendi, & in multis valde deliqui. Ergo vera pensata ratione, nec minima sum dignus consolatione. Sed tu clemens & misericors, qui non vis perire opera tua, ad ostendendum divitias bonitatis tuæ in vasa misericordiæ, etiam præter omne proprium meritum dignaris consolari servum tuum supra humanum modum. Tuæ enim consolationes non sunt sicut humanæ consolationes.

2. Quid egi, Domine, ut mihi conferres aliquam cælestem consolationem? Ego nihil boni egisse me recolo, sed semper ad vitia pronum, & ad emendationem pigrum fuisse. Verum est & negare non possum. Si aliter di-

cerem, tu ſtares contra me, & non eſſet qui defenderet. Quid merui pro peccatis meis, niſi infernum, & ignem æternum? In veritate confiteor, quoniam dignus ſum omni ludibrio & contemptu, nec decet me inter devotos tuos commorari. Et licèt hoc ægrè audiam, tamen adverſùm me, pro veritate, peccata mea arguam, ut faciliùs miſericordiam tuam merear impetrare.

3. Quid dicam reus, & omni confuſione plenus? Non habeo os loquendi niſi tantùm hoc verbum: Peccavi Domine, peccavi: miſerere mei, ignoſce mihi. [a] *Sine me paululùm, ut plangam dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine.* Quid tam maximè à reo & miſero peccatore requiris, niſi ut conteratur & humiliet ſe pro delictis ſuis? in vera contritione, & cordis humiliatione naſcitur ſpes veniæ, reconciliatur

[a] *Iob. 10. 20.*

perturbata conſcientia, reparatur gratia perdita, tuetur homo à futura ira, & occurrunt ſibi mutuò in oſculo ſancto Deus & pœnitens anima.

4. Humilis peccatorum contritio acceptabile tibi eſt, Domine, ſacrificium, longè ſuaviùs odorans in conſpectu tuo, quàm thuris incenſum. Hoc eſt gratum etiam unguentum, quod pedibus tuis infundi voluiſti,
*Pſ. 50. 19. quia *cor contritum, & humiliatum numquam deſpexiſti.* Ibi eſt locus refugij à facie iræ inimici. Ibi emendatur, & abluitur quidquid aliunde contractum eſt & inquinatum.

Quòd gratia Dei non miſcetur ſapientibus terrena.

CAP. LIII.

SALVATOR.

1. FILI pretioſa eſt gratia mea, non patitur ſe miſceri extraneis rebus, nec conſolationibus terrenis. Abjicere igitur oportet omnia impedimenta gratiæ, ſi optas ejus infuſionem ſuſcipere. Pete ſecretum tibi, ama ſolus habitare tecum: nullius require confabulationem; ſed magis ad Deum devotam effunde precem; ut compunctam teneas mentem, & puram conſcientiam. Totum mundum nihil æſtima: Deo vacare omnibus exterioribus antepone. Non enim poteris mihi vacare, & in tranſitoriis pariter delectari. A notis & à caris oportet elongari, & ab omni temporali ſolatio mentem

tenere privatam. Sic obsecrat Beatus
* 1.Pet 2.11. Apostolus Petrus: * *Vt tamquam advenas, & peregrinos* in hoc mundo se contineant Christi fideles *à carnalibus desideriis, quæ militant adversùs animam.*

2. O quanta fiducia erit morituro, quem nullius rei affectus detinet in mundo! sed sic segregatum cor habere ab omnibus æger necdum capit animus, nec animalis homo novit interni hominis libertatem. Attamen si verè velit esse spiritalis, oportet eum renunciare tam remotis quàm propinquis: & à nemine magis cavere quàm à seipso. Si temetipsum perfectè viceris, cetera faciliùs subjugabis. Perfecta victoria est de semetipso triumphare. Qui enim seipsum subjectum tenet, ut sensualitas rationi & ratio in cunctis obediat mihi, hic verè victor est suî, & dominus mundi.

3. Si ad hunc apicem scandere gli-

ſcis, oportet viriliter incipere, & ſecurim ad radicem ponere, ut evellas & deſtruas occultam & inordinatam inclinationem ad teipſum, & ad omne privatum & materiale bonum. Ex hoc vitio, quòd homo ſemetipſum nimis inordinatè diligit, pænè totum pendet quidquid radicaliter vincendum eſt. Quo devicto & ſubacto malo, pax magna & tranquillitas erit continuò. Sed quia pauci ſibiipſis perfectè mori laborant, nec plenè extra ſe tendunt, propterea in ſe implicati remanent, nec ſupra ſe in ſpiritu elevari poſſunt. Qui autem liberè mecum ambulare deſiderat, neceſſe eſt ut omnes pravas & inordinatas affectiones ſuas mortificet, atque nulli creaturæ privato amore concupiſcenter inhæreat.

De diversis motibus naturæ & gratiæ.

Cap. LIV.

Magister.

1. Fili diligenter adverte motus naturæ & gratiæ, quia valde contrariè ac subtiliter moventur : & vix nisi à spiritali & intimè illuminato homine discernuntur. Omnes quidem bonum appetunt, & aliquid boni in suis dictis vel factis prætendunt, ideo sub specie boni multi falluntur. Natura callida est, & multos trahit, illaqueat & decipit; & se semper pro fine habet: Sed gratia simpliciter ambulat, & ab omni specie mala declinat, fallacias non prætendit, & omnia purè propter Deum agit, in quo & finaliter requiescit.

2. Natura invitè vult mori, nec premi, nec superari, nec subesse, nec spon-

te subjugari. Gratia verò studet mortificationi propriæ, resistit sensualitati, quærit subjici, appetit vinci; nec propria vult libertate fungi: sed sub disciplina amat teneri; nec alicui cupit dominari: sed sub Deo semper vivere, stare & esse: atque propter Deum omni humanæ creaturæ humiliter parata est inclinari. Natura pro suo commodo laborat, & quid lucri sibi ex alio proveniat, attendit. Gratia autem non quid sibi utile commodumque sit; sed quod multis proficiat magis considerat. Natura libenter honorem & reverentiam accipit. Gratia verò omnem honorem & gloriam Deo fideliter attribuit.

3. Natura confusionem timet atque contemptum. Gratia autem gaudet pro nomine JESU contumeliam pati. Natura otium amat, & quietem corporalem. Gratia verò vacua esse non potest, sed libenter amplectitur laborem. Natura quærit habere curiosa

& pulcra, fugit autem vilia & grossa. Gratia verò simplicibus delectatur & humilibus; aspera non aspernatur, nec vetustis refugit indui pannis. Natura respicit temporalia; gaudet ad lucra terrena; tristatur de damno; irritatur levis injuriæ verbo; sed gratia attendit æterna; non inhæret temporalibus; nec in perditione rerum turbatur; neque verbis durioribus acerbatur: quia thesaurum suum & gaudium in cælo, ubi nihil perit, constituit.

4. Natura cupida est, & libentiùs accipit, quàm donat; amat propria & privata; Gratia autem pia est, & communis; vitat singularia, contentatur paucis; * *beatius dare* judicat, *quàm accipere.* Natura inclinat ad creaturas, ad carnem propriam, ad vanitatem, & discursus; sed gratia trahit ad Deum & ad virtutes; renunciat creaturis; fugit mundum; odit carnis desideria; restringit evagationes; erubescit in publico

* *Act. 20. 35.*

blico apparere. Natura libenter aliquod solatium habet externum, in quo delectetur ad sensum; sed gratia in solo Deo quærit consolari, & in summo Bono super omnia visibilia delectari.

5. Natura totum agit propter lucrum & commodum proprium, nihil gratis facere potest, sed aut æquale, aut melius, aut laudem, vel favorem pro benefactis consequi sperat; & multùm ponderari sua gesta & dona concupiscit. Gratia verò nihil temporale quęrit; nec aliud pręmium quàm Deum solum pro mercede postulat; nec ampliùs de necessariis temporalibus desiderat, nisi quantum hæc sibi ad assecutionem æternorum valeant deservire.

6. Natura gaudet de amicis multis, & propinquis; gloriatur de nobili loco & ortu generis: arridet potentibus; blanditur divitibus; applaudit sibi similibus. Gratia autem & inimicos di-

ligit; nec de amicorum turba extollitur; nec locum, nec ortum natalium reputat, nisi virtus ibi major fuerit; favet magis pauperi, quàm diviti; compatitur plus innocenti, quàm potenti; congaudet veraci, non fallaci; exhortatur semper bonos meliora charismata æmulari, & Filio Dei per virtutes assimilari. Natura de defectu, & molestia citò conqueritur; Gratia constanter fert inopiam.

7. Natura omnia ad se reflectit; pro se certat & arguit: Gratia autem ad Deum cuncta reducit, unde originaliter emanant; nihil boni sibi adscribit, nec arroganter præsumit; non contendit, nec suam sententiam aliis præfert: sed in omni sensu & intellectu æternæ sapientiæ ac divino examini se submittit. Natura appetit scire secreta, & nova audire: vult exteriùs apparere, & multa per sensus experiri: desiderat agnosci, & agere unde laus & ad-

miratio procedit. Sed gratia non curat nova nec curiosa percipere; quia totum hoc de corruptionis vetustate est ortum, cùm nihil novum & durabile sit super terram. Docet itaque sensus restringere; vanam complacentiam & ostentationem devitare; laudanda & dignè miranda humiliter abscondere; ac de omni re, atque in omni scientia utilitatis fructum, atque Dei laudem & honorem quærere. Non vult se nec sua prædicari; sed Deum in donis suis optat benedici, qui cuncta ex mera caritate largitur.

8. Hæc gratia supernaturale lumen, & quoddam Dei speciale donum est, & propriè electorum signaculum, & pignus salutis æternæ; quæ hominem de terrenis ad cælestia amanda sustollit, & de carnali spiritalem facit. Quanto igitur natura ampliùs premitur & vincitur, tanto major gratia infunditur, & quotidie novis visitationibus

interior homo ſecundùm imaginem Dei reformatur.

De corruptione naturæ, & efficacia gratiæ divinæ.

Cap. LV.

Discipulus.

1. Domine Deus meus, qui me creaſti ad imaginem & ſimilitudinem tuam, concede mihi hanc gratiam, quam oſtendiſti tam magnam, & neceſſariam ad ſalutem: ut vincam peſſimam naturam meam trahentem ad peccata, & in perditionem. * Ro. 7. 23. * *Sentio enim in carne mea legem peccati contradicentem legi mentis meæ, & captivum me ducentem ad obediendum ſenſualitati in multis:* nec poſſum reſiſtere paſſionibus ejus, niſi aſſiſtat ſanctiſſima gratia tua, cordi meo ardenter infuſa.

2. Opus est gratia tua, & magna gratia, ut vincatur natura *ad malum semper prona ab adolescentia sua.* Nam eâ per primum hominem Adam lapsâ, & vitiatâ per peccatum, in omnes homines pœna hujus maculæ descendit: ut ipsa natura, quæ bona & recta à te condita fuit, pro vitio jam & infirmitate corruptæ naturæ ponatur, eo quòd motus ejus sibi relictus ad malum & inferiora trahit. Nam modica vis, quæ remansit, est tamquam scintilla quædam latens in cinere. Hæc est ipsa ratio naturalis circumfusa magna caligine, adhuc judicium habens boni & mali, veri falsique distantiam, licèt impotens sit adimplere omne quod approbat: nec pleno jam lumine veritatis, nec sanitate affectionum suarum potiatur. Gen. 8. 21.

3. Hinc est, Deus meus, quòd *condelector legi* tuæ *secundùm interiorem hominem*, sciens *mandatum tuum* fore *bo-* Ro. 7. 22. Ro. 7. 12.

num, justum, & sanctum; arguens etiam omne malum & peccatum fugiendum.

Ibid. 7. 25. *Carne autem servio legi peccati*, dum magis sensualitati obedio quàm ratio-

Ibid. 18. ni. Hinc est quòd *velle bonum mihi adjacet, perficere autem non invenio*. Hinc sæpe multa bona propono, sed quia gratia deest ad adjuvandum infirmitatem meam, ex levi resistentia resilio & deficio. Hinc accidit, quòd viam perfectionis agnosco, & qualiter agere debeam, clarè satis video: sed propriæ corruptionis pondere pressus ad perfectionem non assurgo.

4. O quàm maximè est mihi necessaria, Domine, gratia tua ad inchoandum bonum, ad proficiendum, & perficiendum! Nam sine illa non possum facere aliquid: omnia autem possum in te confortante me gratia tua. O verè cælestis gratia, sine qua nulla sunt propria merita, nulla quoque dona naturæ ponderanda! Nihil artes, nihil pulcritudo,

nihil divitiæ, nihil fortitudo, nihil ingenium, nihil eloquentia valent apud te, Domine, ſine gratia tua. Nam dona naturæ bonis & malis ſunt communia: electorum autem proprium donum eſt gratia, ſive dilectio, qua inſigniti, digni habentur vita æterna. Tantum eminet hæc gratia, ut nec donum prophetiæ, nec ſignorum operatio, nec quantalibet alta ſpeculatio aliquid æſtimetur ſine ipſa. Sed neque fides, neque ſpes, neque aliæ virtutes tibi acceptæ ſunt ſine caritate & gratia.

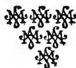
5. O beatiſſima gratia, quæ pauperem ſpiritu virtutibus divitem facis: & divitem multis bonis humilem corde reddis. Veni, deſcende ad me, reple me mane tua conſolatione; ne deficiat præ laſſitudine atque ariditate mentis anima mea. Obſecro, Domine, *ut inveniam gratiam in oculis tuis*: *ſufficit* enim *mihi gratia tua*, ceteris non obtentis, quæ deſiderat natura. Si fuero

Gen. 18. 3.
2. Cor. 12. 9.

tentatus & vexatus tribulationibus multis, non timebo mala, dum fuerit mecum gratia tua. Ipſa fortitudo mea eſt; ipſa conſilium mihi confert & auxilium. Cunctis hoſtibus potentior eſt, & ſapientior univerſis ſapientibus.

6. Magiſtra eſt veritatis, doctrix diſciplinæ, lumen cordis, ſolamen preſſuræ, fugatrix triſtitiæ, ablatrix timoris, nutrix devotionis, productrix lacrymarum. Quid ſum ſine illa, niſi aridum lignum, & ſtirps inutilis ad ejiciendum? * *Tua* ergo *me, Domine, gratia ſemper & præveniat & ſequatur, ac bonis operibus jugiter præſtet eſſe intentum.*

* *Orat. Dominica 14. poſt Pentec.*

Quòd nos ipsos abnegare debemus, & Christum per crucem imitari.

CAP. LVI.

SALVATOR.

1. FILI quantum à te exire vales, tantum poteris in me transire. Sicut nihil foris concupiscere internam pacem facit; sic se interiùs relinquere Deo conjungit. Volo te addiscere perfectam tui abnegationem in voluntate mea sine contradictione & querela. *Sequere me: Ego sum via, veritas, & vita.* Sine via non itur; sine veritate non cognoscitur; sine vita non vivitur. Ego sum via, quam sequi debes, veritas cui credere debes, vita quam sperare debes. Ego via inviolabilis, veritas infallibilis, vita interminabilis. Ego sum rectissima via, veritas suprema, vita vera, vita beata, vita in- *Mat. 9. 9. Io. 14. 6.*

Io. 8. 31. creata. Si manseris in via mea, *cognosces veritatem, & veritas liberabit te*, & apprehendes vitam æternam.

Mat. 19. 17. 2. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Si vis veritatem agnoscere, Ibid. 21. crede mihi. *Si vis perfectus esse, ven-* Luc. 9. 23. *de omnia. Si vis esse discipulus meus, abnega temetipsum.* Si vis beatam vitam possidere, præsentem vitam contemne. Si vis exaltari in cælo, humilia te in mundo. Si vis regnare mecum, porta crucem mecum. Soli enim servi crucis inveniunt viam beatitudinis, & veræ lucis.

DISCIPULUS.

3. Domine JESU CHRISTE, quia arcta erat vita tua, & mundo despecta, dona mihi te cum mundi despectu imi- Mat. 10. 24. Io. 13. 16. tari. *Non enim major est servus domino suo, nec discipulus super magistrum.* Exerceatur servus tuus in vita tua, quia ibi est salus mea, & sanctitas vera. Quidquid extra eam lego, vel audio, non me

recreat, nec plenè delectat.

SALVATOR.

4. Fili quia hæc ſcis, & legiſti * Io. 13. 17.
omnia; beatus eris, ſi feceris. * *Qui* * Io. 14. 21.
*habet mandata mea, & ſervat ea, ipſe
eſt qui diligit me: & ego diligam eum,
& manifeſtabo ei meipſum:* * *& faciam* * Eph. 2. 6.
eum conſedere mecum in Regno Patris Apoc. 3. 21.
mei.

DISCIPULUS.

Domine igitur ſicut dixiſti & promiſiſti, ſic utique mihi promereri contingat. Suſcepi de manu tua crucem, portabo eam uſque ad mortem ſicut impoſuiſti mihi. Verè vita boni monachi crux eſt, ſed dux paradiſi. Incœptum eſt, retro abire non licet; nec relinquere oportet.

5. Eia fratres, pergamus ſimul, JEſus erit nobiſcum: propter JESUM ſuſcepimus hanc crucem; propter JE-

sum perseveremus in cruce. Erit adjutor noster, qui est dux noster & præcessor. En Rex noster ingreditur ante nos, qui pugnabit pro nobis. Sequamur viriliter, nemo metuat terrores; *simus parati mori fortiter in bello,*
2. Mac.7.2. 1. Mac. 9. 10. *nec inferamus crimen gloriæ nostræ, ut fugiamus* à cruce.

Quòd homo non sit nimis dejectus quando in aliquos labitur defectus.

Cap. LVII.

1. Fili magis placent mihi patientia & humilitas in adversis, quàm multa consolatio & devotio in prosperis. Ut quid te contristat parvum factum contra te aut dictum? Si amplius fuisset, moveri non debuisses. Sed nunc dimitte transire: non est primum, nec novum, nec ultimum erit, si diu

vixeris. Satis virilis es quamdiu nihil obviat mali aut adversi. Bene etiam consulis, & alios nosti roborare verbis; sed cùm ad januam tuam venit repentina tribulatio, deficis consilio & robore. Attende magnam fragilitatem tuam, quam sæpius experiris in modicis objectis; cùm tamen ista pro salute tua fiant.

2. Cùm hæc & similia contingunt, propone ut meliùs nosti, ex corde crucis meæ supplicium: & si te tetigerit adversitas, non tamen dejiciat, nec diu implicet. Ad minus sustine patienter, si non potes gaudenter. Et si minùs libenter audis, atque indignationem sentis, reprime te, nec patiaris aliquid inordinatum ex ore tuo exire, unde parvuli scandalizentur. Citò conquiescet commotio excitata; & dolor internus, revertente gratia, dulcorabitur. Adhuc vivo ego Dominus juvare te para-

tus, & ſolito ampliùs conſolari, ſi conﬁſus fueris mihi, & me devotè invocaveris.

3. Animæquior eſto, & ad majorem ſuſtinentiam accingere. Non eſt totum fruſtratum ſi ſæpius percipis te tribulatum, vel graviter tentatum. Homo es, & non Deus, caro, & non Angelus. Quomodò tu poſſes ſemper in eodem ſtatu virtutis permanere, quando hoc defuit Angelo in cælo, & primo homini in paradiſo, qui non diu ſteterunt? Ego ſum, qui mœrentes erigo ſoſpitate, & ſuam cognoſcentes inﬁrmitatem ad meam proveho divinitatem.

Discipulus.

4. Domine, benedictum ſit verbum tuum, * *dulce ſuper mel & favum ori meo.* Quid facerem in tantis tribulationibus & anguſtiis meis, niſi me confortares tuis ſanctis ſermonibus?

* Pſal. 18. 11. Ib. 118. 103.

Dummodò ad portum ſalutis tandem perveniam, quid curæ eſt quæ & quanta paſſus fuero? Da finem bonum; da felicem ex hoc mundo tranſitum. Memento meî Deus meus, & dirige me recto itinere in regnum tuum. Amen.

De altioribus rebus, & occultis judiciis Dei non ſcrutandis.

CAP. LVIII.

1. FILI caveas diſputare de altis materiis, & de occultis Dei judiciis: cur iſte ſic relinquitur, & ille ad tantam gratiam aſſumitur. Cur etiam iſte tantum affligitur, & ille tam eximiè exaltatur. Iſta omnem humanam facultatem excedunt; nec ad inveſtigandum divinum judicium ulla ratio prævalet vel diſputatio. Quando ergo hæc ſuggerit inimicus, vel quidam curioſi

inquirunt homines, reſponde illud
Ps. 118. 137. Prophetæ: *Iuſtus es Domine, & rectum judicium tuum.* Et illud: Ps. 18. 10. *Judicia Domini vera, juſtificata in ſemetipſa.* Judicia mea metuenda ſunt, non diſcutienda, quia humano intellectui ſunt incomprehenſibilia.

2. Noli etiam inquirere, nec diſputare de meritis Sanctorum, quis alio ſit ſanctior, aut quis major fuerit in regno cælorum. Talia generant ſæpe lites, & contentiones inutiles; nutriunt quoque ſuperbiam & vanam gloriam: unde oriuntur inuidiæ & diſſentiones, dum iſte iſtum Sanctum, & alius alium conatur ſuperbè præferre. Talia autem velle ſcire ac inveſtigare, nullum fructum affert, ſed magis diſplicet Sanctis; quia 1. Cor. 14. 33. *non ſum Deus diſſenſionis, ſed pacis*; quæ pax magis in humilitate vera, quàm in propria exaltatione conſiſtit.

3. Qui-

3. Quidam zelo devotionis trahuntur ad hos vel ad illos ampliori affectu, ſed humano potiùs quàm divino. Ego ſum qui cunctos condidi Sanctos; ego donavi gratiam, ego præſtiti gloriam. Ego novi ſingulorum merita; *ego præveni eos in benedictionibus dulcedinis* meæ. Ego præſcivi dilectos ante ſæcula; ego eos elegi de mundo, non ipſi præelegerunt. Ego vocavi per gratiam, attraxi per miſericordiam, ego perduxi eos per tentationes varias. Ego infudi conſolationes magnificas, ego dedi perſeverantiam, ego coronavi eorum patientiam. *Pſ. 4. 20.*

4. Ego primum & noviſſimum agnoſco; ego omnes inæſtimabili dilectione amplector. Ego laudandus ſum in omnibus Sanctis meis; ego ſuper omnia benedicendus ſum & honorandus in ſingulis, quos ſic glorioſè magnificavi, & prædeſtinavi ſine ullis

præcedentibus meritis propriis. Qui ergo unum de minimis meis contempserit, nec magnum honorat, quia pusillum, & magnum ego feci. Et qui derogat alicui Sanctorum, derogat & mihi & ceteris omnibus in Regno cælorum. Omnes enim unum sunt per caritatis vinculum; idem sentiunt, idem volunt, & omnes in unum se diligunt.

5. Adhuc autem (quod multo altius est) plus me, quàm se suaque merita diligunt. Nam supra se rapti, & extra propriam dilectionem tracti, toti in amorem meum pergunt, in quo & fruitivè quiescunt. Nihil est quod eos avertere possit, aut deprimere; quippe qui æterna veritate pleni, igne ardescunt inextinguibilis caritatis. Taceant igitur carnales & animales homines de Sanctorum statu differere, qui non norunt nisi privata gaudia

diligere. Demunt & addunt pro ſua inclinatione, non prout placet æternæ Veritati.

6. In multis eſt ignorantia, maximè qui parum illuminati rarò aliquem perfecta dilectione ſpirituali diligere norunt. Multùm adhuc naturali affectu, & humana amicitia ad hos vel ad illos trahuntur; & ſicut in inferioribus ſe habent, ita de cæleſtibus imaginantur. Sed eſt diſtantia incomparabilis eorum, quæ imperfecti cogitant, & quæ illuminati viri per revelátionem ſupernam ſpeculantur.

7. Cave ergo, fili, de iſtis curiosè tractare, quæ tuam ſcientiam excedunt: ſed hoc magis ſatage & intende, ut vel minimus in Regno Dei queas inveniri. Et ſi quiſpiam ſciret, quis alio eſſet ſanctior, vel major haberetur in Regno cælorum, quid hæc ei notitia prodeſſet, niſi ſe ampliùs

ex hac cognitione humiliaret coram me, atque in majorem mei nominis laudem exurgeret ? Multo acceptius Deo facit, qui de peccatorum ſuorum magnitudine, ac virtutum ſuarum parvitate, quàmque longè diſtat à perfectione Sanctorum cogitat, quàm is, qui de majoritate illorum diſputat vel parvitate. Melius eſt Sanctos devotis precibus & lacrymis exorare, ipſorumque glorioſa humili mente implorare ſuffragia, quàm ſecreta eorum vana inquiſitione perſcrutari.

8. Illi bene atque optimè contentantur, ſi homines ſcirent contentari, & vaniloquia ſua compeſcere. Non gloriantur de propriis meritis; quippe qui ſibi nihil bonitatis ſed totum mihi adſcribant, quoniam ipſis cuncta ex infinita caritate mea donavi. Tanto amore divinitatis & gaudio ſu-

pereffluenti replentur; ut nihil eis desit gloriæ, nihílque deesse possit felicitatis. Omnes Sancti quanto altiores in gloria, tanto humiliores in seipsis, mihique viciniores, & dilectiores existunt. Ideóque habes scriptum, quia *mittebant coronas suas ante Deum. Et ceciderunt in facies suas coram Agno; & adoraverunt Viventem in sæcula sæculorum.* Apoc. 4. 10. & 5. 14.

9. Multi quærunt, *quis major sit in Regno cælorum*, qui ignorant, an cum minimis erunt digni computari. Magnum est vel minimum esse in cælo, ubi omnes magni sunt: quia omnes filij Dei vocabuntur, & erunt. *Minimus erit in mille*, *& peccator centum annorum morietur*. Cùm enim quærerent Discipuli: *Quis major esset in Regno cælorum?* tale audierunt responsum: *Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in* Mat. 18. 1. Isa. 60. 22. & 65. 20. Mat. 18. 1. Mat. 18. 3. & 4.

Regnum cælorum. Quicumque ergo ſe humiliaverit ſicut parvulus iſte, hic eſt major in Regno cælorum.

10. Væ eis, qui cum parvulis humiliare ſe ſponte dedignantur: quoniam humilis janua cæleſtis Regni eos
Luc. 6. 24. non admittet intrare. *Væ etiam divitibus qui habent hîc conſolationes ſuas:* quia pauperibus intrantibus in Regnum cælorum, ipſi ſtabunt foris eju-
Mat. 5. 3. lantes. *Gaudete humiles, & exultate*
Luc. 6. 20. *pauperes, quia veſtrum eſt Regnum*
3. Reg. 2. 4. *Dei, ſi tamen in veritate ambulatis.*

Quòd omnis ſpes & fiducia in ſolo Deo figenda eſt.

CAP. LIX.

DISCIPULUS.

1. DOMINE quæ eſt fiducia mea quam in hac vita habeo? aut

quod majus ſolatium meum ex omnibus apparentibus ſub cælo? Nonne tu, Domine Deus meus, *cujus miſericordiæ non eſt numerus?* Ubi mihi bene fuit ſine te? Aut quando malè eſſe potuit præſente te? Malo pauper eſſe propter te, quàm dives ſine te. Eligo potiùs in terra tecum peregrinari, quàm ſine te cælum poſſidere. Ubi tu, ibi cælum: atque ibi mors & infernus, ubi tu non es. Tu mihi in deſiderio es: & ideo poſt te gemere, & clamare, & exorare neceſſe eſt. In nullo denique poſſum confidere plenè, qui in neceſſitatibus auxilietur opportunis, niſi in te ſolo Deo meo. Tu es ſpes mea, & fiducia mea: tu conſolator meus, & fideliſſimus in omnibus adjutor.

Pſ. 24. 6. 146. 5.

2. *Omnes, quæ ſua ſunt, quærunt:* tu ſalutem meam & profectum meum ſolummodò prætendis, & omnia in

Phil. 2. 21.

bonum mihi convertis. Etiam ſi variis tentationibus & adverſitatibus exponas, hoc totum ad utilitatem meam ordinas; qui mille modis dilectos tuos probare conſuevisti. In qua probatione non minùs diligi debes & laudari, quàm ſi cæleſtibus conſolationibus me repleres.

3. In te ergo, Domine Deus meus, pono totam ſpem meam & refugium: omnem tribulationem & anguſtiam meam conſtituo; quia totum infirmum & inſtabile invenio, quidquid extra te conſpicio. Non enim proderunt multi amici; neque fortes auxiliarij adjuvare poterunt; neque prudentes conſiliarij reſponſum utile dare; neque libri Doctorum conſolari; nec aliqua pretioſa ſubſtantia liberare; nec locus aliquis ſecretus contutari: ſi tu ipſe non aſſiſtas, juves, confortes, conſoleris, inſtruas & cuſtodias.

4. Omnia namque, quæ ad pacem videntur esse & felicitatem habendam, te absente nihil sunt, nihílque felicitatis in veritate conferunt. Finis ergo omnium bonorum, & altitudo vitæ, & profunditas eloquiorum tu es: & in te super omnia sperare fortissimum est solatium servorum Dei. *Ad te sunt oculi mei*, *in te confido*, Deus meus, misericordiarum Pater. Benedic, & sanctifica animam meam benedictione cælesti: ut fiat habitatio tua sancta, & sedes æternæ gloriæ tuæ; nihílque in templo tuæ divinitatis inveniatur, quod oculos tuæ majestatis offendat. *Secundùm magnitudinem bonitatis tuæ, & multitudinem miserationum tuarum respice in me*, & exaudi orationem pauperis servi tui, longè exulantis in regione umbræ mortis. Protege & conserva animam servuli tui inter tot discri-

Ps. 140. 8.
Ps. 24. 1.
Ps. 68. 17

mina vitæ corruptibilis; ac comitante gratia tua dirige per viam pacis ad patriam perpetuæ claritatis. Amen.

Explicit Liber tertius.

DE IMITATIONE CHRISTI.

LIBER QUARTUS.

De Sacramento Eucharistiæ, sive de sacra Communione.

VERBA CHRISTI.

ENITE *ad me omnes, qui la-* *Mat. 11.28.*
boratis, & onerati estis, &
ego reficiam vos, dicit Do-
minus. *Panis, quem ego da-* *Ioan. 6.52.*
bo, caro mea est pro mundi vita. Acci- *Mat. 26.26.*
pite, & comedite, hoc est corpus meum,

1.Cor.11.24. *quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem.* Ioan. 6.55. *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in illo.* Ioan. 6.64. *Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt.*

Cum quanta reverentia Christus sit suscipiendus.

Cap. I.

Discipulus.

1. HÆc sunt verba tua, Christe, veritas æterna, quamvis non uno tempore prolata, nec uno in loco conscripta Quia ergo tua sunt verba gratanter mihi & fideliter cuncta sunt accipienda. Tua sunt, & tu ea protulisti; & mea quoque sunt, quia pro salute mea edidisti. Libenter suscipio ea ex ore tuo, ut aptiùs inserantur cordi meo. Excitant me verba tantæ pieta-

tis plena dulcedinis & dilectionis. Sed terrent me delicta propria: & ad capienda tanta mysteria me reverberat impura conscientia. Provocat me dulcedo verborum tuorum, sed onerat me multitudo vitiorum meorum.

2. Jubes ut fiducialiter ad te accedam si tecum velim habere partem: ut immortalitatis accipiam alimoniam si æternam cupiam obtinere vitam & gloriam. *Venite*, inquis, *ad me omnes*, *qui laboratis & onerati estis*, *& ego reficiam vos.* O dulce & amicabile verbum in aure peccatoris, quo tu, Domine Deus meus, egenum & pauperem invitas ad communionem tui sanctissimi corporis. Sed quis ego sum, Domine, ut ad te præsumam accedere? *Ecce cæli cælorum te non capiunt*, & tu dicis: *Venite ad me omnes.* Mat. 11. 28. 3. Reg. 8. 27.

3. Quid sibi vult ista piissima dignatio, & tam amicabilis invitatio? Quomodò ausus ero venire, qui nul-

lius boni mihi conſcius ſum, unde poſſim præſumere? Quomodò te introducam in domum meam, qui ſæpiùs offendi benigniſſimam faciem tuam? Reverentur Angeli & Archangeli, metuunt Sancti & Juſti, & tu dicis: *Venite ad me omnes?* Niſi tu, Domine, hoc diceres, quis verum eſſe crederet? Et niſi tu juberes, quis accedere attentaret? Ecce Noe vir juſtus, in arcæ fabrica, centum annis laboravit, ut cum paucis ſalvaretur; & ego quomodò me potero una hora præparare, ut mundi Fabricatorem cum re & eſſentia ſumam?

Gen. 6. 14.

4. Moyſes famulus tuus, magnus & ſpecialis amicus tuus, arcam ex lignis imputribilibus fecit, quam & mundiſſimo veſtivit auro, ut tabulas Legis in ea reponeret: & ego putrida creatura audebo te Conditorem Legis, ac vitæ datorem tam facilè ſuſcipere? Salomon ſapientiſſimus Regum

Exod 25. 10.

Reg. 6, 38.

Iſraël, magnificum templum ſeptem annis in laudem nominis tui ædificavit: & octo diebus feſtum dedicationis ejus celebravit: mille hoſtias pacificas obtulit: & arcam fœderis cum clangore buccinæ & jubilo in locum ſibi præparatum ſolemniter collocavit. Et ego felix & pauperrimus hominum quo modò te in domum meam introducam, qui vix mediam expendere devotè novi horam? & utinam vel ſemel dignè ferè mediam! *Ibid. 8.*

5. O mi Deus, quantum illi ad placendum tibi agere ſtuduerunt! Heu, quàm puſillum eſt quod ago: quàm breve expleo tempus cùm me ad communicandum diſpono! Rarò totus collectus, rariſſimè ab omni diſtractione purgatus. Et certè in tuæ ſalutari Deitatis præſentia, nulla deberet occurrere indecens cogitatio, nulla etiam occupare creatura: quia non Angelum, ſed Angelorum Dominum ſuſ-

cepturus sum hospitio.

6. Est tamen magna distantia inter arcam fœderis cum suis reliquiis, & mundissimum corpus tuum cum suis ineffabilibus virtutibus: inter legalia illa sacrificia, futurorum præfigurativa; & veram tui corporis Hostiam, omnium antiquorum sacrificiorum completivam. Quare igitur non magis ad tuam venerabilem inardesco præsentiam? Cur non majori me præparo solicitudine ad tua Sancta sumenda, quando illi antiqui sancti Patriarchæ & Prophetæ, Reges quoque & Principes cum universo populo, tantum devotionis demonstrarunt affectum erga cultum divinum.

7. Saltavit Rex devotissimus David coram arca Dei totis viribus, recolens beneficia olim indulta Patribus; fecit diversi generis organa, psalmos edidit, & cantari instituit cum lætitia, cecinit & ipse frequenter in cithara, Spiritu

ritus ſancti afflatus gratia, docuit populum Iſraël toto corde Deum laudare, & ore conſono diebus ſingulis benedicere & prædicare. Si tanta agebatur tunc devotio, ac divinæ laudis extitit recordatio coram arca teſtamenti; quanta nunc mihi & omni populo Chriſtiano habenda eſt reverentia & devotio, in præſentia Sacramenti, in ſumptione excellentiſſimi corporis Chriſti?

8. Currunt multi ad diverſa loca pro viſitandis reliquiis Sanctorum, & mirantur auditis geſtis eorum; alta ædificia templorum inſpiciunt, & oſculantur ſericis & auro involuta ſacra oſſa ipſorum. Et ecce tu præſens es hîc apud me in altari, Deus meus, Sanctus Sanctorum, Creator hominum, & Dominus Angelorum. Sæpe in talibus videndis eſt curioſitas hominum, & novitas inviſorum: & modicus reportatur emendationis fructus, maxi-

mè ubi eſt tam levis ſine vera contritione diſcurſus. Hîc autem in Sacramento altaris totus præſens es, Deus meus, homo Christus Jesus: ubi & copioſus percipitur æternæ ſalutis fructus, quotieſcumque fueris dignè ac devotè ſuſceptus. Ad iſtud autem non trahit levitas aliqua, nec curioſitas, aut ſenſualitas; ſed firma fides, devota ſpes, & ſincera caritas.

9. O inviſibilis conditor mundi Deus, quàm mirabiliter agis nobiſcum! quàm ſuaviter, & gratiosè cum electis tuis diſponis, quibus temetipſum in Sacramento ſumendum proponis! Hoc namque omnem intellectum ſuperat: hoc ſpecialiter devotorum corda trahit, & accendit affectum. Ipſi enim veri fideles tui, qui totam vitam ſuam ad emendationem diſponunt, ex hoc digniſſimo Sacramento magnam devotionis gratiam & virtutis amorem frequenter recipiunt.

10. O admirabilis & abſcondita gratia Sacramenti, quam norunt tantùm Chriſti fideles: infideles autem, & peccatis ſervientes experiri non poſſunt! In hoc Sacramento confertur ſpiritualis gratia, & reparatur in anima virtus amiſſa, & per peccatum deformata redit pulcritudo. Tanta eſt aliquando hæc gratia, ut ex plenitudine collatæ devotionis non tantùm mens, ſed & debile corpus vires ſibi præſtitas ſentiat ampliores.

11. Dolendum tamen valde eſt & miſerandum ſuper tepiditate & negligentia noſtra, quòd non majori affectu trahimur ad Chriſtum ſumendum: in quo tota ſpes ſalvandorum conſiſtit & meritum. Ipſe enim eſt ſanctificatio noſtra & redemptio: ipſe conſolatio Viatorum, & Sanctorum æterna fruitio. Dolendum itaque valde, quòd multi tam parum hoc ſalutare myſterium advertunt, quod cælum lætificat,

& mundum conservat universum. Heu cæcitas & duritia cordis humani, tam ineffabile donum non magis attendere, & ex quotidiano usu etiam ad inadvertentiam defluere!

12. Si enim hoc sanctissimum Sacramentum in uno tantùm celebraretur loco, & ab uno tantùm consecraretur Sacerdote in mundo; quanto putas desiderio ad illum locum, & ad talem Dei Sacerdotem homines afficerentur, ut divina mysteria celebrari audirent? Nunc autem multi facti sunt Sacerdotes, & in multis locis offertur Christus: ut tantò major appareat gratia & dilectio Dei ad hominem, quanto latiùs est sacra Communio diffusa per Orbem. Gratias tibi Jesu bone, pastor æterne, qui nos pauperes, & exules dignatus es pretioso corpore & sanguine tuo reficere; & ad hæc mysteria percipienda etiam proprij oris tui alloquio
Mat. 11. 28. invitare dicendo: *Venite ad me omnes*

qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.

Quòd magna bonitas & caritas Dei in hoc Sacramento exhibetur homini.

CAP. II.

1. SUPER bonitate tua, & magna misericordia tua, Domine, confisus accedo ego miser & æger ad salvatorem: esuriens & sitiens ad fontem vitæ: pauper & egenus ad Regem cæli, servus ad Dominum, creatura ad Creatorem, desolatus ad meum pium consolatorem. Sed unde hoc mihi, ut venias ad me? Quis ego sum, ut præstes mihi teipsum? Quomodò audet peccator coram te apparere? & quomodò tu dignaris ad peccatorem venire? Tu nosti servum tuum, & scis quia nihil boni in se habet unde hoc ipsi præstes. Confiteor igitur vilitatem

meam, agnoſco tuam bonitatem; laudo pietatem, & gratias ago propter nimiam caritatem. Propter temetipſum enim hoc facis, non propter mea merita: ut bonitas tua mihi magis innoteſcat, caritas amplior ingeratur, & humilitas perfectiùs commendetur. Quia ergo tibi hoc placet, & tu ſic fieri juſſiſti, placet & mihi dignatio tua: & utinam iniquitas mea non obſiſtat.

2. O dulciſſime & benigniſſime Jesu, quanta tibi reverentia, & gratiarum actio cum perpetua laude pro ſuſceptione ſacri corporis tui debetur: cujus dignitatem nullus hominum explicare potens invenitur! Sed quid cogitabo in hac Communione, in acceſſu ad Dominum meum, quem debitè venerari nequeo, & tamen devotè ſuſcipere deſidero? Quid cogitabo melius & ſalubrius, niſi meipſum totaliter humiliando coram te, & tuam infinitam bonitatem exaltando ſupra me?

Laudo te, Deus meus, & exalto in æternum. Deſpicio me, & ſubjicio tibi in profundum vilitatis meæ.

3. Ecce tu Sanctus Sanctorum, & ego ſordes peccatorum. Ecce tu inclinas te ad me, qui non ſum dignus ad te reſpicere. Ecce tu venis ad me, tu vis eſſe mecum, tu me invitas ad convivium tuum. Tu mihi dare vis cæleſtem cibum, & panem Angelorum ad manducandum: non alium ſanè, quàm teipſum, *panem vivum, qui de cælo deſcendiſti, & das vitam mundo.* Ioan. 6.

4. Ecce, unde dilectio procedit, & qualis dignatio illuceſcit. O quàm magnæ gratiarum actiones & laudes tibi pro his debentur! O quàm ſalutare ac utile conſilium tuum, cùm iſtud inſtituiſti! quàm ſuave, atque jucundum convivium cum teipſum in cibum donaſti! O quàm admirabilis operatio tua, Domine, quàm potens virtus, quàm ineffabilis veritas tua! *Dixiſti* Gen. 1. & Pſal. 148.

enim, *& facta sunt omnia:* & hoc factum est quod ipse jussisti.

5. Mira res & fide digna, ac humanum vincens intellectum, quòd tu, Domine Deus meus, verus Deus & homo, sub modica specie panis & vini integer contineris, & sine consumptione à sumente manducaris! Tu Dominus universorum, qui nullius habes indigentiam, voluisti per Sacramentum tuum habitare in nobis: conserva cor meum & corpus immaculatum; ut lætâ & purâ conscientiâ sæpius valeam tua celebrare mysteria, & ad meam perpetuam accipere salutem, quæ ad tuum præcipuè honorem, & memoriale perenne sanxisti & instituisti.

6. Lætare anima mea, & gratias age Deo pro tam nobili munere, & solatio singulari in hac lacrymarum valle tibi relicto. Nam quoties hoc mysterium recolis, & Christi corpus accipis, toties tuæ redemptionis opus agis, & par-

ticeps omnium meritorum Christi efficeris. Caritas etenim Christi numquam minuitur, & magnitudo propitiationis ejus numquam exhauritur. Ideo nova semper mentis renovatione ad hoc disponere te debes, & magnæ salutis mysterium attenta consideratione pensare. Ita magnum, novum, & jucundum tibi videri debet cùm celebras, aut Missam audis, ac si eodem die Christus primùm in uterum Virginis descendens homo factus esset: aut in cruce pendens pro salute hominum pateretur & moreretur.

Quòd utile sit sæpe communicare.

CAP. III.

1. ECCE ego venio ad te, Domine, ut bene mihi sit ex munere tuo, & lætificer in convivio sancto tuo, *quod parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.* *Ps. 67. 11.*

Ecce in te est totum quod desiderare possum & debeo; tu salus mea & redemptio, spes & fortitudo, decus &
Ps. 85. 4. gloria. *Lætifica* ergo hodie *animam servi tui, quoniam ad te, Domine* Jesu, *animam meam levavi.* Desidero te nunc devotè ac reverenter suscipere; cupio te in domum meam introducere, quatenus cum Zachæo merear à te benedici, ac inter filios Abrahæ computari. Anima mea corpus tuum concupiscit, cor meum tecum uniri desiderat.

2. Trade te mihi, & sufficit. Nam præter te nulla consolatio valet: Sine te esse nequeo, & sine visitatione tua vivere non valeo. Ideóque oportet me frequenter ad te accedere, & in remedium salutis meæ recipere; ne fortè deficiam in via si fuero cælesti fraudatus alimonia. Sic enim tu misericordissime Jesu, prædicans populis, & varios curans languores aliquando dixisti:
Mat. 15. 32. *Nolo eos jejunos dimittere in domum*

suam, ne deficiant in via. Age igitur *Mar. 8. 2.*
hoc modo mecum, qui te pro fidelium consolatione in Sacramento reliquisti. Tu es enim suavis refectio animæ; & qui te dignè manducaverit, particeps & heres erit æternæ gloriæ. Necessarium mihi quidem est, qui tam sæpe laboro & pecco: tam citò torpesco & deficio; ut per frequentes orationes & confessiones, ac sacram tui corporis perceptionem me renovem, mundem, & accendam; ne fortè diutius abstinendo, à sancto proposito defluam.

3. *Proni enim sunt sensus hominis ad* *Gen. 8. 21.*
malum ab adolescentia sua, & nisi succurrat divina medicina, labitur mox homo ad pejora. Retrahit ergo sancta Communio à malo, & confortat in bono. Si enim modò tam sæpe negligens sum & tepidus quando communico, aut celebro, quid fieret si medelam non sumerem, & tam grande juvamen

non quærerem? Et licèt omni die non ſim aptus communicare, aut ad celebrandum bene diſpoſitus, dabo tamen operam congruis temporibus divina percipere myſteria, ac tantæ gratiæ participem me exhibere. Nam hæc eſt una principalis fidelis animæ conſolatio, quamdiu peregrinatur à te in mortali corpore, ut ſit ſæpius memor Dei ſui, & dilectum ſuum devota ſuſcipiat mente.

4. O mira circa nos tuæ pietatis dignatio, quòd tu Domine Deus, Creator & vivificator omnium ſpirituum, ad pauperculam digneris venire animam: & cum tota divinitate tua ac humanitate ejus impinguare eſuriem! O felix mens, & beata anima, quæ te Dominum Deum ſuum meretur devotè ſuſcipere, & in tua ſuſceptione ſpirituali gaudio repleri! O quàm magnum ſuſcipit Dominum! quàm dilectum inducit hoſpitem! quàm jucundum reci-

pit socium! quàm fidelem acceptat amicum! quàm speciosum & nobilem amplectitur sponsum præ omnibus dilectis, & super omnia desiderabilia amandum! Sileant à facie tua, dulcissime dilecte mi, cælum & terra, & omnis ornatus eorum, quoniam quidquid laudis habent ac decoris, ex dignatione tuæ est largitatis: nec ad decorem tui pervenient nominis, *cujus sapientiæ non est numerus.* Ps. 146. 5.

Quòd multa bona præstantur devotè communicantibus.

CAP. IV.

1. DOMINE Deus meus, *præveni servum tuum in benedictionibus dulcedinis tuæ*, ut ad tuum magnificum Sacramentum dignè ac devotè merear accedere. Excita cor meum in te, & à gravi torpore exue me. Visita me in sa- Ps. 20. 3.

lutari tuo, ad gustandum in spiritu tuam suavitatem, quæ in hoc Sacramento tamquam in fonte plenariè scatet. Illumina quoque oculos meos ad intuendum tantum mysterium, & ad credendum illud indubitata fide me robora. Est enim operatio tua, non humana potentia: tua sacra institutio, non hominis adinventio. Non enim ad hęc capienda & intelligenda aliquis idoneus per se reperitur, quæ Angelicam etiam subtilitatem transcendunt. Quid ergo ego peccator indignus, terra & cinis, de tam alto Sacramento investigare potero & capere?

2. Domine in simplicitate cordis, in bona & firma fide, atque in tua jussione ad te cum spe ac reverentia accedo: & verè credo, quia tu præsens es hîc in Sacramento, Deus & homo. Vis ergo ut te suscipiam, & meipsum tibi in caritate uniam. Unde tuam precor clementiam, & specialem ad hoc im-

ploro mihi donari gratiam; ut totus in te liquefiam, & amore pereffluam, atque de nulla consolatione alia me ampliùs intromittam. Est enim hoc altissimum & dignissimum Sacramentum salus animæ & corporis, medicina omnis spiritualis languoris, in quo vitia mea curantur, passiones frenantur, tentationes vincuntur & minuuntur: gratia major infunditur, virtus incœpta augetur, firmatur fides, spes roboratur, & caritas ignescit & dilatatur.

3. Multa namque bona largitus es, & adhuc sæpius largiris in hoc Sacramento dilectis tuis devotè communicantibus, Deus meus, susceptor animæ meæ, reparator infirmitatis humanæ, & totius dator consolationis æternæ. Nam multam ipsis consolationem adversus variam tribulationem infundis: & de imo dejectionis propriæ ad spem tuæ protectionis erigis; atque nova quadam gratia eos intus recreas & illu-

ſtras: ut qui anxij primùm & ſine affectione ſe ante Communionem ſenſerant, poſteà refecti cibo, potúque cæleſti in melius ſe mutatos inveniant. Quod idcirco cum electis tuis ita diſpenſanter agis: ut veraciter agnoſcant, & patenter experiantur, quàm nihil ex ſemetipſis habeant, & quid bonitatis ac gratiæ ex te conſequantur. Quia ex ſemetipſis frigidi, duri ac indevoti, ex te autem ferventes, alacres & devoti eſſe merentur. Quis enim ad fontem ſuavitatis humiliter accedens non modicum ſuavitatis inde non reportat? aut quis juxta ignem copioſum ſtans non parum caloris inde non percipit? Et tu fons es ſemper plenus, & ſuperabundans, ignis jugiter ardens, & numquam deficiens.

4. Unde ſi mihi non licet haurire de plenitudine fontis, nec uſque ad ſatietatem potare, apponam tamen os meum ad foramen cæleſtis fiſtulæ; ut

ſaltem

ſaltem inde guttulam modicam capiam ad refocillandam ſitim meam, ut non penitus exardeſcam. Et ſi necdum totus cęleſtis, & tam ignitus ut Cherubim & Seraphim eſſe poſſum, conabor tamen devotioni inſiſtere,& cor meum præparare: ut vel modicam divini incendij flammam ex humili ſumptione vivifici Sacramenti conquiram. Quidquid àutem mihi deeſt, bone JESU, Salvator ſanctiſſime, tu pro me ſupple benignè ac gratiosè, qui omnes ad te dignatus es vocare, dicens: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Mat. 11. 28.

5. Ego quidem laboro in ſudore vultus mei, dolore cordis torqueor, peccatis oneror, tentationibus inquietor, multis malis paſſionibus implicor & premor: & non eſt qui adjuvet, non eſt qui liberet & ſalvum faciat, niſi tu Domine Deus,Salvator meus: cui committo me & omnia mea, ut me cuſto-

dias & perducas in vitam æternam. Suſcipe me in laudem & gloriam nominis tui, qui corpus tuum & ſanguinem in cibum & potum mihi paraſti. *Præſta Domine Deus, ſalutaris meus: ut cum frequentatione myſteriꝗ tui, creſcat meæ devotionis affectus.*

Oratio Ecclesiæ.

De dignitate Sacramenti, & ſtatu Sacerdotali.

Cap. V.

Salvator.

1. SI haberes Angelicam puritatem, & ſancti Joannis Baptiſtæ ſanctitatem, non eſſes dignus hoc Sacramentum accipere vel tractare. Non enim hoc debetur meritis hominum, quòd homo conſecret & tractet Chriſti Sacramentum; ut ſumat in cibum panem Angelorum. Grande myſterium, & magna dignitas Sacerdotum, quibus da-

tum est quod Angelis non est concessum. Soli namque Sacerdotes in Ecclesia ritè ordinati potestatem habent celebrandi, & corpus Christi consecrandi. Sacerdos quidem minister est Dei, utens verbo Dei per jussionem & institutionem Dei; Deus autem ibi principalis est auctor, & invisibilis operator, cui subest omne quod voluerit, & paret omne quod jusserit.

2. Plus ergo credere debes Deo omnipotenti in hoc excellentissimo Sacramento, quàm proprio sensui, aut alicui signo visibili. Ideóque cum timore & reverentia ad hoc opus est accedendum. Attende igitur, & vide cujus ministerium tibi traditum est per impositionem manus Episcopi. Ecce Sacerdos factus es, & ad celebrandum consecratus, vide nunc ut fideliter & devotè in suo tempore Deo sacrificium offeras, & te ipsum irreprehensibilem exhibeas. Non alleviasti onus tuum,

ſed arctiori jam alligatus es vinculo diſciplinæ, & ad majorem teneris perfectionem ſanctitatis. Sacerdos omnibus virtutibus debet eſſe ornatus, & aliis bonæ vitæ exemplum præbere. Ejus converſatio non cum popularibus, & communibus hominum viis, ſed cum Angelis in cælo, aut cum perfectis viris in terra.

3. Sacerdos ſacris veſtibus indutus Chriſti vices gerit; ut Deum pro ſe ac pro omni populo ſuppliciter & humiliter roget. Habet ante ſe & retro Dominicæ Crucis ſignum ad memorandam jugiter Chriſti paſſionem. Ante ſe crucem in caſula portat, ut Chriſti veſtigia diligenter inſpiciat, & ſequi ferventer ſtudeat. Poſt ſe cruce ſignatus eſt, ut adverſa quælibet illata ab aliis clementer pro Deo toleret. Ante ſe crucem gerit, ut propria peccata lugeat: poſt ſe, ut aliorum etiam commiſſa per compaſſionem defleat, & ſe

medium inter Deum & peccatores constitutum esse sciat. Nec ab oratione, nec ab oblatione sancta torpescat, donec gratiam & misericordiam impetrare mereatur. Quando Sacerdos celebrat, Deum honorat, Angelos lætificat, Ecclesiam ædificat, vivos adjuvat, defunctis requiem præstat, & sese omnium bonorum participem efficit.

Interrogatio de exercitio ante Communionem.

CAP. VI.

DISCIPULUS.

1. CUM tuam dignitatem, Domine, & meam vilitatem penso, valde contremisco, & in meipso confundor. Si enim non accedo, vitam fugio, & si indignè me ingessero, offensam incurro. Quid ergo faciam, Deus

meus, auxiliator meus, & consiliator in necessitatibus?

2. Tu doce me viam rectam; propone breve aliquod exercitium sacræ Communioni congruum. Utile est enim scire qualiter, scilicet devotè, ac reverenter tibi præparare debeam cor meum ad recipiendum salubriter tuum Sacramentum, seu etiam celebrandum tam magnum & divinum Sacrificium.

De discutione propriæ conscientiæ, & emendationis proposito.

CAP. VII.

SALVATOR.

1. SUPER omnia cum summa humilitate cordis, & supplici reverentia, cum plena fide, & pia intentione honoris Dei, ad hoc Sacramentum celebrandum, tractandum, & sumendum, oportet accedere Dei Sacer-

dotem. Diligenter examina conſcientiam tuam, & pro poſſe tuo, vera contritione, & humili confeſſione eam munda & clarifica: ita ut nihil grave habeas, aut ſcias, quod te remordeat, & liberum acceſſum impediat. Habeas diſplicentiam omnium peccatorum tuorum in generali, & pro quotidianis exceſſibus magis in ſpeciali doleas & gemas. Et ſi tempus patitur, Deo in ſecreto cordis cunctas confitere paſſionum tuarum miſerias.

2. Ingemiſce & dole, quòd adhuc ita carnalis ſis & mundanus: tam immortificatus à paſſionibus, tam plenus concupiſcentiarum motibus, tam incuſtoditus in ſenſibus exterioribus, tam ſæpe multis vanis phantaſiis implicatus, tam multùm inclinatus ad exteriora, tam negligens ad interiora, tam levis ad riſum, & diſſolutionem, tam durus ad fletum & compunctionem, tam promptus ad laxiora & carnis com-

moda, tam ſegnis ad rigorem & fervorem, tam curioſus ad nova audienda & pulcra intuenda, tam remiſſus ad humilia & vilia amplectenda, tam cupidus ad multa habenda, tam parcus ad dandum, tam tenax ad retinendum, tam inconſideratus in loquendo, tam incontinens ad tacendum, tam incompoſitus in moribus, tam importunus in actibus, tam effuſus ſuper cibum, tam ſurdus ad Dei verbum, tam velox ad quietem, tam tardus ad laborem, tam vigilans ad fabulas, tam ſomnolentus ad vigilias ſacras, tam feſtinus ad finem, tam vagus ad attendendum, tam negligens in Horis perſolvendis, tam tepidus in celebrando, tam aridus in communicando; tam citò diſtractus; tam raro tibi bene collectus; tam ſubitò commotus ad iram; tam facilis ad alterius diſplicentiam; tam pronus ad judicandum; tam rigidus ad arguendum; tam lætus ad proſpera; tam de-

bilis in adversis; tam sæpe multa bona proponens & modicum ad effectum perducens.

3. His & aliis defectibus tuis cum dolore & magna displicentia propriæ infirmitatis confessis & deploratis, firmum statue propositum emendandi vitam tuam, & semper in melius proficiendi. Deinde cum plena resignatione, & integra voluntate, offer teipsum in honorem nominis mei in ara cordis tui holocaustum perpetuum, corpus tuum scilicet atque animam mihi fideliter committendo, quatenus sic dignè merearis ad offerendum Deo sacrificium accedere, & Sacramentum corporis mei salubriter suscipere.

4. Non est enim oblatio dignior, & satisfactio major pro peccatis diluendis, quàm seipsum purè & integrè cum oblatione corporis mei in Missa, & in Communione Deo offerre. Si homo fecerit quod in se est, & verè pœ-

nituerit, quotiescumque pro venia & Ezec. 33. 11. gratia ad me accesserit, *vivo ego Dominus, qui nolo mortem peccatoris, sed* Ib. 18. 22. *magis ut convertatur, & vivat: quoniam peccatorum suorum non recordabor amplius*, sed cuncta ipsi indulta erunt.

De oblatione Christi in Cruce, & propria resignatione.

CAP. VIII.

SALVATOR.

1. SICUT ego meipsum expansis in cruce manibus, & nudo corpore pro peccatis tuis Deo Patri sponte obtuli, ita ut nihil in me remaneret, quin totum in sacrificium divinæ placationis transierit: ita debes & tu temetipsum mihi voluntariè in oblationem puram & sanctam quotidie in Missa, cum omnibus viribus & affectibus tuis, quanto intimius vales, offerre.

Quid magis à te requiro, quàm ut te ſtudeas mihi ex integro reſignare? Quidquid præter temetipſum das, nihil curo, quia non quæro datum tuum, ſed te.

2. Sicut non ſufficeret tibi omnibus habitis præter me; ita nec mihi placere poterit quidquid dederis, te non oblato. Offer te mihi, & da te totum pro Deo, & erit accepta oblatio. Ecce ego me totum obtuli Patri pro te, dedi etiam totum corpus meum in cibum, & ſanguinem in potum, ut totus tuus eſſem, & tu meus permaneres. Si autem in teipſo ſteteris, nec ſponte te ad voluntatem meam obtuleris, non eſt plena oblatio, nec integra erit inter nos unio. Ideo omnia opera tua præcedere debet ſpontanea tuiipſius in manus Dei oblatio, ſi libertatem conſequi vis & gratiam. Ideo enim tam pauci illuminati & liberi intus efficiuntur, quia ſe ipſos ex toto abnegare neſ-

14.33. ciunt. Eſt firma ſententia mea: Niſi quis renunciaverit omnibus, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Tu ergo ſi optas meus eſſe diſcipulus, offer teipſum mihi cum omnibus affectibus tuis.

Quòd nos & omnia noſtra Deo debemus offerre, & pro omnibus orare.

Cap. IX.

Discipulus.

1. Domine omnia tua ſunt, quæ in cælo ſunt & in terra. Deſidero meipſum tibi in ſpontaneam oblationem offerre, & tuus perpetuò permanere. Domine, in ſimplicitate cordis mei offero meipſum tibi hodie in ſervum ſempiternum, in obſequium & in ſacrificium laudis perpetuæ. Suſcipe me cum hac ſancta oblatione tui pretioſi corporis, quam tibi hodie in præſentia Angelorum inviſibiliter aſſi-

ſtentium offero: ut ſit pro me, & pro cuncto populo tuo in ſalutem.

2. Domine offero tibi omnia peccata & delicta mea, quæ commiſi coram te & ſanctis Angelis tuis, à die quo primùm peccare potui uſque ad diem hanc, ſuper placabili altari tuo: ut tu omnia pariter incendas & comburas igne caritatis tuæ, & deleas univerſas maculas peccatorum meorum, & conſcientiam meam ab omni delicto emũdes, & reſtituas mihi gratiam tuam, quam peccando amiſi, omnia mihi plenè indulgendo, & in oſculum pacis me miſericorditer recipiendo.

3. Quid poſſum agere pro peccatis meis, niſi humiliter ea confiteri & lamentari, & tuam propitiationem inceſſanter deprecari? Deprecor te, exaudi me propitius, ecce ego aſto coram te, Deus meus. Omnia peccata mea mihi maximè diſplicent, nolo ea umquam ampliùs perpetrare: ſed pro eis doleo

& dolebo quamdiu vixero; paratus ſum pœnitentiam agere, & pro poſſe ſatisfacere. Dimitte mihi Deus meus, dimitte mihi omnia peccata mea propter nomen ſanctum tuum: & ſalva animam meam, quam pretioſo ſanguine tuo redemiſti. Ecce ego committo me miſericordiæ tuæ, reſigno me manibus tuis. Age mecum ſecundùm bonitatem tuam, non ſecundùm meam malitiam & iniquitatem.

4. Offero etiam tibi omnia bona mea, quamvis valde pauca & imperfecta; ut tu ea emundes & ſanctifices; ut ea grata habeas & accepta tibi facias, & ſemper ad meliora trahas; nec non ad beatum & laudabilem finem me pigrum & inutilem homuncionem perducas.

5. Offero quoque tibi omnia pia deſideria devotorum, neceſſitates parentum, amicorum, fratrum, ſororum, omniúmque carorum meorum, & eorum

qui mihi vel aliis propter amorem tuum benefecerunt: & qui orationes & Missas pro se, suísque omnibus, dici à me desideraverunt & petierunt, sive in carne adhuc vivant, sive jam sæculo defuncti sint: ut omnes sibi auxilium gratiæ tuæ, opem consolationis, protectionem à periculis, liberationem à pœnis advenire sentiant; & ut ab omnibus malis erepti gratias tibi magnificas læti persolvant.

6. Offero etiam tibi preces & hostias placationis, pro illis specialiter qui me in aliquo læserunt, contristaverunt, aut vituperaverunt, vel aliquod damnum vel gravamen intulerunt; pro his quoque omnibus, quos aliquando contristavi, conturbavi, gravavi, & scandalizavi, verbis, factis, scienter vel ignoranter: ut nobis omnibus pariter indulgeas peccata nostra, & mutuas offensiones. Aufer, Domine, à cordibus nostris omnem suspicio-

nem, indignationem, iram, & disceptationem: & quidquid potest lædere animas nostras, & fraternam dilectionem minuere. Miserere, miserere, Domine misericordiam tuam poscentibus; da gratiam indigentibus: & fac nos tales existere, ut simus digni gratia tua perfrui, & ad vitam proficiamus æternam. Amen.

Quòd sacra Communio de facili non est relinquenda.

CAP. X.

SALVATOR.

1. FREQUENTER recurrendum est ad fontem gratiæ, ac divinæ misericordiæ; ad fontem bonitatis, & totius puritatis: quatenus à passionibus tuis, & vitiis curari valeas, & contra universas tentationes & fallacias diaboli fortior, atque vigilantior effici merea-

mercaris. Inimicus sciens fructum & remedium maximum in sacra Communione positum, omni modo & occasione nititur fideles & devotos, quantùm prævalet, retrahere atque impedire.

2. Cùm enim quidam sácræ Communioni se aptare disponunt, pejores Satanæ immissiones patiuntur. Ipse namque spiritus nequam (ut in Iob scribitur) *venit inter filios Dei*: ut solitâ illos nequitiâ perturbet, aut timidos nimiùm reddat & perplexos: quatenus affectum eorum minuat, vel fidem impugnando auferat: si fortè aut omnino Communionem relinquant; aut cum tepore accedant. Sed non est quidquam curandum de versutiis & phantasiis illius, quantumlibet turpibus & horridis; sed cuncta phantasmata in caput ejus sunt retorquenda. Contemnendus est miser & deridendus; nec propter insultus ejus & com- *Iob. 1. 6.*

motiones, quas suscitat, sacra est omittenda Communio.

3. Sæpe etiam impedit nimia solicitudo pro devotione habenda, & anxietas quædam de confessione facienda. Age secundùm consilium sapientum; & depone anxietatem & scrupulum: quia impedit gratiam Dei, & devotionem mentis destruit. Propter aliquam parvam tribulationem vel gravitatem, sacram ne dimittas Communionem: sed vade citius confiteri, & omnes offensiones aliis libenter indulge. Si verò tu aliquem offendisti, veniam humiliter precare, & Deus libenter indulgebit tibi.

4. Quid prodest diu tardare Confessionem, aut sacram differre Communionem? Expurga te cumprimis, exspue velociter venenum, festina accipere remedium, & senties meliùs, quàm si diu distuleris. Si hodie propter istud dimittis, cras forsitan aliud ma-

jus eveniet : & ſic diu poſſes à Communione impediri, & magis ineptus fieri. Quanto citius vales à præſenti gravitate atque inertia teipſum excutias : quia nihil prodeſt diu anxiari, diu cum turbatione tranſire, & ob quotidiana obſtacula ſe à divinis ſequeſtrare. Immo plurimùm nocet diu Communionem protelare : nam & communiter gravem torporem ſolet inducere talis protelatio. Proh dolor ! quidam tepidi & diſſoluti, moras confitendi libenter accipiunt, & Communionem ſacram idcirco differre cupiunt, ne ad majorem ſuî cuſtodiam dare ſe teneantur.

5. Heu quàm modicam caritatem & debilem devotionem habent, qui ſacram Communionem tam faciliter poſtponunt ! Quàm felix ille Deoque acceptus habetur, qui ſic vivit, & tali puritate conſcientiam ſuam cuſtodit, ut etiam omni die communicare para-

tus, & bene affectus esset, si ei liceret, ac sine nota id agere posset. Si quis interdum abstinet humilitatis gratia, aut legitima impediente causa, laudandus est de reverentia. Si autem torpor obrepserit, seipsum excitare debet, & facere quod in se est, & Dominus aderit desiderio suo pro voluntate, quam specialiter respicit.

6. Cùm verò legitimè præpeditus est, habebit semper bonam voluntatem & piam intentiònem communicandi, & sic non carebit fructu Sacramenti. Potest enim quilibet devotus omni die, & omni hora ad spiritalem Christi Communionem salubriter, & sine prohibitione accedere; & tamen certis diebus, & statuto tempore, corpus sui Redemptoris cum affectuosa reverentia Sacramentaliter debet suscipere, ac magis laudem Dei & honorem prætendere, quàm suam quærere consolationem. Nam toties mysticè

communicat, & invisibiliter reficitur, quoties Incarnationis Christi mysterium, passionémque devotè recolit, & in amorem ejus accenditur.

7. Qui aliter se non præparat nisi instante festo, vel consuetudine compellente, sæpius imparatus erit. Beatus qui se Domino in holocaustum offert quoties celebrat aut communicat. Non sis in celebrando nimis prolixus aut festinus, sed serva bonum & communem modum eorum cum quibus vivis. Non debes aliis generare molestiam & tædium, sed communem servare viam secundùm Majorum institutionem : & potiùs aliorum servire utilitati, quàm propriæ devotioni vel affectui.

Quòd Corpus Christi, & sacra Scriptura maximè sunt animæ fideli necessaria.

Cap. XI.

1. O Dulcissime Domine Jesu, quanta est dulcedo devotæ animæ tecum epulantis in convivio tuo: ubi ei non alius cibus manducandus proponitur, nisi tu unicus dilectus ejus, super omnia desideria cordis ejus desiderabilis. Et mihi quidem dulce foret in præsentia tua ex intimo affectu lacrymas fundere, & cum pia Magdalena pedes tuos lacrymis rigare. Sed ubi est hæc devotio? ubi lacrymarum sanctarum copiosa effusio? Certè in conspectu tuo & sanctorum Angelorum tuorum totum cor meum ardere deberet, atque ex gaudio flere. Habeo enim te in Sacramento verè præsentem, quamvis aliena specie occultatum.

2. Nam in propria te ac divina claritate conſpicere oculi mei ferre non poſſent, ſed neque totus mundus ad fulgorem majeſtatis gloriæ tuæ ſubſiſteret. In hoc ergo imbecillitati meæ conſulis, quòd te ſub Sacramento abſcondis. Habeo verè & adoro, quem Angeli adorant in cælo, ſed ego adhuc interim in fide, illi autem in ſpecie ac ſine velamine. Me oportet contentum eſſe lumine veræ fidei, & in ea ambulare, donec aſpiret dies æternæ claritatis, & umbræ figurarum inclinentur. *Cùm autem venerit quod perfectum eſt*, ceſſabit uſus Sacramentorum, quia in cæleſti gloria Beati non egent medicamine ſacramentali: gaudent enim ſine fine in præſentia Dei, facie ad faciem gloriam ejus ſpeculantes: & de claritate in claritatem abyſſalis Deitatis transformati guſtant Verbum Dei carnem factum, ſicut fuit ab initio, & manet in æternum. 1.Cor.13.10.

3. Memor cùm ſim horum mirabilium, grave mihi fit tædium, etiam quodlibet ſpiritale ſolatium; quia quamdiu Dominum meum apertè in ſua gloria non video, pro nihilo duco omne quod in mundo conſpicio & audio. Teſtis es tu mihi Deus, quia nulla res me conſolari poteſt, nulla quietare, niſi tu Deus meus, quem deſidero æternaliter contemplari. Sed non eſt hoc poſſibile durante me in hac mortalitate. Ideo oportet ut me ponam ad magnam patientiam, & meipſum in omni deſiderio tibi ſubmittam. Nam & Sancti tui, Domine, qui tecum jam in regno cælorum exultant, in fide, ac patientia magna dum viverent adventum gloriæ tuæ expectabant. Quod illi crediderunt, ego credo; quod illi ſperaverunt, ego ſpero; quò illi pervenerunt, per gratiam tuam me venturum confido. Ambulabo interim in fide, exemplis confortatus

Sanctorum. Habebo etiam libros sanctos pro solatio & vitæ speculo, atque super hæc omnia sanctissimum corpus tuum pro singulari remedio & refugio.

4. Duo namque mihi necessaria permaximè sentio in hac vita, sine quibus importabilis mihi foret ista miserabilis vita. In carcere corporis hujus detentus duobus egere me fateor, cibo scilicet ac lumine. Dedisti itaque mihi infirmo sacrum corpus tuum ad refectionem mentis & corporis, & posuisti *lucernam pedibus meis*, Ps. 118. 105. *verbum tuum.* Sine his duobus vivere non possem: nam verbum Dei lux est animæ; Sacramentum autem tuum panis vitæ. Hæc possunt etiam dici mensæ duæ, hinc & inde in gazophylacio Ecclesiæ sanctæ positæ. Una mensa est sacri altaris habens panem sanctum, id est, corpus Christi pretiosum: altera est divinæ legis conti-

nens doctrinam sanctam, erudiens fidem rectam; & firmiter usque ad interiora velaminis, ubi sunt sancta sanctorum, perducens. Gratias tibi, Domine Jesu, lux lucis æternæ, pro doctrinæ sacræ mensa, quam nobis per servos tuos Prophetas & Apostolos; alióſque Doctores ministrasti.

5. Gratias tibi, Creator ac Redemptor hominum, qui ad declarandam toti mundo caritatem tuam, cœnam parasti magnam: in qua non agnum typicum, sed tuum sanctissimum corpus & sanguinem proposuisti manducandum: lætificans omnes fideles convivio sacro, & calice inebrians salutari: in quo sunt omnes deliciæ Paradisi, & epulantur nobiscum Angeli sancti, sed suavitate feliciori.

6. O quàm magnum & honorabile est officium Sacerdotum, quibus datum est Dominum majestatis verbis sacris consecrare, labiis benedicere,

manibus tenere, ore proprio ſumere, & ceteris miniſtrare! O quàm mundæ debent eſſe manus illæ, quàm purum os, quàm ſanctum corpus, quàm immaculatum cor Sacerdotis, ad quem toties ingreditur Auctor puritatis. Ex ore Sacerdotis nullum niſi ſanctum, nullum niſi honeſtum & utile verbum procedere debet, qui tam ſæpe Chriſti accipit Sacramentum.

7. Oculi ſimplices & pudici eſſe debent, qui Chriſti corpus intueri: manus puræ atque in cælum elevatæ, quæ Creatorem cæli & terræ ſolent contrectare. Sacerdotibus ſpecialiter in Lege dicitur: *Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter.* Lev. 19. 2. & 20. 7.

8. Adjuvet nos gratia tua omnipotens Deus, ut qui officium Sacerdotale ſuſcepimus, dignè ac devotè in omni puritate tibi & conſcientia bona famulari valeamus. Etſi non poſſu-

mus in tanta innocentia vitæ conversari ut debemus, concede nobis tamen dignè flere mala quæ gessimus, & in humilitatis ac bonæ voluntatis proposito tibi ferventiùs de cetero deservire.

Quòd magna diligentia se debeat communicaturus Christo præparare.

Cap. XII.

Salvator.

1. EGo sum puritatis amator, & dator sanctitatis. Ego cor purum quæro, & ibi est locus requietionis meæ. Para mihi cœnaculum grande stratum, & *faciam apud te pascha cum Discipulis meis.* Si vis ut veniam ad te, atque apud te maneam; expurga vetus fermentum, & munda cordis tui habitaculum. Exclude totum sæculum, & omnem vitiorum tumul-

Mar. 14. 15. & Luc. 22. 12.
1. Cor. 5. 7.

tum: ſede *tamquam paſſer ſolitarius in tecto*, & cogita exceſſus tuos *in amaritudine animæ* tuæ. Omnis namque amans ſuo dilecto amatori optimum & pulcherrimum præparat locum, quia in hoc cognoſcitur affectus ſuſcipientis dilectum. Pſ. 101. 8. Iſai. 38. 15.

2. Scito tamen te non poſſe ſatisfacere huic præparationi ex merito tuæ actionis, etiamſi per annum integrum te præparares, & nihil aliud in mente haberes. Sed ex ſola pietate & gratia mea permitteris ad menſam meam accedere, ac ſi mendicus ad prandium vocetur divitis, & ille nihil aliud habeat ad retribuendum beneficiis ejus, niſi ſe humiliare, & regratiari. Fac quod in te eſt, & diligenter facito, non ex conſuetudine, non ex neceſſitate, ſed cum timore, cum reverentia & affectu accipe corpus dilecti Domini Dei tui dignantis ad te venire. Ego ſum qui te vocavi, ego ſum

qui juſſi fieri; ego ſupplebo quod tibi deeſt: veni, & ſuſcipe me.

3. Cùm gratiam devotionis tribuo, gratias age Deo tuo: non quia dignus es, ſed quia tuî miſertus ſum. Si non habes fervorem, ſed magis aridum te ſentis, inſiſte orationi, ingemiſce & pulſa: ne deſiſtas donec merearis micam aut guttam gratiæ ſalutaris accipere. Tu meî indiges, non tuî ego indigeo. Nec tu me ſanctificare venis, ſed ego te ſanctificare ac meliorare venio. Tu venis ut ex me ſanctificeris, & mihi uniaris; ut novam gratiam recipias, & de novo ad emendationem accendaris. Noli negligere hanc gratiam; ſemper præpara cum omni diligentia cor tuum, & introduc ad te dilectum tuum.

4. Oportet autem ut non ſolùm præpares te ad devotionem ante Communionem, ſed ut etiam te ſollicitè conſerves in ea poſt Sacramenti perceptio-

nem. Nec minor custodia pòst exigitur, quàm antè devota præparatio. Nam bona postmodùm custodia, optima iterum est præparatio ad majorem gratiam consequendam. Ex eo quippe valde indispositus quis redditur, si statim fuerit nimis effusus ad exteriora solatia. Cave à multiloquio, mane in secreto & fruere Deo tuo. Ipsum enim habes, quem totus mundus tibi auferre non potest. Ego sum cui te totum dare debes, ita ut jam ultrà non in te, sed in me absque omni solicitudine vivas.

Quòd toto corde anima devota Christi unionem in Sacramento affectare debet.

CAP. XIII.

DISCIPULUS.

1. QUis mihi det, Domine, ut inveniam te solum, & aperiam

tibi totum cor meum, & fruar te ſicut deſiderat anima mea: & jam me nemo deſpiciat, nec ulla creatura me moveat, vel reſpiciat; ſed tu ſolus mihi loquaris, & ego tibi, ſicut ſolet dilectus ad dilectum loqui, & amicus cum amico convivari? Hoc oro, hoc deſidero, ut tibi totus uniar, & cor meum ab omnibus creatis rebus abſtraham, magíſque per ſacram Communionem, vel frequentem celebrationem cæleſtia & æterna ſapere diſcam. Ah Domine Deus, quando ero tecum totus unitus & abſorptus, meíque totaliter oblitus? Tu in me, & ego in te; & ſic nos pariter in unum manere concede.

*Cant. 5. 10. 2. Verè tu es dilectus meus, * *electus ex millibus*, in quo complacuit animæ meæ habitare omnibus diebus vitæ ſuæ. Verè tu pacificus meus, in quo pax ſumma & requies vera, extra quem
*Pro. 3. 15. labor & dolor, & infinita miſeria. *Verè*

tu

tu es Deus absconditus, & consilium tuum Iob. 21. 16.
non est cum impiis, sed cum humilibus, *& simplicibus sermo tuus*. O quàm suavis est spiritus tuus, Domine, qui ut dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suavissimo, de cælo descendente, illos reficere dignaris! *Verè* Deut. 4. 7.
non est alia natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut tu Deus noster ades universis fidelibus tuis, quibus ad quotidianum solatium, & cor erigendum in cælum, te tribuis ad edendum & fruendum.

3. Quæ est enim alia gens tam inclyta sicut plebs Christiana? Aut quæ creatura sub cælo tam dilecta ut anima devota, ad quam ingreditur Deus ut pascat eam carne sua gloriosa? O ineffabilis gratia! ô admirabilis dignatio! ô amor immensus homini singulariter impensus! Sed quid retribuam Domino pro gratia ista, pro caritate tam eximia? Non est aliud quod gra-

tius donare queam, quàm ut cor meum Deo meo totaliter tribuam & intimè conjungam. Tunc exultabunt omnia interiora mea cùm perfectè fuerit unita Deo anima mea. Tunc dicet mihi: Si tu vis esse mecum, ego volo esse tecum. Et ego respondebo illi: Dignare, Domine, manere mecum, ego volo libenter esse tecum. Hoc est totum desiderium meum, ut cor meum tibi sit unitum.

De quorumdam devotorum ardenti desiderio ad corpus Christi.

Cap. XIV.

Ps. 30. 20. 1. O Quam *magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te!* Quando recordor devotorum aliquorum ad Sacramentum tuum, Domine, cum devotione maxima, & affectu accedentium; tunc

ſæpius in meipſo confundor & erubeſco, quòd ad altare tuum, & ſacræ Communionis menſam tam tepidè & frigidè accedo: quòd ita aridus & ſine affectione cordis maneo; quòd non ſum totaliter accenſus coram te Deo meo, nec ita vehementer attractus & affectus, ſicut multi devoti fuerunt, qui præ nimio deſiderio Communionis, & ſenſibili cordis amore à fletu ſe non potuerunt abſtinere; ſed ore cordis & corporis pariter ad te Deum fontem vivum medullitus inhiabant, ſuam eſuriem non valentes aliter temperare, nec ſatiare, niſi corpus tuum cum omni jucunditate & ſpiritali aviditate accepiſſent.

2. O verè ardens fides eorum, probabile exiſtens argumentum ſacræ præſentiæ tuæ. Iſti enim veraciter cognoſcunt Dominum ſuum in fractione panis, quorum cor tam validè ardet in eis, de JESU ambulante cum eis. Longè eſt

à me ſæpe talis affectus & devotio, tam vehemens amor & ardor. Eſto mihi propitius, Jesu bone, dulcis & benigne: & concede pauperi mendico tuo vel interdum modicum de cordiali affectu amoris tui in ſacra Communione ſentire; ut fides mea magis convaleſcat; ſpes in bonitate tua proficiat; & caritas ſemel perfectè accenſa, & cæleſte manna experta numquam deficiat.

3. Potens eſt autem miſericordia tua etiam gratiam deſideratam mihi præſtare, & in ſpiritu ardoris cùm dies beneplaciti tui advenerit, me clementiſſimè viſitare. Etenim licèt tanto deſiderio tam ſpecialium devotorum tuorum non ardeo, tamen de gratia tua illius magis inflammati deſiderij deſiderium habeo; orans & deſiderans omnium talium fervidorum amatorum tuorum participem me fieri, ac eorum ſancto conſortio annumerari.

Quòd gratia devotionis humilitate, & suiipsius abnegatione acquiritur.

CAP. XV.

SALVATOR.

1. OPORTET te devotionis gratiam instanter quærere, desideranter petere, patienter & fiducialiter expectare, gratanter recipere, humiliter conservare, studiosè cum ea operari, ac Deo tempus & modum supernæ visitationis donec veniat committere. Humiliare præcipuè te debes cùm parum aut nihil devotionis interiùs sentis; sed non nimiùm dejici, nec inordinatè contristari. Dat sæpe Deus in uno brevi momento quod longo negavit tempore. Dat quandoque in fine quod in principio orationis distulit dare.

2. Si semper citò gratia daretur, &

pro voto adesset, non esset infirmo homini bene portabile. Propterea in bona spe ac humili patientia expectanda est devotionis gratia. Tibi tamen, & peccatis tuis imputa cùm non datur, vel etiam occultè tollitur. Modicum quandoque est quod gratiam impedit & abscondit: si tamen modicum & non potiùs grande dici debeat, quod tantum bonum prohibet. Et si hoc ipsum grande vel modicum amoveris, & perfectè viceris, erit quod petisti.

3. Statim namque ut te Deo ex toto corde tradideris, neque hoc, vel illud pro tuo libitu, seu velle quæsieris, sed integrè te in ipso posueris, unitum te invenies & pacatum; quia nihil ita bene sapiet & placebit, sicut beneplacitum divinæ voluntatis. Quisquis ergò intentionem suam simplici corde sursum ad Deum levaverit; séque ab omni inordinato amore, seu displicentia cujuslibet rei creatæ evacuaverit, aptis-

ſimus gratiæ percipiendæ, ac dignus erit munere devotionis. Dat enim Dominus ibi benedictionem ſuam, ubi vaſa vacua invenerit. Et quantò perfectiùs infimis quis renunciaverit, & magis ſibiipſi per contemptum ſuî moritur, tantò gratia celeriùs venit, copioſiùs intrat, & altiùs liberum cor elevat.

4. Tunc videbit, & affluet, & mirabitur, & dilatabitur cor ejus in ipſo; quia manus Domini cum eo, & ipſe ſe poſuit totaliter in manu ejus uſque in ſæculum. Ecce ſic benedicetur homo qui quærit Deum in toto corde ſuo, nec in vanum accipit animam ſuam. Hic in accipiendo ſacram Euchariſtiam, magnam promeretur divinæ unionis gratiam; quia non reſpicit ad propriam devotionem & conſolationem, ſed ad Dei gloriam & honorem.

Quòd necessitates nostras Christo aperire, & ejus gratiam postulare debemus.

Cap. XVI.

Discipulus.

1. O Dulcissime atque amantissime Domine, quem nunc devotè desidero suscipere, tu scis infirmitatem meam & necessitatem meam, quam patior; in quantis malis & vitiis jaceo; quàm sæpe sum gravatus, tentatus, turbatus & inquinatus. Pro remedio ad te venio, pro consolatione, & levamine te deprecor. Ad omnia scientem loquor, cui manifesta sunt omnia interiora mea, & qui solus potes me perfectè consolari & adjuvare. Tu scis quibus bonis indigeo præ omnibus, & quàm pauper sum in virtutibus.

2. Ecce sto ante te pauper & nudus

gratiam postulans, & misericordiam implorans. Refice esurientem mendicum tuum; accende frigiditatem meam igne amoris tui; illumina cæcitatem meam claritate præsentiæ tuæ. Verte mihi omnia terrena in amaritudinem, omnia gravia & contraria in patientiam, omnia infima & creata in contemptum & oblivionem. Erige cor meum ad te in cælum, & ne dimittas me vagari super terram. Tu solus mihi ex hoc jam dulcescas usque in sęculum, quia tu solus cibus & potus meus, amor meus & gaudium meum, dulcedo mea & totum bonum meum.

3. Utinam me totaliter ex tua præsentia accendas, comburas, & in te transmutes, ut unus tecum efficiar spiritus per gratiam internæ unionis, & liquefactionem ardentis amoris. Ne patiaris me jejunum & aridum à te recedere: sed operare mecum misericorditer, sicut sæpius operatus es cum San-

ctis tuis mirabiliter. Quid mirum si totus ex te ignescerem, & in meipso deficerem; cùm tu sis ignis semper ardens & numquam deficiens, amor corda purificans, & intellectum illuminans?

De ardenti amore, & vehementi affectu suscipiendi Christum.

Cap. XVII.

1. Cum summa devotione, & ardenti amore; cum toto cordis affectu & fervore desidero te, Domine, suscipere, quemadmodum multi Sancti & devotæ personæ in communicando te desideraverunt, qui tibi maximè in sanctitate vitæ placuerunt, & in ardentissima devotione fuerunt. O Deus meus, amor æternus, totum bonum meum, felicitas interminabilis! cupio te suscipere cum vehementissimo desiderio, & dignissima reverentia, quàm

aliquis Sanctorum umquam habuit & sentire potuit.

2. Et licèt indignus sim omnia illa sentimenta devotionis habere, tamen offero tibi totum cordis mei affectum, ac si omnia illa gratissimè inflammata desideria solus haberem. Sed & quæcumque potest pia mens concipere & desiderare, hæc omnia tibi cum summa veneratione, & intimo fervore præbeo & offero. Nihil opto mihi reservare, sed me & omnia mea tibi sponte ac libentissimè immolare. Domine Deus meus, creator meus & redemptor meus, cum tali affectu, reverentia, laude & honore; cum tali gratitudine, dignitate & puritate; cum tali fide, spe, & caritate affecto te hodie suscipere, sicut te suscepit & desideravit sanctissima mater tua gloriosa virgo MARIA, quando Angelo evangelizanti sibi Incarnationis Mysterium humiliter ac devotè respondit: *Ecce ancilla Domini, fiat mi-* Luc. 1. 38.

hi ſecundùm verbum tuum.

3. Et ſicut beatus Præcurſor tuus, excellentiſſimus Sanctorum Joannes Baptiſta in præſentia tua lætabundus exultavit in gaudio Spiritûs ſancti, dum adhuc maternis clauderetur viſceribus. Et poſtmodùm cernens juxta mare Jesum ambulantem, valdè ſe humi-
Joan. 3. 29. lians devoto cum affectu dicebat: *Amicus autem ſponſi, qui ſtat, & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi:* Sic & ego magnis & ſacris deſideriis opto inflammari, & tibi ex toto corde meipſum præſentare. Unde & omnium devotorum cordium jubilationes, ardentes affectus, mentales exceſſus, ſupernaturales illuminationes, & cælicas viſiones tibi offero, & exhibeo cum omnibus virtutibus & laudibus ab omni creatura in cælo & in terra celebratis & celebrandis, pro me & omnibus mihi in oratione commendatis, quatenus ab omnibus dignè lauderis,

& in perpetuum glorificeris.

4. Accipe vota mea, Domine Deus meus, & desideria infinitæ laudationis, & immensæ benedictionis: qui tibi secundùm multitudinem ineffabilis magnitudinis tuæ jure debentur. Hæc tibi reddo, & reddere desidero per singulos dies & momenta temporum, atque ad reddendum mecum tibi gratias & laudes, omnes cæleſtes Spiritus, & cunctos fideles tuos, precibus & affectibus invito & exoro.

5. Laudent te universi populi, tribus & linguæ, & sanctum ac mellifluum nomen tuum cum summa jubilatione & ardenti devotione magnificent. Et quicumque reverenter ac devotè altissimum Sacramentum tuum celebrant, & plena fide recipiunt, gratiam & misericordiam apud te invenire mereantur, & pro me peccatore suppliciter exorent. Cumque optata devotione,

ac fruitiva unione potiti fuerint, & bene consolati ac mirificè refecti de sacra mensa cælesti abscesserint, meî pauperis recordari dignentur.

Quòd homo non sit curiosus scrutator Sacramenti, sed humilis imitator Christi subdendo sensum sacræ fidei.

Cap. XVIII.

1. Cavendum est à curiosa, & inutili perscrutatione hujus profundissimi Sacramenti, si non vis in dubitationis profundum submergi, *qui scrutator est Majestatis, opprimetur à gloria.* Plus valet Deus operari, quàm homo possit intelligere. Tolerabilis est pia & humilis inquisitio veritatis, parata semper doceri, & per sanas Patrum sententias studens ambulare.

Prov. 25.

2. Beata simplicitas, quæ difficiles

quæſtionum relinquit vias, & plana ac firma pergit ſemita mandatorum Dei. Multi devotionem perdiderunt dum altiora ſcrutari voluerunt. Fides à te exigitur & ſincera vita, non altitudo intellectûs, neque profunditas myſteriorum Dei. Si non intelligis, nec capis quę infra te ſunt, quomodò comprehendes quæ ſupra te ſunt? Subdere Deo, & humilia ſenſum tuum fidei, & dabitur tibi ſcientiæ lumen prout tibi fuerit utile ac neceſſarium.

3. Quidam graviter tentantur de fide & Sacramento, ſed non eſt hoc ipſis imputandum, ſed inimico. Noli curare, noli diſputare cum cogitationibus tuis, nec ad immiſſas à diabolo dubitationes reſponde; ſed crede verbis Dei, crede Sanctis ejus & Prophetis, & fugiet à te nequam inimicus. Sæpe multùm prodeſt quòd talia ſuſtineat Dei ſervus. Nam infideles & peccatores non ten-

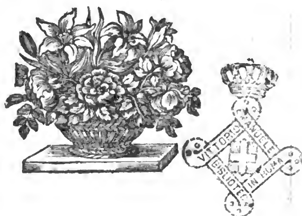
tat, quos securè jam possidet: fideles autem devotos variis modis tentat & vexat.

4. Ergo cum simplici & indubitata fide, & cum simplici reverentia ad Sacramentum accede. Et quidquid intelligere non vales, Deo omnipotenti securè committe. Non fallit te Deus, fallitur qui sibi nimiùm credit. Graditur Deus cum simplicibus, revelat se humilibus, dat intellectum parvulis, aperit sensum puris mentibus, & abscondit gratiam curiosis & superbis. Ratio humana debilis est, & falli potest, fides autem vera falli non potest.

5. Omnis ratio & naturalis investigatio fidem sequi debet, non præcedere nec infringere. Nam fides & amor ibi maximè pręcellunt, & occultis modis in hoc sanctissimo & superexcellentissimo Sacramento operantur. Deus æternus & immensus, infinitæque po-

tentiæ facit magna & inſcrutabilia in cælo & in terra, nec eſt inveſtigatio mirabilium operum ejus. Si talia eſſent opera Dei, ut facilè ab humana ratione caperentur, nec mirabilia eſſent, nec ineffabilia dicenda.

Explicit Liber quartus.

SVMMA PRIVILEGII.

CHristianissimi Francorum Regis Ludovici XIV. Privilegio die x. Martij anni MDCLXIX. concesso, & die 8. Aprilis ejusdem anni in Typographiæ Parisiensis Codicem relato, cautum est ut Congregationis Sancti Mauri R. P. Superior Generalis *Libros quatuor de Imitatione Christi ad multos Codices M. SS.* ab uno ex Monachis ejusdem Congregationis collatos, per quem maluerit Typographum, néve alius citra ejus consensum edat: uti uberiùs Diploma ipsum explicat.

Idem R. P. Superior Generalis facultatem dedit Ludovico Billaine Typographo ac Bibliopolæ Parisiensi imprimendi libros eosdem de Imitatione Christi, &c. *die 10. Ianuarij 1674.*

INDEX

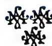
LIBRORUM ET CAPITULUM.

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

LIBER TERTIUS
de interna consolatione.

CAPUT I.

LIBER QUARTUS
De Sacramento Euchariftiæ, five de facra Communione.

CAPUT. I.

FINIS.

ERRATA.

IN Epist. dedicat. circa finem *lin.* 12. diffineretur *l.* diffiniretur. *Pag.* 78. *lin.* 4. pigrirare *lege* pigritare. *p.* 138. *lin. ult.* perſcutare *l.* perſcrutare. *p.* 177. *lin.* 1. qùam *l.* quam. *pag.* 179. *l.* 19. tamem *l.* tamen. *p.* 183. *lin.* 1. grantanter *l.* gratanter. *p.* 202. *lin. antepenult.* aperies, *l.* aperires. *p.* 211. *lin.* 8. Blendientem *l.* blandientem. *p.* 378. *l. ult.* quàm *l.* quam.

